

A t. Ház Humora.

KIVONATOK A KÉPVISELŐHÁZ NAPLÓKBÓL

ELŐSZÓKKAL ELLÁTVA:
SZÜLLŐ GÉZA

A T. HÁZ HUMORA

KIVONAT A PARLAMENTI NAPLÓKBÓL

ELŐSZÓKKAL ELLÁTTA

SZÜLLŐ GÉZA

BUDAPEST, 1943

Felelős kiadó HATTYASY ISTVÁN könyvkiadó és könyvterjesztő vállalata
Budapest, VII., Miksa-u. 7. Telefon 227-103.
SZEGED VÁROSI NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓIÉRT
Felelős nyomdavezető Klenóczky József

Előszó

Hangyaszorgalommal összegyűjtötte két lelkes magyar ár, a magyar képviselőház fénykorának apró kis adomáit és az én *titkárom: Deák Iván* úr, a könyv-alakban való megjelenéshez segítette és sajtó alá rendezte, azt a tarka beszéd-görgeteget, amelyet a képviselőház naplói őriznek 1867 óta.

Ezek a magyar lélek önkénytelen felcsillámlásai olyanok, mint amikor a nagy folyó habjai összeloccsannak és megmutatják, hogy a folyó medrében a főveny aranyat tartalmazó köveket rejt.

Ez az aranykő: a felcsillámló magyar humor.

A humor a történések titkos hasonlóságait vagy titkos ellentéteit egy pillanatra hozza felszínre, *úgy* mint a folyó habja egy pillanatra megcsillámlik a nap sugarában. A titkos hasonlóságoknak és a titkos különbségeknek a lélekre való hatása azután vagy iróniát, vagy szarkazmust vagy bonhomiót termel ki, ez mindig a talajtól függ.

Mi, magyarok, sírva vigadtunk és vigadva sírtunk. Nem véletlen ez nálunk, szemérmes asiataknál, mert minden asiata-nál a könny szemérme a mosoly. Nem szeretjük kitárni szívünket senkinek. Ami nekünk fáj, azt elhallgatjuk, a mi könnyeink befelé peregnek és hajtják azt a malmot, amit úgy hívnak, hogy *szív*. AZ a kifejezés, hogy „csigavér”, amit mond a magyar, amikor megtorpan a sorssal szemben, a sok sok évszázadokon keresztül lenyelt fájdalmat jelenti, amit nem mutatott meg s amit szegyei megmutatni és mosolyog. Ez éppen olyan, mint a töröknek, vagy a tatárnak, vagy a kínainak, vagy a mongol-nak a mosolya, mely eltakar mindent és szentnek tudja *tisztelni*

a lelket, amelyet nem mutatunk meg. Petőfi azt mondja: „tündöklő szivárvány a napnak könnyekben megtört sugara”.

A Sándor-utcai ház, amelyről már nem is tudja az új generáció, hogy ez volt a magyar törvényhozás háza, *olyan, mint a magyarság lelke. Sokkal kisebb kívülről, mint belülről. Belül mély, mégis kívülről egyszerű.* Ebben a házban benne élt a magyar lélek mindenestől, ahol senki sem kereste a fajt, senki sem kereste, mi az asszimiláció, mi a disszimiláció, de mindenki meg volt arról győződve és nem is kellett demonstrálnia, hogy Ő egyszerűen nem más, csak magyar. Akkor olyan volt a magyarság lelki világa, mint az angoloké. *Az ellenzéki az a magyar volt, aki nem volt a kormányon, a kormánypárti az a magyar volt, aki nem volt az ellenzéken.* A Tory az az angol volt, aki a kormányon volt, a Wight az, aki az ellenzéken volt, de egy pillanatig sem gondolt soha senki — akárhogy „hazaárulózott” is pour la galerie — arra, hogy kétségbe vonja, hogy minden cselekedete és minden ténye mindenkinek csak a nemzet üdvét szolgálja. Ez a szó, hogy üdv furcsa szó és divatját múlta, mert ma már nem használják.

A jólétnek az a folyamánya, hogy az emberek nem irigyek; az emberek nem gondolnak rosszat; az emberek nem keserűek és ez van körülbelül a Tisza Kálmán kormányzása végéig benne az akkor megszületett anekdotákban. 1867-ben a képviselőknek még nagy része magyar ruhában járt, nem azért, mert a csizma és a szűk nadrág olyan ruha volt, amely az ő kultúrfokuknak volt a mértéke; azért sem, hogy „műparasztnak” akartak feltűnni pour la galerie, de azért, *mert külsőségekben is tüntetni akartak a magyarság elnyomását célzó osztrák centralizmussal szemben* és ez a magyar ruha azért volt tiszteletreméltó, mert sem nem volt kosztüm, sem nem volt szédítés.

Én még ismertem sokat azok közül, akik a Sándor-utcában kezdték megalapozni a kiegyezés után a magyar állami-ság függetlenségét. Édesapám is azok közé tartozott, akik a Deák-párt soraiban járultak hozzá a magyar nemzeti állam kiépítéséhez. A mi borsai házunkban emlékszem a nagy kor-teskedésekre, amikor a pajtákból terítették a választók részére és jártak hozzánk azok, akiknek az ajkáról hallottuk ezeket a neveket: Görgei, Kossuth, Deák, Andrássy, Haynau. Emlék-

szem még öreg urakra, akikről az édesanyám elmondta, hogy be voltak csukva — és én csodálkoztam, hogy akkor miért érintkezünk velük; és láttam öreg urakat, akik magyar ruhában és csizmában francia könyveket olvastak, Chopint zongoráztak, német lapokat járártak és ezeknek az esze járását most retrospectív látom, amikor Tisza Kálmán, Lónyay Menyhért, Jókai Mór, Simonyi Ernő, Németh Albert, Patay Samu, Csiky Sándor, stb. képviselők közbeszólásait, beszédeit lapozgatom végig. A kiegyezés korában a magyar képviselőház tele volt azokkal az elemekkel, akiket a kerület küldött fel Pestre és nem Budapest küldött le a kerületbe. Ez termelt ki egy olyan — mai kifejezés szerint — szellemiséget, amelyben benne volt minden vidéknek a hangulata, érdeke, a nemzet lelke, amelyet igyekeztek visszaadni ezek a képviselők, akik jelentették az egész nemzetet, a magyarságot, akik segítettek felépíteni az országot, mert mindannyian meg voltak győződve arról, hogy „a haza mindenek előtt”. Dehát ezek akkor mind a jólét magas fokán álló emberek voltak, igen sok volt közöttük a nagybirtokos, a többi középbirtokos volt, kisbirtokos közöttük nem igen volt. Akadt egy-két lateiner, de ez is azok közül való volt, akik már beérkeztek és nem olyan volt, aki be akar érkezni. A közpálya ebben az időben nem a pozíció megerősítésére szolgáló alap volt, mert akkor még azok, akik pozíciót akartak szerezni, nem mertek 1875-ig rálépni a törvényhozás útjára abból a célból, hogy ott maguknak és ne a köznek tegyenek szolgálatot. Mikor a magyar nemzet sok tragikus komponenséből, a szabadságharc, az ellenállás, a rossz termés, elmaradt világnézet, vad rászabadítása az elemeknek az ország jóhiszemű, és hiszékeny lakosságára egy anyagi csődöt teremtett a magyar köznemességben és amikor a magyar köznemességet a hivatalokban kezdte elhelyezni országmentés címén Tisza Kálmán, akkor nyíltak meg a sorompói a választókerületeknek azok előtt is, akik nem a kerületekben bírták gyökerüket, akkor kezdődött egy átállítás a magyar politikai horizonton.

Tisza Kálmán egyike volt azoknak a magyar bölcseknek, akiket csak századok után fognak megismerni s akinek jóízű humorát talán a legjobban igazolja az, hogy amikor először hallotta fiának, a nálánál sokkal csiszoltabb és nagyobb hori-

zontú államférfinak, Tisza Istvánnak szűzbeszédét, mosolyogva mondotta: „Csodálatos, mit tud ez az István, csodálatos, mily nagy tudású és látókörű ez az István, — de praktikus eszem nekem van több”. Tisza Kálmán ismerte a maga vérét és tudta, hogy a magyarság tulajdonképpen számban a kisebbség Magyarország területén és számbavette azt, hogy az állam nem volt egy a nemzettel, mert hiszen *az állam tulajdonképpen a hivataloknak együttessége és ez más, mint a nemzet, amely a hivatalokban nem levőknek együttessége, és ez a kettő együtt teszi az országot.* És ez az ország, ez a magyarság össze van kötve a 67-es kiegyezéssel Ausztriával és hogy ez az ország hazája legyen minden itt lakónak, ezt ő csak úgy tudta elképzelni, hogy a közigazgatás, vagyis az állam a magyarok által vezetetik. Tudta azt Tisza Kálmán, hogy a magyar nem paragrafusgyártó nép, legyintettek arra, amit jogi disztinkciónak neveztek, azt mondták: prókátor fogás. Mert a kormányzást Tisza Kálmán idejében még nem a paragrafusok szerint, de a közigazgatási normák szerint —, amit úgy hívnak angolul, hogy „common sense” — látták el. Aliquando valet, aliquando non valet, — néha áll, néha nem áll, ugyanaz a tétel. Ez volt a magyar közigazgatás és ez van benne körülbelül egészen 1875-ig minden magyar lélek megnyilvánulásában, akár Eötvös Károly, akár Eötvös József báró kritizálja vagy védi a magyar törvényhozás szellemét, — ez a felfogás tölti ki egész lelki világát a Háznak.

Mikor a hatvanhetes kiegyezés kezdett olyan lenni, mint a prokrusteszi ágy: szűk lett a fejlődésben lévő nemzeti öntudat részére, ezt észrevette a Habsburg Monarchia vezetősége is a kamarilla és a család is, aggodás szállt szívükbe, hogy a család uralkodási politikájának ez veszedelme lesz.

Kezdetek repedések támadni azon a falon, amelyről azt hitték: gránit, pedig csak malter volt. A bal-közép és Deák-párt fúziójának eredménye, 1875-ben látszott először, a Tisza-féle választáskor.

1875-ben nyíltak meg a Sándor-utcai képviselőház kapu! azok előtt az elemek előtt, kik nem a vidékről jöttek Pestre, de Pestről a vidékre. Azok előtt, kiknek nem volt gyökerük az anyaföldben, de melegágyak és ablakpárkányok cserepeiben lévő magyar földben tenyészettek ki mint palánták,

a budapesti házak homlokzatán lévő ablakokban, de *mindig magyar és fővárosi* napsugarak alatt. Nem a földbirtok, csak az az egy pár hant kötötte őket a röghöz, de azért ez is az anyaföld volt. kinyíltak a kapuk az intellektuellek, az újságírók, ügyvédek előtt, kik magyar emberek voltak, szegény emberek voltak, és olyan szegény emberek is voltak, akik nem akartak szegények maradni. Van egy latin közmondás ebben az időben, amit még mindig idéznek: „Galenus dat opes, Justinianus dat honores” (Galenus ad vagyont, Justinianus tisztséget) és Justinianust kezdték összetéveszteni Galenussal.

A keresőképeséssel és keresni akarással bíró társadalmi rétegek természetrajza már különbözik azoknak a természetrajzától, kik az úgynevezett „fundált” vagyon rétegét alkotják a nemzetnek. A tisztességgel megszerzett vagyon nem csökkenti az erkölcsi értékét senkinek, de mindenesetre befolyásolja a pozícióját azokkal szemben, akiknek nem kellett megkeresniük a kenyerüket. Ez egy igen kicsiny nüansz, de különbséget tesz emberek között, úgy mint aki frakkban és fehér keményített mellényben ül *egy* lugasban, vagy aki a lugas mellett az ernyőket húzza fel szintén frakkban ugyan, (— de ez nála nem ünneplő, de munkaruha, hisz pincér —), azok fölé, kik szórakozásukat keresik a nap hevében, de a nap sugaraitól megvéden. A nap ugyanaz, a sátrak ugyanazok, az ember is ugyanaz, a ruha is ugyanaz, csak az egyik ünneplőben van, a másik munkásruhában. Ez a kicsiny árnyalati különbség az, amely kitermelte azt a meghatározást, hogy: „Az arisztokrácia a félreveltek országa, a demokrácia pedig a rosszul neveltek országa”. Az egyik nem ért rá az étellel foglalkozni, a másik az étellel foglalkozva, nem ért rá nevelődni. Az egyik rész lenézett minden más tényezőt, aki más volt mint ő. A másik, aki keresettel akart olyan anyagi fölényre szert tenni, amely őt egyenlővé teszi azokkal, akiknek már nem kell keresni — ez önkénytelen felfelé nézett... de mindketten célul a maguk előtérbe helyezését, jólétét és így nyugalma tűzték ki. Ez engedte meg a lehetőségét egy harmadiknak, aki dolgozni és keresni akart. *És mindezt úgy hívták, hogy: liberálisizmus.*

Ebből sok minden származott a világra, de ezt sokszor elmondották már. Ám az ügyvédek, professzorok, a kereső

pályán levők és balközéppárti emberek összeütközésénél már látszik annak a humornak a megnyilvánulása, mely Tisza Kálmán mamelukjainak lelkéből sarjadzik, — amely már nemcsak derű.

1875-től kezdve a dialektika már kissé keserű. Már érezni az osztályellentéteket és érezni egyrészt a törtetést, másrészt a törtetést letörni akaró beatus possidenst, a humort, és ez megy végig a kvótatárgyalásoknál, a közigazgatás javításánál, a véderőtörvényeknél és ez megy tovább és végül egy mellékvágányra terelődik. Ez az egyházpolitika. Az egyházpolitika volt talán a legkritikusabb fordulata a magyar kézeletnek. Ekkor már én is, mint egész fiatal ember, bekapcsolódtam a politikai életbe. Mi, pozsonymegyeiek, századokon keresztül az esztergomi hercegprímás önkénytelen befolyása alatt éltünk, hiszen az esztergomi hercegprímás a törökök miatt Nagyszombaton vagy Pozsonyban élt és nálunk lelkünkben gyökerezett, amit olyan gyönyörűen fejtett ki a millenniumkor Vaszary Kolos hercegprímás, hogy „Magyarorságot a kard szerezte meg, de a kereszt tartotta fenn”. Ezért elleneztük mi az egyházpolitikának erőszakos előrángatását, mert az egyházpolitika úgy a kardot, mint a keresztet áthelyezte a nemzeti talaj helyett idegen síkokra. Hiszen maga Ferenc József, a bölcs király egyszer *egy* nagy magyar államférfi (Khuen-Héderváry Károly) előtt mondotta pihenés közben, amikor referált neki a magyar nagy úr: „Megállapítom, ahogy végignézek uralkodásomon, én azt hiszem, a legnagyobb hibát ott követtem el, amikor az egyházpolitikai síkra engedtem át akaratlanul a nemzet erőinek összeütközését.” Az egyházpolitikai vitáknak érdekes közbeszólásai tarkítják ezt a periódust és azután jött a Széll Kálmán-féle irány, amikor már én is képviselő voltam. Akkor még mindig a Sándor-utcában ültünk és én valahogy megsejtettem és éreztem, amikor az első nagy összeütközés támadt az ellenzék és a kormánypárt között, hogy most lépünk rá arra a lejtőre, amely a látszólagos zenithből a megpróbáltatások útjára tereli a nemzetet. Az 1901-i választáson bejutottak azok, akik az 1896-i Bánffy választáskor kimaradtak és meg voltak mélyen sértve és a vélt sérelmekért akkor akartak revansot venni, amikor újra bekerültek. Mert ne felejtjük el, hogy a lelki sebek sohasem

gyógyulnak meg, ha helyre nem állítjuk azt a lelki egyensúlyt, amely csak úgy ad jóvátételt, ha helyreáll az igazság.

A t. Ház átment azután 1902-ben az új parlamentbe, amely gótikus volt, fényes volt, de már nem volt az a magyar ház, amely kívülről kicsi, és belül mély, ez kívül volt fényes, ragyogó, de belül már nem volt magyar. A korridorok, a gótikus díszek, elválasztó különböző folyosók a délibábok hőseinek, a ködlovagoknak voltak talán jók, azonban egyet kizártak: az intimitást. Akármilyen szenvedélyes vita volt is és zúgott végig a Sándor-utcai régi képviselőház termében, ha azután kifáradtan kitódultak a képviselők, összevegyültek és összetalálkoztak azon a kicsi folyosón, ahol nappal is égtek a gázlámpák, a kandallókban égtek a hasábfák, egy pár asztalon elhelyezett szamovárok és feketekávék gőzének illata (mert külön büffé nem volt) belevegyült a levegőbe, ez otthonosságot teremtett. Mindenki önkénytelenül érezte, hogy ő, bár más pártállású, de egy fészek aljából, egy magyarságból való, ez enyhítette az emberek ellentéteit és nem lett úrrá az emberek felett a gyűlölet. Az új palotában már nem volt intimitás, külön folyosója van a képviselőknek, külön a kormánypártiaknak, külön az ellenzékieknek. El voltak zárva az újságírók, a közvélemény hirdetői a bejáratoktól, más volt ez a terem, más az egész atmoszféra, rétegeződni és nem vegyülni kezdett a magyar és egyik a másikról mondott valamit és nem egyik a másiknak. A sajtó ütés, amit egyik a másikra sújtott az országgyűlés termében, nem egyenlítőddött ki az adomák, a megértés családias pihenőhelyén, amit úgy hívtak, hogy folyosó.

Mikszáth Kálmán meg tudta teremteni a maga zsenialitásával a folyosót írásaiban, amíg ez a Sándor-utcában volt. Soha többet ez a nagy magyar zseni nem tudott olyan karcokat az új parlamentben kicsiholni, mint a Sándor-utcában tette. Mert a magyar önkénytelenül érzi: „nem való a bokréta túri süveg mellé”. Jöttek az obstrukciók, jöttek a késhegyig menő harcok és ebben a késhegyig menő harcban azután a nagy elmék diadalmaskodtak, de meghalt a humor. Szarkazmus, irónia, infámia, botrány, ezek költöztek be a képviselőházba, ezeknek is vannak anekdotái, de ezek már nem a kandalló duruzsoló lágy fényét, de az összeütközött acél-

kardok pengéjének hideg fényét mutatják és ezek már olyanok, mint a koporsó fáján az ezüstlap csillámlása.

E korok kicsi históriái megtanítanak bennünket mégis egyre: az észjárás azért mindenben ugyanegy. Ha a képletét akarnám a magyar tréfának, viccnek, anekdotának lejegyezni, ki tudnám mutatni, hogy ugyanazon komponenseknek vegyítése egy és ugyanaz. Valamennyi matematikailag *permutáció és nem kombináció*. Egyet látok, hogy szomorú igazság az, amit hosszú életemen át láttam: igazában az emberiség száraz taposómalomban jár. Körbe forog, azt hiszi, hogy távolodik, pedig a centripetális erő összefogó ereje ugyanaz marad és az emberiség olyan mindig, mint amilyen volt, nem változik. Az utódok nem ott kezdik el az életet, ahol az elődök azt befejezték, amit az apák megtanultak, azt ők nem tudják átvenni,, nekik is meg kell tanulni előbb az abc-t, és olyan az emberiség, mint a feldobott kő, nem marad fenn és ugyanaz a kő esik vissza.

Talán más lesz most, hiszen hirdetik, hogy egy új világ-készül, én hiszem, hogy így lesz, mert hinni annyit tesz, mint pozitíve nem tudni semmit.

1867—1880

Az első világháború után új „fogalmi körökkel” próbálták „az ifjú óriások” az emberi értelmet mélyebbé tenni és így felállították a generációs elméletet, amely olyan, mintha jégre építenének egy nagy házat és berendeznék azt mindenféle szépséggel. De abba a hibába esnek bele, hogy elfelejtik, hogy igaz ugyan, hogy a jég hideg, tömör és szilárd, de csak addig, míg rá nem süt a nap. Azután elolvad és bármennyire szilárdan állott is rajta az előbb az a ház, a jég olvadásával menthetetlenül összedől.

A hatvanas évek végén szintén az „ifjú generáció” került be a házba. Vagy az, mely a forradalom előtt fejezte be iskoláit, vagy az emigrációban születtek, de mindenesetre egy tág látókörű, európai kultúrával bíró, vagy magyar táblabírói ésszel rendelkező új generáció is foglalt helyet a képviselői padokban.

A magyar közélet ebben az időben három ponton nyugodott. Egyik fix pont volt: Deák Ferenc, a haza bölcse, a maga bölcs kultúrájával, a birtokos nemes biztos nyugalomával, meg nem rendíthető logikájával; a másik pólus volt: Andrássy Gyula a mágnás, a bohém nagyúr, Paris híres „szép akasztottja” „beau pendu”, ahogy a nagyvilágban nevezték. Aki királynőkkel táncolt és a világ uraival tartotta a versenyt az egyenlőségben, amely a kiválóság *volt*. És a harmadik láthatatlan gócpont volt: Kossuth Lajos. Ezeknek az emberei ültek bent a Parlamentben. A Dunántúl közép-birtokosai, ötszáztól ötezer holdig, mert abban az időben még ötezer hold nem volt latifundium, hisz harminc-negyvenöt mérföldes átmérőjű birtokok urai voltak: a Széchenyiek,

Esterházyak, Pálffyak, Zichyek, Erdődiék és a többi nagyurak. Együtt ültek a nagy urak, a középbirtokosokkal, ott ültek az Angliát és Amerikát járt emigránsok ivadékai és ott ült, az alföld poros, magyar, konzervatív észjárású és öntudatos népe, „Tiborcok” nélkül, bár köztük sok volt a Bánk.

A vármegye volt majd ezer évig az alkotmánynak a biztosítója a maga struktúrájával, a maga közigazgatásával. Ez a hatvanas években kezdett átalakulni és az egész olyan volt, mint az akkori stílus. Hol finomkodni akaró dagályosság, hol latin klasszicitás. Magában a szellemben leginkább azok tűntek fel, akiknek esze járását *a franciák szellemessége pallérozta ki*.

A hatvanas évek képviselőinek viceiben sok van a szarkazmusból, ami abból a lenézésből származott, amellyel a Csehországból és Ausztriából beözönlött Bezirkereket nézte a magyar. Nézte, látta őket. Úgy volt vele, mint a maga ázsiai természetéből kifolyólag a természet minden csodájával, tudta, hogy minden csoda három napig tart, azután elmúlik és az élet nem változik. A nap is lemegy minden nap, de azután minden nap fel kel újra.

Tipikus magyar franciás észjárású képviselője volt a Háznak: Pulszky Ferenc, egy régi, Sáros megyei nemes család leszármazottja, ki Kossuthnak az emigrációban külügyére volt s kinek nagy tudását, polihisztorságát, könnyűséget talán ez a kicsi történet igazolja legjobban, amelyet gyermekkoromban hallottam róla:

Pulszky Ferenc a Múzeum igazgatója is volt. Egyszer egy professor hozott hozzá egy botot, hogy határozza meg annak mineműségét, Amerikából hozta. Pulszky megnézte és azt mondta: bambusz! Nem bambusz! — felelte a tanár, de venyige! A rajta lévő jelek mexikói rovások! — folytatta zavartalanul Pulszky. — Nem, ezek japán betűk állította a másik. — És míg így társalogtak, Eötvös József odaszólt: „Mit csinálsz Feri?” „Meghatározom ezeknek ezt a botot!” szölt könnyedén. — Ez volt Pulszky Ferenc.

A rögtönzésnek, anekdotáknak mesterei vannak ezek között a képviselők és miniszterek között. Itt van pl. Csernátunyi Lajos, a legkiválóbb journaliszták egyike, Deák Ferenc jó barátja, ki csodálkozva és megrökönyödve látta, hogy Deák minden nap beszél Zalai Istvánnal, meg is kérdezte Deákot:

„mondd Franci, hogy lehet az, hogy te mindennap beszélsz Zalai Pistával, velünk meg alig?” A haza bölcse felelt: „Olyan eszű ember mint te, legföljebb tíz, húsz van az egész országban. Olyan mint Zalai Pista, egy pár százezer. Nekem pedig a közhangulatot kell ismernem. Ezért beszélek vele”.

Ezek között az anekdoták között nyilvánul meg Lónyai exact esze, Hoffmann Pálnak, a híres tudósnek a humora, amely olyan volt, minthogyha pandektákkal dobálódznék színes gömbök helyett. Meglátszik az itt összesorozott anekdotákból az a törekvés, hogy a konzervatív haladással hogyan szeretnék kiemelni Magyarországot európai horizontú állammá és még gyerek cipőben ugyan, de már lábrakap az a gondolat is, hogy Magyarország a kiegyezéssel, tagja, vagy részese-e a Birodalomnak, amiről oly sokat vitatkozott Bach, Schmerling és maga a Kamarilla is a hatvanhetes évek előtt.

Egy pár szellemes anekdotája van itt összegyűjtve Berzenczey Lászlónak, a hatalmas termetű szép embernek, ki az erdélyi értelem példázója volt s akitől ered az a szellemes mondás, amit a székelyekre fogtak rá, hogy: „nem fontos az, hogy valakinek sok esze van, vagy kevés, csak az a fontos, hogy amikor kell akkor legyen meg”.

Ezekben az időkben ott settenkedik a parlament falai között a debreceni határozat a detronizáció árnya és már látszik az első obstrukció réme, a Tisza Kálmán féle, amely csak egy futó felhő volt, amely elsötétítette a parlamentarizmus alapját. Akkor ezt még nem értették meg és nem érezték meg és nem tudták, hogy mit jelent Magyarországnak az obstrukció, amely aztán nemzeti erőnk meggyengítője lett.

A hetvenes években az alkotási *vágy* hatja át *azokat* a politikusokat, akik már a nagy apák fiai vagy vejei: Pulszky Gusztit, Várady Gábort, Németh Albertet, de még mindig azok ennek a kornak a szóvivői, kik negyvennyolc fiatalaiból értek férfiakká és negyvennyolc érettkorú férfijaiból ennek a korszaknak immár érett és megállott generációjává lettek. A „határozati” és „felirati”, a megalkuvó és megalkudni nem akaró szellem marakodása kezdte a humor ezüstös tükrét foltossá tenni, de a nemzet még mindig a maga képét látta visszatükröződni a tanácskozásokon. A fúzió és a Tisza Kálmáni — látzólag — tespedési periódus kezdte azután az országgyűlést

törvény gyárnak és már nem a maga képének látni. Még akkor ez a szó nem ékeskedett és rontotta a magyar nyelvet „*öncélúság*”, de „öncél” lett a képviselőség és nem tudták, hogy a nemzeti öncélúság micsoda, de az öncélt, a karrierizmust már ismerték. Tisza feljött napja az állandó verőfényt sugározta a nemzetre, mely a békét, az örömet, a nyugalmat örökösnek vélte, és nem vette észre, hogy a boszniai occupatio, a Balkán politika a monarchiát Oroszország riválisává teszi, ez pedig a háború útja.

Íme itt van ez a könyv, az olvasók előtt. Ha az én kommentárom nélkül olvassák az egyes anekdotákat, közbeszólásokat, úgy járnak vele, mint én magam, hogy elgondolkoztam, miért derültek némely vicceken a mi apáink, vagy miért nem tudom én feltalálni némelyikben a humort.

De ha a tárgyakat, az atmoszférát, az egész miliieut számbaveszem, akkor a látszólag száraz humorú anekdotákból, naplórészletekből is kibuggyan az a humor, amelynek alap-tétele az a magyar bölcsesség, hogy: „Valahogyan csak lesz, mert sehogy sohasem volt!” és ez a tudat vigasztalt és mindenben magába foglalja azt, amit úgy hívnak, hogy logika.

Amíg egy nemzet bízik és logikus, az örökkévaló és hogy ez így legyen és így lesz, azt hiszem, remélem, sőt tudom!

Szüllő Géza.

Ásóval a muszkák, meg a burkusok ellen

1867 március 4.

Gróf *Andrássy* Gyula elnöklésével 1867 februárban alakult meg a szabadságharc lezajlása óta az első felelős magyar kormány. /*. Ferenc Józsefet* Magyarországon még meg se koronázták és a kormány már is 48 ezer újonc megajánlását kérte. Ez ellen *Bobory* Károly ellenzéki képviselő felszólt, mire *Besze* János kormánypárti képviselő a megajánlás mellett foglalt állást és véleményét a következő érveléssel támasztotta alá:

A bizottság azt mondja, hogy elkerülhetetlen szükségét látja 48 ezer ember kiállításának. Bobory Károly barátom

Ahol kötéllel fogják a szavazástól tartózkodó képviselőket

1867 október 23.

A t. Házban házszabályvita folyt és afölött tanakodtak: vájjon a képviselő köteles-e szavazni? *Pulszky* Ferenc azt mondta, hogy igen, *Almásy* Sándor képviselő viszont az állította, hogy nem köteles szavazni. A fől-szólalók érveiket így formulázták meg:

PULSZKY FERENC: EZ igen csekély dolog; hanem elv-kérdés van benne. Elhiszem, hogy eddig így volt a gyakorlat; hanem én erre nézve a házszabályokban nem látok semmi intézkedést. Én ezt át nem látom, meg lehet azért, hogy soká. voltam külföldön, hol ily dolog nem szabad: mert az angol parlament minden tagjának kötelessége, hogy legyen véleménye minden tárgyban, vagy igen, vagy nem; de az nem lehet, hogy ne szavazzon. Ott ezt oly szigorúan követelik, hogy a ki nem akar szavazni, azt be is zárják. (*Nagy derűltség.*)

ALMÁSY SÁNDOR: T. képviselő úrnak tetszik hivatkozni a külföld példájára. Mondja, hogy külföldről jött, ott sokáig volt. A külföldi emberek sokat mesélhetnek nekünk; de én úgy tudom, hogy az angol parlament törvényei szerint a szavazni nem akarókat nem zárják be, hanem kötéllel fogják be, hogy szavazzanak (*Általános derűltség.*), olyan ez mint a kormány-párti szavazás (*Viharos derűltség.*) minálunk.

Hangzavar 1867 november 4-én

1867 november 4.

Megyék és városok sorra tagadják meg az akkor még fiatal első felelős magyar kormány rendeleteinek végrehajtását, sőt sok választókerület az emigrációban élő *Kossuth* Lajost óhajtja jelöltetni. *Csemátony* Lajos ellenzéki képviselő a t Ház hangorkánja és harsogó nevetése közepette a városokat így akarta megvédeni, miközben *Madarász* József képviselő indítványára *Szentiványi* Károly házelnök kénytelen volt az ülést fölfüggeszteni. 1867 november 4-én min is nevettek és háborogtak a honatyák? *Csernátony* beszédének foszlányait így örököltette meg a *Greguss* Ágost által szerkesztett országgyűlési napló:

Már most méltóztassanak nekem megmondani, hogy mi-kép büntetik még Kolozsvár városát a legközelebbi választásért? Kolozsvár városa körül belül azt a bűnt követte el, a mit Eger városa. (*Egy hang: Ez csak fiók bűn volt! Zaj!*) Engedelmet kérek, Kossuth Lajostól, a melyben kijelenti, hogy nem fogadhatja el a választást, ha rá esnék a szavazatok többsége. (*Nagy zaj. Kiáltások: Dologra!*) Kérem én több parlamentben voltam, és megszoktam, hogy végig hallgatom a zúgást s azután újból kezdem. (*Nagy zaj. Kiáltások.*) Kolozsvár városa, mondom táviratot kapott, — és ezt a zúgás miatt kénytelen nagyok megismételni. (*Nagy zaj! A dologra! A dologra! Elnök csönget.*) Kolozsvár városa táviratot kapott... (*Nagy zaj; nagy derűtség.*) Kolozsvár városa egy táviratot kapott... (*Nagy zaj! Nagy derűtség. Halljuk! Halljuk! Elnök csönget.*) Tessék kinevetni. Ez tehát a majoritás türelme? A többség csak meghallgathatná a kisebbséget. (*Derűtség. Egy hang: Halljunk okosabb embert!*) Halljuk azután őt, ha ő okosabb, nem tudom, ki az az úr, a ki félbe szakított. Kolozsvár városa... (*Nagy zaj. Nagy derűtség.*) Ismételni fogom akárhányszor, míg a ház megengedi. (*Nagy zaj. Dologra! Dologra!*) Ezzel felelnek „hogy

dologra”, talán a hírlapírónak, de nem a képviselőnek, a képviselőt a dolog nem zavarja... *(Nagy zaj és nagy derűtség. Elnök csönget.)* Ha a multság tetszik, jó; de biztosítom önöket, hogy engem a phlegmából ki nem hoznak *(Nagy zaj. Rendre! Rendre!)* Kolozsvár városa... *(Nagy zaj. Derűtség)*

Szentiványi Károly elnök az ülést kénytelen volt felfüggeszteni.

Kitakar, betakar, manó tudja, mit akar

1867 november 4.

Báró Eötvös József közoktatásügyi miniszter nagy beszédet mondott a megyei autonómiáról. *Csernátony* Lajos a miniszter véleményének célját *nem tudta* kihámozni és saját véleményét így szövegezte meg:

Mind a mellett azt hiszem, hogy a megyei autonómia midőn olvasni fogja a kultuszminiszter úr beszédét, felsóhajtoz ama népdallal: „Kitakar, betakar, manó tudja, mit akar”.

(Zajos derűtség.)

Nincs tea, Kínában meghalnak az angolok

1868 június 19.

Berzenczey László képviselő kifogásolta, hogy a só árát a pénzügyminiszter föl akarja emelni és ez ellen így hadakozott:

A kereskedésre nézve bátorkodom megemlíteni: a tengerparti só 2 ft 60 kr. azért, mert halat sóznak vele. Amilyen érdekek van nekik halat besózni, ép oly érdekük van nekünk sótermelőnek a sót eladni; *(Nagy derűség.)* de az a kereskedő, aki halat akar besózni, de nem a tenger partján, hanem otthon, az illene, hogy nagyobb kedvezményben részesüljön,

mint Magyarország valamennyi lakosa. (*Zajos derűtség.*) No tehát... (*Nagy derűtség.*)

Ezzel befejezem próféciámat a bölcsesség kövére, a világ szavára nézve; hanem engedelmet kérek a miniszter úrtól miután múltkor azt mondta, hogy ami az angolnak a tea, az nekünk a só, egy rövid adomát fogok előadni. (*Halljuk.*) Chinában hallottam: 1842-ben háború volt, és akkor azt sugták a chinai császárnak, hogy megölheti az egész angol nemzetet, ha nem ad nekik theát. A császár azonnal összehívá a minisztériumot, és elmondá nekik, hogy ő az angolokat meg fogja ölni az által, hogy nem fog adni nekik theát. A miniszternek természetesen nem szabad azt mondani a császárnak, hogy az lehetetlen; azért hát a miniszter leborult a császár előtt, kérve őt kegyelmezne meg az angolok életének, ne ölné meg őket. És a császár hajolt a kérésre és tovább is adott theát és megpardonírozott nekik. (*Hangos derűtség.*)

Beszédhiba, oh! Vagy a t. Ház asztalán fekvő elvbarátod

1868 augusztus 4.

Madarász József ellenzéki képviselő fölment a föliratkozott szónokok számára föntartott szószékre, hogy onnét a kormány ellen dörögjön. Íme, kis filmkocka a t. Ház nevetésének százsorszép szivárványáról:

MADARÁSZ JÓZSEF: (á szószékről.): T. Képviselőház! Róma. (*Hű! Hű! Mikor érünk haza? A jobboldalról: Hát Görögország? Általános derűtség.*) Az is megtörténhetik; de mennél előbb lesz csendesség, annál előbb érünk haza.

Íme képviselők! a ház asztalán *fekvő* elvbarátaim (*Nagy derűtség.*) nevében általam letett indítvány e két indokból teszi kötelességemmé most e ház szónoki asztalát... (*Székét! Székét!*) tehát székét s asztalát elfoglalni.

Vigyázat, megpukkad az óriáskígyó!

(1869) A t. Házban az újoncmegajánlási vita folyt A közös hadügyi kormány a hadsereg békelétszámát ugyanis 10 év alatt 500.000 főre akarta emelni, főként amiatt, mivel Európa valamennyi katonai állama erősen fegyverkezett. Ez ellen szónokolt *Madarász József* és a következő tréfás hasonlatot tette:

Azért remélem, hogy az államoknak kormányai vagy fejedelmei, vagy bármely azon mozgó kerekerei, melyek a népet a népek érdekei ellenében háborúra készítik, úgy járandanak, mint járt két óriás kígyó. (*Halljuk! Halljuk!*) Két óriás kígyó osztozkodni kívánt egy eledelen — lehet, néptesten — s valóban úgy hiszem, így lehetnek az államok kormányai is. Természetes anélkül, hogy tudták volna, megosztozkodhatnak-e bizonyos prédán, egyik kígyó elkezdé falni a prédát egyik vége felől, a másik más vége felől — tán a nép testét evén, azon rágódván — haladtak működésükben. Mivel azonban a kígyó belső része úgy van alkotva, hogy működését meg nem szakíthatja, vagy nem adhat ki semmit, ha egyúttal el nem nyeli, a mi előtte van, egyszerre azt vette észre a két kígyó, hogy a közös préda elnyelésében azon kénytelen helyzetben van” hogy egyik a másikat vagy elnyelni kénytelen, vagy megpukkadni. (*Derültség.*) A történet úgy hozta magával, hogy egyik sem bírván elnyelni a másikat, erőlködéseikben megpukkadtak.
(*Zajos derültség.*)

A lőrét, meg a vizet nem lehet megadóztatni — mondotta Deák Ferenc

1868 június 26.

Az országgyűlés a boradó fölött vitatkozott. *Kacskovics* Ignác és *Madarász* József több szakasz módosítását kérték. Egyik módosító indítványt *Deák* Ferenc így pártolta:

T. Ház! Azon módosítványt, melyet két képviselő a lőrére, vagy mint némely vidéken hívják, zsigerre nézve előterjesztett, én is pártolom, pártolom pedig két szempontból: először azért, mert csakugyan a legszegényebb munkás nép érzi annak hasznát a nélkül, hogy az állam tetemes kárt szenvedne; másodsor pedig amennyire én ismerem a dolgot — pedig hiszen minálunk is igen sok bor terem, nálunk is készítenek lőrét — az tulajdonképpen nem bor, az nem egyéb mint törkölyre öntött víz, nem tartom pedig igazságosnak, hogy még a vizet is megadóztassuk. Hogy pedig az nem bor, e tekintetben mernék hivatkozni az egyházi rendre, mely megmondhatja, hogy a lőrét consecrálni sem lehet, pedig minden bort lehet consecrálni.* (*Nagy és általános derűltség.*)

Lónyay pénzügyminisztert sóra ültetik

1868 június 19.

A t. Ház a só- és dohánymonopólium kérdését tárgyalta. *Berzeniczey* László képviselő a parlament harsogó kacaja közben ezt kívánta a pénzügyminiszternek:

Én sohasem arrogáltam magamnak, hogy próféta vagyok, de azt az egyet mégis tisztán és határozottan próféciaíalom a pénzügyminiszter előtt, (*Halljuk! Halljuk!*) hogy ha Angolországban gyapjú zsákon ülnek, nálunk bátran sói a ülhet, mert nálunk „sóhivatalok” vannak, és a legfőbb sóhivatal a pénzügyminisztérium. (*Általános, szűnni nem akaró derűltség.*)

* Megszentelni, vagyis népiesen: vízzel fölereszteni

Semleges, vagy nemtelen

1868 július 21.

Berzenczey László résztvett a szabadságharcban, utána emigrált, majd később hazajött és képviselővé választották. Az ellenzék padsoraiban sokszor utalt a szabadságharc eseményeire és a semlegességet így formulázta meg:

„De volt ellenségünknek egy más része, kik úgynevezett neutrálisok voltak. Ezt a neutrális szót magyarra fordítani igen nehéz. (*Felkiáltások: Semleges!*) Azt gondolom, hogy azt jelenti, hogy: nemtelen, (*Általános derűlség.*) nem azt, hogy semleges”.

A saroglyához kötött önkéntes

1868 augusztus 4.

Tóth Vilmos a későbbi közös számszék elnöke, kormányparti képviselő azt mondta, hogy a magyar fiatalság most már szívesen áll be az osztrák hadseregbe. Erre *Missich* János ellenzéki képviselő így tromfolta le t. képviselőtársát:

Erre csak egy adomát bátorkodom 1848-ból előhozni. Egy alkalommal belép a térparancsnokhoz egy altiszt és jelenti, hogy hozott „egy önkénytest” aki azon kérdésre, hogy hol van ez? azt felelte: „oda van kötve a kocsi oldalához”. (*Általános derűlség.*)

Ha nem egészen eképpen, de nem sokkal különben fognak történni a jövő besorozások is a mostani seregbe.

Mire eszembe jut, hogy egy valaki fogadott egy másikkal, hogyha elhiszi, hogy Krisztus urunk megvendégtelt és jól lakatott több ezernyi embert egynéhány kenyérral és hallal, kap ezen hitéért egy bizonyos összeget tőle.

Kevés gondolkozás után azt felelte emez: „az ígért összegnek csak a felét kérem, mert csak a felét hiszem el, azaz: hogy Krisztus megvendégtelte a népet azt elhiszem, de hogy jól is lakott vele a sok éhes nép, azt nem hiszem el”.

(*Nagy derűtség.*) így vagyok én is Tóth képviselő úr kijelentésével. Hogy a magyar fiatalság be áll az osztrák hadseregbe, azt elhiszem, de hogy szívesen, azt már nem. (*Nagy derűtség.*)

A ló nem lelkesedik

1868 augusztus 4.

A képviselőház az újoncozásról, a hadsereg fölhasználásáról és fölszereléséről vitatkozott. Madarász József ellenzéki képviselő nemzetőrség formájában önálló magyar hadsereg föllállítását követelte. Ezzel szemben Jókai Mór harsogó nevetés közben a közös hadsereg mellett beszélt és ezeket mondotta:

Ezen kétszáz ezer embernek szüksége van legkevesebb 10.000 tisztre; ez nem lehet kevesebb, mert ezek épen a betanítói a hadseregnek; szüksége van 500 ágyúra, ehhez 5000 tüzérre; szüksége van tizenötezer lóra, ezeket sem lehet leszállítani, mert a lónál nem pótolja a lelkesedés a betanítást. (*Nagy derűtség.*) Aztán kell 10.000 szolgálattevő ember, következőleg t. Madarász képviselő barátom hadseregének egyetlen szuronyt viselő katonája sem lesz. (*Általános derűtség.*)

Úgy általában véve, mikor csupán nemzetőrségre volt fektetve egy hadjáratnak, vagy egy csatának sorsa, ez bizonyára mindig igen siralmasan ütött ki, tulajdonképen nem is siralmasan, hanem mulatságosan, mert nem esett el senki sem. (*Általános derűtség.*) Példát láttunk a schwezhati ütközetben, a forró ütközetben és még egy másik ütközetben, melynek sem a helye nem jut eszembe, sem pedig az illető vezénylő nemzetőr tábornok neve, „der den Rückzug deckte.” Nemzetőrséggel csatákat vívni, én megvallom, nem szeretnék; a csupa családapákból összeállított és rendezetlen tömegekké alakított sereggel ellenség vadászatra menni én bizonyára nem óhajtanék, mert ott az első puska szóra, ágyúról nem is beszélek, elszaladnánk, Madarász t. barátom legelől, én pedig mindjárt utána. (*Általános derűtség.*)

Korkovány, vagy Gar ka Wein

1868 szeptember 29.

Lónyay Menyhért pénzügyér — ahogy akkoriban a pénzügyminisztert nevezték — beterjesztette a földadó' javaslatot. A t. Ház nem tudott dönteni, hogy miként és minő elvek szerint adóztassák meg a szőlőbirtokot, mely a legkülönfélébb földösszetételből áll és a legkülönfélébb borminőségeket adja. Vannak kitünő minőségű bort termelő földek és vannak lőrét termelő szőlőbirtokok. Az adózásnak tehát ehhez kell alkalmazkodni, véleményezték a képviselők. A tárgyhoz hozzászólt *Deák* Ferenc, aki álláspontját így formulázta meg:

Száraz, szoros kiszámítás szerint eljárni igen sok helyett nagy igazságtalanság volna. Én magam is voltam hegy-vámos, és kilencedes szőlőbirtokos. Bizony, kérem, el merem mondani, hogy a hegy-vámos szőlőknél, ha a kezelési költség fejében egy tized levonatik, én akkor mint birtokos, szívesen elengedtem volna azt az egy-egy tizedet a víz fejében, ami a must közé van keverve. (*Általános derültség.*)

Öntapasztalatból tudom, hogy a badacsonyi hegyeknél az egyik hegy sor szőlőinél a megváltási összeg sokkal nagyobb, mint a közel eső másik hegysor szőlőinél. Így Badacsony egyik részén oly árakat adtak, melyek a másik részre nézve nagy igazságtalanságot foglalnának magokban, p. o. a korkoványi részen, melyet azért neveznek így, mert midőn a német megkóstolta, azt mondta: „Gar ka Wein.” (*Nagy derültség.*)

Kevés ember eszik pogácsát

1868 október 19.

A t. Ház igazságszolgáltatási kéréseket tárgyalta. *Besze* János képviselő javasolta, hogy állítsák föl a békebíróságokat és az eddig megállapított fellebbezési fórumok számát szaporítsák. Javaslátát többek között így indokolta meg:

Én gondolom, hogy a törvények, mint a kristály folyamatok, csak vizei az igazságszolgáltatást megőrlő malmoknak. (*Derültség.*) Azoknak célszerű elrendezése a feladat. Mert amely nemzetnél csak egy malomban lehet lisztet őrölni, ott pogácsát kevés ember eszik. (*Általános derültség.*)

Buta emberből a király se tud okos embert faragni

(1869) *Jókai* Mór mondotta:

Minden loyaltásom, minden a trón iránti hűségem és tiszteletem dacára is bátor vagyok kinyilatkoztatni, hogy ő felségének a királynak van ugyan hatalma, köztisztekből generálisokat, közemberekből grófokat, hercegeket kinevezni; de hogy nem okos emberből okos embert nevezzen ki, az ő felségének sincs hatalmában. (*Általános derültség.*)

Szűzbeszéd hitelre

(1869) *Prick* József így vezette be szűzbeszédét:

Billeti kerület képviselője először szól az országgyűlésen. Két országgyűlés múlt el anélkül, hogy Billet lelkes polgárai ez országgyűlésen képviselőjük által a szavazáson kívül egyetlen szót szóltak volna. (*Derültség. Halljuk! Halljuk!*) Ennél fogva ha igaz is, miszerint itt a szónoklat pénzbe kerül, kérem figyelembe venni, hogy nekem két országgyűlési hitelem van a szónoklatra. (*Általános derültség.*)

A hatalom fényében

(1869) Nem sokkal a kiegyezés után a parlament többsége id. *Andrássy Gyula* gróf miniszterelnök mögé sorakozott. Erről mondotta *Prick József* képviselő az alábbiakat:

Leyden városában egy századdal ezelőtt kiútvén egy typhushoz hasonló betegség, az akkor leghíresebb orvos és vegyésztanár egy hullát felboncolván, oda nyilatkozott, hogy a betegségnek oka a: „Testben képzése egy túlságos mértékű savanyúnak.”

Minthogy nagy ember volt, az egész orvosi kar visszahangozta ezen tételt, mint a természet sarkalatos törvényét, s kezdtek leszavazni az ellenvéleményüket: oly igaz az t. Ház, hogyha egy ember valahol támad, az imbecillitás egész légiója vonul szárnyai alá, hogy magának jelentőséget adhasson. *(Derültség.)*

Jól mondta Schiller:

Wie viel Bettler ein einziger Reicher in Nahrung setzt.
Wenn die Könige baun, haben die Kärner zu thuen!

(Hosszantartó derültség.)

Ha leszakad jó, ha nem szakad le, akkor is jó

(1869) A t. Ház a megyebizottsági tagságra vonatkozó javaslatot tárgyalta. *Hoffmann Pál* képviselő Fáraó hídjáról költött ősi tréfát a következőképpen fejelte meg:

A baloldal ama bizonyos kaliffához is hasonlít, aki midőn az Alexandriai könyvtárt felgyújtani rendelé, azt monda, hogy vagy benne van a koránban az, ami e könyvtárban foglaltatik és akkor ez felesleges; vagy nincs benne, s akkor bizonyos rossz. Így a baloldal is azt tartja, hogy vagy úgyis meg van a megyében az, ami fölött most tanácskoznak és akkor felesleges; vagy pedig nincs benne és akkor rossz. *(Zajos derültség.)*

Szent bürokrácia Chinában

(1869) Ch. *Langlois* belga mérnök és Ötlet *Van Mans* brüsszeli bankár magyar pénzcsoport bevonásával akarta megépíteni az óbudai-újszónyi vasútvonalat. A vasútépítés engedélyezésére vonatkozó kérvényt Brüsszelszélből közvetlenül elküldöttek *Hullán* Ernő közlekedésügyi államtitkárhoz, ki egyúttal képviselő is volt és ahhoz mindjárt „tetszés szerinti fölhasználásra” 40.000 forintról kiállított utalványt is csatoltak azzal a záradékkal, hogy a pénz a nevezett brüsszeli bankháznál az építési engedély kedvező elintézése után fölvehető. *Hollán* államtitkár a vesztegetési kísérletről jelentést tett gróf *Mikó* Imre közlekedésügyi miniszternek, mire a minisztertanács úgy határozott, hogy az egész vesztegetési ügyet a Külügyminisztérium útján bűnügyi útra terelteti. Így is történt, ámde az ügy elintézése sokáig húzódott. *Berzenczey* László ellenzéki képviselő a lapokban már ismertett vesztegetési kísérletet szóvá tette és azt az alábbi adomával kísérte:

Sokat beszéltek t. Ház e vesztegetési dologról, és tán meg is unta a t. Ház; (*Igaz!*) én velem nem fogják megenni magokat. (*Élénk derűlttség.*) Mondok egy történetet, és pedig onnan, ahol önök nem voltak, de én voltam: Chinában. Ha Chinában valaki megharagszik valakire, ha nem tud másképp bosszút állni, mivel a chinai igen keveset ragaszkodik az élethez, elmegy annak földjére, és kést üt *saját* gyomrába és meghal; ezáltal aztán a föld tulajdonosának el kell pusztulnia. Miért? Mert törvény van arra, mely vizsgálatot rendel a fölött, hogy miért ölte meg magát azon ember s miért épen amannak a földjén? Egész codex van arra, hogy miként kell megvizsgálni. A hullát verembe teszik spirituszban, s hogy kitudják, maga ölte-e meg magát, vagy a föld tulajdonosa ölte-e meg őt és hogy miért ölhetette meg önmagát, azt megint a doktorok mu-

tatják ki, persze annak az embernek a költségén, akinek földjén megölte magát. (*Élénk derűtség.*) Ezután a doktorok — nálunk szaktudósoknak hívják — évekig vitatkoznak s akkor átveszik az ügyet a mandarinok — nálunk a kormányférfiak — (*Derűtség.*) és még tovább vitatkoznak. És ez mind azon ember költségén megy. Az ilyen vizsgálat végét még egy se érte meg, hanem mindenki belepusztult; és én találkoztam chinaival, aki azt mondta, hogy ez igen jó törvény. (*Derűtség.*) Mert legalább minden ember ügyel arra, hogy másokat a maga ellenségévé ne tegyen. (*Zajos derűtség.*) Így van Hollán Ernő államtitkár úr is. Volt néhány év előtt egy emigráns — ép most jut eszembe — kire a magyar emigráció nem volt büszke. Ez egyszer valakinek írt levelet, melyben megköszönte az agitációra küldött pénzt. A levél elfogadott, felbontották, és az illetőt, kihez a levél címezve volt, faggatták, kínozták, büntették. Ez a legkönnyebb mód arra, hogy valakit bajba hozzunk. Szerencse, hogy nem Chinában vagyunk; (*Derűtség.*) mert akkor ugyan nagy bajba jönne Hollán Ernő úr, melyből sohasem tisztulna ki. (*Derűtség.*)

Hogyan járt a hizlalt bárány?

(1871) A kis termetű *Pulszky* Ágoston kormánypárti képviselővel a hadügyi költségvetés során így vitatkozott *Németh* Albert ellenzéki képviselő:

Én senki bátorságában, s így a tisztelt képviselő úréban sem kételkedem. De jól esnék-e, ha valaki azt mondaná, hogy *Pulszky* képviselő úr azért védi azokat a cseh, és osztrák tüzéreket, mert azok mind szálas legények, s ha szorulna az írha, valamelyiknek a zsebében is menhelyet találna a t. képviselő úr? (*Élénk derűtség balfelől.*)

Mit mondana valaki a t. képviselő úrnak nagy tudományosságára, midőn azután ilyen nagy kérdés jön szőnyegre, mint ezen nagyfontosságú katonai szempontból átvilágított kérdés, amihez én, mint *régi kiszolgált* katona, nem is szólok — mint mondom, a tisztelt képviselő úr, ha egy nagy tudományú katona ember azt mondaná: *Pulszky* képviselő úr úgy járt, mint az a bárány, mely a legaromatikusabb tápszerekkel

táplálkozván, feje ugyan nagyra megnőtt, de lábai gyengék maradtak, és így midőn a szabadba kiment: lábai nem bírják és egyre bukfeneczik. *(Élénk hosszás derűtség.)*

Ha tehát szívesen veszi tőlem a jó tanácsot, figyelmeztetem a t. képviselő urat, legyen szíves egy könyvet elővenni, melyet én igen nagyra becsülök, s melyet szeretek lapozni: Jézus Sirak-könyvének 5-ik fejezete 14-ig versét, ahol írva vagyon: „Ha eszed van, felelj, ellenfelednek; de ha gyengének érzed magadat, tedd szádra tenyeredet, nehogy egy időlen szó miatt megejtsenek és csúffá tegyenek. *(Élénk hosszás derűtség és helyeslés balfelől.)*

Az ankét még a csigánál is lassúbb

(1871) A t. Ház a vasutak szállítási felelősségének kérdését tárgyalta és azt javasolták, hogy a kérdés tanulmányozására küldjenek ki bizottságot. Ez ellen *Jókai* Mór így foglalt állást:

Könyörgök a t. Háznak, nehogy valamikép egy enquetet küldjenek ki e tárgyban. Előttünk van példája a bankenquetnek, mely ezelőtt tizenöt hónappal küldetett ki. Én olvastam Martin Chonchiliájának 140 kötetét, de mondhatom, hogy ennél lustább csigát, mint az enquête, nem fedeztem föl. *(Hosszantartó derűtség.)*

Változnak az idők és az emberek

Pulszky Ágost a t. Házban valaha éles ellenzéki politikát követett és a katonai iskolák megmagyarosítását követelte. Később a kormánypárthoz csatlakozott. A kormány honvédelmi javaslata kapcsán tartott beszédében többek között arra hivatkozott, hogy gróf *Apponyi* Alberttel, aki ellenzéki politikája mellett kitartott, egykor egy pártban ült. A hivatkozást gróf *Apponyi* Albert így hártotta el:

Megvallom, nem emlékszem arra az időre, amikor a t. képviselő úrral egy párthoz voltam szerencsés tartózkodni.

(*Derültség a bal és szélső balon. Egy hang: Nem volt szerencse!*) Az idők változásának és Pulszky Ágost t. képviselő úr szellemi fejlődésének fényes tanúbizonysága az, (*Derültség balfelől.*) hogy ma szerencsésen oda jutottunk a hermeneuticában, hogy magyar tisztképző intézet alatt német tisztképző intézetet értünk. (*Zajos derültség és tetszés a bal és szélsőbaloldalon.*)

Javított kiadást rendeztek a Gott erhalte osztrák himnuszról

(1871) *Várady* Gábor szerint a magyar népiskolákban alkotmányellenes tankönyvekből tanítanak és erre a következő példát mondta el:

Egy német példány jutott a kezembe, de ez is az egyetemi nyomdából került ki 1869-ben. Címe: „Sprach und Lesebuch”, melyben előfordul, mint olvasási gyakorlat, az „Österreichische Volkshymne”. És itt — megjegyzem, hogy nem erre fektetem a súlyt — előfordul ezen Volkshymne. Nem úgy szól ugyan, mint az eredeti szöveg, hanem lényeges módosítással. Csak egy pár sort fogok felolvasni, és azután a refrain: „Gott erhalte, Gott beschütze, unseren *Kaiser*, unser Land!”, a refrain ez: „Innig bleibt mit Habsburgs Throne, Österreichs Geschick vereint.”

E könyv, — mint említtem, 1869-ben nyomtatott; azonban mégis észrevették, hogy nem járja, hogy az a mi iskoláinkban taníttassék, s ezért 1870-ben ugyanabban a nyomdában egy másik iskolakönyvet nyomattak, melyben ugyanezen cím alatt: Österreichische Volkshymne már most némi javítás fordul elő: Gott erhalte, Gott beschütze unsern *König*, unser Land”. A refrain pedig így szól: „Innig bleibt mit Habsburgs Throne Österreichs Geschick vereint”. (*Nagy derültség.*) Aztán a végén megint az áll, hogy „Heil dem König Heil dem Lande, Österreich wird ewig stehen”. (*Hosszantartó nagy derültség.*)

Világos, t. Ház, itt javítás történt, amennyiben a „császáról” „királyra” történt átváltoztatás: hanem azért Magyarország még sem létezik, mert Ausztriába olvadt be. (*Nagy derültség.*)

Jobb a törköly

(1872) A választói jog reformjáról tárgyak a t. Ház és a különböző országok választásai fölött vitatkoztak. *Degré* Alajos szintén felszólalt és többek között a következőket mondotta:

Vass Sámuel gróf, ki elég szerencsés Amerika viszonyait közelről ismerni: az ottani választási móddal egyáltalán nincs megelégedve; ő átmegy az angliai, franciaországi, schweici, sőt még a régi rómaiak választásaira is, de neki egyik sem tetszik: hanem tetszik a szőnyegen levő. Ez engem egy kis történetre emlékeztet. 1845, vagy 1846-ban a bécsi hadigyakorlatok alkalmával egy Dávid nevű Miklós-huszár igen nagyügyességgel és bátorsággal egy gyermeket megmentett. Dávid lett a nap hőse. Másnap Lichtenstein herceg hívta meg ebédre, és kitűnő francia, spanyol és rajnai borokkal tartotta. Ebéd után azt kérdezte Dávidtól a herceg: meg vagy-e elégedve boraimmal? Dávid erre kelletlen képet csinálván, azt monda: igen is ezredes uram, kérek azonban egy pohár törkölypálinkát! (*Nagy derűltség.*)

Hölgyem, Önben minden egyesül!

(1871) A költségvetési vitában *Németh* Albert kifogásolta, hogy a kormány sok tisztviselői állást szervezett és jószágfelügyelőkké miniszteri tanácsosokat nevezett ki, majd így folytatta:

Én ezen sok hivatalnokot nemzeti átoknak tekintem, ez az iskolája a semmittevésnek, hol a sok kéz között vész el a munka. Nem fogom mondani, — mert nem illik kifecsegni amit az ember discretióból hallott, — (*Nevetés.*) hogy egy magasállású tagja a minisztériumnak azt mondta: „hiszen bár lehetne kevesbíteni a központon alkalmazott hivatalnokok számát; de nem lehet: mert kevesebb ember jobban megfelelne és kevesebb ember jobban elvégezné a dolgot, ha tudniillik akadna közöttük jó”. (*Derűltség.*)

Ez, t. Ház, nekem eszembe juttat egy igen elmés feleletet, amit a török nagykövet Párizsban egy szép asszonynak adott. Azt mondja neki a szép nő: „Ugyan mondja meg nekem a nagykövet, miért tartanak önök Törökországban annyi feleséget?” „Asszonyom, az igen egyszerű. Azért történik, mert mi a nőknek ama nagy sokaságában találjuk föl mindazon kelemeket, amelyek Kegyedben egymagában egyesülnek. (*Derültség és tetszés.*)

A tanfelügyelők preferansz partija

(1871) Báró *Eötvös* József közoktatásügyi miniszter elhunytával megüresedett tárcát időlegesen dr. *Pauler* Tivadar vette át, aki sok tanfelügyelői állást szervezett és a tanfelügyelőknek a kir. tanácsosi címet adományoztatta. Emiatt *Borlea* Zsigmond így szólalt föl:

Nagyon elterjedtek a kormánynak hívei, s azokat el kell helyezni, el kellett látni címeckével, s igen jó hivatallal. (*Hosszantartó derültség.*) S mert a curiánál, s más állomásokban is a helyek betöltve voltak már, a hívek pedig jelentkeztek és panaszkodtak, kérdezték: hát nekünk mi jutott? (*Derültség.*) Erre azt felelték: ne féljetek gyerekek (*Nagy derültség.*) majd gondoskodunk rólatok is: (*Hosszantartó derültség.*) mert látjátok a curiához valók nem vagytok, s más-hova sem, majd találunk számatokra is szép címeckét, igen jó hivatallal (*Derültség.*) és semmi dologgal (*Hosszantartó derültség.*) Szóval mivel semmi hivatalra alkalmasak nem vagytok, majd csinálunk belőletek népnevelőket, (*Derültség.*) s így lön. Adtak nekik nagyságos kir. tanácsosi címecket és igen jó fizetést, adtak melléjük (*Nagy derültség.*) személyzetet, vagy miután a kifejezést, mint látom nem értik, tehát personaliumot, t. i. egy segédet, egy tolnokot és így a princípálissal együtt épen elég egy preierance companiának (*Nagy derültség.*) sőt van még hozzá egy hivatalszolga is, ki a játzóknak majd szivarral, s eggyel mással szolgáljon. (*Nagy derültség.*)

Szép az a diplomácia

(1871) *Irányi* Dániel, *Henszelmann* Imre, *Patay* István, *Madarász* József, *Helpy* Ignác, *Kállay* Ákos, *Táncsics* Mihály és még számos ellenzéki képviselő interpellációt jegyzett be Elzász-Lotharingiának Franciaországtól történt elszakítása miatt. Az interpelláló képviselők a magyar kormányt arra akarták kényszeríteni, hogy Magyarország a közös külügyminisztérium útján tiltakozzék az elszakítás ellen és Poroszországgal szakítson meg minden összekötetést. Az ellenzéki képviselőkkel szemben a diplomáciai beavatkozás ellen így beszélt *Jókai* Mór:

Tisztelt Ház! Ha az angol parlamentben az angol minisztert valamely alsóházi tag aziránt szólítaná föl, hogy mondja meg őszintén, hogy Európa ezen, vagy azon nagyhatalmával szándékozik-e ebben, vagy abban a dologban összeveszni? és erre az angol miniszter az utolsó percig, amíg a hadüzenetet ki nem mondja, mindig nem azt felelné: „Én azzal a nagyhatalommal, illetve kormányával a legmélyebb békekesség és baráti szövetségben élek”, akkor annak a miniszternek a legelső hírlapi riporter, kivel találkozna, azt mondaná”: Sir, nagyon szép tudomány az a diplomácia, — de másnap már az a miniszter nem ülne a gyapjúsákon. (*Derűltség.*)

Egyedül mi, Magyarország vagyunk abban a kényes helyzetben, hogy minekünk örökösen igazat kell mondanunk, Képviselőknek és kormánynak, azért, mert mi nekünk mint Krisztusnak és az apostoloknak *minden erőnk egyedül a beszédünkben van.* (*Nagy és hosszantartó derűltség.*)

Igaza van, tekintetes úr!

(1873) *Csernátony* Lajos adomája:

T. Ház, ezzel a javaslattal is úgy vagyok, mint az egy szeri házaló a szemüveggel. Ez a házaló el akart adni egy

szemüveget, s bement egy tekintetes úrhoz, akinek nagyon feldicsérte a portékáját, hogy azon mi minden szépet lehet látni. A tekintetes úr erre felteszi az okulárét, s azt mondja: ezen csupa gazembert látok. A házaló csodálkozván, elkérte a szemüveget és most ő tette föl azt, s így válaszolt, miközben erősen ránézett az úrra: tekintetes urnák igaza van, mert én is csak gazembert látok rajta. (*Hosszantartó zajos derűltség.*)

A figyelmes Jókai

(1871) A függetlenségre törekedő magyar közvéleményben nagy viszatetszést keltett, hogy a poroszok Franciaországtól elvették Elzász-Lotharingiát. Emiatt a t. Házban több zajos interpelláció hangzott el és a magyar kormányt arra szólították föl, hogy az elszakítás ellen foglaljon állást. Ez azonban nem történt meg és most *Berzenczey* László, a szabadságharc egyik hazatért emigránsa nagy beszédet mondott Franciaország mellett és hevesen bírálta azokat a kormánypárti képviselőket — közöttük *Jókai* Mór — akik a helyzettel megalkudtak. *Jókai* Mór így válaszolt *Berzenczeynek*:

T. Ház! Bocsánatot kérek, hogy a házszabályok értelmében személyes ügyben szót kérek. (*Halljuk! Halljuk!*) Tenem kell ezt, mert lehetetlen elhallgatnom, amit *Berzenczey* tisztelt képviselőtársam a számba adott, illetve rám fogott: hogy én beszédemben a franciákat vagy a francia nemzetet szidtam. Sohasem, legközelebbi beszédemben, sem írva, sem mondva senki előtt én a francia nemzetet gyalázzal nem érintettem soha, és rokonszenvem ép oly nagy iránta, mint a másik nagy nemzet iránt, de engedje meg nekem tisztelt *Berzenczey* képviselőtársam, hogy oly gyengeségem nekem is legyen, hogy mindkét fél iránt rokonszenvet érezzék, mint volt neki nemrég, midőn sajtóbíróság által bíróilag tanúvalloásra fölhívatva: azt jelentette ki, hogy mind a vádlott-

nak, mind a vádlónak egyaránt barátja lévén, ő egyik ellenében sem örömet tanúskodik, ily gyengeségem nekem is van, s azt megtartom magamnak. (*Hosszantartó derűtség.*)

Foszfor nélkül nincs tudomány

(1871) *Körmendy* Sándor a közoktatásügyi tárca vitájában javasolta, hogy a minisztérium írasson valláserkölcsi kátét és valamennyi iskolában ezt tanítsák. Ez ellen *Horváth* Sándor így érvelt:

Így megeshetnék, hogy például egy ultramontan közoktatásügyi miniszter lesz. Ő állapítsa meg a kátét, melyet az iskolában tanítani kell? Vájjon meg fognak-e elégedni az izraeliták és protestánsok? Vagy ép egy bölcsész miniszter jön, például hegelista; ő mindenesetre a Sein és Nichtsein, a lét és nemlét kérdésével fogja a kátét megkezdeni. (*Derűtség.*) Vagy megeshetik az is, mert a legújabb irány ez, hogy materialista lesz a miniszter, például darvinista, akkor a kátét nem kezdheti másként, mint úgy: „Ohne Phosphor ist keine Gedanke”, „Phosphor nélkül nincs gondolat!” (*Hosszantartó derűtség.*) Hát ez legyen a „valláserkölc?” (*Nagy derűtség.*)

Simonyi vice nem sült el

(1871) A hadügyi költségvetési vitában báró *Simonyi* Lajos szavát tette a honvéd tüzérség fölállításának szükségességét, amire gróf *Andrássy* Gyula miniszterelnök a következőket válaszolta:

Most csak azt vagyok bátor megjegyezni, hogy *Simonyi* Lajost t. képviselő úr — nem tudom, mi oknál fogva — az én helyzetemet, ha nem lesz külön tüzérségről gondoskodva, *Alvinczy*-éhez hasonlította. (*Derűtség balfelől.*)

A t. ellenzék nevetett, nevet most is; én is szívesen nevettek velők: ámbár a hasonlatosságot nem értem. Mert azon

fegyverek, melyekkel a minisztérium a honvédséget ellátta, mind igen jól elsülnek, a mitrailleusök mind elsülnek, amint a tapasztalás mutatja. Ha tehát itt valami van, ami nem sült el: az a t. képviselő úr élce. (*Derültség. Simonyi Lajos báró közbeszól: Az ágyú! Élénk és zajos derültség.*)

Ma nincs nálam pénz, tehát nem fizetek

(1872) A gazdasági válság fekete-felhői gomolyogtak az égboltozaton, mely a következő évben egész Európát megrázkódtatta. Az Osztrák-Magyar Bank kamatlába 9 százalékra ugrott föl és 15 százalékon alul magánkölcson nem volt kapható. A válság miatt szólalt föl *Wahrman* Mór, anélkül, hogy kézzelfogható javaslatokkal jött volna a t. Ház elé. Ezt *Jókai* Mór így kifogásolta:

Hogy hogyan történjék meg a javulás, minő modalitások mellett: arra félelni nem az én feladatom. Az én igen tisztelt képviselőtársam *Wahrman* Mór azt mondotta, hogy ő nem egészen szerénytelen azt állítani, hogy ezen kérdésekhez ért. Akkor én rám nézve a szerénységnek sokkal kisebb mérve kívántatik meg, hogyha ugyanazon álláspontra helyezem magamat. Ámbár ő, akinek egész élet-pályája ezen a kérdés tanulmányozására volt fordítva, azon gyanút kelti bennem, midőn azt mondja, hogy nem ért hozzá: — hogy ő is oly formán tesz, mint midőn a gazdag embertől pénzt kérnek, s azt mondja: „heute bin ich nicht bei Kassa!” (*Derültség.*) Én azt hiszem, hogy ő nagyon is érti a dolgot, és azon adatokat, amiket felhozott: csak azért mondta el, hogy némileg elhitesse velünk, hogy csakugyan nem érti a dolgokat. (*Élénk derültség.*)

Mennyit ért Mátyás király?

(1872) *Jókai* Mór mondotta:

Mátyás király volt az, ki egyszer a cinkotai bölcstől azt kérdezte: mennyit ér a király? Ez azt felelte rá: 29 kispénzt,

A király csodálkozva nézett a „bölcse”. „29 kispénzt?” „Igen, mert ha az én uramat és üdvözítőmet megvették és eladták 30 kispénzért, akkor az én királyom is ér 29-et. Nem többet, de annyit bizonyosan”. (*Zajos derültség.*)

Miniszter teins uram!

(1872) *Tóth* Vilmos belügyminiszter a parlament elé terjesztette a „Törvényjavaslat az 1848. V. és erdélyi 1848. II. törvénycikk módosításáról és pótlásáról” szülő tervezetét, melynek címe sehogyse nyerte meg az ellenzéki képviselők tetszését. Közöttük föllált *Dőry* János, aki oldalakra terjedő idézeteket olvasott föl hol *Ovidiusból*, hol *Horatiusból*, hol meg *Vergilius* verseiből, melyekkel — persze szakadatlan derültség és a t. Ház elnökének állandó figyelemzetése és csengetése közepette — azt óhajtotta bizonyítani, hogy az írás élén minő nagy jelentősége van a címnek, mely egyúttal a tartalmat is befolyásolja. *Dőry* így szónokolt:

Kérem, t. elnök urat, amit mondtam, s amit mondandó leszek, oly nélkülözhetetlen a tárgyhoz, s úgy illik beszédemhez, mint a tisztelt elnök úr asztalára a csengetyű. (*Derültség.*) Ez mind a címkérdéshez tartozik. Miután *Vergiliusból* confundáltattam, most átmegek parányiságomra. (*Derültség.*) T. Ház! Volt idő, midőn én novellákat is írtam, (*Nagy derültség.*) írtam verseket és újságokba cikkecskéket is, hanem novelláimat mind elégettem, mert nem találtam meg hozzájuk a valódi címet. (*Nagy derültség.*) A verseknél már egy kissé tovább vittem, (*Derültség.*) mert midőn nem találtam a versnek címet, (*Derültség.*) hát acrostichont írtam, Már pedig tudjuk, hogy az acrostichonban az illető címzetnek neve befoglaltatik. így történt, hogy hazánk nagy fiának, Pest belváros érdemes képviselőjének is írtam egy acrostichont, s ő oly szíves volt, s annyira kitüntetett, hogy ő felelt is rá, s így ő is megénekelt engem. (*Derültség.*) ő sokkal szerencsésebb

volt a cím megválasztásában, mert ő röviden az írta: „Jankóhoz”. (*Általános nagy derűtség.*)

Azon versben, melyben t. hazánk nagy fia a többi között nekem is elmondta mindazt, hogy látja, hogy rossz verseket gyártani képes vagyok, azt a tanácsot adta, hogy bizony jobb volna, hogyha én poéta helyett kocsis lennék. (*Élénk derűtség.*) Az igaz, abban az időben hajtottam is lovakat, (*Derűtség.*) de most nem lehet, mert nincsenek lovaim. (*Zajos derűtség.*)

A cím nemcsak a törvényjavaslatnál, nemcsak novellánál, verseknél, hanem a magánéletben is nagyon fontos és nélkülözhetetlen valami. (*Nagy derűtség.*) Például mily botrányos botlás volna az, hogyha valaki a belügyminiszter úr egyik törvényjavaslatának címére azt mondaná „Kegyelmes Uram” helyett: bizony teins uram, ez nem jó cím! (*Derűtség.*) Hát nem botrányos botlás volna teins uram? (*Zajos derűtség.*)

„Kutyából nem lesz szalonna.”

(1872) *Várad*y Gábor adomája:

A börtönben ült tyúktolvaj magába szállt, s egy vasárnap elhatározta, hogy elmegy imádkozni a templomba, ahol a pap épen arról prédikált, hogy mikép ment fel Krisztus az olajfák hegyére tanítványaival, s mint jött el az áruló Júdás, ki csókjával jelölé ki az elfogatandó mestert. Amidőn a pap a Getsemane kertről beszélt, a tyúktolvaj elhagyta a templomot, s a pap prédicatióját nem hallgatta végig. Hónapok elteltével a tolvaj megint elment a templomba, s épen akkor lépett be, midőn a pap ugyanazt prédicálta, amit hónapokkal ezelőtt, a pap elmondta, hogy a Getsemanekertben Júdás csókja után hogyan fogták el a mestert. A tolvaj erre méregbe jött és így kiáltott fel: „Úgy kell neki! Tavaly is épen itt fogták el, azon a szent helyen, mért nem érte fel észszel, hogy ott megint elfogják!”

(*Zajos derűtség.*)

Több az abrosz, kevés az étel

(1872) A felirati vitában nagy beszédet mondott *Schvarcz Gyula* kormánypárti képviselő, akinek az ellenzék részéről *Csernátony Lajos* így Válaszolt:

Mellőzöm a beszédeket, valamint *Schvarcz Gyula* t. képviselőtársam programját, amire komolyan elmondta a magáét igen tisztelt képviselőtársam *Ghyczy Kálmán*, és amelyre én nem olyan komolyan csak annyit mondom, hogy illik rá a spanyol közmondás: „Több az abrosz, mint az étel”. (*Derűtség.*) De *Schvarcz Gyula* tiszteit képviselőtársam jegyezze meg, hogy ami az abroszon abból a kevés ételből jó, az a mienk: ami rossz, az az övé. (*Élénk derűtség balfelől.*)

A józan királyhoz apellált

(1872) *Szakácsy Dániel* adomája:

A régi nagy Sándor, pogány király, egyszer egy asszonyt halálraítélt azért, mert amikor ő az utcán lovagolt, előtte keresztül mert szaladni. Az asszony apellált az ítélet ellen. Kihez? Nagy Sándorhoz. Rettenetesen megütközött fölötté a pogány király, Nagy Sándor, bebocsátotta maga elébe az asszonyt és kérdé tőle, hogy micsoda gondolata van neki: „Hogy kit én, mint király, ítéltelek halálra: az ellen hozzám apellálsz?” Azt mondta az asszony: Uram királyom! A részegkirálytól a józan királyhoz apelláltam! (*Zajos derűtség.*)

No komé, most aztán jól gurulunk

(1872) *Eördög* Frigyes adomája:

Két koldus utazott együtt, az egyik vak, a másik béna. A vak taligában ült, amelyet egy szamar vonta, s a béna hajtotta a szamarat. Történetesen egy hegynek felfelé kellett menni, és természetesen, hogy a taliga lassan haladt. A vak így szólt: Héj komé, szólítsa csak azt a szamarat, hogy jobban

húzzon. Erre a béna fogja a botot, s megdöngeti a szamarat,, mire ez neki iramodva, elszakítja a hámot, és a taliga rohant a vak koldussal a hegyen lefelé. Erre a vak koldus önelégülten így szólt: „No komé, most már jól megyünk.” (*Zajos derűltség.*)

Tértijegyem van, visszajöhetek a pokolból

(1872) *Horváth* Sándor adomája

Tarisznyás gazduram kirúg a hámból, s részegen felszáll a vonatra. Jön a conductor, kéri a jegyét. Ez tarisznájában kotorászik, nem találja a jegyét, mire elkáromkodja magát. „Halli ke, ilyen csúnya isten káromlás miatt maga a pokolba fog jutni”, szölt a conductor, a kinek így válaszolt a részeg: „Amondó vagyok felséges kenduram, hogy ha elmének a pokolba, onnét is visszajövék, minek utána retourjegyvet váltottam”. (*Hosszantartó zajos derűltség.*)

Jókai se tudja, amit a tudósok nem tudnak

(1872) A t. Ház Budapest, vagy mint akkoriban írták: Buda-Pest városrendezésének és beruházásainak kérdésével foglalkozott *Jókai* Mór nagy beszédet mondott és a parlament szakadatlan nevetése közepette ostromozta a főváros egészségtelen és megbízhatatlan berendezéseit. Hol Óbudáról, hol Budáról, hol meg Pestről csevegett, miközben falrengető derűs jelenetek és felkiáltások kíséretében állandóan a t. Ház elé idézte a megjelölt városrészek parlamenti képviselőit, akik kerületeik dolgait elhanyagolják. A nagy mesemondó¹ aztán így korholta képviselőtársait:

Eddigélé, t. képviselőház, mesterségesen volt minden oda irányozva, hogy egy Buda-Pesten megalakult üzérkedő gentry foglalja el a községnek javadalmát; pedig most még csak fél lábbal volt benne ezen gentry a képviselőtestületben, még csak

választás útján jutott bele a java; Quid tunc, hogy ha egész tömegesen be jut oda. *(Derültség. Élénk helyeslés a baloldalon.)* Hiszen valóságos Vesuv-eruptio lesz Pest-városára nézve. *(Derültség.)* és én valóban csodálkozom azon, hogy az én igen tisztelt képviselőtársam Pest-Ferenczkülváros képviselője ezen veszedelemmel szemben, mely az általa képviselt városnegyedtet mint Herculanium és Pompeit hamu alá temetni fenyegetődzik: egész megnyugtatva érzi magát. *(Derültség balfelől.)*

Parva sapientia regitur mundus! ott ahol finaciális dolgokról van szó, nagyon nem szeretek szaktudósokkal tanácskozni, a szaktudósok is emberek. Valahányszor a szaktudós által valami tervet, mely pénzbe kerül hallok élénken pártolni: mindig valami gyanú fog el; de tessék elhinni, hogy jó vigyázni a kezére. *(Általános derültség.)*

Kérdem akármelyik képviselőtársamat, magára vállalna-e egy olyan határozatot, hogy ezek a tervek realizáltassanak, hiszen egy milliárdon alul egyik sem beszél. Nekem, mint szegény írónak, a ki a jövő század regényét írom, nekem jók azok a tervek. *(Általános derültség.)* De mit csináljon velők Pest városa? *(Zajos derültség.)*

Itt volt egy másik legközelebbi eset. Vízvezetékünk vize elromlott, nem volt iható, összehívták a szaktudósokat, ezek elővették a görcsöveket, retortákat, astrolobiumokat, *(Általános nagy derültség.)* megnézték, megmérték, tanakodtak rajta, hogy a víz rossz. De hogy mi a baja? Azt nem tudják. *(Általános nagy derültség.)* Ennyit én is tudok. *(Zajos derültség.)*

Másodszor kérdezték tőlük, hogy tehát hogyan lehetne segíteni az általánosan érzett bajon? Arra megint azt mondták, hogy: nem tudják. *(Zajos derültség.)* Ennyit én is tudok. *(Folytonosan megismétlődő nagy derültség.)*

A házelnök úron nem fogott a himlőoltás

(1873) A belügyi költségvetés kapcsán a járványkórházak fönntartásának költségeit tárgyalták. Többen kifogásolták, hogy a járvány leküzdésére, illetve megelőzésére használt oltóanyag a várakozásnak nem felel meg. *Patrubány* Gergely a himlőoltás nagy előnyeit így óhajtotta védelmébe venni:

Tavaly épen himlőjárvány volt. Az emberek beoltatták magukat. Nekem is szerencsém volt 1871-ben e háznak akkori érdemes elnökét beoltani. (*Nagy derűtség.*) Az érdemes elnök úron nem fogott az oltás. (*Nagy derűtség.*) Tessék meghallgatni a dolgot, ő azt gondolta, hogy rossz a himlőoltóanyag. Már pedig bizonyára csak gondom volt, hogy őt jó himlő - anyaggal oltsam be; hanem nagyon természetes, ez csak azt bizonyítja, hogy a tisztelt elnök úr akkor már a gyermek-betegségekre nem volt hajlandó. (*Nagy derűtség*)

Gróf Beust csalódik miniszterében

(1873) *Szontagh* Pál mondotta el:

Beust gróf miniszterelnök egy alkalommal ebédet adott, s ezen a háziasszony távollétében a honneuröket Metternich Pauline hercegnő adta. Egyiket az ebédre érkező vendégek közül Beust gróf mint gróf Wrba mutatta be a hercegnőnek tévedésből, mert az illető gróf Hohenwart miniszter volt. Erre Beust gróf így excusalta magát Metternich Pauline előtt. „Hercegnő, sajnálom, de csalódtam a miniszteremben”.

Vágja ki a magas C-t osztálytanácsos úr!

(1873) *Dobsa* Lajos hevesen támadta báró *Orczy* Bódogot, a *Nemzeti Színház* igazgatóját. Beszédében kifogásolta és számszerűen kívánta igazolni, hogy az igazgató egyes táncművészeknek túl magas föllépti díjat juttat és ezek a díjak nem egy esetben elérik egy miniszteri tanácsos, vagy osztálytanácsos évi fizetését, holott a nézete szerint a túlértékelt művészek legtöbbje évente egyszer, vagy kétszer lép föl és művészi teljesítményük mindössze abból áll, hogy „néhány piniertet kell eljárniuk.” *Dobsa* Lajos kifogásaira aztán *Zichy* Antal az alábbi adomával válaszolt:

Eszembe jut egy hajdani híres spanyol királynak, ki nagy műszerető volt, azon ismeretes adomává lett panasza, midőni egy általa nagyon kedvelt tenorista annyira követelő lett, hogy a király alig hitte magát képesnek igényeit kielégíteni.

Képzelve csak — monda miniszterének -- ez az ember több fizetést kér tőlem, mint amennyit egy tábornagyom kap. A miniszter azt felelte: „felséges uram, tessék tehát tábornagyát kiállítani a színpadra és énekeltesse el azzal az olasz áriákat!”. (*Élénk derűtség.*)

Ezen adomát juttatta eszembe azon piruett, mely re *Dobsa* Lajos t. képviselőtársamnak célozni méltóztatott. (*Derűtség.*) Meg lehet, hogy a nemzeti színháznak egy azon téren nagyon érdemes tagja, egyik kitűnősége — mert végre ha művészetéről beszélünk, ne nézzük le a művészetnek egyik ágát se — meg lehet oly fizetéssel bír, mint egy osztálytanácsos, vagy miniszteri tanácsos. Ám tessék a miniszteri osztálytanácsost, vagy miniszteri tanácsost a színpadra kiállítani és csinálja meg az a piruettet. (*Zajos derűtség.*)

Bismarck és Favre

(1873) Csernátony Lajos mondta el:

Ismeretes, hogy a francia-porosz háború után Bismarck Favre francia miniszterrel tárgyalt az öt milliárd francot kivevő hadikárpótlásról, amit a francia miniszter sokalt és Bismarckot arra kérte, hogy a hadiköltségeket mérsékelje, mert Franciaország pénzügyi helyzete zilált állapotban van. Erre Bismarck a következőket felelte: „Eh bien! De Poroszország zilált pénzügyi helyzetét is figyelembe kell vennem”. (*Élénk derűtség.*)

Botbüntetés számlaengedménnyel

(1873) Csanády Sándor adomája:

A régi időben történt, amidőn a regulák botbüntetést írtak elő, hogy ilyen büntetés terhe alatt került a deliquens uzsorás a szolgabíró színe elé. Minthogy a szolgabíró megállapította az uzsorát, a deliquens 25 botbüntetésre ítéltetett. Az ítélet végrehajtója a hajdú volt, aki az uzsorásnak szintúgy tartozott. Az uzsorásra keményen rásuhintott, de a bűnös már a második ütésnél elkezdett kiabálni, könyörögni, s alkudozni a hajdúval. Az ötödik ütésnél az uzsorás 20 percentet akart engedni a követelésből, s mire a tizediket megkapta, a hajdú a tartozását már le is fizette. Így quittelte le az adósságát. (*Zajos derűtség.*)

Mi Angolország népe....

(1874) Aranyosmegyesről nyershangú kérvény érkezett a t. Ház elnökségéhez. Az írást *Selybi Dani* és *Snika Lajos* ellenjegyezték és pedig az előbbi „az aranyosmegyesi baloldali választókerület elnökének” minőségében, az utóbbi pedig mint ugyanennek a pártalakulatnak a jegyzője írta alá a kérvényt. A t. Ház kormánypárti padjain fölzúdulást okozott, hogy *Selybi* és *Snika* urak az írásban „baloldali választókerületről” csevegtek és emiatt több fölszólalás hangzott el. A kedélyeket *Pulszky Ferenc* így csillapította le:

Az egész ügy nem olyan komoly, hogy róla sokat kelljen szólni. Ez az eset emlékeztet engem egy kérvényre, mely az angol parlamenthez intéztetett. Három szabólegény Tooley Street kis obscurus utcájából kérvényt nyújtott be az angol parlamenthez a minisztérium ellen, és ebben így nevezték magukat: „Mi, Angolország népe”. (*Élénk derültség.*)

Németh Albert megalapítja az önálló magyar jegybankot — Spanyolországban

(1875) *Szell Kálmán* pénzügyminiszter adóemelési javaslatot terjesztett be és az adókat 8 millió forinttal óhajtotta növelni. Az ellenzék a javaslat megszavazásáért azonban elenzolgáltatásokat kért, legelsősorban követelte az önálló magyar jegybank fölállítását. Ezt a követelést *Németh Albert* így adta elő:

A másik követelés az, hogy állítsák föl a magyar önálló nemzeti bankot; de nem úgy ám, mint a t. pénzügyminiszter úr előre csóváltatja a fejét. (*Derültség.*) Úgy emlékszem, hogy a «mit hetekben tették azon ellenvetést a túloldalról, hogyha ők nem képesek: hát próbáljuk meg mi; de ehhez is kevés a re-

ményem; mert én attól félek, hogy oda fogunk jutni, hogy mt sem leszünk képesek, önök is a képességből végkép ki fognak fogyni, akkor elő fog állni az az eset, ami, ha jól emlékszem, a 18-ik század első éveiben II-ik Károly király elhunytá után V-ik Fülöp spanyol király uralma alatt történt, hogy idegen országból, Franciaországból vittek minisztert, mert belátták, hogy Spanyolországban már nincs ember, ki arra képes lenne, vagy arra elég határozottsággal, jó akarattal bírt volna. És az első volt, hogy jegybank felállítását indítványozta neki Rippert, egy hollandus, Cabareus, nem mondhatom, hogy Cabarö: mert nem volt francia, hanem eredetileg görög volt, tehát Cabareus vette meg az alapját a nemzeti banknak és csak a *magyar* nemzeti önálló jegybank adta meg Spanyolorzágnak ... (*Nagy derűlség.*) Látják önök t. képviselőtársaim, mint valósult meg bennem a *német* közmondás: „Wess' das Herz voll, dess' geht der Mund über”, annyira óhajtom a magyar önálló bank felállítását, hogy midőn előhozom a történelem múltjából Spanyolország bankjának felállítását, megcsuklik a nyelvem és ott is magyar bankot akarok felállítani. (*Zajos derűlség.*)

Csodagyermek, ki világrajóttének napján magyarul társalog

(1875) *Plachy* Bertalan követelte, hogy a közoktatásügyi minisztérium a nemzetiségi iskoláktól és kulturális egyesületektől a támogatást vonja meg. *Borlea* Zsigmond *Plachy* indítványát a következőképpen ellenezte:

Mert igaz, hogyha törvény által erőszakolják iskoláinkban a magyar nyelvet, akkor az iskoláinkban mindenütt, amint *Plachy* úr kívánta, taníttatni fog, de nem fog tanultatni. (*Derűlség.*) Tessék elhinni, hogy nem, mert tessék az emberi természetet tekintetbe venni, ha valakit kényszerítenek valamire, legyen az neki kárára, vagy hasznára, ha erőszakolják: higyjék meg, hogy nem teszi meg. (*Derűlség.*) Mert kérem tessék elhinni, hogyha valakit a mennyországba küldenének is erőszakkal, oda sem megy, s az erőszaknak ellenállna. (*Élénk hoszantartó derűlség.*)

S mondják meg most uraim, milyen oktatás lenne az, midőn a tanító és a gyerekek *egymást* nem értik? Milyen tanítás volna az, hol a tanító a gyermekekkel nem tud beszélni? (Egy *hang*: *Tanulja meg a gyermek! Derűlség.*) Annak a képviselő úrnak, ki közbe szólt, hogy a gyermek tanuljon, s így értse a magyar szót: a logikáját én csakugyan nem értem, hiszen a gyermek azért jár iskolába, hogy ott tanuljon, s talán nem kívánja, hogy a gyermek mikor születik, az idegen tanító nyelvét már tudja. (*Derűlség.*) Meglehet, hogy azon a vidéken, ahol a képviselő úr lakik, ily gyermekeket szülnek; (*Élénk derűlség.*) de én ilyet sohasem láttam. (*Hosszantartó élénk derűlség.*)

Dobjátok ki, mert meghasad a szívem

(1875) Régi, nagyon régi mondást fejtelt meg *Csernátony* Lajos és pedig abból az alkalomból, hogy *Irányi* Dániel a parlament nyilvánossága előtt a tömegek nyomorára és szegénységére hívta föl a figyelmet. A régi közmondás szerint ugyanis a szegény ember megjelenik a gazdag ember palotájában és alamizsnát kér. A gazdag ember erre odainti a lakáját és így szól hozzá, miközben a szegény emberre mutat: — Dobjd ki, mert még meghasad a szívem. A mondást II. Vilmos császárnak tulajdonítják, de ehhez sok kétség férhet. *Csernátony* most így adta elő a főntebb említett mondás változatát:

Hisz igen szomorú sora a világnak, hogy a szegény, nyomorban élő embernek kancsójába könnyek hullanak és még szomorúbb az, hogy ez mindig így van, nem csak kivételes időkben, és az is mindig úgy van, hogy másrésről azon kristálypalackokban talán pezsgő is gyöngyözik. De kérdem *Irányi* t. képviselő urat, hogy azért, hogyha kimegy a házból és koldusokat lát: nem fog-e jó kabátot viselni? (*Derűlség.*) megszítja-e azon ebédet, melyet ma fog enni, és mely min-

denesetre jobb lesz a koldusénál; azon emberénél, ki monda: *(Élénk derűtség.)* „Add el a mid van, és oszd meg a szegényekkel!”

Ez a kereszténység tana. Ez igen szép magasztos és isteni; hanem mi gyarló emberek vagyunk. *(Zajos derűtség.)*

A minden szentek napján perelhető váltó

(1876) A váltótörvényjavaslatot tárgyalták és ekkor mondotta *Németh Albert*:

Egy furfangos váltóadás azt írta a váltóba hogy szent Naicus napján fogja a váltót kifizetni. A hitelező azonban nem találta ezt a napot a naptárban és így a váltót be sem perelhetette. Erre egy furfangos ügyvéd azt a jó tanácsot adta a hitelezőnek, hogy miután az adós maga elismerte, hogy Naicus szent: pereltesse be a váltót *mindenszentek* napján. *(Zajos derűtség.)*

Akkor nyertünk...

(1875) *Csiky Sándor* adomája:

Eszembe jut egy jó anecdota, amiről azt mondják, hogy meg is történt, épen az egyetemen, ahol vizsgáztatták a diákokat. Az asztalon feküdt 50 thesis, amit a diákoknak meg kellett oldani. Az egyik diák azonban nem készült a vizsgára, csak egy thesisből. Felhíván a censor által épen hogy azt a thesist húzta ki, amiből ő elkészült, mire elbizakodva úgy tett, mintha egy kártyaasztalnál bankot húzott volna, s azt mondotta volt, hogy: Sláger! E kijelentésre az asztalnál ülő censor azzal válaszolt, hogy: „amice, majd megütjük azt a slagért”. „Akkor apré leszünk!” felelt rá a diák nagy nyugalommal. *(Zajos derűtség.)*

Ne szólj szám...

(1875) *Szontagh* Pál (gömöri) így vezette be beszédét:

A boldogult József Nádor főhercegről azt az adomát halottam, hogy Kopácsy kortársáról, akkori esztergomi érsekről és Magyarország primásáról azon véleményét nyilvánította, hogy: „mennyire okos ember az, mert sohasem mond többet, mint amennyit mondani akar”. (*Zajos derűlség.*) Én is szeretnék ráállani az ezen adomában jelzett álláspontra és erőt is veszek magamon, hogy többet ne mondjak, mint amennyit mondani akarok. (*Élénk derűlség.*)

Állítsál valamit, hogy azt megcáfolhassam!

(1875) *Szilágyi* Dezső, a későbbi igazságügyi miniszter nagyszerű vitatkozó tehetség volt és a vele szemben álló barátnak és ellenfélnek jókedvében mindig azt szokta mondani: — Állítsál valamit, hogy azt rögtön megcáfolhassam! A mondás egy parlamenti beszéd révén híresedett el. A korteskedések miatt ugyanis hevesen támadták az akkor még bárói címet viselő *Wenckheim* Béla miniszterelnököt és *Tisza* Kálmán belügyminisztert, aki mögött akkor már hatalmas párt, a kormányzásra jutott szabadelvű párt népe s hadserege sorakozott. *Örményi* Miksa kormánypárti képviselő aztán *Szilágyi* Dezső elhíresedett mondását így fejelte meg:

Én különben is, ha már korteskedésről beszélünk: vájjon nem-e azon korteskedésnek. — de előrebocsátom, szerintem, megengedett korteskedésnek — egyik legjobb módja, amit a tisztelt urak most próbálgatnak? az ugyanis, hogy anélkül, hogy valamit mondanának: igyekezzenek rábírní a kormányt, hogy mondjon olyat, amit azután megtámadhassanak. (*Élénk derűlség és tetszés a középén.*)

A beteget előbb megverik

(1875) A t. Ház a haszonbérekre vonatkozó törvényjavaslatot tárgyalta és ennek egyes szakaszai az érdekeltekre nézve kedvező volt, más szakaszok viszont ennek éppen a megfordítottját tartalmazták és az egész javaslat modern hapy end-el nyert befejezést Erről mondotta *Németh Albert* a következőket:

Egy szegény az orvoshoz megy és azt mondja: „Nagyon beteg vagyok, gyógyítson meg!” Az orvos pedig a kérésre azt válaszolná: „Meggyógyítom, de előbb jól elpáholom azért, hogy miért betegedett meg?” (*Derültség.*)

Mi a teendő az első pofon után?

(1875) *Simonyi Ernő* élesen támadta *Tisza Kálmán* belügyminisztert és így adta elő *Istóczy* antiszemita képviselő egyik barátjának az esetét:

Figyelmeztetem, élelmes észrevételre, melyet egy alkalommal tett *Istóczy* úr barátainak egyike, ki, midőn mondták neki: ha arcul csaptak, miért nem ütötted vissza, azt felelé: azért, mert akkor ismét rajtam lett volna a sor. (*Derültség.*)

Stuart Mill és Majoros a hölgyek nagykorúsításáért

(1874) A nők nagykorúsításának törvényjavaslatát tárgyalták és ebben a vitában mondotta *Beöthy Algernon* a következőket:

Hiszen, tisztelt Ház, ha az áll, hogy egy nő pusztá férjhezmenetel által önrendelkezési képességét elnyeri: akkor nem látom át, miért vonjuk meg a nőktől a politikai jog gyakorlatát, melyet *Stuart Mill* és *Majoros István* t. képviselő-társunk csakugyan meg akarnak adni a nőknek? (*Általános derültség.*)

A második és harmadik pohár pálinka

(1875) *Csanády* Sándor adomája:

Az iszákos rekrutát a kapitány rapportra rendelte, s nagyon korholta őt, amiért sok pálinkát iszik és folyton részeg. „És miért iszol, s mikor iszol te korhely pálinkát?” kérdezte a kapitány. „Jelentem alássan kapitány úr én mindég éhomra iszok, s akkor mingyárt más embernek érzem magamat¹. „Ha éhomra iszol és egy pohár után más embernek érzed magadat, akkor miért iszol még egy pohárral?” vallatja tovább a rekrutát a kapitány. „Jelentem alássan, második pohárral azért iszok, mivelhogy kíváncsi vagyok arra, hogy mikép iszik az a másik ember”, válaszolt a baka. „Hát akkor mért iszol te három pohárral, ha egyszer kíváncsiságodat kielégítetted? volt a kapitány felelete. „Azért iszok három pohárral, mert akkor meg megszemelem: két ember hogyan iszik?” (*Zajos derűtség.*)

Adó elől lehet menekülni

(1874) A választói jogot tárgyalták és báró *Kemény* István fölszólásában elmondotta, hogy megyéjének két képviselője a választóknak odaígérte a paradicsomot, de viszont az egyik képviselő adót egyáltalán nem fizet, a másiknak adója pedig mindössze 75 krajcárt tesz ki. *Kemény* ezután a következőket mondotta

Én erre nézve egy közelebbi példát fogok felhozni. (*Halljuk! Halljuk!.*) A zsarnokok is sokszor játsszák a liberális szerepet. Napoleon is ilyen utón szerezte meg magának Nizzát. Elküldött oda ugyanis egy csomó kereskedőt a kosárral a nyakukban, melyekben hajkefe, suvick és más apróságok voltak, tőbiket aztán emezek negyedárért árulták a lakosság bámulatóra, s azt mondták, hogy Franciaországban mindennek ilyen olcsó az ára. És íme így az egész magasztos suffrage universelle theoriája és azzal együtt egy egész ország meg lett vásárolva ily csekély áron: mennyinél Magyarországon egy

becsületes restauratio többbe kerül. (*Hosszas és élénk derűtség és taps.*)

Szerecsen a parlamentben

1876 március 13.

A képviselőház elnöke: *Ghiczy* Kálmán. Miniszterelnök: *Tisza* Kálmán. Előadó: *Gulner* Gyula. Tárgy többek között a községrendezési törvény és a Királyföld beolvasztása az „összállamba”.

Interpelláció: *Trauschenfels* Emil a szász egyetem fölállítását követelte, több szász származású képviselőtársával együtt. Nagy beszédében többek között a következőket mondotta:

Eszembe jutott tegnap midőn Bausnern képviselő úr azon rendkívüli kulturális kifejezésekkel élt, (*Derűtség!*) egy eset azon időből, midőn egy külföldi városban laktam és gyakran talákoztam egy szerecsennel, ki mindig nagyon csinosan és nagy luxussal volt öltözve. Nem bírtam megtudni, hogy ezen ember miből él oly kényelmesen és miből viszi azt a nagy fényűzést. Egyszer megismerkedtem vele és kérdeztem tőle, hogy miből él. Én, uram, feketeségemből élek. Ha én fehér ember lennék: rég elpusztultam volna, de miután egyetlen fekete ember vagyok e nagy városban, mindenki látni akar, mindenki meghív vendégnek és ily utón élem életemet csupán feketeségemből. (*Derűtség.*)

1876 március 24.

Tisza Kálmán ezen a napon tartott nagy beszédében ejtette ki a híressé vált következő mondást:

A parlamenti hatalom fölött nincsen egyes szempontjából tekinthető jog; a parlament hatalma fölött csak általános örök igazság van.

Széll Kálmán pénzügyminiszter tíz millió forintot talált

1876 november 26.

Bajanovics Sándor képviselő sokalta az 1877. évi költségvetési előirányzatot. Összehasonlítást tett az 1874. és 1877. évi költségvetési tételek között és tíz millió forintos tételnek nem tudott a nyomára jutni és számítása sehogyse egyezett a pénzügyminiszteri előterjesztés számadataival. Emiatt hosszasan interpellált, mire *Széll* Kálmán pénzügyminiszter röviden a következő talpraesett választ adta:

Netto véve a bevételi emelkedést, az állam bevételei 1874-ről 1875-re ma 7 millióval emelkedtek és ebből nem több, mint pár millió forint esik az adóemelésre a többi közel 5 millió forint a jövedelmek többi ágazatára. Ez a t. képviselő úr által keresett 10 millió második fele, és ezután azt hiszem ő maga is szíves lesz elismerni, hogy miután az 1877-iki költségvetést az 1874-ikével összemérni absolute lehetetlen; az általa keresett 10 millió forintot szerencsésen megtaláltuk. *(Élénk derűlség.)*

Miért nem beszélhetnek a magyar nemzet nevében?

1876 november 17.

A keleti bonyodalmak miatt elhangzott külpolitikai interpellációkra *Tisza* Kálmán miniszterelnök válaszát így fogalmazta meg:

T. Képviselőház! Elsőben is azt óhajtom, hogy tisztába jöjjünk aziránt, amit a t. képviselő úr azon irányban mondott, hogy ő a magyar nemzet nevében szól. A t. képviselő úr, mint a négyszáz képviselő bármelyike, mint a nemzet képviselője beszél; de a nemzet nevében csak a nemzet képviselőinek többsége beszélhet. *(Helyeslés.)* Mert ha minden képviselő a nemzet nevében beszélne: engedelmet kérek, akkor mit beszél^a nemzet, mikor divergensek a nézetek? *(Derűlség.)* Ez az egyik.

Ami pedig a másikat illeti, s bocsásson meg a t. képviselő Úr de ismét azt fogja találni mondani, hogy élcet csinállok, pedig most is nagyon komolyan beszélek, ha a t. képviselő úr, tudja, hogy Anglia és Oroszország mit fog tenni: akkor többet tud, mint Európa összes diplomáciája és kár hogy e titkot elhallgatja. (*Élénk derűltég a középén.*)

Richelieu bíboros és Grammont herceg ugrógyakorlatokat tartanak

1876 november 17.

A keleti bonyodalmak miatt több képviselő interpellált és a kormánytól külpolitikai vonatkozású fölvilágosítást kértek. *Tisza* Kálmán miniszterelnök válaszolt az elhangzott interpellációkra, de a válasz *Simonyi* Ernő képviselőt nem elégitette ki és újból felszólalt. Beszédét így fejezte be:

T. Ház! A kormányelnök úr válasza eszembe juttat egy régi adomát, mely Richelieu bíbornokról szól. Azt állítják, hogy neki olyan szokása volt, hogy szerette magát az ugrásban gyakorolni és mindig inasával versenyzett, hogy melyikük tud messzebbre ugrani. Ezt megtudta egy igen ügyes udvaronc, Grammont herceg, és elment a bíbornokhoz, beszélt vele az ugrásról és kínálkozott, hogy versenyt fog vele ugrani. A bíbornok elfogadta az ajánlatot és csakugyan mindketten ugrottak, de Grammont herceg sokkal ügyesebb udvaronc volt, semhogy messzebb ugrott volna, mint Richelieu, és ezen ügyességének, hogy nem tudott annyira ugrani, mint a bíbornok: köszönhette jövő előmenetelét.

Nekem úgylátszik, hogy a miniszterelnök úr meg akarta mutatni, hogy nem tud annyira ugrani, mint amennyire ugrott Auersperg herceg az osztrák parlamentben, (*Derűltég.*) azaz, hogy tud csinosan Összefüggő beszédet kikerekíteni, anélkül, hogy valamit mondana. (*Derűltég.*)

Parva sapientia regitur mundus

1876 október 9.

Miletics Szvetozár képviselőt felségárulás címén a bíróság elfogatta és utólag mentelmi jogának felfüggesztését kérte. Akkoriban orosz és szerb mozgolódás hírei nyugtalanították a közvéleményt és ezekben a monarhiaellenes mozgalmakban a képviselő a vádirat szerint tevékeny részt vett. A kiadatás ellen nagy beszédet tartott *Trauschenfels* Emil képviselő, aki azt követelte, hogy *Miletics* ellen a bíróság csak mandátumának lejáratá után járhasson el. Az interpellációra hosszasan válaszolt *Tisza* Kálmán miniszterelnök, aki többek között a következő szelletes választ adta:

Nem akarok arról szólni, csak éppen megérinteni, hogy mi lenne következése annak, ha a képviselő úr tanácsa akár most, akár más hasonló alkalommal elfogadhatnék, azaz, hogy aki azon gyanú alatt áll, — mert ismétlem, nem fogok ez alkalommal ennél többet mondani; mert bűnöst, vagy nem bűnöst mondani _nincs helyén — hogy a még ma is fennálló keleti bonyodalmakkal szemben követett el az ország érdekei elleni vétséget, és, most szabadon eresztessék, hogy addig, míg ezen bonyodalom tart, csinálhasson amit tetszik, azután, ha mindent megcsinált, amit akart: ám fogassa el a törvényszék, s ítéljen felette. (*Felkiáltások. Igaz! Úgy van!*) Igaz, hogy parva sapientia regitur mundus, de ezen sapientianál mégis csak több kell hozzá. (*Harsogó derűltség. Tetszés.*)

Dárius kincsével se lehet többséget szerezni

(1876) Párbeszéd *Tisza* Kálmán
miniszterelnök és *Ragályi* Ferdinánd
között:

TISZA KÁLMÁN miniszterelnök: T. Ház! Kerítéssel, ámitással vádolni, azt hiszem, nem egészen finom parlamenti eljárás; de nem magam szempontjából veszem rossz néven e kifejezést, (*Derültség.*) mert kerítés, ámitás csak ott lehetséges, ahol van keríthető és ámítható. (*Derültség.*) De hogy ez a magyar nemzetre nem alkalmazható: mutatja az, hogy a képviselő úr folyvást kisebbségben van. (*Élénk derültség.*)

RAGÁLYI FERDINAND: (*Közbe szól*) Nincs annyi pénzünk, hogy a többséget megszerezzük! (*Nagy derültség.*)

TISZA KÁLMÁN miniszterelnök: Köszönöm a közbeszólt képviselő úrnak, hogy annyira megbecsülte a nemzetét, hogy azzal indokolja a kisebbségüket, hogy nincs elég pénzüke. (*Élénk derültség.*)

Bent csak egy gránátos ül egy pohár sör mellett

(1877) *Németh* Albert a gyülekezési szabadság korlátozása ellen így szónokolt:

Deák Ferenc mélyen tisztelt emlékü nagy hazánkfia lakása előtt, ki köztudomás szerint az „Angol Királynőben” lakott, kellett átvonulni a Deák-térről végig ezer embernek. Azok nem voltak a pesti ifjúság és intelligencia tagjai, hanem hogy nagyobb súllyal bírjon a demonstratio, azok szűrös, gubás szántóvető emberek voltak, kik bejöttek az ellenzéki ülésre. Ugyan eszébe jutott-e Szlávay miniszterelnök úrnak a rendőrséget kirukkaltatni, hogy ezen embereket puska közt spalierképen kísérje? Nem! (*Igaz! Úgy van! a szélső baloldalon. Derültség.*) Nem volt szüksége ellendemonstratiora, mert ő úgy volt meggyőződve, mint én és Benedek altábornagy. Az altábornagy egy ifjú mellett ment el, körülötte nagy sokaság. Ez az ifjú egy asztalon állt, s olvasta „Datum Bukarest die 18 augusztus” című proclamatiot, melyben a Habsburgok trón-

fosztása volt megírva. Benedek észrevétlenül haladt el a szavaló fiú mellett. Ugyan csodálatos három divergens elem ez, mely e kérdésben egyetért. *(Általános derültség.)* Benedek Sándor sokat volt Bécsben, a t. miniszterelnök úr is sokat töltött ifjúságában Bécsben, s én is gyakorta fordultam meg: Bécsben. Ott még most is él egy népadoma, mely így szól:

„Was muss dort geschehen sein?
Laufen alle Leute hinein.
D'rin sitzt ein Grenadier
Trinkt ein Seitel Bier.”

(Általános derültség.)

**Teknősbéka, vagy pedig lassan lépegető, földön élő, rögös
külsejű, négy lábú, alacsonytermetű, rövid fejű,
kígyónyakú állat....**

1876 november 22.

(1876) A közigazgatási bizottsá-
gokról szóló törvényjavaslat részletes
tárgyalása során *Házmán* Ferenc és
Schvarcz Gusztáv azt kívánták, hogy
a tervezet hatásköréből vegyék ki a
fővárost, és erre külön törvényt al-
kossanak. *Schvarcz* Gusztáv fölfog-
gása szerint a beterjesztett javaslat
nyomán súlyos összeütközések fog-
nak támadni, mert a főváros külön-
leges helyzete külön elbírálást, il-
letve törvényes rendezést kíván. Ez
ellen fölszólalt *Csernátóy* Lajos és
álláspontját így indokolta meg:

Már kérdelem *Schvarcz* Gyula t. képviselőtársamat, mi-
féle emberi intézményt ismert valaha, valahol, hol különféle
elemek vannak együtt, a hol conflictus, sok conflictus ne
támadt volna. Látott-e valaha csak egy órát is, melyben néha
conflictus ne legyen és azt ne kelljen óraműveshez vinni.
(Derültség.) Conflictus volt és lesz és van minden emberi
intézménynél. Igaz, hogy a feladat az, hogy amennyire csak
lehetséges, ne legyen conflictus; a másik feladat az, hogy ha a
tapasztalás kimutatja, hogy hol lesznek és miért lesznek

conflictusok azok orvosoltassanak. De ha a tapasztalásból meggyőződünk, hogy miből erednek conflictusok: akkor nem értem, miért következtetnének arra, hogy a törvényjavaslat alapeszméjének megtestesítését felfüggeszjük, addig míg nem tudják meg: vajjon a conflictusok meglesznek-e, hol lesznek és következőleg miként orvosolhatók? (*Zajos tetszés.*)

Ami t. képviselőtársamnak a decernens-erély minden oldalát megvilágító definitióját illeti: erre nézve bátor vagyok valamit figyelmébe ajánlani. Bátor voltam már erre nézve egy angol nyelvű szöveget privatim átadni neki; most bátor vagyok egyet előadni, nem privatim. Ezt Cicero mondta a „Divinatio” című munkájában a hiányos definitiókat illetőleg. Azt mondta, hogy vannak definitiók, melyek rövidek és jók; és vannak olyanok, melyek hosszúk és rosszak. Például ha valaki azt mondja: „teknősbéka”: ezt rögtön megérti mindenki; hanem Pacuvius poéta ezt másképp fejtegeti, azt mondván: „egy lassan lépkedő, földön élő, alacsonytermetű, rögzös külsejű, négy lábú állat, rövid fővel, kígyó nyakkal, durcás tekintettel, vér nélkül, lélek nélkül és mégis állati hanggal”. (*Élénk derültség.*) Ezt már senki sem fogja megérteni. (*Derültség.*) Én is azt tartom, s mindég azt tartottam, hogy a t. képviselő úr beszéde mindig nagyon tartalmas: de úgy belebonyolítja magát a decernens-erély fejtegetésébe, hogy nem érti meg senki, csak ő maga. (*Élénk derültség.*)

A kocsis a legjobb barátom

(1876) A parlamentben a közigazgatási bizottságokról szóló törvényjavaslat fölött vitatkoztak. A tervezetnek volt egy pontja, melyben azt a kérdést óhajtották rendezni: vajjon a kívülállók közül a bizottság munkájába kit lehet és kell bevonnani. A megállapított kört *Németh* Albert szűknek találta és a következő javaslatot tette:

Azt tudom, hogy Gylas és Charkán lóháton járták be az országot, és úgy administráltak jus és justitiam Magyarországon; a bizottsági urak azonban vasúton fognak jární,

s ennél fogva a vasúti állomás főnököt mindenesetre be kellett volna illeszteni, mert hisz ha egy német vaudilleben azt mondja a komikus, midőn szó van arról, hogy egy valaki egy barátját bevezesse valami úri szalonba, azt monda: ne félj bevezetlek: der Kutscher ist mein bester Freund, der Kutscher führt das ganze Haus! (*Zajos derülség.*)

Tojik-e tojást a kappan?

(1876) A földmívelésügyi tárca költségvetésének tárgyalása során *Mocsáry* Lajos azt követelte, hogy a kormány szerezzon be tenyészállatokat, többek között kappanokat is, mire *Németh* Albert erre a követelésre így csapott le:

Mocsáry t. barátom a tenyészállatok közé a kappanokat is fölvette. Csodálom, igen tisztelt barátomnak ezen botlását. *J.* barátom földmívelő ember és ő igen jól tudja, hogy a kappan nem szokott termesztetni. (*Hosszantartó zajos derülség.*)

A delikvens miért holt meg?

1876. november 22.

Hunyad vármegyében visszaéléseknek jöttek a nyomára. Az illel szolgáló közmunkaváltság és kórházi ápolási díj címén beszédett 837 forintot és ezt az összeget írásos jelentés kíséretében eljuttatta *Szereday* alispánhoz. A jelentés megmaradt, a pénz azonban eltűnt. Emiatt *Borlea* Zsigmond képviselő éles hangon interpellálta a kormányt és beszédeben többek között ezeket mondotta:

T. Ház! Tagadhatatlan, hogy néhány év óta országunkban a demoralisatio és corruptio oly nagy mérvet öltött, hogy a közönség akármilyen dolgon sem ütközik már meg, sőt bármily immorális bűnügyön sem. Hogy mi ennek az oka és kik ennek okozói: ezt kutatni azt hiszem, most nem tartozik ide.

Mindazonáltal Hunyad megyében közmegebotránkozást szüli, úton útfélen nyilvánosan beszélnek, beszéltek azt minden nyilvános helyeken, gyógyszerházak előtt, irodákban, sőt magán a megyei közgyűlésen is mindenki arról beszélt, hogy a központi, illetőleg gremiális hivatalnokok által nagyobb közpénzösszeg sikkasztatott el, — vagy ellopatott — nem tudom, hogy van jobban mondva magyarul. *(Általános derűltség,)*

Sőt nyilvánosan beszéltek már arról is, hogy az illető urak, hogy turpisságukat eltakarják, a belügyminiszterhez egy felterjesztést tettek, hogy azon ellopatott pénzből egy alapot fognak csinálni, s azt Deák Ferenc-alapnak fogják keresztelni. *(Nagy derűltség.)*

Eszünk, iszunk...

(1876) *Simonyi* Ernő mondotta el:

József császár a költővel együtt egy kolostor előtt sétált, miközben megpillant a falon egy kőtáblát, s rajta a következő reminescentiával „Edimus panem in pulvere et bibimus lacrimus”. „No amice le tudná-e nekem fordítani azt a latin feliratot”, szólta a császár a poétának, aki azután így fordította le a sorokat: „Annyit eszünk, hogy megpukkadunk és addig iszunk, míg csak könybe nem lábad a szemünk”. *(Zajos derűltség.)*

Kisfaludy Károly epigrammája

(1876) *Tisza* Kálmán és *Simonyi* Ernő nagy beszéd-csatát vívtak. *Simonyi* a miniszterelnököt azzal vádolta meg, hogy valóságos ostromállapotot hirdet az országban és a kedélyeket fölizgatja. Közben *Feligrath* nevű német költő következő mondását idézte: — „So sank zum Marionetten, der einst ein Komodant war”. *Tisza* Kálmán nyilván a mondást sértőnek találta és így válaszolt:

A t. képviselő úrnak egy német költő jutott eszébe, úgy nekem ezen egész működéséről magyar költő: Kisfaludy Ká-

roly jut eszembe, aki egyik saját művét érdeklőleg, de az általam jelzett működésre nagyon találólag egy epigrammában ezt «mondta:

„Sok haza-puffogatás, sok semmi, de szörnyű magyarság,
Bundás indulatok; óh, be talári műv ez.”

(*Zajos derültség.*)

Prileszky Tádé megvédte a kormányt

(1877) A parlamentben a bankszabadság meghosszabbításának kérdését tárgyalták és az ellenzék hevesen támadta a kormányt, mely egyáltalán nem gondol az önálló jegybank fölállítására. A támadásokkal szemben *Prileszky* Tádé így védte a kormányt:

T. Ház! Annyiban magam is résztvettem a bankszabadságra vonatkozó tárgyalásokban, melyek ezen törvényjavaslat felett folytattattak, hogy figyelemmel kísértem a minisztérium eljárását. És én azt tapasztaltam, hogy fáradhatatlan buzgósággal, kitartással és önfeláldozással működtek ezek az urak és kivívták nem csak az én, hanem ellenfeleinknek tiszteletét is. (*Derültség baloldalon.*) És most önök ezen nevetnek. (*Nagy derültség baloldalon.*) Hát azért tették *ezt* azon urak, (*Nagy derültség.*) hogy minél többet engedhesselek és minél többet áldozhassanak fel az ország jogaiból? (*Derültség a szélső baloldalon.*) Hát azt hiszik a t. képviselő urak, hogyha valaki veres bársonyszékben ül: nincs más teendő, mint az ország jogait feladni? (*Élénk derültség a szélső baloldalon.*) Azt hiszik, hogy az ország haladhat (*Élénk derültség.*) akkor, mikor a kormányt minden lépten nyomon gyanúsítják? (*Élénk derültség a szélső baloldalon.*) Azt hiszik, hogy a kormány, mely bátorsággal meri kimondani, (*Derültség.*) hogy neki is volt magasabb ambíciója (*Zajos derültség a szélső baloldalon.*), melyről azt hitte, hogy kiviheti, de most nem bírta kivinni — kénytelen arra hajlani, amiről azt gondolja, (*Derültség.*) hogyha elfogadtatik, az ország mégis jobb

állapotban lesz (*Élénk derültség.*); nem érdemli meg a tiszteletet? (*Nevetés a szelő baloldalon.*) Ez nem nevetni való. Ezen sírni lehet! (*Nagy derültség.*) Ha a miniszterek az ország legfőbb tekintélyei, ily tiszteletben részesülnek (*Nagy derültség.*) a képviselőház színe előtt, (*Derültség.*) akkor lehetetlen, hogy a parlamenten kívül (*Derültség.*) becsületben részesüljenek; főleg mikor a parlamentben folyton állítatik, hogy nem tudnak egyebet, mint az ország jogait feladni, azért, hogy a kormány székeken megmaradjanak. (*Nagy derültség a baloldalon.*) Tudom képviselő urak, hogy ez nem tetszik önöknek. (*Nagy derültség a baloldalon. Egy hang: nagyon is tetszik! Derültség.*) Biztosíthatom azonban a képviselő urakat, hogyha a sors és véletlen úgy akarná, amit nem hiszek, (*Nagy derültség a baloldalon.*) hogy önök fognak itt ülni, nem fogom önöket gyanúsítani, (*Derültség.*) mint önök gyanúsítanak minket. (*Nagy derültség a baloldalon.*)

És a maga felesége?

(1877) *Várady* Gábor mondta el:

Eszembe jut két híres ember haragja. Az egyik híresség Kaulbach festő volt, a másik pedig Schwanthaler szobrász. Borzasztóan gyűlölték egymást, nem tudtak egymásra ránézni, noha azelőtt egymással érintkezésben voltak. A harag akkor támadt föl közöttük, midőn Schwanthaler szobrász azt mondta Kaulbach festőművésznek, hogy: „mily két derék fia van. A világ így most már nem mondhatja, hogy Kaulbach az egyetlen”.

A festő ezen kijelentésre nagyon dühös lett, s azt kérdezte Schwanthalertől, ez miért nem nősül meg, miért nem házasodik. A szobrász nem tudott mindjárt feleletet adni, amire Kaulbach a következőképen folytatta: „Hát a t. úr azért nem nősült, mert az ön halála után a mesterségét könnyen folytathatta volna — a felesége. (*Hosszantartó élénk derültség.*)

Miért lovagolt Jézus Krisztus számáron?

1878 február 12.

Németh Albert ellenzéki képviselő
Tisza Kálmán miniszterelnököt figurázta ki és a következő tréfás mondat teregette a t. Ház elé:

Azt mondja a miniszterelnök úr, hogy az ellene szórt vádak ez oldalról olyanok, mint a tövises koszorúk, és ő azt hiszi, hogy nem tudja ezekben a sorokban mindenki, hogy mit tesz ott ülni. Megvallom, engedje meg a t. miniszterelnök úr, hogy kifejezzem, miként én úgy vagyok a miniszterelnök úrral, mint az Üdvözítővel az egyszéri cigány, t. i. azt monda a feszület előtt: uram, én szerelmetes Jézusom, szánlak is, nem is; szánlak, amiért annyit bántalmaztak, tövissel koronáztak, keresztre feszítettek; de nem szánlak amiért számáron paripáztál, te, aki a legszebb lovakon lovagolhattál volna. *(Élénk derűtség bal és jobb felől. Mozgás a középén.)*

Kendtekben nincs semmi „Ehrgefühl”,* kendtekben nincs semmi „Rechtspflicht”

Közmunkák és adóteher

1878 február 12.

Németh Albert ellenzéki képviselő élcelődő céltáblájára a kiegyezési vita során sorra akasztotta fel a kormánypárti képviselők elhangzott beszédeit és hevesen támadta *Korizmic* László képviselőt, akivel így élcelődött:

Azt mondja a t. képviselő úr, hogy azok a nagy investíciók, melyek a hazában rohamosan keletkeztek, azon tömérdek középület, vasút, 4 millió frtba került és a többnyire üresen álló vámház is megvan és csodák csodája, mi mindamellet létezőnk.

Erről nekem t. Ház eszembe jut egy régi felföldi anekdota, egy tót ajkú felső vármegyének szolgabírájáról, ki a tót

* *Ehrgefühl* = tisztességérzet; *Rechtspflicht* = jogtisztelet; *Allgemeine Wohl* — általános jólét, helyesebben: közjó.

nyelvvél nem lévén képes boldogulni, mert egy magyar községbe jutott, így hát német kifejezéseket is használt, ezeket mondván a helység házánál összegyűlteknek: Mindig, mindig csak adóhátralék, sohasem bírják kendtek adójukat lefizetni, mert kendtéiben nincs semmi „Ehrgefühl”, mert kendtekbe nincs semmi „Rechtspflicht” érzete, mert kendtek mit sem tudják az „Allgemeine Wohl” iránti kötelességérzetet. Erre aztán azt mondta neki a bíró. Igaz, tekintetes főszolgabíró úr, az épen a baj, hogy ezek mind nincsenek meg nálunk és mégis irtózatosan nagy portiót követelnek tőlünk. (*Zajos derültség.*)

Mi csakugyan úgy vagyunk, hogy ezen nagy investitiók, vasutak és a többiek megvannak, de ezekért azoknak vagyunk a tributáriusai, kiknek pénzéből az építkezések történtek; és most, midőn arról van szó, hogy ezek kamatjainak viselésére és az amortizationális* összeg megteremtésére a nemzetet életképessé tegyük, akkor a törvényjavaslat hosszas időre, talán örökre elmetszi a nemzet életfonalát.

Azt mondja Korizmicz képviselő úr, hogy ne türelmetlenkedjünk, mert el fog jönni az idő, hogy az osztrák ipar fogja megcsinálni a magyar ipart.

Elhiszem, szép phrasis ez: de attól félek, hogy épen úgy fogja megcsinálni az osztrák ipar a magyar ipart, mint az osztrák bank meg fogja csinálni a magyar bankot. (*Derültség.*)

Ragály Nándor ki akarja sajátíttatni a kormány rendelkezési alapját

1878 február 8.

A kormány által beterjesztett vám-emelési javaslat mellett szólalt föl *Zsedényi* kormánypárti képviselő, akinek *Ragályi* Nándor ellenzéki képviselő válaszolt és beszédét így fejezte be:

A t. képviselő úr azt mondja, hogy mink itt e padokon kevesen vagyunk. Eszközölje ki, hogy a hivatalnokokat mi nevezhessük ki; (*Nagy derültség.*) eszközölje ki, hogy az

* Amortizationális = törlesztéses.

államvagyont mi adjuk haszonbérbe, (*Élénk tetszés.*) azután eszközölje ki, hogy a rendelkezési alappal mi rendelkezhesünk, (*Nagy nevetés.*) meglátja a t. képviselő úr, hogy olyan többségre jutunk mindjárt (*Zajos derűtség.*) és az a párt, amelyhez a t. képviselő' úr tartozik: az lesz a törpe minoritás. (*Élénk helyeslés és tetszés a baloldalon.*)

**Németh Albert képviselő nem orleánsi Fülöp,
Tisza Kálmán pedig nem Richelieu**

1878. február 12.

A magyar parlamentnek 1878. február 12-én nagyon mozgalmas napja volt. Napokon át folyt az Ausztriával kötendő kiegyezés vitája, de ugyanekkor terjesztették elő a közös hadügyminiszter kívánságát is, mellyel Uchátius ágyúk beszerzésére öt millió forint megszavazását kérte. Ebben a vitában az ellenzék temperamentumos és élcélődő tagja: *Németh Albert* szintén résztvett és beszédébe beleszótt tréfás megjegyzések sokszor harsogó derűtséget keltettek. Az ő beszédéből kerülnek most a nyilvánosság elé az alábbi részek:

Azt mondanám, ugyebár, a t. miniszterelnök úrnak, hogy a delegációkban, a túlcsigázott közös hadikiadások megszavazása alkalmából követett magatartása engem azon félelemre indít, hogy ő ambíciójának — e szavakkal éltem — fölfogja áldozni Magyarország jövőjét. A miniszterelnök úr ezt igen zokon vette, és nekem *azután, úgy* mint tőle kitelhetett válaszolt. (*Derűtség.*) Emlékeztetem a t. Házat, hogy amidőn Richelieu-nek azt mondták pártellenei, hogy ő ambíciójánál fogva tör a Régens ellen, hogy majd az ifjú király feletti gondnokságot ő nyerhesse el, ő azt felelte rá; „Hát mi az az ambíció?

„L'ambition c'est la verta politique basée sur l'espérance
de voir un jour triompher ses principes.”

Ennél szebb kifejezéssel azt hiszem, alig tisztelhettem volna meg a miniszterelnököt akkor, ha azt mondom, hogy vigyázzon, nehogy ambíciójának áldozza fel Magyarországot

érdekeit. Mert azon ambíció igenis a polgári erényeknek azon bázisára támaszkodik, hogy egy napon majd győzedelmeskedni látja elveit. Igaz, hogy én nem vagyok orleánsi Fülöp; de a t. miniszterelnök sem Richelieu. (*Derültség.*) És én szavánál fogom a t. miniszterelnök urat a Magyarországon két éven át törtétekért, mondja meg nekem, hogy van az a „verta politique”, (*Derültség.*) az a politikai erkölcs, melyen nyugszik a miniszterelnök úr azon reménye, hogy valaha győzedelmeskedni lássa Magyarországon hét éven át védett és vallott politikai magatartását.

A dikciózás Trefort legjobb orvossága

1878. február 12.

Németh Albert ellenzéki képviselőt egyik miniszter működése és politikája sem elégitette ki. *Trefort* Ágosté sem. Ő akkoriban a mezőgazdaság, a kereskedelem és ipar egy kézben összpontosított tárcáját töltötte be. Ezt a minisztériumot később ketté választották és különállóan így alakult ki a Földművelésügyi Minisztérium és a Kereskedelemügyi Minisztérium és ez utóbbi hatáskörébe utalták az iparügyeket is. Az Ausztriával kötött vámegegyezményre vonatkozó törvényjavaslatot *Trefort* nyújtotta be és őt is utólérte *Németh* Albert fullánkja.

De hát tulajdonképpen kik voltak a felszólalók és mit mondtak? Azok közt — engedjék meg, hogy úgy fejezzem ki magam — a beteges szónoklatok közt a t. kereskedelmi miniszter úr, a kinek leginkább érdekében volna a törvényjavaslatokat megvédeni, kijelentette, hogy ő a háznak szíves türelmét, figyelmét már csak azért is kéri, mert gyengélkedő egészségben van, s lehetséges, hogy a holnapi ülésen sem fog megjelenni. És íme, a hogy dictióját elmondotta, betegsége elmúlt (*Derültség.*) s a nagy kő leesett a szívéről. (*Élénk derültség.*) Én tehát cons tálom, hogy neki egyéb baja nem volt, mint az, hogy nyomta

lelkiismeretét és tehetségeit az, melyet a deák úgy fejez ki: „maiam rem defendere”.* (*Derültség.*)

Mit mondott az öregúr?

1878. február 12.

Deák Ferenc, a haza bölcse 1878-ban már örök álmát aludta a kerepesi úti temetőben és nemesveretű alakja bevonult a megemlékezés ércbeöntött Pantheonjába. A bölcs mértékletességre borított finom fátyolt, a magyar parlamentben sokszor, nagyon sokszor lebbentették föl, s az „öregúr” becéjén emlegetett *Deák* Ferenc mondásaira sokszor hivatkoztak. Kormánypárti és ellenzéki képviselők egyaránt. Az 1878-ban tartott kiegyezési vita során fölszólt *Németh* Albert se mentesült az „öregúr” varázsa alól és róla a következő tréfát mondotta el:

A mikor *Deák* Ferencz élt, akkor szerettem őt innen emlegetni, mert nekem 1869-ben, mikor az országgyűlésre feljöttem, azt szokta volt mondani az öregúr: szélső baloldali képviselő vagy, helyesen cselekszel, következetes vagy magadhoz; csak annak örülök, hogy a Tiszapártra nem jöttél, mert azok maguk sem tudják, hogy mit akarnak. (*Harsogó derültség a baloldalon.*)

* Átvitt értelemben a rossz diák iskolakerülését jelenti. A mondás a régi vidéki diákéletből került a szólásmódok irodalmába és a múlt század közepén főként Pápán, Somogy-Csurgón és Sárospatakon használták. *A szerző.*

Vihar a parlamentben négy krajcáros vámemelés miatt

1878. február 16.

A t. Ház az Ausztriával kötendő vámegegyezmény törvényjavaslatát tárgyalta. A vita már a tizenhetedik napja tart, mert a tervezett vámemelésekkel minden magyar polgár háztartását évente 10—12 forintra terhelnék meg. Egyik viharos felszólalás a másikat érte és órákon át vitáztak amiatt, mert *Széll* Kálmán pénzügyminiszter többek között a kávé vámját *fontonkint négy krajcárral* föl akarta emeltetni. A pénzügyminiszter egyetlen napon órákon át csodálatraméltó fölkészültséggel védte a krajcáros vámemeléseket. Báró *Simonyi* Lajos ellenzéki képviselő aztán így aposztrofálta *Széll* Kálmánt

A t. pénzügyminiszter úr úgy tett, mint egy nem vagyonos igen jó ismerősöm, a kinek volt egy gyanús lova. Ezen ismerősömnek egy utat kellett megtenni. Felült a lovára, megtette az utat oda és midőn hazajött, lovát agyonütötte. (*Derültség a baloldalon.*) A t. pénzügyminister úr is így járt el. A kimutatásokban foglalt számokat összegyűjtven, velök neki nyargalt Lónyay Menyhért gr. nyilatkozatának és midőn ebbeli működését befejezte, akkor visszatért és azt mondta: ezen számok mind nem érnek semmit és ezzel agyonütötte a pénzügyminister úr a statisztikai hivatalt. (*Derültség a baloldalon.*)

Jókai Mór Bessenyei Katicának

1878. február 8.

Jókai Mórnak a vámemelés érdekében tartott nagy beszédére *Ragályi* Nándor ellenzéki képviselő válaszolt. Ebben a következőket olvashatjuk:

T. ház! Nagy szerencse, hogy köztünk egy oly nagy költő is van, mint *Jókai* Mór. Már egészen elálmosodtunk és ő képes volt a házat fölvillogozni. Nekem is kimondhatatlanul

tetszett az, amit mondott, már t. i. az, ami az ő poétái szakjához tartozik; hanem a mint reális dologra jött, leszállott ismét szokása szerint egy rossz politikus nivójára. (*Derültség a baloldalon.*) Az elsőre a poésisre nézve nem szólok, nem is szólhatok, mert eszembe jut Dessewffy Józsefnek egy levele — én ezt magától boldogult Dessewffy Auréltól hallottam — hogy egy bizonyos Bessenyei Katicza, ki költészettel foglalkozott, egy költői levelet írt Jókai Mórnak, melyre ő következőleg válaszolt:

„Poéta nem vagyok, verset írni nem tudok, tudós poétának felelni nem bírok.”

Erről hát nem szólok, hanem, a mi a politikát illeti, ahhoz ugyan nagyon könnyű hozzá szólani, mert nincs könnyebb mint rossz politikust megcáfolni.

A Tisza vize Bécs felé folyik

1878 február 12.

Németh Albert az ellenzék harcoskedvű képviselője beszédeit végéig a tréfák finom mázával vonta be és a *Tisza* Kálmán pártvezérsége alatt a máskülönben kitűnően fegyelmezett kormánypártot is szokszor készítette nevetésre. Talpraesett, tréfas mondásainak és példáinak fullánkja *Tisza* Kálmánt, az egyszemélyben pártvezér-miniszterelnököt se kímélte és a miniszterelnök hősiezen tűrte a feléje röpített nyilak, sokszor bizony mélyre hatoló szúrásait *Tisza* Kálmánnak most az élce nagy dárdájával ment neki és őt így idézte a parlament nyilvánossága elé:

A t. miniszterelnök úr az 1861-iki diaetán, mint igen ifjú ember, mint szokták mondani, az aranyboltozat ívén lépett be a politikai életbe. Teleki László rögtön történt halálával* át-

* Gróf *Teleki* Lászlót izzó magyarsága miatt az osztrák rendőrhatalóság jelentése alapján fogságra vetették és börtönéből azzal a föltétellel engedték ki, hogy a Habsburg-ház ellen *többé nem lép föl és a politikától*

vette a vezéri pálczát, feje lett az országgyűlésen azon párt-nak, melyet vezetni Teleki László hivatva volt és azon elvek, a melyeken a t. miniserelnök úrnak személye és neve Magyarország népének két tenyerén egész édig emelkedett: azon elvek mind elporladoztak, és ha azokat követelő modorával, erős érvelésével, tüzes szónoklatával ott érvényre akarja emelni, elég néhány szakavatott fiatal képviselőtársamnak egy keze, hogy azok mind, mint a pozdorja, szétporlódjanak. (*Derűlség.*) Én nem nevetségesnek, hanem szánalomra méltónak tartom a miniserelnök urat azon székben. És valóban egy idő óta meg is változtatta a fegyvereit irányunkban a t. miniserelnök úr, mert most már sentimentális térre lépett át. (*Derűlség a baloldalon.*) Volt egy alkalom, midőn azt monda a t. miniszterelnök úr, hogy ő olyan, mint a neve: ama folyó, a hazában fakad és a hazában múlik el. Nem tanácsos ismét ezt a folyót itt emlegetni, mert a miniserelnök úr udvari poétája** úgy írta meg egy ízben előlapjában, midőn a legkisebb harmadik testvér főispán lett: hogy a Tisza vizének egyik ága már Bécs felé folyik. (*Derűlség a baloldalon.*) No t. képviselőház, már a fusió óta viselt dolgai a t. miniserelnök úrnak, ha az orientális kérdésben történt, nagy bukását és vereségét beleszámítom, merem mondani, hogy a miniserelnök úr is nem csak a Duna, nemcsak a Donau-Wörth, de igenis a Newa felé veszi folyamát. (*Tetszés balfelől.*)

Az egység előfeltétele: a butaság

(1878) Csernátony Lajos mon-
dotta:

Igazán alig tudom, mit mondjak arra, a mi 1875-ben a nagy pártfúzió alkalmával történt; mert mívelt emberek között — és pedig mennél értelmesebbek — annál eltérőbbek a nézetek

visszavonul. Fogadalmát azonban nem tartotta be, mire / *Ferenc József* őt Bécsbe kihallgatásra rendelte és gróf *Telekit* adott szavára figyelmez-
tette. *Teleki* a kihallgatás után Budapestre jött és nem sokkal rá állítólag a kihallgatás eseményeinek hatása alatt föbelőtte magát.

** Az udvari poéta kifejezés *Jókai* Mórra, a nagy mesemondóra vonatkozik, ő abban az időben az *Üstökös* c. élclap szerkesztője volt és *Tisza* Kálmánt tollával messzemenően támogatta. *A szerző.*

és nagy kérdések fellett tökéletes egyértelműség nem képzelhető el mívelt emberek között és így megy graditum: minél műveletlenebb az ember, annál compactabb az egyértelműség. *(Nagy nevetés a baloldalon.)*

Mi előzi meg a nyögést?

(1878) Az osztrák és magyar vám-szerződés tárgyalásánál mondta *Kerkápoly* Károly:

A positiv törvényhozás ép abban találja előnyét az észjoggal szemben, hogy souverain jogával bizonyos határt megállapít. Itt is megállapíthatna, csak akarni kellene, de az akarat hiányzik, mint annak itt többen kifejezést adtak. Ezen igazságnak egyébként népünk tudata régen kifejezést adott e szavakban: „nem akarásnak nyögés a vége.” *(Élénk derűtség bal-felől és a jobboldalon.)*

A kormányok, mint be és kiviteli cikkek

1878 február 12.

A parlamentet az Ausztriával kötendő vámegegyezmény kérdése foglalkoztatta és e fölött hosszantartó vita folyt *Trefort* Ágost földművelés-, kereskedelmi-, és iparügyi miniszter nagy beszéde után többek között föl-szólalt *Korizmic* László kormány-párti képviselő is, aki így kiáltott az ellenzék padsorai felé:

Aztán méltóztatnak gondolni, hogy az is valami nagyon czélszerű és jó, hogy nálunk a kormányok oly gyorsan be és kiviteli cikkek lesznek? *(Nagy derűtség.)*

A magyarnak a spárgli tuskája jutott

1878 február 12.

A parlamenti tréfacsinálás nagy mestere *Németh* Albert ellenzéki képviselő tarsolya kifogyhatatlan. A kormánypárt sorait is harsogó nevetés rázza meg és a napirendre tűzött komoly törvényjavaslatok jól tetézett gördülő szekere bizony a derültstég miatt sokszor tíz percekre elakadt és a vitát t. Ház nem tudja folytatni. *Németh Albert*, bőre szabott tarsolyából emeltük ki az alábbi tréfát:

Van egy régi könyv, melyet úgy neveznek „Frischer ungarischer Paprika”.* Sok haszontalan anekdota van benne, de mióta a miniszterelnök úr és a pénzügyminiszter úr oly sokat járnak és tartózkodnak Bécsben, érdekes volna, ha egy nyereszkes könyvkiadó a régi könyvet előteremtene és még egyszer kiadná. Van benne egy jelenet, midőn a jóhiszemű magyar ember találkozik Bécsben a német asszonnyal, ki spárglit árul és kínálja neki. Azt mondja a magyar ember: sok ez nekem egy porcióra, hanem a felét megveszem. Mondja erre a német asszony: felét is odaadom s hogy megmutassam, milyen jóindulattal vagyok irányodban, a vastagabb végét adom neked. S úgy metszette keresztül, hogy a magyarnak csak a tuskája jutott. (*Derültség a baloldalon.*)

* *A magyar érzéssel robbanásig telített képviselő nyelvtani hibával idézte a német könyv címét, mely helyesen így hangzott volna: Frischer ungarische Paprika. A szerző.*

Jókai Mór 165 év börtönbüntetést ül és közben hétszer lefejezteti magát

1878 február 8.

Jókai Mór, a világhírű regényíró,, aki abban az időben az *Üstökös* c. élclapot is szerkesztette, a kormány-párt padjaiban ült. A kormány által beterjesztett vámegeyzmény, illetve vámemelése mellett nagy beszédet tartott és szembeszállt az ellenzék vezérszónokaival: gróf *Lányai* Menyhérttel, gróf *Apponyi* Alberttel, gróf *Somssich* Pállal, báró *Bánhidy* Bélával, *Kerkápoly* Károllyal, nemkülönben az osztrák parlament akkori ellenzéki vezéreivel: *Giskraval* és *Skene* képviselőikkel. *Jókai* beszédének tartalmát sok esetben zajos derűtség fogadta, de heves támadásban is részesült, többek között *Szilágyi* Dezső részéről, aki abban az időben az ellenzéki képviselők száraz kenyere volt. A regényíró nagy beszédének egyes derűsebb részeit a következőkben adjuk:

A tisztelt szónokok, a kik törvényjavaslatot megtámadták — s azok között is éppen a kiváló szakférfiak, — annyira áttereltek a számok és adatok kérdéseit a költői fikció és fantasia régióiba, (*Élénk derűtség.*) hogy kezdem magamat velük szemben ismerős tereumon találni. (*Derűtség.*)

Még ez magában nem volna ok, mely ellenük felszólalásra bírjon, nekem nem szokásom kezdő költőket elriasztani (*Zajos derűtség.*) ha az általok felállított utópiák egy ellenünk intézett ideális bűnpernek az alapjául nem lennének felállítva.

Hiszen a mi eddigelé a törvényjavaslat pártolói ellen felhozott, abban annyi főbenjáró bűn van felsorolva: országkirablás, hazaárulás (*Felkiáltások a baloldalon Ezt nem mondtuk!*) egész nép koldussá tétele, (*Felkiáltások a baloldalon Ez már igaz! Nyugtalanág a középén. Várady Gábor: Ha ez igaz, ez annyi, mint hazaárulás. Élénk helyeslés a középén.*) orgazdaság, halottak megrablása, ellenséggel cimborálás, hogy ha összeszámítom büntető codexunk szerint: mennyi büntetés

járna ki annak, a ki ezeket valósággal elkövette, valami 165 esztendeig kellene börtönben ülnöm és időközben hatszor, vagy hétszer lenyagakzatnám magamat. (*Zajos derültség.*)

Az ellenséggel szemben békülékeny, a polgársággal szemben vitéz

1878 február 16.

Gróf *Apponyi* Albert az ellenzék padsoraiban bontogatta csodálatra-méltó tehetségének színpompás szárnyait. Még huszonöt éves sem volt és fölszólalásaival már is nagy tekintélyt szerzett magának. Az Ausztriával kötött vámegegyezés kapcsán a t. Ház hangos derültsége közben csipkelődő beszédet mondott *Chlumetzky* osztrák és *Trefort* Ágost magyar kereskedelmi miniszterek ellen. A t. Ház elé terjesztett törvényjavaslatban *Apponyi* tévedésekért és egymásnak ellentmondó megállapításokat látott és e fölötti véleményének így adott kifejezést:

De én attól tartok t. ház, hogy a monarchiának két kormánya a külfölddeli viszonyoknak rendezésében körülbelül abba az állapotba jutott, melyet jelzett egy igen sajtószerű tévedés, mely valamikor egy osztrák tiszt conduite-listájában* előfordult. (*Halljuk! Halljuk!*) A conduite-lista egy rovata így hangzik: „Az ellenség előtt;” egy másik rovata meg így: „A civilizistákkal** szemben”. Tévedés folytán ezen rovatok így töltettek be: Az ellenség előtt „békülékeny”. A civilizistákkal szemben: „vitéz”. *Nagy derültség.*)

* A konduít lista a tisztviselők titkos minősítési táblázata.

** A „civilizisták” szó az adott esetben a polgár lakosságot jelenti.

Áz is csak válámi

1878 február 14.

Simonyi Ernő ellenzéki képviselő az önálló magyar vámterület fölállítását sürgette és beszédében vázolta az ezzel járó nagy anyagi előnyöket majd így szólt:

Arra nézve, hogy az önálló vámterület mennyit jövedelmezne? eltérők lesznek a nézetek, de ha felteszem azon legkisebb összeget, melyet tegnap a vámügyi bizottság t. előadója mondott, az is 10—12 millió forint. „Ázt is csak válámi”, monda egykor Trencsén vármegye Zsolna kerületi képviselője. (*Élénk derűltség. Felkiáltások: Martincsek!*)

Paczolay István könnyeket tartalékol

1878 február 14.

Paczolay István afféle kisgazdapárti képviselő volt, persze hatvan év előtti kiadásban és világszemléletben. A mai kisgazdapárti képviselővel persze nem lehet összehasonlítani, ezzel csak abban egyezik, hogy keményen harcolt a kisbirtokos osztályért — a kormány ellen. Fanyar ízű föl-, és közbeszólásait a t. Ház nem egyszer fogadta harsogó nevetéssel. Pedig tréfás hasonlatai inkább sorolhatók a sírvavigadó magyar ember kelléktárába, hol búsak, hol meg mosoly tkeltőek. Most is a magyar szomorúság és magyar vidámság furcsa keverékének átható italát öntötte *Tisza* Kálmán miniszterelnök bársonyszékére és ezt kívánta neki:

Forrón kívánom t. miniszterelnök úr, maradjon meg e nemzet polgárainak még a könnye, hogy halála esetén önt megkönnyezhessék és ne legyenek kénytelenek — mint szíves volt felemlíteni — ezen könnyeket megvonni tőlük, mert életében már kisírták Ön miatt. (*Derűltség*)

1880—1890

Deák Ferenc egészségének gyengülése, Andrassy külügy-minisztersége, Lónyay mély tudása és meglepő pénzügyi tehetsége, olyan hullámzást teremtettek a magyar politikai életben, egyrészt belül, másrészt Ausztriával szemben, amely a stabil Deák párt helyett a frakciók uralmát tette a parlament uralgó stílusává.

Egymásután jöttek a rövid életű kabinetek, a máról-holnapra való kormányzás, toldozgatás, foldozgatás, amely összesíteni akarta a „Határozati Pártot” a „Felirati Párttal”, hatvanhetet negyvennyolccal. A molekuláknak hol ide, hol oda való tologatása nem volt alkalmas rendszeres munkára és ebben a korban inkább azok a törekvések nyilvánultak meg, hogy a bécsi krach utáni vereséget hogyan tudja a nemzet kiheverni. Pénzügyi romlás, vasútépítések és mindenféle bank alakulások után, (ami szintén a bécsi krach következménye volt) kezdett magához térni, a közgazdasági élet. A gazdasági életben tértnyerni akarók ezért ott kerestek érvényesülést, ahol a legjobban lehet, a Parlamentben.

Az emigrációban élő apák már felnőtt fiai foglalták el a porondot és bejöttek a képviselőházba azok, akik egyrészt a nemzetiségi törvény, másrészt a zsidók emancipációja után a Parlament tagjai lehettek.

A képviselők közé tartozott Wahrmann Mór, ki képviselte azt a régi bölcs zsidó humort, amelynek jellemző tulajdonsága a zsidó faj elevenségéből és a zsidó faj szorongatottságából folyik. A zsidó mindig logikus, mert eszes, de sohasem konzekvens, mert nem lehet neki olyan erősen bizonyos pontban kitartani, mint azoknak, kiket véd” az egységes többségi öntudat és biztos pozíció, mert a zsidónak az eshetőséget kell keresni.

Talán egy kis példával, egy kis anekdotával világítom

ezt meg a legjobban: a házasságszerző sathen, a zsidó vőlegénnyel a leendő menyasszonyhoz megy „háztűznézni”. A menyasszony még nem készült el, a vőlegény és a sathen a salonban foglalnak helyet. A sathen százalékot kap a létrejött „üzlet” után, ezért minden igyekezetével azon van, hogy a vőlegénynek mennél nagyobb kedvet csináljon a leendő házassághoz. „Nézze! — mondja a vőlegénynek — mennyi aranyemű, gyönyörű régi bútorok, ezüst tárgyak, szép drága szőnyegek, látszik a jólét, látszik a pénz.” „Nincs ez a sok szép drága holmi szemfényvesztésnek kölcsönkérve?” — kérdé a gyanakvással eltelt vőlegény. — A sathen megrémülve az üzlet rosszrafordultával, megrökönyödve feleli: „Ki kölcsönözne ilyen népeknek valamit?!”

Ebben az időben tűnt fel Istóczy Győző is, kinek alaptermészete a bölcs, higgadt magyar ember volt, de aki sok méltánytalanság következtében a szertelenségbe lendült át, mint azt az asiatak általában szokták. Saját megsértett igazságérzetének megbántása miatt igazságtalanná vált és egy nevezőre hozta minden méltatlankodását és minden baj, igazságtalanság, minden ferdeség alapokának a zsidót tekintette s igazolta azt a tételt, hogy az igazság az vak és az igazságtalanság az elvakítottak terepe.

Ekkor éri el politikai pályafutásának csúcspontját: Jókai Mór, akinek átfogó humora *politika* volt, de politikája nem volt: *humor*, az meggyőződés volt, Józan magyar, erőt számbavevő politika.

Az ő támogatása nagyon sokat használt Tisza Kálmán-nak, aki ekkor kezdett lábra-kapni és aki ekkor mutatta meg azt az óriási politikai talentumot, ami őt a legválságosabb krízisekben, 15 évig tudta hatalmon tartani.

Sajátságos tünemény volt Tisza Kálmán. Gyengéd volt sok szempontból, mint egy gyerek. Kíméletlen is volt sok szempontból, mint egy gyerek, de mindig ember volt, mindig magyar volt, és nem is tudják még mindig megmérni azt a szerepet, amelyet ő töltött be ebben a halmazállapotában a magyarságnak, amikor egyrészt a régi sebek, másrészt a régi erők európai helyzete együttesen fenyegettek bennünket azzal, hogy esetleg elveszíthetünk mindent, amit megszereztünk vérrel, szorgalommal, s tehetséggel.

Nem helyeslem, de azért mégis helyeslem

(1882) *Wahrmann* Mór és *Istóczy* Győző egyik pestkörnyéki falu határában pisztolypárbajt vívtak. Baj mindössze csak annyiban történt, hogy a párbaj színhelyére kirándult felek és segédek egyik országgyűlési képviselő hintáját használták. A hintó tulajdonosa ellen szintén eljárás indult meg és az ügyészség mentelmi jogának felfüggesztését kérte. Az eset kapcsán aztán fölmerült az egész párbajkérdés, számos képviselő beszélt ellene és mellette, közöttük *Komjáthy* Béla álláspontját így körvonalazta:

T. ház! Voltakép nem a párbajokról tárgyalunk, hanem tárgyalunk kell egyes képviselők mentelmi jogáról. Hogy mint gondolkozik Ivánka Imre képviselő úr a párbajról, hogy mi az ő felfogása e tekintetben, ez reám nézve teljesen közömbös. De ha szabad előttem szólott Roszival István képviselő úr által felhozottakra nézve megjegyzést tennem, ez az volna, hogy eszembe jutott egy angolnak a röpirata, aki hosszan érvel a párbaj intézménye ellen, de a röpiratát azzal fejezi be: „Azonban, a ki azt hiszi, hogy én ezt gyávaságból teszem, annak mindenkor rendelkezésére állok.” (*Élénk derűtség.*)

Jókai Mór: A fejemet mindig magammal szoktam hordani

(1882) Töredék az országgyűlést napló 1882 május 22-iki számából:

JÓKAI MÓR: T. ház! Bocsánatot kell kérnem a t. háztól, hogy a legközelebb múlt ülésen, akkor, mikor gróf Apponyi Albert t. képviselő úr beszédét tartotta, nem voltam jelen; tévedésből azt írja a gyorsírói tudósítás: „*Jókai Mór fejével tagadólag int.*” En a fejemet mindig magammal szoktam hordani. (*Élénk derűtség.*)

Uram! Szabad a névjegyét!

(1882) *Istóczy Győző* a t. Ház antiszemita *érelmű* képviselőinek vezére és *Wahrmann Mór* kormánypárti korifeus pisztolypárbajt vívtak. A párbajügy fél Európa kacsájába fuladt, mert kiderült, hogy a felek kezébe olyan pisztolyokat adtak, amelyekkel a légynek se lehet ártani. Állítólag előre megpreparálták. A párbaj kérdése azonban a t. Ház elé került és ez ügyben többen felszólltak. *Herman Ottó* az *Istóczy—Wahrmann-párbajt* a következőképpen ösmertette.

Én, t. ház, nem vonom kétségbe sem a párbajvívó felek, t. i. *Wahrmann* és *Istóczy* képviselő urak részéről, hogy mikor ők egymással szemben állottak, csakugyan azt hitték, hogy ez valóságos komoly harcz, a melynek igen végzetes következményei lehetnek és ugyanezt nem vonom kétségbe az ott szerepelt segédek részéről sem és teljesen meg vagyok róla győződve, hogy tökéletes jóhiszeműséggel működtek közre. Mindazonáltal, t. ház, vagyunk mi egynehányan, a kik sok mindenfélét tudunk és e sok mindenféle közt, a mi a párbajokra vonatkozik, áll az, hogy léteznek bizonyos gyakran használt fegyverek, a melyek még soha semmiféle párbaj alkalmával emberben kárt nem tettek. (*Nagy derűlség.*) Daczára annak, t. ház, hogy hiszem, hogy azok valóságosan és becsületesen meg voltak golyóval töltve, a mennyiben nekünk positiv tudomásunk van, e pisztolyok által nem az egymással szemben álló párbajozók — a kik halálra is el vannak szánva — hanem inkább az oldaltálló segédek vannak veszélyeztetve. (*Hosszantartó derűlség.*)

Távol vagyok attól, hogy itt léhaságokat követtek el, hanem ez közbeszéd tárgya és én olyan férfiak szájából hallottam, a kik jól ismerik e fegyvereket és határozottan állítják, hogy Magyarország legelső lövője sem volna képes nem 30, de tíz lépésről sem azokkal valakit eltalálni. (*Hosszantartó élénk derűlség.*)

Meddig szaladjunk?

(1882) Bosznia és Hercegovina megszállásának költségét 8 millió forintban irányozták elő. Miután a katonai megszállás munkálatai közel négy éven át tartottak, az előírányzat kimerült és a közös hadügyminisztérium további két és fél millió forint megszavazását kérte. A magyar képviselőház ellenzéki képviselői az újabb megterhelés ellen tiltakoztak és ezt fejezte ki *Helfy* Ignác, akinek a kormánypárt részéről a *komáromi* születésű *Jókai* Mór válaszolt:

T. ház! *Helfy* Ignác képviselő úr, igen tiszteit barátom, tegnap kegyes volt engem apostrophálni, hogy miután ők nem szavazzák meg az ajánlott összeget, valaki majd azt fogja mondani közülünk „alkalmasint *Jókai* Mór leginkább”, hogy hol van az ő loyaltitása? Bocsásson meg, ilyen csekélységekkel nem akarom a háznak az idejét fogyasztani; mert valóban irreleváns dolog a loyaltitás, mely felköti a kardot, midőn az udvari estélyre kell menni, de nem köti fel akkor, mikor a lázadókat kell leverni. Ez azok közé az ajándékok közé tartozik, a melyekről a berlini dialektus azt szokta tartani: „Was soll ich mir dafür kaufen?” (*Élénk derültség a jobboldalon.*)

De én mást fogok *Helfy* Ignác képviselő úrtól, t. barátomtól kérdezni és ez már nagyobb kérdés lesz és erre kérek, követelek feleletet. (*Halljuk! Halljuk!*) Ő is és még inkább *Mocsáry* Lajos t. képviselőtársam azt mondta, hogy fussunk el Bosznia és Hercegovinából, mentül előbb. (*Derültség a jobboldalon.*) Hát már most az én kérdésem az, hogy meddig szaladjunk? (*Derültség a jobboldalon. Felkiáltás a szélső baloldalon: Hazáig! Komáromig! Élénk derültség a baloldalon.*)

Excepta voce „ebadta” ratificatur

(1882) Gróf *Szapáry* Gyula pénzügyminiszter által beterjesztett költségvetés 25 millió forint hiánnyal zárult. A deficités gazdálkodás miatt sorra szólaltak föl az ellenzéki képviselők, majd következtek a kormánypártiak, élükön *Jókai* Mórral, aki a deficitet a következőképpen indokolta:

Én részemről meggyőződésemet követve a legháládatlanabb munkára vállalkozom. Elismerem amellet teljes fiducia-
val, hogy azon képviselő urak, a kik az ellenzék részéről ezen deficités állapotot szigorú bírálat alá vonták, csak hazafiúi és képviselői kötelességüket teljesítették. Én sűrű aggodalmaikra csak azon indorsatával felelhetek, a mit egykor a királyi tábla mondott a csizmadia-alispánnak ítéletére, hogy *excepta voce „ebadta ratificatur”*. (*Élénk hosszantartó derültség.*)

Mennyit ér a miniszteri ígéret?

(1882) *Polónyi* Géza mondotta:

T. ház! Egyszer a következő dolgot olvastam: „A miniszteri ígéret. A pénzügyi bizottság mai ülése előtt *Wahrman* Mór képviselő valami ügyének elintézésére kérte fel *Pauler* Tivadar igazságügyministert s midőn ezt a minister megígérni akará, közbevágott *Wahrman*: „Az istenért, csak meg ne ígérd, kegyelmes uram, mert akkor nem lesz soha semmi kéresemből.” (*Zajos derültség.*)

Mikor van ideje a kormánynak?

(1882) Az 1878 július 13-án kötött berlini nagyhatalmi egyezmény értelmében Ausztria és Magyarország katonailag megszánhatta Boszniát és Hercegovinát és ott bevezethette a monarchia polgári közigazgatását. Amde a megszállás — és ezt a történelemből tudjuk — nem ment egészen simán, mert szláv és mohamedán érzelmű és vallású lakosság a megszállással szemben erélyes ellenállást tanúsított és a rend helyreállítása közel négy évig tartott. A tragikus eseményekben bővelkedő okkupáció a nyilvánosságot éveken át foglalkoztatta, emiatt a t. Házban számos interpelláció hangzott el. A megszállás nyomán kiadott újságközlemények és parlamenti felszólalások *Tisza* Kálmán kormányát kellemetlenül érintették és a miniszterelnök arra törekedett, hogy Bosznia és Hercegovina megszállásával összefüggő kérdéseket a parlament nyilvánossága elől elvonja és azokat a végeredményben szűkebb körű, kis bizottságokra osztott delegációban tárgyalják. Ennek a törekvésnek a szolgálatában állt *Baross* Gábor, a későbbi „vasminiszter”, aki nagy kormánytámogató beszédet tartott, mire *Eötvös* Károly a t. Ház szakadatlan derültsége közepette többek között így válaszolt:

Azt mondja *Baross* Gábor t. képviselő úr, hogy ez az idő éppenséggel nem alkalmas arra, hogy mi a delegációk eljárását kritika alá vegyük. Én nem tudom, mikor lehet azt jobban kritika alá venni, mint akkor, mikor a mulasztása és helytelen eljárása a legevidensebb. Hisz ha 1879-ben vettük kritika alá — a minthogy vettük is és akkor volt szerencsém, vagy szerencsétlenségem (*Derültség.*) nekem is felszólalni — azt mondták a t. képviselő urak, a mit ma ismételtek: akár helyes, akár

nem helyes az occupatio, de már megtörtént, most beszéljünk egyébről. Ha 1880-ban vettük vitatás alá a delegatio eljárását, akkor meg azt mondták, mit beszélünk erről, mit festjük falra az ördögöt, hisz Bosznia-Hercegovinában rend, béke, nyugalom van, utak és vasutak készülnek, a népnevelés és kultúra előre megy, boldogság van ott, és már az erdőügyet is kezelik. (*Zajos derűtség.*) Most mikor ott lángban áll minden, a mikor 75000 katona nem tudott rendet teremteni és egy hónapon át ül őrházában és a felkelők csatangolnak a hegyekben és rabolnak, s pusztítják a városokat: most sincs ideje beszélni? Mondják meg a t. képviselő urak! (*Tetszés balféll.*) Ha béke van: nincs ideje beszélni; ha háború van: szintén nincs ideje. Occupatio előtt nincs ideje, azt mondja a miniszterelnök úr, mert nem lesz occupatio; occupatio után nincs ideje, mert Baross Gábor t. képviselő úr szerint az occupatio be van fejezve. (*Nagy derűtség.*) Engedjék meg már az Istenért, hogy beszélhessek róla. (*Nagy derűtség.*)

A megváltó váltó, vagy az irányított liba

(1883) *Verhovay* Gyula és több társa a tiszaezlári per kapcsán zsidóellenes indítványt tettek. Az indítványt *Jókai* Mór felszólalása után a t. Ház elutasította. *Jókai* ekkor többek között így jellemezte a helyzetet

T. ház! Valahányszor baja van a népnek, az pedig mindig van, olyankor mindig igen népszerű dolog azt mondani, hogy ennek a zsidó az oka. Hiszen a keresztes háborúkor Valahányszor egy sereg el akart indulni a szent földre, mindig először a zsidókat verték meg. Mikor a németek összegyűltek keresztes háborúra ezelőtt 700 esztendővel Nürnbergben, azt kérdezték: „Merre vannak a hitetlenek, ki fog oda vezetni minket?” Akkor azt mondta a legokosabb ember közöttük, hozzatok egy ludat, a merre az megy, arra van a hitetlenek országa.

Ez nem az én phantasiám, hanem meg van írva Michaud: „*Histoire des croisades*” című hírhedt művében és a lúd, ő

tudja miért, épen a zsidó fertályba vezette őket. (*Derültség.*) Akkor azt mondták, ime itt vannak a hitetlenek és agyonverték a zsidókat. Ez azonban 700 évvel ezelőtt történt és most — a felvilágosodás századában — a mívelt német nemzet és annak nyomán mi magyarok, kik úgy bálványozzuk a németet, ismét egy lúd után fogunk-e indulni? (*Élénk derültség.*) Azok akkor legalább a megváltóért akartak bosszút állni, most csak a váltóért akarunk bosszút állni. (*Élénk hosszantartó derültség és tetszés.*)

A Corpus juris és a Talmud

(1883) A tiszzaeszlári vérvádat *Istóczy Győző* és társai arra használták föl, hogy a Talmud elavult tanításait idézték és a zsidóság ellen törvényes intézkedéseket követeltek. Az antiszemita érzelmű képviselők előadása nyomán a t. Házat a kérdés sokszor foglalkoztatta, különösen a tiszzaeszlári per tárgyalása során. Az akkori szabadelvű légkörben — ragaszkodjunk a történelmi hűséghez — a zsidóellenes indítványok sosem juthattak el a tárgyalásig, mert a többséget alkotó szabadelvű párt azokat mindig egyhangúlag elutasította. Most is egy indítvány elutasításáról volt szó. *Jókai Mór* a t. Ház szakadatlan nevetése közben így adta elő a Talmud-historiát:

Én nem vitatkozom azokkal, a kik a Talmudot előhózzák és terjesztik hírlapjaikban. Itt e házban is már gyakran hivatkoztak a Talmudra. Én azt nem olvastam, annyira a zsidó nyelvben járatos nem vagyok, mint azok az urak, (*Élénk derültség.*) a kik a Talmudból citálnak.

De ha az, a mi (*Halljuk! Halljuk*) ezer év előtt íratott, akkori körülmények között, ha az mind igaz volna és most a közéletben gyakorlatban is volna: akkor ugyan mit mondana egy idegen, ha kezébe venné a mi Talmudunkat, a Corpus jurist és azután reánk olvasná belőle, hogy Magyarországon, a ki

a hűtlenségen kapott feleségét megöli, azt büntetlenül teheti; *(Felkiáltások: Igaz! Derűlség.)* a tolvaj szemét büntetésből kiszúrják; hogy ha egy nemes ember a szolgáját elveszi, akkor mind a kettőt összekötik szalmakötéssel, kiviszik a vásárra és eladják *(Derűlség.)* és hogy a lutheránusokat megégetik. *(Úgy van.)* Ez mind benne van a mi törvénykönyvünkben; hát történik ebből valami? *(Derűlség.)*

Nem lát az orránál tovább — latinul

(1883) A t. Ház a középiskolai oktatás újjászervezésének törvényjavaslatát tárgyalta és a témához hozzászólt Kovács Albert. Fölszólalása azonban nem tetszett Somssich Pálnak, aki viszonválaszában a többek között a következő példabeszédet alkalmazta:

Eszembe jut — Kovács t. képviselőtársam tudós ember, bizonyosan olvasta — Baconak egy mondása, ez az úr pedig bölcs ember volt, gondolom a képviselő úr is elismeri. *(Nagy derűlség és tetszés a bal és jobboldalon.)*

„Mirum quam homines in tenebris notiorum suarum acriter vident; ad lucem experientiae educati, noctuarum ad instar nictitant” *(Derűlség.)* Ez magyarul annyit tesz: Csodálatos, miként az emberek önalkotta ismereteik körében élesen látnak, de a tapasztalás napvilágára kiléptetve, mint baglyok pislognak. *(Élénk derűlség.)*

Gyerünk innét, itt nem lehet forradalmat csinálni!

(1883) Herman Ottó anekdotája:

Egyik legeredetibb, legtőrölmetszettebb alakja a márcziusi napoknak Sükey volt. A hagyomány fentartotta azt, hogy a forrongó és zajongó nép Ghyczy Kálmánt kívánta halani. Ghyczy beszélni kezdett és beszélt, mint mondani szokás, okosan. Erre Sükey azt mondta, menjünk el innen, ez az ember okosan beszél, okosan beszélő emberrel pedig forradalmat csinálni nem lehet. *(Élénk derűlség.)*

Az ígéret szép szó, ha megtartják úgy jó

(1884) *Jókai* Mór mondása:

Az ígéret beváltása mindig áldozatba kerül, de a fenyegetés beváltása semmibe, legfeljebb csak ütlegekbe. (*Élénk derültség.*)

Csanády bátyánk tetemre hívja Tisza Kálmánt

(1884) Az országgyűlés alsóházának ellenzéki mezejét két kiemelkedően népi szónok tarkította, az egyik *Göndöcs* Benedek, a másik pedig *Csanády* Sándor volt. Se *Göndöcs*, se *Csanády* nem tartoztak *Cicero* és *Demosthenes* szónoki iskolájának kitűnő előmeneteli tanulói közé és valahányszor fölszóltak — ami bizony nagyon sűrűn történt meg — a t. Házban a harsogó nevetés hangorkánja robbant ki. Különösen *Csanády* Sándor túlnyers és mai korban nehezen ismételtető beszédei keltettek zajos derültséget és azt hisszük, egyes kifejezéseinek súlya alatt sokszor átlukadt a parlamenti gyorsíró kéziratpapírja. *Csanády* Robbespiere, éles kitöréseivel és dühösségével állandóan támadta *Tisza* Kálmánt, aki történetünk idején miniszterelnökségének már tizedik évfordulójához közeledett és — mint az események mutatják — *Csanády* nyersvasból kovácsolt szónoki dárdái sose ejtettek rajta sebet. *Csanády* másik célpontja *Jókai* Mór volt. A nagy mesemondó a nyolcvanas években már világhírnevének zenitjén állt és *I. Ferenc József* nemsokára a főrendiház tagjává nevezte ki, miután előzőleg számos királyi kintűntetésben részesült. Nála kifogásolták, hogy ő, az egykori negyvennyolcas ifjúsági vezér, varázslatos tehetségével és nevével a szabadelvű párt

padjaiban a kormányt támogatja, *Tisza* Kálmán miniszterelnök szűkebb környezetéhez tartozik és föntartás nélkül szolgálja Deák Ferenc kiegyezésének nagy gondolatát. Amíg *Tisza* miniszterelnök *Csanády* „szónokia-¹tait” — egy esztendőben a parlamenti szónoki termése a százas számjegyen alul meg se állt — legtöbbszörre válasz nélkül hagyta, addig *Jókai* a feléje eregetett nyilakat egy-egy derűs és szellemes megjegyzéssel hártotta el magától. No, nézzük, miként mulatott a t. Ház — ahogy *Jókai* tiltulálta — „*Csanády* bátyámuram” szónoki készségén? A képviselőház most a trónbeszédre adandó válaszfeliratot tárgyalta, ennek során *Csanády* nagy beszédet tartott és a többek között következőképpen hívta hetemre *Tisza* Kálmán miniszterelnököt:

A tárgyalás alatt levő trónbeszéd is hű kinyomata azon eszméknek, elveknek, melyeket *Tisza* Kálmán miniszterelnök úr a képviselőház többsége által törvényekké akar átalakítani; a szőnyegen levő trónbeszéd méltó kinyomata *Tisza* Kálmán miniszterelnök úr politikai kétértelműségének (*Derültség jobbfelől.*) méltó szülöttje *Tisza* Kálmán jezsuitái fufangjának (*Élénk derültség jobbfelől.*) ámitásának, politikai hitehagyottságának (*Derültség.*) Épen ezért pálczat török felette, elkárhoztatom azt, (*Élénk derültség.*) *Tisza* Kálmán miniszterelnök úr egész életén át vallott politikai hitelveit feladta, elárúsította, eladta (*Élénk derültség.*) csak azért, hogy ezek árán bejusson a miniszterelnöki székbe (*Élénk derültség.*) A mint a tapasztalás mutatja, célta is ért, mert miniszteri bársonyszékbe ül mai napig is. (*Élénk derültség.*) Szabadjon ez alkalommal *Tisza* Kálmán miniszterelnök úrnak (*Élénk derültség.*) e napokban tett kérdésére válaszolnom: (*Derültség.*) hogy mi különbség van a közt, ha valaki ellenzéki oldalról megy át a közösgyes székekbe (*Derültség.*) vagy valaki onnan sorakozik az ellenzék táborába? (*Zajos derültség.*) Példa rá a miniszterelnök úr. (*Derültség.*) De általában mondhatom, hogy azon férfiak,

vagyis egyéniségek (*Derültség.*) mert a férfi nevet már nem érdemlik, (*Élénk hosszantartó derültség.*) a ki az ellenzéki padokról a közös ügyek táborába vándorolnak, bizonyos, jutalomra, hivatalra, kitüntetésre számítanak. (*Derültség.*) Míg ellenkezőleg, a kik onnan jönnek ide, azon férfiak — nem férfiak még — (*Élénk és hosszantartó derültség.*) kik azon oldalról ez oldalra jönnek át, a nemzet hálijára számíthatnak.

Ő felsége azon hitben, meggyőződésben él, hogy a világon nincs boldogabb, elégedettebb, gazdagabb nemzet a magyar nemzetnél, e haza területén lakó polgároknál. Oka ennek, hogy a király ő Felsége téves fogalommal bír a nemzet jelen állapotát, sorsát illetőleg, mert Tisza Kálmán miniszterelnök úr (*Derültség.*) rózsás színbe állítja ő Felsége elébe a nemzet helyzetét, állapotát. S hogy ez így van, azt biztosan mondhatom. (*Nagy nevetés jobbfelől.*) Mondhatom ezt ő Felségével való találkozásom alkalmávali párbeszédem következtében. (*Nagy nevetés jobbfelől. Halljuk! Halljuk!*) Egy alkalommal parancsolt ő Felsége egy találkozást velem (*Nagy derültség jobbfelől.*) Első kérdése az volt hozzám: „No ugye képviselő úr — egész jó kedvvel mondta (*Derültség.*) — most már meg van elégedve a nemzet, nincs semmi kívánnivalója a népnek?”

„A nemzet megelégedve nincs!” (*Nevetés jobbfelől.*) feleltem. Igaz, meglepte ő Felségét e nyilatkozatom és magam is számítottam arra, hogy búcsút fog tőlem venni. Azonban t. ház, ez nem történt meg, sőt ezen szavakat intézte hozzám: „Kérem, képviselő úr tudassa velem, mi módon lehetne eszközölni?”⁴ (*Nevetés és taps jobbfelől.*) A taps a komédiásoknak való! (*Halljuk! Halljuk!*) „Mi módon lehetne eszközölni” — tessék most is nevetni, hiszen ismételttem. (*Zajos derültség.*)

A kislutriban nem lehet „visszavágni”

(1885) *Csemegi* Károly, a róla elnevezett törvénykönyv megalkotója, történetünk idején a *Kir. Kúria* második büntető tanácsának elnöke volt. Adott bűnesetben afölött kellett neki dönteni: vájjon a ferbli-játék a szerencsejátékok csoportjához tartozik-e és ha igen, ily esetben a kihágási törvény szakaszai mennyiben alkalmazhatók? *Csemegi* elvi döntésében azonban kimondotta, hogy a ferblizés nem büntetendő cselekmény és tettenérés esetén emiatt senkit se lehet megbüntetni. *Herman* Ottó, a természettudós a kúriai döntvény miatt interpellált és ezeket mondotta.:

HERMAN OTTÓ: T. ház! Én ismerek számos mótelyt, a mely a magyar nemzet és a magyar társadalom testén rágódik. De én nem ismerek súlyosabbat és megvetendőbbet, kártékonyabbat, mint épen a ferblizésjátékot (*Úgy van! Úgy van! a szélső baloldalon derültség.*) Sokkal kártékonyabb az, t. ház, még a kis lutrinál is. Miért? Mert a kis lutrinak periodicitása van és az illetőnek, a ki pénzét oda vitte, be kell várnia a húzást.

VADNAY ANDOR: Nem lehet visszavágni! (*Hosszantartó zajos derültség.*)

Legjobb nevelő intézet: az orosz börtön

(1884) A t. Ház a börtönügyek reformjáról vitatkozott és a javaslatához hozzászólt *Herman* Ottó, aki többek között a következőket mondotta:

Ha jól emlékszem, t. ház, Bakunin egyszer elmélkedett a börtönrendszeréről és — paradoxonnak látszik, de van benne valami — azt mondta, hogy ő a börtönügy tanulmányozásában arra jutott, hogy a legjobb börtönrendszer mégis az orosz. Miért? Mert — eltekintve az orosz igazságszolgáltatás gyarlóságától, mely ártatlan és bűnös között nem épen válogat —

javító hatásra való tekintetből az orosz börtön olyan, hogy a legmegrögzöttebb gazember is, a ki abba csak egyszer belekóstolt, ha kiszabadul, soha többé oda vissza nem vágyik és mindent elkövet, hogy megjavuljon. (*Zajos derűtség a szélső baloldalon.*)

Miben különbözik a dzsentri a nemes embertől?

(1885) *Jókai* Mór a főrendiház reformja kapcsán a dzsentri és a nemes ember fogalmát így határozta meg:

... hanem hát a köznemességet, vagy gentryt fel kell karolni! Nem is tudom, van-e e kettő között különbség, vagy pedig folyamodnom kell ahhoz a triviális anecdotához, hogy mikor a gyermek kérdezte az apjától: apám, mi az a gentry és mi az a nemes ember! Az apa erre azt válaszolta: hát fiam, nemes ember olyan gentry, a kinek van még pénze, a gentry pedig olyan nemes ember, a kinek már nincsen pénze. (*Hosszszantartó élénk derűtség és tetszés a jobboldalon.*)

A politika hatóanyaga

(1885) *Szontagh* Pál mondotta:

Eszembe jut IX. Pius ő szentségének mondása, midőn testvére gróf Mastai megtámadta bátyját, miért akar ő az Olaszországot egyesítő törekvéseiben híveket szerezni eszméjének azáltal, hogy a Rómába özönlő búcsúsoknak szent képeket és Madonna képeket oszt ki? Azt mondta gróf Mastai: nincs szükségünk szentképekre és Madonna-képekre, hanem Machiavellikre. A boldogult pápa ő szentsége azt felelte rá: Hagy békén öcsém, az egyikből is kell egy kicsi, a másiktól is. (*Élénk derűtség a jobboldalon.*)

Kend megfordított demokrata!

(1885) A t. Házban a felsőház reformját tárgyalták. A cél főként az volt, hogy a főrendiház egyik megőrző és továbbfejlesztő intézménye legyen a főnemesi és nemesi osztálynak. Ez ellen több nemes származású képviselő felszólalt, közöttük *Jókai Mór*, aki nagy beszédet tartott arról, hogy a nemesség intézmények nélkül is fönmarad. Példának Somogyországot hozta föl és elmondotta, hogy a mohácsi vész előtt Somogyban 1500 nemesi családot írtak össze és ezek közül mindössze két család maradt meg, a Zichyek és Méreyek, a többi elpusztult. És ennek ellenére Somogyban mégis van nemesség.

JÓKAI MÓR: Most ezt a nemességet, ezt a gentry t felemelni, felfedezni, érvényre juttatni: ez most a divatpolitikuskoknak a jelszava. Hiszen uraim, itten vagyunk. Hiszen ennek a képviselőháznak nyolctized részét képezzük mi, a kik régi nemességhez tartozunk, hogy milyen régi nemességhez, azt nem tudom megmondani, mert az egész különböző dolog, például az én címeremben egy *ágyú* van, a Deák Ferenczében egy tollal író kéz; azt bizony Árpád apánk egyiket se hozta magával. (*Derültség.*)

A nemesség, a gentry el nem múlt, ne tessék azt féltetni. Ne tessék bennünket keresni. Hiszen itt vagyunk s ne emlegesenek bennünket olyan nagyon, elég magasan ülünk itten.

Azonban én nem akarok lándzsát törni az én nemesi qualificatiom mellett. Én még negyvennyolczban lemondottam előjogaimmal együtt, magáról a nevemnek az ypsilonjáról is és megtartottam magamnak azt, a mivel most is meg vagyok elégedve, a polgári címet és legörömestebb hallom, ha valaki polgártársnak szólít. (*Élénk tetszés a jobboldalon. Mozgás a baloldalon.*)

Hanem zokon esik — megvallom — midőn gróf Apponyi Albert tisztelt képviselő úr által hallok magamnak leczkét tartani: a democratiáról. (*Derültség a jobboldalon.*)

CSANÁDY SÁNDOR: Rendjeleket elfogad! (*Élénk felkiáltás a jobboldalon: Ne tessék közbeszólni! Halljuk! Halljuk! Zaj.*)

JÓKAI MÓR: Bizony, kend megfordított democrata, bátyám. (*Derültség jobbfelől.*)

Jobb kettő, mint egy

(1868) A t Ház a főispáni tisztségekről vitatkozott. *Tisza* Kálmán kormánya úgy tervezte, hogy a főispánok részére nyugdíjjogosultságot állapít meg, de az ellenzék ez ellen tiltakozott és általában úgy vélekedett, hogy ha a főispáni stallumok javadalmazását megjavítják és az állásokat a nyugdíj biztosításával véglegesítik, az állásokért a kormányt meg fogják rohamozni. Erről a várható rohamról mondta el *Thaly* Kálmán ellenzéki képviselő az alábbi tréfás esetet:

Ismeretes dolog, hogy a dunántúli megyék egyikében egyik ottani igen előkelő főúr főispáni állásra akart vállalkozni. Barátai figyelmeztették — és ez igen jellemző az illetőre, — hogy nem fogja otthon találni magát abban a méltóságban, mert magyar közjogi ismeretei nincsenek és minduntalan megakad teendői gyakorlásában. Barátai figyelmeztetésére — ami természetesen németül történt s a hűség kedvéért nekem is németül kell idéznem — az illető magas rangú úr azt válaszolta, hogy azért bizony elvállaja a főispánságot, mert ha nincs is meg a kellő ismerete hozzá: „so nim” ich, so einen Kerl, einen Secratär”, erre azt válaszolták: „aber Durchlaucht, der eine Kerl kann Ihnen nicht immer beistehen.” Mire a magas rangú úr így válaszolt „So nim' ich zwei Kerle”. (*Zajos derültség.*)

Honnan „faló” és mi a „fallása”?

(1886)

Kiss Albert mondása:

A Bach-korszakban történt, hogy egy magyar parasztot maga elé citált kihallgatásra egy magyarul alig tudó beamter és azt kérdezte a paraszttól, hogy „hová faló” (való). A magyar erre azt válaszolta, hogy ő nem fal és rendesen eszik. „Mi nevet” kérdezi tovább a beamter, a mire a magyar ember azt felelte, hogy ő nem nevet. A beamter fejét csóválja, majd tovább folytatja a vallatást és az utolsó kérdése az volt, hogy „mi a fallása”? (vallása). Erre a paraszt előkeríti üres tarisznyáját és nyitott száját odatartja a beamter elé és azt mondotta, hogy neki nincs semmi falni valója, mert üres a tarisznyája. A beamter a kihallgatást erre így fejezte be jegyzőkönyvvél: „Donnerwetter, der Ungar hat keine Wohnung, keine Nähe und keine Religion”. (*Élénk derűltség.*)

József császár: Meine Hebe Kemeter

(1887) *Herman* Ottó természettudós nagy beszédet tartott a katonai oktatás hiányosságáról, mire báró *Fejérváry* Géza tábornagy, honvédelmi miniszter viszonzásában a tudóst azzal vádolta, hogy ő szocialista ízű beszédeivel zűrzavart kelt *Herman*, *Fejérváry* vádjait így hártotta el:

Különben t. Ház, ha a tisztelt honvédelmi minister úr azt, a mit én meggyőződésem szerint kifejtettem a Ház előtt, ilyen jelzőkkel illeti, hát én nem vagyok hajlandó ő tőle ezt túlkomolyan venni, mert ha elvárom is bármely más ministertői, hogy a parlamenti vitatkozás rendjéhez szorosan tartsa magát, a szónokló katonákkal szemben megállok azon position, melyet egykoron Edelsheim Gyulai báróval szemben a Pester Lloyd elfoglalt, a midőn reá citálta József császárnak egy mondását:

„Meine Hebe Kemeter
Machen's lieber Hemeter.”

(*Élénk derűltség a szélső baloldalon.*)

A humoros Haynau

(1887) *Thaly* Kálmán hevesen támadta báró *Fejérváry* Géza honvédelmi minisztert amiatt, hogy a katonai iskolákban osztrák szellemben tanítanak és a tanulók kezébe adott tankönyvekben égis magasztalnak tábornokokat, akiknek a magyar szabadságharc után a magyarság elnyomásában kiemelkedő szerep jutott. *Thaly* a parlament elé vitte Ferdinand *Lankmaier* *K. K. Waffen-Lehre* c. könyvét, amiből a katonai akadémiákon kötelező tantárgyként oktatnak. A képviselő a szóban levő könyvből a többek között a következő részt olvasta föl:

Haynauról ez a tankönyv így ír: Er war im Umgang ein fresindlicher, ja liebenswürdiger Mann; (*Derültség.*) er hat durch ein bewegtes Leben viel gelernt, viel erfahren, und sprach, was sehr angenehm ist, neben dem ihn eigenen Verstand, mit vielem Humor.” Gondolom, hogy Galgenhumort akart érteni. (*Nagy derültség.*)

Bem: Szaladó emberekkel nem tömöm tele a hadseregemet

(1887) Bem-adoma *Thaly* Kálmántól.

Midőn Bem tábornagy Szeben városát elfoglalta, ott csak béna embereket és gyermekeket talált, mert a fegyverképes emberek a magyar katonák elől elmenekültek, Bemnek erre azt tanácsolták, hogy a katonaképeseket fogassa össze és sorozza be a magyar hadseregbe, mire Bem ezt felelte: „Vitéz magyar hadseregembe nem fogok szaladókat besorozni.”

Mi kell az aranycsinálónak?

(1887) Gróf *Szapáry* Gyula pénzügyminiszter a t. Ház elé terjesztette a konverzióra vonatkozó törvényjavaslatot. A tervezet mellett nagy beszédet mondott *Horváth* Gyula képviselő, akinek *Fenyvessy* Ferenc válaszolt és pedig többek között a következőképpen:

Hogy homály van a pénzügyi tervben, az kétségtelen. Soha erősebben meg nem támadtatott a conversio terve, mint épen a túloldal tiszteletre méltó férfai, György Endre képviselő úr által. Hanem a gyengébbek kedvéért mégis minden homályon keresztül (*Halljuk! Halljuk!*) kicsilllogtatták a 40 millió színaranyat. Valóban, t. Ház, e 40 millióval úgy vagyunk, mint az egyszeri alchimista, aranycsináló Angerello János, a ki egy érdekes tanulmányt írt, melyben kifejti, hogyan kell aranyát csinálni? Ezt a munkát elküldette X. Leo pápának, várván érte a jutalmazást. Mit tett a pápa? Igen elmésen nem tett egyebet, mint hogy az aranycsináló alchimistának küldött egy üres tárczát ezzel: tudom t. barátom, ezentúl önnek csak erre lesz szüksége. (*Derültség.*) Az üres tárczát már kínálják — főleg *Horváth* Gyula t. képviselő úr. (*Tetszés és nagy derültség a bal és szélső baloldalon.*)

A szegény ügyvéd meghatározása

(1888) *Fenyvessy* Ferenc adomája:

Régi anecdotá jár az eszemben, a mi szójátékon alapszik. Valahol arról vitatkoztak, hogy nincs szegény ügyvéd, a mire egy másik azt válaszolta, hogy igenis sok szegény ügyvéd van az országban. Az anecdotázó erre ezt felelte: „szegény ügyvéd nincs, hanem van ügyetlen, együgyű, vagy ügyefogyott ügyvéd”. (*Zajos derültség.*)

Mire jó az ellenzék?

(1887) *Irányi* Dániel azzal vádolta *Tisza* Kálmán miniszterelnököt, hogy ő ki akarja irtani az ellenzékot és ezáltal biztosítani óhajtja a szabadelvű párt egyeduralmát. A vádra *Tisza* így válaszolt:

Azt mondja a t. képviselő úr, hogy ennek a pártnak és ennek a kormánynak s nekem nincs egyéb szándékom, mint megsemmisíteni az ellenzékot. Isten mentsen meg! (*Derűltség.*) Hiszen az ellenzék tagjai között sokan vannak, a kiket becsülök és tisztetek, a kikkel ha egy elv mellett egy táborban lehetne küzdenem, szerencsésnek tartanám magamat: de mégis higyjék el, hogy az ellenzékot, kivált azt, mely oly hangokat penget, mint a t. képviselő úr, megsemmisíteni akarni részemről annyi volna, mint magam alatt vágni a fát. (*Élénk derűltség jobbfelől.*) Higyjék el, volt valami igaz abban — talán hat éve lesz, ha jól emlékszem — midőn egy más állam hatalmas ministere a választásokon kisebbségben maradt, és a mostani Magyarországon a kormány többséget nyert azon időtájt, egyik élczlapban le volt rajzolva azon hatalmas minister, a mint kérdi az itteni kevésbé hatalmastól: „Ugyan mit csinál, hogy megint többséget kapott? Tanácsoljon nekem valamit!” S ezt a tanácsot adta a hatalmas ministernek: „Teremtsen az úr magának olyan ellenzékot, a milyen nekem van! Önnek is lesz többsége!” (*Élénk derűltség a jobboldalon.*)

Mire való a baka feje?

(1888) A parlament a katonai javaslatok kapcsán az önkéntességi jogról és az egyéves önkéntesek tiszti vizsgáiról vitatkozott. A vita során báró *Fejérváry* honvédelmi miniszter beszédében azt mondotta, hogy az önkéntes, aki a vizsgán nem tud német nyelven válaszolni, nem intelligens ember. Erre *Ugron* Qábor így vágott vissza:

Nagyon jól tudom,
a közös hadseregnél van,

ismerem azon szellemet, a mely
hogy ott az intelligentia soha ked-

ves nem volt; mert ki a Reglementen kívül egyébről is gondolkodik, annak értésére adják, hogy mi értelme van annak, a midőn a számadó őrmester azt mondta az újoncznak: „a te fejed csak arra való, hogy a kravátli fel ne csúszszék.” (*Zajos derűtség.*)

Mit jelent a címerben a fehér elefánt?

(1889) A t. Házban afölött vitakoztak, hogy a hadsereget elnémetesítik és a német nyelv használatát mindenek fölé emelik. Enélkül a katonatiszti pályán, a honvédségnél sincs előrehaladás. A magyar önkéntesekből a német nyelv tudása nélkül sosem lehetnek tiszték és ha a honvédségnél valakit tábornokká neveznek ki, az illető honvédfőtisztet egyszerűen átteszik a közös hadsereg státuszába. A katonai szakoktatás német nyelvezete mellette foglalt állást gróf *Tisza* Lajos, akinek *Komjáthy* Béla többek között így válaszolt:

Nem is olyan nagy feladat a magyar nyelvet megtanulni, hiszen *Tisza* Lajos gróf, mint a lapokból láttuk, a nyelvtanulást nagyon kis feladatnak tartja és azt állította, hogy képes volna mindazt, a mit az önkéntesektől egy év alatt megkövetelnek — tudniillik a katonai tantárgyak és a német nyelv elsajátítását — három hónap alatt elvégezni. (*Derűtség a szélső baloldalon.*)

Én azt hiszem és valóban Bécsben is észrevették azt, hogy a nemes gróf nagyon tanulékony. (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Fehér elefánt! Derűtség a szélső baloldalon.*) Azért adták czímerébe a fehér elefántot, mert az állatok közt az elefánt a legtanulékonyabb. (*Élénk derűtség a szélső baloldalon.*)

Nehogy megsebesüljön, felakasztja magát

(1889) A honvédelmi tárca költségvetésének tárgyalása során *Eötvös* Károly a következő adomával válaszolt *György* Endrének:

György Endre képviselő úr államférfiúi felfogásának ez a logicája tökéletesen ugyanaz, mint azé a szerencsétlen istenverte újonczé, a ki elgondolta magában nagy búbánatában, hogy hátha a legközelebbi sorozásnál katona lesz, hátha azután háború lesz, hátha a háborúból csata lesz, hátha a csatában sebet kap, tehát a sok aggály elkerülésére — felakasztotta magát. (*Zajos és hosszantartó derűtség és tetszés a bal és szélső baloldalon.*)

A számár az számár és nem asinus

(1889) Gróf *Károlyi* Gábor ellenzéki képviselő találó közbeszólásával sok derűs percet szerzett az országnak. Nem tartozott ugyan a kiváló szónokok nemesveretű galériájához, ámde rövid beszédei és közbeszólásai sosem nélkülözték a talpraesettséget. Fölszólalásai tulajdonképpen pártonkivüliséget árultak el. A csipős megjegyzéseinek arzenáljából bőségesen osztogatott jobbra is, balra is, ahogy az akkori idők parlamentjének nagyagráriusainak érdekeit szolgálta. Most úgynevezett „kulcsbeszédet” tartott. A hasonlat gyanánt használt bábszínházi figurákban *Tisza* Kálmán miniszterelnök, továbbá a kormány és szabadelvű párt tagjai szerepelnek. Gróf *Károlyt* Gábor őket így gúnyolta:

T. ház! Én nem akartam felszólalni (*Felkiáltások jobb-felől: Jobb is lett volna!*) és nem is szólalnék fel (*Zaj jobb-felől*) ... ne hallgassanak, ha nem tetszik, nekem az mindegy (*Tetszés a szélső baloldalon.*) nem szólalnék, mondom, ha nem találtam volna egy óriási különbséget a miniszterelnök úr teg-

napi hangarticulációjában s a „Nemzet”-ben és a „Lloyd”-ban megjelent beszéde közt. (*Halljuk! Halljuk!*) Mikor az ember olvassa, azt hiszi, hogy itt a nagy Tisza önt ki (*Derültség a bal és szélső baloldalon.*) és mindent szétrombol és összezúz! (*Derültség a szélső baloldalon.*) Ő akar-e itt ezen a módon a parlamentarizmus megvédőjeként szerepelni. (*Derültség a baloldalon.*) Ez már csakugyan nevetséges. Tudja-e, hogy milyen szerepet játszik ő itt? (*Halljuk!*) Olyant, mint az a Gignon-director (*Derültség a bal és szélső baloldalon.*) — magyarul úgy mondják: bábszínházigazgató — a ki az ő bábjaikat játszatja. l'yen komédiát játszik ő is itt az ország színe előtt. (*Élénk derültség a bal és szélső baloldalon. Mozgás jobbfelől.*) Látunk itt különféle alakokat: volt egy deli termetű, fehér szakállú, nagybajuszú „horvát” ember, (*Derültség a baloldalon.*) volt egy bozontos, kissé „visító” hangú szép, erős magyar ember, (*Derültség a bal és szélső baloldalon.*) volt egy öreg vasúti — mint Fehérvárott mondani szokás — a ki egy hosszú zacskót hord mindig magával, volt egy kis vidám nervosus „hegedűs”. (*Derültség a bal és szélső baloldalon.*) Volt e mellett még egy, a ki intricus szerepre vállalkozott és volt aztán egy próféta. (*Élénk derültség és tetszés a bal és szélső baloldalon.*) Ezek voltak a főszereplők. (*Derültség.*)

Azután előállt az intricus a határozati javaslattal és a culissák felett felhangzott a dicsőhymnus; (*Derültség.*) akkor egy embert dicsőítettek és köztük egy, Heinének ezt a strófáját szavalta el: „Hermann gewann die Schlacht, der Esel heisst noch immer Esel und nicht asinus, und sind wir Deutsche geblieben”. (*Zajos Hoch! kiáltások jobbfelől. Derültség. Egy hang balfelől: Hoch der Esel! Zajos derültség balfelől.*)

A császár és királyi szolgálati nyelv

(1889) A t. Házban a véderővita Niagara-zuhataga folyt. Az ellenzéki képviselők teljes vértetben vonultak föl báró *Fejérváry* Géza honvédelmi miniszter ellen, aki a tőle megszokott katonás rövidséggel elteremtézte a neki nem tetsző felszólalót. Nyers kifejező modora sokszor hangos derűtségbe borította a parlamentet. Legtöbb baja *Polónyi* Gézával, *Thály* Kálmánnal és *Herman* Ottóval volt. Most *Polónyi* támadta a honvédelmi minisztert és a t. Ház szakadatlan nevetése közben arról csevegett, hogy a cs. és kir. hadseregben hányféle katonai nyelvet kell érteni és hányféleképpen kell beszélni! A közvéleményben elhíresedett úgynevezett Dienst-Reglementből a képviselőház hangorkánja közepette a következő részleteket olvastatta föl:

Hányféle nyelvet ismer a közös hadsereg az ő technikus terminus elnevezésével? Nem fogom a „todte und lebende Sprache”-féle megkülönböztetéseket felsorolni, csak a „Dienst-Reglementből” írtam ki, hogy hányféleképpen különbözteti meg az osztrák hadseregben a katona, a tiszt a nyelvet. (*Halljuk! Halljuk!*) Először itt van az „Armeesprache”, az, tudjuk, a német. Azután jönnek ennek az alfajai: jön a „Dienstsparche”⁴. Ez a közös hadseregben megint alfajokra oszlik: „die Sprache bei den Honvéds und die Sprache im Landsturm”; azután jön megint „die Sprache is Cis-, und in Transleithanien”, a Lajtán inneni és a túli honvédségről, vagy felkelésről van szó. (*Derűtség.*) Aztán jön a „Regimentssparche”, (*Derűtség a bal és szélső baloldalon.*) azután jön a „Kasernensprache”, (*Élénk derűtség a bal és szélső baloldalon.*) melyben a regimentek többsége szerinti beszédmodor kellene, hogy divatozzék. (*Derűtség.*) Azután jön a „Kantinsprache”, (*Zajos derűtség a bal és szélső baloldalon.*) ennek egyik alfaja a legutóbbi időben a „Ministerial-Kantmsprache”, (*Hosszas és zajos derűtség a bal*

és szélső baloldalon.) de vannak a hadseregben is alfajai: (*Halljuk! Halljuk!*) „Kantinsprache für Mannschaft und Kantinsprache für Officiere”. (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*) Azután jön a „Tafelsprache”; (*Élénk derültség a bal és szélső baloldalon.*) azután jön a „Meldungssprache”, (*Derültség a bal és a szélső baloldalon.*) még pedig: „Meldungssprache im Frieden und während der Kriegsdauer”; (*Élénk derültség a bal és szélső baloldalon.*) mert „im Frieden” nem szabad a katonának csak németül jelteni, de „während der Kriegsdauer”, a „Dienstreglement” szerint meg van neki engedve a „Muttersprache” (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*) ... használata is. (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*)

THALY KÁLMÁN: Akkor szorul a kapcza! (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*)

POLÓNYI GÉZA: Azután jön a „Protocollarsprache”, (*Derültség.*) azután a „Fremdensprache”, a „Landessprache”, a „Muttersprache”, az „Abrichtungssprache”, a „Profosensprache”, (*Folytonos derültség.*) azután a „Conversationsprache”, az egyévi önkéntesi felvételi vizsgánál egy „Hauptsprache” és egy „zweite Sprache”, (*Zajos derültség.*) azután jön az „Unterrichtsprache bei der Mannschaft” (*Derültség.*) és az „Unterrichtsprache bei den Einjährig-Freiwilligen”, (*Derültség.*) azután a „Prüfungssprache”, (*Derültség.*) azután a „Prüfungssprache für Reserve-Officiere”, a „Prüfungssprache für Effectiv-Officiere”. (*Zajos derültség. Felkiáltások: Hány van még?*)

Szontagh szonettet ír

(1889) Gyulay Pál, ugyanúgy, mint Jókai Mór hathatósan támogatta a szabadelvű pártot természetesen parlamenten kívül, irodalmi munkásságával. Már rég méltóságos úr — ami abban az időben nagy szó volt — amidőn (1895) országosan ünnepezték írói és költői működésének félévszázados évfordulóját. A jeles alkalomból /. Ferencz József a Szent ístran rend kiskeresztjével tüntette

ki. *Jókait* és *Gyulait* sokszor érték támadások amiatt, hogy tehetségüket és neveik varázsát a kormány politikájának szolgálatába állították, de nagy népszerűségük azért sosem csökkent. Mostani történetünk idején a politikai életben ugyancsak nagy szerepet játszó *Szontagh* Pál, aki pályafutását eredetileg a bécsi magyar minisztériumban kezdte meg, de nemzeti érzelmével hamarosan összeközösbe került Ausztria hivatalos köreivel. Azzal vádolták, hogy a szabadságharc leverése után *Bem* tábornagnak szökésében segédkezet nyújtott. Emiatt két évi börtönbüntetéssel sújtották. Szabadulása után politikai pályára lépett és éveken át ette az ellenzék sovány kenyerét — *Tisza* Kálmánnal, a későbbi miniszterelnökkel együtt, akivel benső barátságot tartott. *Tisza* Kálmán kormányra jutott és *Szontagh* Pál őt a kormánypárti padokban is követte és mindvégig kitartott mellette. A közügyek érdekében kifejtett közhasznú munkásságának elismerésül *. Ferencz József*, később titkos tanácsossá és a főrendiház tagjává nevezte ki és most ebben a működési körében szóval és tollal támogatta a szabadelvű pártot. Nagy irodalombarát volt. A prózát ügyesen művelte, viszont verselő tehetsége megközelítőleg se mérkőzhetett Petőfi tehetségével. Sőt! Gyengéjét az ellenzék sokszor kihasználta, és bökverseit gombostűre tűzték és harsogó nevetés közepette a t. Ház asztalára helyezték. Most is ezt tette vele a parlament egyik letehetségebb szónoka: *Fenyvessy* Ferenc, aki *Gyulai* és *Szontagh* kormány támogató irodalmi munkásságát így jellemezte:

Mikor itten a tárgyaláson valaki szakszerűen belemegy a kérdésekbe, mint a múltkor Bolgár Ferencz t. barátom, akkor a t. túloldalról, az erkölcsprédicatorokkal az élén, kivonulnak

majdnem mindnyájan a folyosóra. *(Derültség.)* De ha a legkisebb scandalum van a házban, az erkölcsprédicatorok beszaladnak a folyosóról, nehogy azt elmulasszák. *(Élénk derültség.)* És én még azt nem hallottam egy erkölcsprédicaló képviselő úrtól, hogy azt mondta volna: Ejnye be sajnálom, hogy Apponyit nem hallottam, de azt mindig mondják, ha a scandalumról elmaradnak: Ejnye be sajnálom, hogy ott nem voltam. *(Nagy derültség.)* Pedig én azt hiszem, hogy ha egy festményt, vagy képet csúnyának tart valaki, csak nem fog bemeni a képtárba, hogy abban a képben gyönyörködjék? Tegyük szívünkre kezünket t. képviselőház és valljuk be, hogy önök se jobbak a Deákné vásznánál. *(Tetszés és nagy derültség hali elől. Halljuk!)*

Mikor aztán nem elegendő a ministeri korholás, akkor megszólal a kormánypárt udvari poétája, a „Nemzet” lantosa. Nem hazafi Verái Jánost értem, *(Közbeszólások a szélső baloldalon: Subventionált lant!)* Visi Imre t. barátom speciális „Nemzet”-ének lantosát. A „Nemzet” című hírlap tárczájában, mely költeményeket nem igen szokott közölni, ezt többnyire vezércikkben teszi. *(Tetszés a bal és szélső baloldalon.)* mondom megszólal Gyulai Pál ő méltósága *(Halljuk. Halljuk.)* én nem tudom, de a szakértők mondják, hogy oly versben, hogy még Gyulai Páltól sem tételeztek fel ily rossz verset — s elnevezi az országgyűlést csárdának, a pártok egy részét Starcevicseknek, botrányhajhászóknak. Hát t. képviselő urak és t. Ház, nincs okom és jogom a t. udvari poétával vitatkozni, bár neki személyesen bejelentettem, hogy bátor leszek vele foglalkozni, de hogy valami nagy kárt tett volna versével emberben-állatban, ez nem történt meg. *(Nagy derültség a bal és szélső baloldalon.)*

De egy megtörtént, tudniillik az, a mivel Carducci, az olaszok Heinéje vádolta egyik költőtársát, hogy valahányszor a költő megszólal, akkor Olaszország valamennyi víztartóiban vidám mozgás keletkezik. *(Zajos derültség.)* Talán a budapesti vízvezeték csatornáiban is *(Derültség.)* bizonyos hullámszásban nyilvánult Gyulai Pál költeményének hatása. *(Derültség a bal és szélső baloldalon.)*

Ha pedig a főrendiház viseli magát rosszul, akkor megint van udvari poéta, de az már nem méltóságos, az már excellen-

tiás; (*Derültség a bal és szélső baloldalon.*) és az excellentiás úr, mikor megtörtént, hogy a főrendiház magát a kormánnyal szemben rosszul viselte, 1889 február 9.-én az „Országvilág”¹¹-ban szóról szóra ezt írta ez az excellentiás nógrádi Szontagh Pál úr. A gyönyörű strófa így hangzik:

Vigyázzanak! történt így kár
 Pontosabbakban a mi érett,
 Fásul, lehull; feledik már,
 A föld szabad, hogy és mért lett?
 Veletek ha lehet, ám hát
 Ha szükség: ellenetek!
 Zúg az ár, s mi gyöngé gát:
 Csak ti! méltóság főrendek!

Ez a gyenge gát azután mégis megérte, hogy be lett véve gáton belül Szontagh Pál úr is. (*Zajos derültség.*)

1890—1900

Tisza Kálmán alatt kezdett gyengülni a Kossuth Párt aktivitása, mert hiszen Tisza is a negyvennyolcasok pártjából vált ki. Ekkor erősödik meg a „Habarek” párt, — ahogy tréfásan a későbbi Nemzeti Pártot nevezték, — amelynek vezetői voltak: gróf Apponyi Albert, Hodossy Imre, Horánszky Nándor és Szilágyi Dezső, és ekkor simul az elvi alapon álló 48-as párt jobban hozzá, a Monarchia régi, Deák párti észjárásához, de ugyanakkor Tisza Kálmán vezetése alatt nyeri meg az öntudatát a magyarság és jön arra rá, hogy neki az Ausztriával való közös helyzet jó, de az elmaradottságát és — bizonyos mértékben provincialitását át kell alakítani európaiabbá, hogy állja a versenyt a német „sógorral”.

Ekkor lett erőteljesebbé a gazdasági és önálló vámterület felé való gravitálás egyrészt, másrészt Trefort és utána Csáky behozták az iskolákba azt a szellemet, amely a francia sovénizmus irányába terelte a fiatalság gondolatvilágát. Természetesen ez a fantáziát növelő irány kitermelte azokat a szépségeit a parlamentarizmusnak is, amelyet talán a „hang rezegtetésének szeretete” címen lehetne meghatározni. Mennél szebben hangzó, de értelem nélküli valami, annál jobban lehet használni, mennél banálisabb, annál jobban lehet megérteni és mindehhez, — nagyszerű, — fel lehet használni a rendelkezésünkre álló semmit, ami mindenütt készen áll, hogy abból légvárat készítve, emeljük a nemzeti önérzet látszólagos délibábját.

Feltűnik ebben az időben, — mint a közbeszólásokból láthatjuk, — Németh Albert, ki szellemes és fáradhatatlan vitákat folytat Tiszával és Treforttal.

A boszniai occupációval megkezdődik a nagyhatalmi

törekvés, amelynek hű tükrét Széll és Kerkápoly közbeszólásaiból látjuk meg.

A honatyák a maguk és a köz érdekét ebben az időben sajnálatosan összehozták és ez olyan politikát eredményez, ahol az első személy az: én. Ami különben gramatikailag logikus, de ahol az első személy az én és az önzetlenség háttérbe szorul, az a melegágya a néptribunok felemelkedésének. És ekkor kezdenek: Verhovay Gyulák és társai a nép kegyébe beférközni. A szertelen antiszemitizmus túlhajtásai, a kíméletlen sovinizmus és a bölcsék és tanultak megvetése, amely már a szarkazmusba hajlik át, olyan célpontokat talál, olyan tudósokat, mint: Herman Ottó, Thaly Kálmán. És ekkor tűnik fel: Ugron Gábor.

Ugron Gábor, talán a legszárnyalóbb tehetségek egyike, akit a magyar szellem kitermelt. Ha fegyelmetlenségétől eltekintek, ilyen politikai tehetséget nem mutatott más nemzet fel, csak Anglia Fox személyében, kit ugyanaz a szenvedély, genialitás és tudás jellemezett mint Ugron Gábort. Ha majd századok multán is elolvassák az ő beszédjeit, rájönnek arra, hogy színesebben és okosabban kevesen beszéltek a t. Házban.

Apponyi Albert pártja ingadozni, repedezni kezdett, mert nem közkatonákból állott, de vezérekből.

Az Apponyi pártot utolérte az a sajnálatos és sajátságos tüneménye a politikának, hogy csak a szertelenségek hatnak, de a kielégítő tudás nem vonz és nem taszít senkit és csak „házi-boldogságot” eredményez. Úgy vannak vele az emberek, mint a megszokott, kényelmes, lompos, jólfőző háziasszony feleséggel. Olyan találóan fejezte ki egy zengzetes distichonban ezt a titkos érzést egy szellemes honatya:

„Törvényes feleségre tekints mint fix fizetésre,
Nem jó lenne csupán, élni a fixum után.”

Ugron génije felébresztette az ellentmondást és kicsinyítést, amelyben mi magyarok mindig oly nagyok voltunk. Lefelé nivellálni, felfelé excellálni akartak ebben a korban is. Ezt a stílust és az örök rivális keresését a magyarnak, legjobban jellemzi: Eötvös Károly és Polónyi Géza vitái. Mellettük szerepet játszott még: Pázmándy Dénes a maga széleskörű európai kultúrájával.

A hosszú béke alatt ráült a szentközöny a magyar közéletre és a magyar Parlamentre, amelyet oly frappánsan jellemezett Podmaniczky Frigyesnek, a párt elnökének a tanácsa, amellyel az újakat, a „gólyákat” tanította: „Fiaim ti ne gondolkozzatok, csak szavazzatok, mert a gondolkozás megárt nektek és nem használ a nemzetnek!”

Ez a „szentközöny” eredményezte azt, hogy elszunnyadt minden.

De a szunnyadó macskák az éber egereket ébresztették fel s az ártalmatlan, szunnyadó macska ellen, a Monarchia ellen elkezdtek dolgozni a vidéken az „egerek”.

A politika struktúrája ebben az időben olyan volt, hogy mivel egyenes vágásokkal nem lehetett harcolni, hát oldalvágásokkal, cselekkel kellett a harciérfőket levezetni. A polgári házasság törvénybeiktatásával, a zsidó recepcióval a döntő kérdéseket nem intézték el, csak az áramot vezették le más irányba, hogy a tömeg figyelmét elvonják a megoldatlan problémákról.

Kossuth Lajos még élt, de a Szabadelvű Párt már megrendült. Nem az elvek, de a hatalomvágy tartotta össze a pártot és a hatalomvágy elv nélkül mindig melegágya lesz a korrupciónak és a korrupció mindig megöl minden régiemet, mint a penész.

A viták kezdenek élesek lenni, a hang útszéli lesz, a barátkozás gorombasággá fajul és eldurvítja az egész közéletet. Ez az új politikai tónus új osztályát teremti meg azoknak, kik nem a tehetség, de a *számszerűség* által lesznek erősebbekké.

A numerikus többség nem *számít* ugyan, de mindig *számol*, sőt ha kell *leszámol* és a saldót sajnos mindig megfizeti maga a nemzet.

A politikában áll az az algebrai tétel, hogy minden számjegy annyit ér, ahány nullát tud maga mögé rakni. Ez a tömeg, amely a kis „számokat” nagy számmá növeli. Am csupa nullák sorozata még nem számjegy, csak számhalmaza a semminek, amit sem fokozni, sem lefokozni nem lehet és ezzel csak konfúziót lehet teremteni, vagy fúziót.

Az egyházpolitikát behozta a Csáky-féle elkeresztelési rendelet és a szentistváni birodalomnak alapjai, a keresztény-

ség oszlopai recsegni és ropogni kezdtek és jött a földindulás kezdete.

Ennek nem eredménye, csak egyik szimptomája volt, hogy a Néppárt jelent meg a fórumon. A Néppárt és nem: népi Párt, mert mi, akik megalkottuk a pártot, a népet nem főnévnek, de melléknévnek tekintettük, nálunk jelző volt és nem volt eszköz, de cél. Tudtuk azt, hogy nem a paraszt a nép, de mindenki, aki a magyar nemzet tagja. Úr és paraszt. És át voltunk hatva attól, hogy az *intelligencia* vezetése adja meg az elit uralmát.

kkilencszáz as évek-ben

jöttünk már mi.

De hogy mi hogyan csináltuk, az már nem rám tartozik, mert én csak skicceket akartam adni, de nem írhatok magamról, magunkról, mert az ember önmagáról írva, akár pozitív, akár negatív irányban, de túloz, nem tud, nem *lehet* objektív.

Talleyrand tanítja: „Oui exagère est perdu...”
... és én nem akarok elveszni!

Megette a padlót, a háztetőt és végül önmagát

(1890) A hatvanas években mindössze két párt, *Deák* Ferenc pártja és gróf *Teleki* pártja harcolt egymással, az előbbi a felirati, az utóbbi a határozati párt volt. A határozati párt töltötte be az ellenzék szerepét és ennek vezetését gróf *Teleki* öngyilkossága után *Tisza* Kálmán vette át. A viszonyok azonban úgy változtak, hogy *Tisza*, híveiből kormányzóképes pártot alakíthatott és *I. Ferenc József* őt 1875-ben miniszterelnökké nevezte ki. Miniszterelnökségének tíz esztendő évfordulóján tiszteletére nagy ünnepségeket rendeztek. Kormánypartisága miatt az ellenzék másfél évtizeden át a leghevesebben támadta, anélkül, hogy a vele szemben megnyilvánult nagy bizalom megrendült volna. A miniszterelnöki tárcát csak 1890-ben adta át gróf *Szapáry* Gyulának. Lemondásának esztendejében alig múlt el parlamenti nap, hogy ne állt volna a támadások pergőtüzében. Történetünk idején *Eötvös* Károly tartott nagy beszédet és a t Ház szakadatlan nevetése közepette így adomázott és gúnyolta *Tisza* Kálmánt:

Eszembe jut egy igen érdekes és tanulságos népmese, egy anecdota, melyre eddig nem sokat adtam, mert képtelenségnek tartottam. Szól az a nagy evőről és a bölcs királyról, kinek országában minden embernek mindennap jól kellett laknia. Egy ember azonban egyszer panaszkodott, hogy ő nem lakott Jól soha. A király a maga asztalához hívatta és azt mondta:

most az egyszer jól kell laknod. Sokat evett; megette az összes ételt, de nem volt elég neki, nem lakott jól; megette az összes terítéket és az evőeszközöket, (*Derültség a bal és szélső baloldalon.*) megette az abroszt; (*Élénk derültség a bal és szélső baloldalon.*) megette a lábai alól a padlót és a feje fölött a háztetőt és akkor sem lakott jól; (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*) utóbb megette önmagát. (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*)

Én attól félek, t. Ház, (*Halljuk! Halljak!*) hogy a tisztelt miniszerelnök úr az utolsó stádiumban van már, (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*) elfogyott előle minden, most már önmagán van a sor. (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*)

Az orvosi látletet volapük nyelven

(1890) *Szilágyi* Dezső igazságügyi miniszter a törvényszéki orvosokról törvényjavaslatot *terjesztett* elő és ebben az orvosi látletek kérdését is szabályozni kívánta. A javaslatához hozzászólt *Polónyi* Géza és annak bizonyítására, hogy a hatósági orvosi bizonyítványok tartalmát senki sem érti meg, példa gyanánt az alábbi törvényszéki orvosi látletet olvasta föl:

„Habár mi sem szól ellene azon feltevés lehetősége valószínűségének, (*Derültség.*) mely szerint kék alapszínből sárgás zöldbe átjátszó környezettel határolt csipkés szegélyű folytonossági hiányból következtetve (*Zajos derültség*) a hulla alanya külerőszak: például ököl, vagy furkósbot által előidézett belső elvérzés folytán halt meg, mind azon által nincs kizárva annak orvosi tudomány szerinti lehetősége, hogy az illető egy eddig fel nem fedezett bacillus folytán (*Élénk derültség.*) valamely kóranyagtól halt meg. (*Élénk derültség.*)

Mit jelent az akasztófa?

(1891) A t Ház *Asbóth* Jánostól
hallotta az alábbi adomát:

A hajótörött már napok óta hánykódott a lélekvesztőn. Éhségében már odáig volt, a midőn meglátta a szárazföldet. Ahogyan közelebb jött, észrevette, hogy a parton egy nagy akasztófa áll, amire örömteljesen kiáltott fel: „Hála Isten meg vagyok mentve, civilisalt országba érkeztem!” (*Hosszantartó zajos derűltség.*)

„Jámbor muzsikusok.”

(1890) *Hock* János beszédéből:

Mikor a zsidók nagy nemzeti hőse, Gedeon, feltámadt az Amalekiták ellen, kiadta a parancsot, élesítsék a fegyvereket, mert már csak a harcz dönthet. Mikor látta, hogy az ellentábor is komolyan készülődik, a hadvezér gondolkodóba esett és azt mondta: megálljatok, előbb fensőbb isteni segítséghez fordulok. Hogy harczképességeteket próbára tegyem, kérdem: ki akar velem harczba jönni? A zsidók száma erre leolvadt 300-ra. Ekkor az okos hadvezér fordított egyet a dolgon. Belátta, hogy fegyverrel semmire se megy, s így szólt: vegyettek kezetekbe trombitát és cserépfazekakat; az éj csendjében megfűjjátok a trombitákat, összeveritek a cserépfazekakat és az ellenség, mely a fegyvertől meg nem ijed, tán a szokatlan lármára megfutamodik. (*Nagy derűltség a bal és szélső bal oldalon.*)

Ha pedig az ellenség nem futamodik meg, akkor sem veszünk semmit. Csak lesz annyi esze az ellentábornak, hogy azokat, a kik fegyver helyett trombitával jönnek harczolni, nem nézi dühös ellenségnek, hanem csak jámbor muzsikusoknak. (*Zajos derűltség a bal és szélső bal oldalon.*)

Oda mentek imádkozni, ahol jó bort mértek

(1891) *Deák* Ferenc adomája. Előadta *Ugron* Gábor.

A kehidai polgártársak hosszú időn át a szomszéd községbe mentek imádkozni. A prédicáló papnak feltűnt a kehidaiak jelenléte és megkérdezte őket, hogy miért járnak az idevalósi templomba, hiszem odahaza szép templomuk és jó papjuk van. Erre így feleltek: Hát hiszen instáljuk alássan főtisztelendő úr, igaza volna, szép templomban sem szenvedünk hiányt, jó papunk is volna, csak hát az itteni korcsmárosok jobb bort mérnek. (*Hosszantartó zajos derűtség.*)

Lyuk van a hasában

(1890) A közös hadsereg újrendszerű lőfegyvereket szerzett be, nyilván részint az osztrák, részint pedig a külföldi gyáraknál. Egyik-másik vállalat szállítmánya azonban a követelményeknek nem felelt meg és ezért báró *Fejérváry* Géza honvédelmi minisztert tették felelőssé, aki a szállításoknál a magyar ipart mellőzte. Emiatt interpellált *Polónyi* Géza és többek között a következőket mondotta.

A honvédelmi minister úr eljárása hasonlít ahhoz az operettgenerálishoz, (*Felkiáltások: Bum!... Bum!...*) a ki midőn nagy hadsereget bíztak a kezére, azt mondta: egyik részét a hadseregnek küldöm jobbra, a másikat balra, ez a kettő aztán középben találkozni fog. Ez az operettgenerális az, a kinek piéce de resistance-ül azt éneklük: Herr General, Sie haben am Buckel ein Loch! (*Nagy derűtség a bal és szélső baloldalon.*)

Az asszony verve jó?

(1892) *Eötvös* Károly mondta el:

János gazda derekasan helyben hagyta a feleségét, a mire bűnbánóan elment a paphoz, s elmondta, hogy megverte a feleségét. Vezekelni szeretne cselekedetéért. „Jól van, penitentiául egy hétig minden reggel elmondasz húsz miatyánkot és húsz üdvözetet”, osztotta ki az igazságot a pap. János gazda másnap már beállít a paphoz nagy reverentiával. „Szerencsés jó reggelt főtisztelendő uram” köszönget a gazda. „Adj isten, jó reggelt” válaszolt a pap, „Szerencsés jó reggelt főtisztelendő uram!” köszön megint a gazda. „Adj isten, jó reggelt”, válaszolt a pap, a kinek János gazda megint szerencsés jó reggelt kívánt. Az ötödik szerencsés jó reggelnél azonban a pap méregbe jött és botot ragadott és hozzálátott, hogy kiverje János gazdát, a ki most már így szólt: „Lássá főtisztelendő úr, nekem penitentiái húsz miatyánkot és húsz üdvözetet osztott ki. Most eljöttem, s öt szerencsés jó reggelt kívántam, s már az ötödik jókívánságnál botot ragad. Nem tudom, mit csinálna velem a jó isten, ha ő neki húsz miatyánkot és húsz üdvözetet mondanék”. (*Hosszantartó zajos derűltség.*)

Absolon,.. Absolon, miért nem viseltél parókát?

(1891) *Fenyvessy* Ferenc adomája:

Régen élt Bécsben egy fodrász, abban az időben, a midőn az emberek még parókát viseltek. Az üzlete nagyon jól ment, később azonban kezdett rosszul menni és a fodrász nem tudta, hogy mitévő legyen, hogy megint keresethez juthasson. Erre kieszelte, hogy a parókának reklámot csinál és megfestette Absolont, a kinek a feje hosszú hajánál fogva a képen felakasztva látszott, s a festővel a fodrász ezt íratta alá: Látod ... látod Absolon, nem fogadtál szót, mert ha parókád lett volna, a fejed a régi helyén volna! (*Hosszantartó zajos derűltség.*)

Tisza Kálmán képe

(1891) *Tisza* Kálmán miniszterelnök tekintélyterjesztő szakállt viselt és legtöbbszörre mindkét karját karoszek támlájára támasztva ábrázolták. Azonban arról is elhíresedett, hogy a miniszterelnöki tárca időrekordját ő tartotta, mert a szabadelvű korszakban egyfolytában tizenöt éven át állt a kormány élén és onnét a leghevesebb támadással se tudták elmozdítani. Erről mondotta el *Polónyi Géza*, gróf *Andrássy Gyula*nak az első aJ-kormányos kormány miniszterelnökének alábbi adomáját:

Eszembe jut, hogy olvastam gróf *Andrássy Gyula* egyes reminescentiái közt, hogy az ország képcsarnokában meglátta egyszer *Tisza Kálmán* arczképét. Valaki mellette azt mondta: „Nagyszerű egy kép, valóságos typicus alak. Milyen gyönyörűen van festve a szakálla.” Erre azt mondta gróf *Andrássy Gyula*: „Nem az a typicus és jellemző, a hogyan a szakálla festve van, hanem az, a hogyan a széket *tartja*. (*Zajos derűlt-ség balfelől.*)

Mi a legolcsóbb titulus?

(1891) A t. Ház a kúriai bíraskodásról szóló törvényjavaslatot tárgyalta és elhatározták, hogy a törvény eredeti címét módosítják. Erről *Jókai Mór* a következőket mondotta:

Ez a régi időkben dívott titulaturákra emlékeztet engem. Midőn az alispán currenst bocsátott ki a compossesoratushoz, a közbirtokossághoz, azt írta: „A tekintetes nemes nemzetes közbirtokosságnak!”, ha pedig a csizmadia czéhnek írta, ezt „becsületes csizmadia czéhnek” nevezte. (*Derűlt-ség.*) Ezáltal sértve senki sem érezte magát, mert ezt nem annak tekintették, hogy a csizmadiák volnának becsületesek, hanem mert ez volt a legolcsóbb titulus. (*Élénk tetszés és zajos derűlt-ség jobbfelől.*)

Reküzé-vakolás

(1891) *Pázmány* Dénes mondta el a közigazgatás rendezéséről szóló törvényjavaslat vitájában:

Egy kőfalat öt éven át nem tudtam bevakoltatni saját kertemben és Tisza Kálmánnak múlt évben bekövetkezett bukása kellett ahhoz, hogy e célomat elérhessem. (*Derültség.*) Az alispántól kezdve a közigazgatási bizottságig visszautasítottak minden fórumon és mint a magyar közigazgatási bíraskodás quintessenciáját fel tudnék egy alispáni végzést mutatni, mely azt mondja, hogy én nem mehetek a szomszédom területére a kőfalamat bevakoltatni — holott egy ilyen elválasztó kőfalat építési rendészetiileg is kényszerítve vagyok fentartani. Azt tartalmazta az a famosus alispáni végzés, hogy én csak úgy vakolhatom be a fal túlsó részét, ha azt képes vagyok megtenni. (*Élénk derültség a szélső baloldalon.*)

Ez a végzés az, a melyről el lehet mondani azt, hogy logikáját a kávéházból, a billiard mellől vette, feltalálván a recousé-vakolást. (*Élénk derültség és tetszés a szélső baloldalon.*)

A körjegyzőt Trencsénben falhoz vágták és Baranyában esett le

(1891) Választások előtt áll az ország. Üzembe helyezték a pártkaszszát, folyik a címek és rangok osztogatása, illő díjazás ellenében. *Stuiri'* mer cukorgyáros állítólag ötvenezer forintot fizetett a kormánypárti kaszszába a magyar báróságért Ezt tette szóvá *Meszlényi* Lajos.

Az „Österreichische Gesamtstaatsidee”-nek egy megmagyarosított címéabláját akasztották fel azon bolt fölé, a hol körülbelül nyolcz hét óta kikiáltók hirdetik, hogy: itt kapható az igazi magyar közigazgatás; (*Derültség.*) itt kaphatók a jövőben kinevezendő olyan főispánok, alispánok és szolgabírák, a kiket majd csak dróton kell rángatni a belügyministernek,

hogy kényekedve szerint tánczoljanak. (*Derültség a szélső baloldalon.*)

Itt kapható a félig kinevezett közigazgatási bizottság, (*Derültség.*) itt kapható a halva született járási tanács; (*Derültség.*) kaphatók oláh és tót nemzetiségiek, melyek tíz perez alatt magyarokká válnak, (*Derültség a szélső baloldalon*); kaphatók körjegyzők gumiból, kiket Trencsénben falhoz vág-
nak és Baranyában esnek le. (*Élénk és hosszantartó derültség a bal és szélső baloldalon.*)

Mi a különbség a copf és a bajusz között?

(1891) Báró *Fejérváry* Géza tá-
borszernagy, honvédelmi miniszter
szokatlanul hosszú és hegyesre pö-
dört huszárbajuszt viselt. Emiatt F.
táborszernagy úrral, aki módfölött
szerette a tréfát, sokat évődtek és
bajuszviselete miatt sokszor figuráz-
ták ki az ellenzéki vicclapok. A t.
Ház most az 1892. évi újoncmegaján-
lási javaslatot tárgyalta és annak
egyes rendelkezése nem nyerte meg
Herman Ottó tetszését, mire a hon-
védelmi miniszter és a természettu-
dós között szóváltás támadt. *Herman*
azt mondotta, hogy az új javaslat
egyes rendelkezéseivel tovább növelik
a hivatali copfot, melynek viselője
Fejérváry. Majd ezeket mondotta:

Hogy mi az a gyakorlati szempont, a melyet a hon-
védelmi minister úr velem szemben felállított, azt Heine igen
jól jellemezte, tekintettel bizonyos armádiákra, midőn azt
mondja: *Der Zopf der früher hinten hieng, hängt doppelt unter
der Nase*". (*Zajos derültség és tetszés a bal és szélső bal-
oldalon.*)

A húsos fazék, a gyümölcsöskert és az égi manna

1892. november 28.

A t. Házban teljes erővel folyt az indenmitási vita, melyben többek között résztvett *Eötvös Károly*, dr. *Polónyi Géza* és *Thaly Kálmán* történetíró. *Eötvös Károly* a gyümölcsöskertben, *Polónyi* pedig a húsos fazék mellett ülő kormánypártról beszélt. *Thaly Kálmán* a hasonlatokat tovább füzte és így szólt:

T. Eötvös barátom azt mondta, hogy ő elment a kerítés mellett, de nem kívánczozott bemászni és azt elhiszi, hogy a többség többsége sem mászik ott a fákon. Én, azt hiszem, hogy a többségnek nagy része, mely a kerítésen belül van, csakugyan nem mászkál a fákon, hanem alszik a puha gyepon a fák árnyékában. Nem törődik semmivel sem, hanem megelégszik az árnyékkal. (*Derültség a szélső baloldalon.*) Van egy másik része, a mely fekvé kítátja a száját abban a reményben, hogy talán a manna bele fog hullani. (*Derültség a bal oldalon. Mozgás a jobb oldalon.*) Megengedem, hogy vannak tán olyanok is, a kik nem akarják azt sem, hogy a manna a szájukba hulljon. (*Zajos derültség.*) Vannak ismét olyanok, a kik a fákon mászkálnak a gyümölcsök után és vannak sokan, a kik se nem mászkálnak, sem nem nyugszanak a fák alatt, hanem teljes erővel rázzák azokat, hogy hulljon a gyümölcs, a melyet felszedhessenek. (*Zajos derültség.*)

Mikor mondotta Beöthy Aldzsi a legjobb viccet?

(1892) A szellemes tréfacsinálók népes gyülekezete volt a t. Ház. Ebben az ülészakban részint a kormánypárti, részint az ellenzéki padokban ültek *Eötvös Károly*, *Hock János*, *Jókai Mór*, *Mikszáth Kálmán*, *Polónyi Géza*, *Visontai Soma*, no meg nem utolsó sorban *Beöthy Algeron*, népszerűen *Beöthy Aldzsi*. *Mikszáth* és *Beöthy* kivételével vala-

mennyi képviselő a parlamentben is csillogtatta derűkeltő szellemét. *Mikszáth* — ugyebár — elhíresedett politikai adomáiról, melyeknek irodalmi értékét örökbecsű munkák hirdetik. A nagy palóc, *Mikszáth* a parlamentben sosem beszélt, de remek dolgokat írt azon kívül. *Beöthy* Aldzsi szintén túlságosan fősvénykedett a parlamenti beszédekkel, a nyilvánosság előtt beérte egy-egy nyúl farknyi, legtöbbször lapos előadói beszéddel és számára ezzel a parlamenti szónoklás művészete már befejezést is nyert *Beöthy* Aldzsi ugyanis a t. Ház folyosójának nagy tréfacsináló mestere volt és a miniszter urak is irigykedve tekinthettek Aldzsira, akit hatalmas embergyűrű szokott körülölelni, miközben harsogó kacagás jutalmazta a legjobban sikerült Aldzsi viccet. Kifogyhatatlan adomaraktár volt. Történetünk idején az adomondás nagymestere a parlamentben előadói tisztet töltött be és a közigazgatás és az önkormányzat rendezésére vonatkozó törvényjavaslatot ismertette. *Beöthy* Aldzsi előadói tisztségéről mondotta aztán *Uray* Imre, a szintén tréfakedvelő ellenzéki képviselő a következőket:

Hiszen t. Ház, maga a viccek nagymestere (*Halljuk! Halljuk!*) *Beöthy* Aldzsi t. barátom sem tudott e javaslat mellett mást felhozni, mint azt, hogy mi őt nem tudtuk meggyőzni arról, hogy a javaslat rossz. És én ebből azt látom, hogy az én t. barátom a javaslatot át se olvasta. És azt is elhiszem, hogy az utóbbi időben *Beöthy* Aldzsi, a kitől jó vicceket szoktam hallani, a legjobbat akkor mondta, mikor ezt a javaslatot elfogadta. (*Hosszantartó zajos derűltség, és tetszés.*) Mert én ilyen argumentumokból nem tudok magamnak mást képzelni, mint hogy lehetnek és vannak olyan emberek, a kik a fa pénzzel is beérik. (*Élénk derűltség és tetszés a bal oldalon.*)

És vájjon egy olyan országban biztosíték ez a parlament, a hol látjuk, hogy egy képviselőt az egyik helyen azért választ-

ják meg, mert mint mondják, oda a központból leüzentek; másutt azért, hogy valakinek helyet csináljanak; a harmadik helyen azért, mert a vármegyét az a szerencse éri, hogy egy államtitkárt kap képviselőnek; (*Derültség.*) már pedig ez annyi, mintha valaki a ferbliben négy filkót kap, (*Élénk derültség.*) ha pedig egy ministert kap: akkor annyi, mintha hízott disznót kapna. (*Hosszantartó zajos derültség.*)

Eötvös Károly utazása a — választások körül

(1892) Gróf *Szapáry* Gyula miniszterelnököt hevesen támadta az ellenzék a közigazgatás és az önkormányzat rendezése ügyében beterjesztett törvényjavaslata miatt. A kormány az új tervezettel a központosított rendszert még fokozottabb mértékben kívánta kiépíteni. Ennek nyomán nagyon sok tisztviselői állás betöltése tekintetében a kormány jóváhagyását kellett kikérni és emiatt a vezető tisztviselők a kormánytól függő helyzetbe kerültek. Miután pedig a közigazgatás és az önkormányzatok rendezésére vonatkozó törvénytervezet sok vonatkozásban intézkedéseket tartalmazott a választások lebonyolításáról is, nyilvánvaló, hogy az ellenzék élesen bírálta a javaslatot. A tervezet kapcsán *Eötvös* Károly nagy beszédet tartott és többek között felémeltette, hogy „egy olyan kicsi országban, mint a miénk, a kinevezett tisztviselők száma már felül van az 52 ezerén, pedig annak mindnek van gyereke, sógora, testvére, atyafia stb.”, akik — *Eötvös* Károly véleménye szerint — a választásokat perdtőően befolyásolják. A szónok ezután a következőket mondotta:

Egy városban egyik barátom — most államtitkár — volt az egyik jelölt, míg a másik én voltam. Kiket találtam velem szemben? Én velem szemben találtam ott helyben a

főispánt, az összes megyei tisztikart, az összes igazság-
szolgáltatási és az összes adókezelési közegeket. *(Derültség
a szélső baloldalon.)*

A kálvinista püspök el jött oda, fölkérve innen a központ-
ból, kortesszolgálatot tenni. Volt két szerencsétlen jó lelkű
barát, a ki hajlandó lett volna rám szavazni; de ő rájuk
Pannonhalmáról írtak, hogy ezt ne merészeljék megtenni,
mert a kormánynak meg kell tenni ezt a szívességet. *(Derült-
ség a szélső baloldalon.)*

Volt egy pár szegény vasúti ember, a ki akarva, nem
akarva távol volt. Ezeket meghozták szépen rendes vonattal.
*(Derültség a bal és szélső baloldalon. Felkiáltások a bal olda-
lon: Gyorsvonattal!)*

Volt azonban ott egy csomó dohánytőzsdés. Ezekhez jött
a soproni pénzügyigazgatóságtól a pénzügyi titkár, hogy jaj:
baj van, utasítást kaptam minden dohánytőzsdét felmondani,
hanem talán, a ki jól viseli magát, *(Derültség.)* azt majd vissza-
könyörgöm a minister úrnál. *(Zajos derültség.)* Egyetlen egy
embernek volt a központi árvaszéknél ügye, azt az egy embert
befolyásolni eljött az árvaszéki elnök. *(Derültség.)* Ez is jó
barátom, meg az az ember is az volt. *(Egy hang jobbfelől;
Választott volt! Élénk derültség és tetszés jobbfelől. Felkiáltá-
sok a szélső baloldalon: Candidálva volt!)* Eljött aztán az adó-
felügyelő; úgy, hogy abban az egyetlen kis helységben az
összes minisztérium mind a nyolcz tagjának volt valami exposi-
túrája, volt ott polypkarja, s meg volt ott minden befolyása,
a mit a modern társadalom és a modern módon szervezett
állam hatalma hozhat magával. *(Derültség.)* Concentrálva volt
ott minden egyetlenegy veszedelmes szélbali jelölt ellenében.
(Nagy derültség a baloldalon.)

Ugyané féle tapasztalatokat szereztem, de rettentően szo-
morú mértékben az erdélyi részeken. *(Halljak! Halljuk!)* Az
erdélyi részek egy kiváló intelligens és magyar kerületből
bizalmasan felhívtak, hogy menjek oda jelöltnek. *(Zajos derült-
ség.)* Elmentem, szerencsétlen útra vettem a fejemet. *(Derült-
ség a szélső baloldalon.)* A küldöttségtői, mely elembe jött nagy
messze útra, kérdeztem: hány választó van abban a kerület-
ben? Ezt mondják, volt 427, de 7 ember meghalt, tehát van 420.
No és van-e ezek között 200 függetlenségi párti? Elnevetik

magukat az urak, (*Zajos derűtség.*) s azt mondják: dehogyan van! No akkor — mondom — nem tudom, mit akarnak az urak? Hát 150 van-e? Az sincs! (*Zajos derűtség.*) Hát mennyi van? Majd számot vetünk róla, ha oda érünk. Mikor oda értünk, a legkomolyabb és leggondosabb számítást csináltuk meg, egyenként beszélve minden emberrel és kitudódott, hogy függetlenségi párti nincs abban a kerületben több 72-nél, s hogy a kormánypárti sem volt több 69-nél. Mi tehát hárommal többen voltunk. Mi volt a többi? Hát a többi semmi sem volt (*Derűtség.*) hanem várta azt, hogy mi legyen. (*Hosszantartó zajos derűtség a szélső baloldalon.*)

Komám, béküljünk ki!

(1892) Az ellenzék amiatt zajongott, hogy gróf *Szapáry* Gyula miniszterelnök minduntalan Bécsbe ment és ott résztvett osztrák hazafias ünnepeken. Ebben az időben történt Budapesten a honvédszobor leleplezése és a Hentzi-szobor kitelepítése a budai Várból a hűvösvölgyi hadapród iskolába, amit szintén ünnepes keretek között hajtottak végre. *Visontai* Soma kifogásolta, hogy a miniszterelnök népszerűsítési okokból hintapolitikát folytat és legutóbb a bécsi Radetzki-szobor leleplezési ünnepségén jelent meg. *Visontai* gróf *Szapáry* politikájáról mondotta aztán a következő adomát:

De, t. ház, azt is megérteném, hogy vannak idők, mikor kibékülésre és kibékülési jelenetekre bizonyos embereknek hajlandóságuk van. Egy népszínműben láttam, hogy midőn egy embernek minden titulus bibendije kifogyott és az ivásra nem talált okot, hogy mégis ihassék az édes nektárból, minden öt perezben azzal szól oda komájához, hogy: „Komám, béküljünk ki!” (*Élénk derűtség balfelől.*) Én értem, hogy kinek olyan hajlandósága van az udvari kegyek, az udvari nektár iránt, a ki sohasem elég ittas és sohasem elég józan (*Zajos tetszés és taps*

a szélső baloldalon.) az ép úgy, mint a népszínműbeli alak, minden öt perczen oda szól, vagy a Radecki tábornok szobrához, vagy a fejedelemhez, vagy a közös hadsereghez, vagy a tisztikarhoz, hogy: „Komám béküljünk ki!” (Élénk tetszés és derültség balfelől.)

Az operáció kitűnően sikerült, de a beteg örömében szörnyet halt

(1892) *Hock* János mondása:

Eszembe jut az egyszeri orvos, a ki egy halálos beteg ágyánál azzal dicsekedett, hogy neki van egy biztos szere, a mely megmentené a beteget, de nem meri megmondani, mert attól fél, hogy betege örömében szörnyet hal. (*Élénk derültség és tetszés a bal és szélső baloldalon.*)

Jelentem alássan, be vagyok rúgva!

(1892) *Beöthy* Ákos mondta el:

A t. cabinet úgy tesz, mint az egyszeri részeges baka, a kiről valahol a következő nevettező anecdotát olvastam. Ez a baka minden nap leitta magát, s semmire se lehetett használni, azonban tréfálkozó kedvű legény volt. A kapitány végre elvesztette a türelmét és rapportra adta, hogy a bakának minden esetben jelenteni kell, ha berúgott. Másnap már rapportra megy a baka tökrészezen. „Kapitány úrnak jelentem alássan, tegnap megint be voltam rúgva”, szólta a baka, a ki a bortól alig állt a lábán. „Akasztófára való gazember, hiszen te most is részeg vagy”, rivall rá a kapitány. „Jelentem alássan kapitány úr, a mai részegséget holnap akartam jelenteni”. (*Hosszantartó zajos derültség.*)

Mi a különbség az öcsémuram és a tekintetes úr között?

1893. február 17.

A tisztviselők illetményeinek szabályozására vonatkozó törvényjavaslat során az ellenzék súlyosan kifogásolta, hogy az új rangsorozás nyomán a megszólító címzések még jobban el fognak szaporodni. Emiatt a kormány a javaslaton módosításokat hajtott végre, hogy ezt megakadályozza és az ellenzék kívánságát teljesítse. *Kovács* Albert azonban ezzel sem elégedett meg és elégedetlenségének a következő szellemes és tréfás formában adott kifejezést:

Hiszen t. ház, ha csak annyiból állna a dolog, hogy egyetlen szónak a megváltoztatásával meg lehetne változtatni és ki lehetne törülni mindazon aggodalmakat és meg lehetne gyöngetni mindazon argumentumokat, melyek itt általában a rangosztályokba való sorozás ellen felhozattak, akkor már készen volnánk és az eredmény el volna érve. Valami olyan dolog történnék akkor, mint amit egy híres festőről feljegyeztek, a ki a síró gyermekarczot egyetlen ecsetvonással nevető gyermekarczczá tudta átváltoztatni.

Az előttem szólott t. képviselő úr indítványa után is úgy áll a dolog, hogy a nyakravaló más lesz, de a kutya ugyanaz marad. (*Zajos derűltség.*)

A címzésekről jut eszembe a tekintélyes öreg alispán. ő ma is öcsémuramnak szólítja azt a fiatal aljegyzőt, a kiről jó véleménynyel van, ellenben tekintetes úrnak hívja akkor, ha nem sokat tart felőle. Ez az egyetlen rangosztály alapszik a természet törvényein (*Derűltség bal felől.*) mely az egyénnek belső értékét fejezi ki, minden más rangosztály hamis és csak tekintetes urakból áll. (*Derűltség.*)

Asbóth János meghatározta a demokrácia fogalmát

1893 november 24.

Asbóth János képviselő az egyházpolitikai vita során tartott beszédében a demokrácia fogalmát így határozta meg:

De, t. ház, nem is szükséges, hogy valaki exponálja magát az egyház felé; (*Halljuk! Halljuk!*) elég, hogy ha gróf Apponyi Albert a templomba megy, hogy utána kiáltsák, hogy ultramontán klerikális. Mert t. ház, e lapok toleranciája épen olyan, mint a demokráciájuk. Ha olyan nemességről van szó, mely a nemzet csatáiban lett kivíva, részint a demokrácia kedvéért, részint rövidség okáért azt mondják: „Herr Beöthy, Herr Pétych, Herr Justh.” De, ha olyan nemességről van szó, melyet a börze csatáiban szereztek, (*Tetszés a baloldalon.*) akkor sohasem mulasztják el körülményes pompozitással körülírva, hogy „Herr Director X, Ritter von Y”. (*Élénk derülség a bal, és szélső baloldalon.*)

Mikor kell a választóknak tett ígéreteket duplán beváltani?

1893 február 16.

Az állami tisztviselők illetményeinek szabályozó törvényjavaslatot tárgyalták. A javaslat elfogadása érdekében a kereskedelemügyi miniszter nagy beszédet mondott, mire *Eötvös* Károly többek között így válaszolt:

Úgy hasonlít ez a törvényjavaslat a valódi munkához, mint az anagramma az igazi költeményhez. Az anagramma is igen nehéz munka; igen kevés elme képes nehézségeivel megküzdeni, egészséges elme egy se. (*Zajos derülség bal felől.*)

Azt mondja a t. miniszter úr, s e tekintetben támogatja őt igen hatalmasan a t. előadó úr, de támogatta őt Schvarcz Gyula t. képviselőtársam is, hogy ez a napidíj, vagy rangosztályrendszer nem valami újdonsült rendszer, mert hiszen az legalább is 100 éves minálunk. Sőt a t. előadó úr a franczia nagy forradalom vívmányának, — nem emlékszem, hogy a leg-

előkelőbb vívmányának-e — törekedett azt feltüntetni. (*Derűtség a baloldalon.*)

Már most a t. előadó úr a franczia nagy forradalom egyik nemesebb vívmányának tünteti fel ezt a rangosztály rendszert, de Schvarcz Gyula képviselőtársam még Andora, San Marino és Montenegróra hivatkozik, részint követendő, részint elijesztő például, (*Élénk derűtség a szélső baloldalon.*) mikor hasonló törvényalkotási művet akar indokolni. Én elismerem, hogy bizonyos rangosztály van Angliában, tehát Angliából a rangosztály az. a mit nekünk meg kell tanulnunk? (*Élénk derűtség a szélső baloldalon.*)

Azt mondja t. minister úr és erre csak mellékesen térek ki, hogy csak körülbelül 1 millió s néhány százezer forint javítást ígért a tisztviselőknek és a törvényjavaslat épen két akkora javítást rendszerez, tehát megvárja tőlünk, hogy a választásoknál tett ígéreteinket legalább duplán váltsuk be. (*Zajos derűtség bal felől.*) Erre vonatkozólag egyet vagyok bátor a t. minister úr figyelmébe ajánlani s ez az, hogy a választásoknál igaz mi is teszünk ígéreteket s ezek között a leggyakrabban ismételt az, hogy a t. kabinetet és ezt a többséget el akarjuk onnét seperni és el is fogjuk. No hát annyi bizonyos, hogy teljes buzgalommal törekszünk azon, hogy ezt az ígéretet csakugyan duplán váltsuk be. (*Zajos derűtség a baloldalon.*)

A privigyei „verstärkte Senat”

1893 február 21.

Dr. Polónyi Dezső híres volt oldalvágásairól. Még gróf Károlyi Gábor, a t. Ház állandóan közbeszóló „falu rossza” se tudta gondolatmenetéből kikökkenteni. A bírói illetményekről folytatott vita közben *Sporzen* Ernő, Privigye képviselője azt találta mondani, hogy a bíróságoknál vannak ötös, meg hetes tanácsok. Polónyi beszéde közben így vágott vissza:

Budapesten hárman vannak. (*Derűtség.*) Meglehet, hogy Privigyén „verstärkte Senat”-okat tartanak, mint a régi osztrák időkben, de minálunk csak hármass tanács működik. (*Zajos derűtség a baloldalon.*)

A fölszólalás soha sincs szándékában és mégis órás beszédeket tart

1893 november 20.

A parlament két félelmetes debattere és szellemes beszédművésze: *Szilágyi* Dezső igazságügyi miniszter és *Polónyi* Géza ellenzéki képviselő, egymással nap-nap után tengelyt akasztottak. Az ügyvédkedő *Polónyinak* mindig két nagy céltáblája volt, az egyik *Szilágyi* Dezső igazságügyi miniszter, a másik pedig báró *Fejérváry* Géza tábornoszernagy, honvédelmi miniszter, aki hivatásához méltóan roppant ötletes és rövidre fogott huszárvágásokkal védekezett a függetlenségi és 48-as párt támadásai ellen. A t. Házban most a költségvetési vita folyt és a vita során *Szilágyi* Dezső mellett hosszú beszédet tartott *Wlassics* Gyula kormánypárti képviselő, a későbbi nagy közoktatásügyi miniszter. Beszédét azzal a megszokott kijelentéssel indította el, hogy a fölszólalás nem állt szándékában, de mégis kénytelen ... Több se kellett *Polónyinak*, aki pártjának és sokszor az egész képviselőház viharos nevetése közepette többek között így válaszolt *Wlassics* Gyulának:

Egyelőre, azt hiszem, hogy *Wlassics* Gyula igen t. képviselőtársamnak e parlament, de különösen az igazságügy-minister úr nagy köszönettel tartozik, mert egy reformot inaugurált az igazságügyi költségvetés tárgyalása terén, a mennyiben eddig még az igazságügyi minister úr védelmére ad personam soha sem szokott felkelni senki. (*Élénk derűtség a szélső baloldalon. Felkiáltások jobb felől: Nem is volt rá szükség!*) Hallottunk költségvetési vitákat, nem tagadom, hallottunk szakszerű felszólalásokat, de ilyen dicshimnusz, ilyen dithirambust még nem hallottunk. (*Derűtség a bal és szélső baloldalon.*) Ennek a dithirambusznak a megítélésével egy sajátos mozzanat jut eszembe. Eszembe jut Göndöcs Benedek igen t. volt képviselőtársam esete, a ki jegyzeteinek előszedése

közben azzal szokta órás beszédeit kezdeni, hogy „nem volt szándékom ezen vitánál felszólalni.” (*Élénk derültség a szélső baloldalon.*) Volt tehát alkalmam Göndöcs Benedek volt t. képviselőtársunknál is e mozzanatot egyszer észlelni, a ki írásból szokta beszédeit elmondani. Egyszer azonban véletlenül a háta mögé kerültem, mikor felszólalt és írott beszéde azzal kezdődött, hogy

„T. Ház! Nem volt szándékom ez alkalommal felszólalni.” (*Nagy derültség.*)

Wlassics Gyula t. képviselő úr azt mondja — és ezért megint hálás lehet neki az igazságügyi minister úr, mert ő az egyedüli, a ki arra hívja fel a minister urat, — hogy ne dolgozzék. (*Derültség. Felkiáltások jobb felől: Nem mondta!*) Elismerem, hogy még nem volt igazságügyi minister, a ki „de rebus omnibus et quibusdam aliis” annyit liferált volna, mint a t. igazságügyi minister úr, de a t. igazságügyi minister urra ráillik az a tétel, hogy: „ex omnibus aliquid, ex toto nihil,” (*Derültség bal felől. Ellenmondások jobbról.*)

Igen természetes, hogy abban egy kis politikai rendszer is lehet, hogy a képviselőházat nagy reformkérdések odavetésével évtizedekre lekötik és azután azt mondják, hogy én pedig nélkülözhetetlen vagyok ezen a széken, mert azokat a reformokat meg kell valósítani. (*Mozgás.*) De mi, a kik objektíve bíráljuk meg azokat a kérdéseket... (*Derültség és felkiáltásuk a jobb oldalon: Ohó!*) Megengedik talán nekem azon őszinte nyilatkozatot, hogy közvetlenül most nem vágyom arra, hogy a t. minister úr székébe beleüljek. (*Derültség.*) Elhiszik? (*Felkiáltások a jobb oldalon: El!*) Annál nagyobb objektivitást pedig, mint mikor az embert fókavadászattal nem lehet vádolni, nem képezlek. Ez már tiszta dolog. (*Derültség a jobb oldalon.*)

Thaly Kálmán nem lehet török, mert nincs neki felesége

1893 április 10.

Báró *Fejérváry* Géza a véderővita során válaszolt a fölszólalt képviselőknek, akik a katonai iskolákban a magyar nyelv terjesztését követelték. A honvédelmi miniszter azzal védekezett, hogy a német nyelvet kifogásoló képviselők közül többen, így: gróf *Apponyi* Albert, *Ernusz* Kelemen, *Bolgár* Ferenc, *Thaly* Kálmán német iskolákban, sőt német katonai tanintézetekben végeztek, megtanultak németül és mégis jó hazafiak maradtak. A honvédelmi miniszter beszédét így folytatta:

Egyébként én már két évvel ezelőtt megmondottam Thaly Kálmán t. képviselő úrnak, hogy azért, mert ő törökül tanult, őt még töröknek nem tartom. (*Élénk derűtség.*)

Báró Fehérváry Géza miniszter beszédébe itt beleharsozott *Meszlényi* Lajos képviselő és ezt mondotta:

Egy felesége sincs, hát nem lehet török. (*Általános derűtség.*)

Képviselői tiszteletdíj korcsmai bonokban

1893 március 8.

Gróf *Károlyi* Gábor, a kilencvenes évek parlamentjének legnagyobb közbeszólója, aki rövidre fogott ötletes mondataival a neki nem tetsző szónokokat állandóan, kínozza és különös érzékkel a képviselőket szónoklataikban közbeszólásaival pont akkor állította meg, amikor azok a leghatásosabb mondat közepére értek. A t. Ház „falu rossza” állandóan gyilkolta a jogászokat és mindazokat, akik a képviselőségből a legcsekélyebb hasznot akarták húzni. A képviselőház most a képviselői fizetések lefoglalásának határaitól vitatkozott, mire gróf *Károlyi* Gábor formás beszédben így körvonalazta álláspontját:

T. Ház, a tiszteletdíjat én nem a képviselő tulajdonának

tekintem, hanem kerületének, ad hoc a kerület képviselőjére adott összegnek, melyet különben 1848. előtt in natura is adhattak, ma is adhatnának, ha akarnák: Cook-féle bonokban, (*Derültség.*) lakásban, korcsmai bonokban stb. (*Derültség a szélső baloldalon.*) és akkor nem lehetne lefoglalni. (*Derültség.*)

Mit üzent Kossuth Lajos báró Fejérvárynak és Beöthy Aldzsinak?

1893 május 17.

A t. Ház firmamentumát a nemzeti fölbuzdulás szívárványa vonta be. Az ellenzék interpellációjának óceánja öntötte el a képviselőházat. Herceg *Lobkowitz* budapesti hadtestparancsnok a héten tiltotta meg, hogy közös hadseregbeli tiszt résztvehessen a díszteri honvédszobor leleplezési ünnepségén, a honvédtisztek is azon csak polgári ruhában jelenhetnek meg, ha nem féltik tisztirangjukat. A régi Népszínházban *Gerő* Károly nagyszerű operettjét, a *Próbaházasságot* adták és a tömeg tombolva ünnepelte *Küry* Klárát, aki betétként egy hazafias dalt énekelt és a darabbal együtt a dal eljutott a vidékre is, ahol tüntetéseket rendeztek. Emiatt felsőbb parancsra a kivezényelt katonabandákat minden nyilvános helyről visszarendelték és szereplésüket betiltották. *Eötvös* Károly ezekben az ügyekben szellemes interpellációt intézett báró *Fejérváry* Géza honvédelmi miniszterhez és így fejtette ki véleményét:

EÖTVÖS KÁROLY: Hogy pedig a „Próbaházasság”, melyet különben én még nem láttam, (*Derültség.*) mert nem volt arra időm, de a hírlapokból értesülve vagyok, hogy a „Próbaházasság”, a mely talán nem is magyar elme terméke... (*Felkiáltások: Magyar! Gerő Károly írta.*) ...

A mi azt illeti, a mit a t. honvédelmi miniszter úr nem mondott, hanem talán gondolt, hogy t. i. ezen darabban a „Kossuth

Lajos azt izente” magyar népdalt is eléneklik... (*Derűtség és felkiáltások a szélső baloldalon: Attól félnek! Attól irtóznak!*) arra nézve biztosíthatom a t. honvédelmi minister urat, hogy ez oly régi, oly közkeletű, oly általánosan ismert és általános kedveltségben levő közönséges magyar népdal, hogy ezzel politikai demonstrációt csak akkor és csak azok csinálnak, a kik annak előadását akadályozni akarják. (*Igaz! Úgy van! a szélső baloldalon.*)

GRÓF KÁROLYI GÁBOR: Aldzsinek kortesnótája volt! (*Nagy derűtség.*)

BEÖTHY ALGERNON: NEM!

EÖTVÖS KÁROLY: A honvédelmi minister úr igen jól fog emlékezni arra, hogy a mikor helyét mint honvédelmi minister elfoglalta, akkor egy félhivatalosan készült, következő című röpirattal: „Kossuth Lajos azt üzente!” ment bele a választási küzdelembe (*Derűtség a bal és szélső baloldalon.*) ... ezt osztotta szét százezer példányban. Abban a röpiratban — megengedem, hogy a honvédelmi minister úr elfelejtette — az akkori hivatalos többség és a kormány azt bizonyította be, hogy Kossuth Lajos azt üzente, hogy a Tisza-féle kabinetnek adjon a nemzet többséget. (*Derűtség a bal és a szélső baloldalon.*)

Prof. Schvarcz körforgó utazó

1893 április 27.

A kormány a tanítók eddigi 400' forintos fizetését 300 forintra akarta leszállítani. A javaslatot dr. *Schvarcz* Gyula egyetemi tanár, kormánypárti képviselő, aki valaha ellenzéki padokon ült, messzemenően támogatta, *Hock* János viszont ellenezte. Ekörül *Hock* beszéde közben humoros párbeszéd fejlődött ki.

HOCK JÁNOS: Engem nem győzött meg *Schvarcz* Gyula t. képviselőtársam, a mikor azzal érvelt, hogy ma több 300 forint, mint volt azelőtt 25 évvel 400 forint. Csak reá nézve több, mert más a szempont, a miből azt képviselőtársam megítéli. Mikor ő 25 évvel ezelőtt 400 forint minimumot kívánt a tanítóknak, itt ült az ellenzéki padokon, most mikor 25 év

múlva 300 forintot elégnek tart, ott ül a kormánypárton. (*Derültség a bal és szélső baloldalon.*)

THALY KÁLMÁN: Akkor ide tartozott a függetlenségi párthoz!

SCHVARCZ GYULA: Igenis, közjogi ellenzék voltam. (*Derültség a szélső baloldalon.*)

MADARÁSZ JÓZSEF: Volt ő már mindenütt! (*Derültség a szélső baloldalon.*)

UGRON GÁBOR: Körforgó utazó. (*Derültség a szélső baloldalon.*)

Polónyi Géza használati utasítása

1893 március 13.

Mindegyik párt azt vitatta, hogy az ő javaslata szolgálja az ország érdekeit. *Polónyi Géza* a különböző véleményeket aztán így határozta meg:

Egyszer családomban orvosra volt szükség, és sürgős lévén az eset, nem a házi orvost, hanem egy másikat hívtam, a ki írt egy orvosságot, és a mikor elbúcsúzott, azt mondta, hogy a betegre nézve fődolog, hogy felülről lefelé kell kenni. Távozása után megjelent a házi orvosom, a ki szóról szóra ugyanazt a receptet írta, de azt mondta, hogy alulról fölfelé kell kenni. (*Zajos derültség a szélsőbalon.*) És aztán úgy segítettem a dolgon, hogy keresztül-kasul kentem, és ez használt. (*Zajos derültség.*)

Péter fillérek helyett Kálmán fillérek

1893 március 16.

Pázmándy Dénes a választások tisztaságáról beszélt és hevesen ostorozta *Tisza* Kálmán választási rendszerét.

PÁZMÁNDY DÉNES: Mi gyakrabban felhoztuk, hogy a magyar képviselőválasztások az eddigi gyakorlatban nem hogy tiszták nem voltak, hanem azokba sokszor külföldi segély is belevegyült. Fix pénzbeli segélyt is gyűjtöttek Bécsben. De azt

az egyet nem tudta a t. képviselőház, hogy a szentszék befolyását is kikérte a magyar kormány ...

GRÓF KÁROLYI GÁBOR: EZ a Kálmán fillér volt! (*Nagy derűtség a bal és szélső baloldalon.*)

Egy sűgóval több...

1893 március 6.

Horánszky Nándor hevesen támadta a kormányt és kifogásolta, hogy *Wekerle* Sándor se hozott rendszer-változást. Véleményét így fejezte ki.

E kor szereplői ugyanazok, kik voltak a múltban és talán a sűgó is ugyanaz. (*Élénk derűtség a bal és szélső baloldalon.*) fiát ha valami változás történt, ugyan miben áll az, a politikában, vagy a rendszerben. Hiszen a történet mutatja, hogy Tisza Kálmán t. képviselőtársamat megbuktatta a honosítási törvény s akkor ő félre vonult; de oda ült a t. párt háta mögé és mindenki úgy fogta fel a dolgot, hogy csak a director változott, de maga a színdarab, az előadás, a társulat az nem változott.

POLÓNYI GÉZA: De a sűgó megmaradt! (*Élénk derűség bal és szélső baloldalon.*)

HORÁNSZKY NÁNDOR Szapáry volt kormányelnök úr megbukott, vagy megbuktattatott az egyházpolitikában. (*Felkiáltások a baloldalon: Elcsapatott! Kimozdított! Derűség.*) De a színdarab ugyanaz, a szereplők ugyanazok, lehet, hogy egy sűgóval több lett. (*Élénk derűtség a bal és szélső baloldalon.*)

Mest'ram, meg a rekt'ram uram

1893 február 17.

A kormány az új tisztviselői illetményszabályzatra vonatkozó törvényjavaslatban sok új rangosztályt állított föl. A címkórság ellen beszélt *Kovács* Albert képviselő.

Különben az elemi iskolai tanárok sincsenek osztályokba sorolva, pedig ezek a szegény emberek nagyon megörültek volna, ha őket bár a XI. rangosztályba besorozta volna a t. köz-

oktatásügyi miniszter úr. *(Tetszés és derűtlenség a szélső baloldalon.)* De ezek már minden rangosztályon alul állnak, még a hivatalos szolgákon is alul, úgy, hogy ezeket Eötvös Károly terminológiája szerint ténsuraknak sem lehet nevezni, hanem csak mest'ram, rekt'ram! *(Zajos derűtlenség és tetszés bal felől)*

Mi az állam?

1893 február 24.

Szilágyi Dezső egethorzsoló jogtudományának korszakában *Szmialovszky* Valér így határozta meg az állam fogalmát:

Mi az állam tulajdonképpen? A népnek önmeghatározása és önkormányzása. *(Viharos derűtlenség a baloldalon.)*

Ettől a vinkótól még a részegnek is eszébe jutnak az adósságai

1893 április 5.

Lits Gyula agrárképviselő amiatt interpellált, hogy a *Földművelésügyi Minisztérium* „filloxera-vigécei” — ahogy *Lits* képviselő a gazdasági felügyelőket gúnyosan nevezte — kiirtatták a jó szőlőtökéket és ezek helyén rossz bortermelő amerikai venyigét ültettek. A termett savanyú vinkó hatását *Lits* Gyula a következőképpen ösmertette:

Benépesítettek nagy vidékeket directtermő vesszőkkel s az eredmény mi volt? Oly incarnatus rossz vinkó termett, hogy attól még a részeg embernek is eszébe jutottak az adósságai. *(Viharos és hosszantartó derűtlenség.)*

Mikor plágium a plágium és mikor reform a plágium?

1893 március 4.

A költségvetési vita során *Péchy Tamás* a törvényszerkesztések szaporasága és a külföldi példák utánzása ellen beszélt

Valamelyik excellenciás úr akar egy codexet csinálni. (*Halljuk! Halljuk!*) Magának azonban nincs érkezése, hogy a dolgokkal tüzetesebben foglalkozhassak. Bemegy tehát a bureaubá, és azt mondja az ott levő titkárnak, hogy ki tud itt jól francziául, vagy németül? Azt mondják, hogy Péter vagy Pál. Akkor azt mondja, hogy hívják be nekem az illetőt, a kihez így szólt: Maga jól tud francziául, vegye elő a Code Napóleont, és abból nézze meg azt, a mi erre a dologra illik, azt fordítsa le magyarra, a maga észrevételeit is megteheti a margón. (*Derültség a baloldalon.*) A másikat, aki németül tud, német munka fordításával bizza meg. És akkor megvan az alap, a melyen elindulhat és dolgozhatik. (*Derültség a baloldalon.*) Akkor aztán előállhat az excellenciás úr itt a házban és azt mondhatja, hogy az európai törvényhozás magas színvonalán áll, hogy itt kétféleképen lehet procedálni, (*Zajos derültség a baloldalon.*) az egyik, hogyha az ember maga készít törvényeket, a másik, hogyha a receptiót fogadja el az ember. (*Tetszés. Egy hang bal felől: Szilágyi Dezső! Zajos derültség.*)

Ha valaki t. ház, a tudomány terén, a mi egészen más dolog, valamely kérdésnek a fejlesztésére nézve gyakorol ilyen receptiót, azt mondják, hogy ez plágium, (*Derültség a baloldalon.*) az egész ország elítéli és a lapok tele vannak azzal, hogy tudósaink csak plagisálni tudnak, ha pedig a törvényhozás terén követ el valaki ilyen plágiumot, arra azt mondják, hogy európai színvonalon álló jogtudós (*Zajos derültség.*) és bölcs, a ki hivatva van arra, hogy egy nemzetet előbbre vezessen a törvényhozás terén. (*Derültség bal felől.*)

Azonnal, sürgős, rögtön, mindjárt, még ma, már tegnap...

1893 december 6.

A tréfás megjegyzések is megúj-
 hodnak és eltűnésük után 50, meg 100
 évvel, legtöbbszörre más változatban
 és forrásmegjelöléssel újból fölbuk-
 kannak és népszerűsödnek. A meg-
 szorult tréfáskedvű pumpoló emberek
 ma előterjesztett pénzkérésük sürgős-
 ségét manapság azzal indokolják,
 hogy a segítségre „már tegnap” szük-
 ség lett volna. Ennek az anekdotasze-
 rű kifejezésnek a szerzője *Horváth*
 Géza országgyűlési képviselő, aki
 1893-ban interpelláció keretében el-
 mondotta, hogy az adóhivatal őrajta
 1891-ben illetéktelenül 12 forint tőke-
 kamatadót hajtott be és a pénzt az
 adóhivatal csak 1893 október havában
 térítette vissza. A pénzügyi hatóság
 kezelésének csigalassúságát így adta
 elő:

Ismerek egy pénzügyigazgatóságot, hol tizenegy fogal-
 mazó szakban eljáró tisztviselőre 3, mondd: három 80 kraj-
 cáros díjnak esik, a ki másol, úgy, hogy meglehetősen humoros
 ember lévén a pénzügyigazgató, minden egyes tőle bekövetelt
 végzést sürgősnek jelezvén, ilyenforma megjegyzésekkel látta
 el az aktákat a sürgősség fokozata szerint:

„azonnal”

„sürgős”

„rögtön”

„mindjárt”

„még ma”,

a legsürgősebben meg már épen az volt:

„már tegnap”.

(*Zajos derűltség.*)

A házasság katonai szolgálat és ez duplán számít

1893 november 23.

Polónyi Géza a polgári házasságról beterjesztett törvényjavaslat hibáit ostromozta és többek között ezeket mondotta:

De a t. ház, az 1867: XII. tczikk is igazolja, hogy itt egyenesen és világosan alkotmányértésről van szó. A mikor a képviselőhöz a véderő törvényt tárgyalta, a melyet a függetlenségi és 48-as párt akkor sem fogadott el és megostromolt, akkor önök becsempésztek e törvénybe egy szakaszt, a mely az 1867: XII. törvényczikket egyenesen halomra dönti, mert a 14. §. azt mondja: „A magyar hadsereg egyes tagjainak mindazon magyarországi polgári viszonyai, jogai és kötelezettségei fölött, melyek nem a katonai szolgálatra vonatkoznak, a magyar törvényhozás és illetőleg a magyar kormányzat fognak intézkedni.” Hát a házasság mióta lett katonai szolgálat. (*Élénk derűtség a szélső baloldalon.*) Talán azok számára igen, a kiknek a házassági élet évei, mint a harci élet, duplán számítanak. (*Viharos derűtség.*)

A kétféjű sas pulykává, aztán borjúvá változik

1893 április 22. és 25.

A függetlenségi és 48-as párt szemében nagy gerenda az osztrák kétféjű sas címerének túltengő alkalmazása Magyarországon. Alig múlt efülésszak, melynek tartama alatt emiatt tucatonként ne interpelláltak volna. 1893 április 23. és 25. napokon több interpelláció hangzott el. íme, néhány kiszakított rész:

THALY KÁLMÁN: Egynehány nap óta az egész ország, különösen az állami épületek, legkivált a m. kir. államvasutak pályaházai, lottógyűjtődék, adóhivatalok, pénzügyi épületek, és mindennemű dohánybeváltó intézetek el vannak árasztva a legközjogellenesebben combinált kétféjű sasos címerek özö-

nével úgy, hogy valóságos madárketreczczé vált Magyarország. (*Derültség.*)

*

UGRON ZOLTÁN: Lehetetlen, hogy arra a paraszt emberre, a ki a külsőségekre sokat ad, ne legyen hatással az, hogy ő egy kis magyar czímert lát a szebeni m. kir. adóhivatalon, míg a generalcommandó-tól kezdve lefelé egészen a katonai pékműhelyig akkora kétféjű sas van...

BÁRÓ ADREÁNSZKY GÁBOR: Mint egy pulyka! (*Derültség.*)

UGRON ZOLTÁN: — mint egy borjú! (*Élénk derültség*)

3 + 1 = 3

1893 március 9.

A t. Házban a polgári házasság; törvényjavaslata körül óriási arányú szellemi mérkőzés folyt. Mellette harcoltak az akkori idők nagy politikai és irodalmi elméi: gróf *Csáky* Albin, *Eötvös* Károly, *Jókai* Mór, *Szilágyi* Dezső, *Tisza* Kálmán, *Wekerle* Sándor stb. A kormány javaslatának indokolásában többek között arra is hivatkozott, hogy a protestáns egyház; a házasságbontást ugyan nem kívánja, de ezt megengedi, tehát az anyakönyvvezető előtt kötött házasság fölbonthatósága nem ellenkezik a protestáns egyház álláspontjával. Ezzel a fölfogással szembeszállt *Asbóth* János, a klérus szónoka és többek között a következő szavakat adreszálta *Tisza* Kálmánhoz:

ASBÓTH JÁNOS: De hogyha csakugyan úgy van, hogy a protestánsok képesek ezen felekezeti állásponttól lemondani, akkor a t. ház én fehér ingben, mezítláb elmegyek a szabadelvű párt krudélis alelnökéhez ... (*Zajos derültség a bál, és szélső baloldalon.*) Perczel Dezső t. képviselő úrhoz...

GRÓF KÁROLYI GÁBOR: A feje még a mienk! (*Derültség a baloldalon.*)

ASBÓTH JÁNOS: ...és a három kitűnő államférfinek

Tisza Kálmánnak, Csáky Albinnak és Szilágyi Dezsőnek, e hármas szövetségnek, e szent szövetségnek azt mondom, hogy le vagyok fegyverezve: „Ich sei, gewährt, mit die Bitte, in eurem Bunde der Vierte”. (*Élénk derűtség bal felől.*)

TISZA KÁLMÁN: Legyen nyugodt t. képviselő úr, nincs hármas szövetség, de ha volna és a t. képviselő úr oda belépne, akkor se lenne négyes szövetség, mert én akkor onnét nyomban kilépnék.

Tisza Kálmán „politikai lesipuskás”

1893 április 25.

Ugron Gábor az egyre élénkülő nemzetiségi mozgalmak miatt interpellált és nagyszabású beszédét így fejezte be:

Kezdődött a nemzetiségi reakció akkor, a mikor Tisza Kálmán ült a miniszterelnöki székben, a ki nagy hangú kijelentéseket tett, örökké emlegette az állam integritását fenyegető törekvéseket, de azért az agitátorok a legnagyobb szabadságban folytatták működésüket. (*Úgy van! a szélső baloldalon.*) Ráillett az, a mit Nestroyról mondtak:

Die Witze, die er machte,
Die Hasen, die er jagte:
Sie leben alle noch!

(*Élénk derűtség.*)

Gróf Károlyi Gábor Tiszára a feledés pokrócát teríti

1893 március 24.

Gróf *Károlyi* Gábor lépten-nyomon belekötött *Tisza* Kálmánba. Most is azt ajánlotta neki, hogy menjen Gesztre, vagy Rómába és csináljon ott politikát Bátor *Bánffy* Dezső házelnök emiatt gróf *Károlyit* rendreutasította, mire a támadást beszüntette, állításait visszavonta és mondatát így fejezte be:

Én megígérem, hogy rávetem a feledés pokrócát...

Habakuk az utolsó próféta

1893 március 24.

Szilágyi Dezső igazságügyi miniszter új javaslat beterjesztését Ígérte. Az ellenzék a törvényjavaslat rossz végét jósolta, mire *Szilágyi* Dezső így vágott vissza:

Kérem, ne jövendölgessünk. Habakuk volt az utolsó próféta s igen rosszul ment a dolga, mert ha a varjak el nem tartják, éhen halt volna. *(Élénk derűltség jobb felől.)*

Hock János Beksics Gusztávot pecsétórré nevezte ki

1893 május.

Hock János a népoktatás fonákságait ostorozta és a hibákat a szabadelvű irányzat sarkába tolt. Sürgette a törvény revízióját, mert abban a nemzetiségeknek túlszéles hatáskört biztosítottak. Beszédében többek között a következő adomával jellemezte a helyzetet:

Volt nekünk egy bizonyos liberális stemplink és egy illiberális stemplink, és inkább jelszavak után, mint komoly tartalom után indultunk. Ezt a liberális stemplit jelenleg Beksics Gusztáv t. képviselőtársam kezeli. *(Derűltség a bal felől.)* A melyik dologra rányomták, hogy liberális, azt az ügyet emelték, és azért lelkesülni kötelességüknek tartották a képviselő, bárminő illiberális is volt különben. A melyikre pedig rányomták az illiberálist, bármilyen szabadelvű nézetek is voltak benne, diszcreditálták, és attól minden képviselő elfordult. Ezeknek a jelszavaknak politikája juttat eszembe egy gondolatot, a mely Sardou egyik színdarabjában van úgyesen kifejezve. Ilyen liberális és illiberális irány uralkodott Carcasogne városában is, s az ottani polgármester betiltotta egy alkalommal a katolikusoknak a körmenetét. A városi tisztviselők közül egyik, dicsekedve mondta ezt el egy idegennek. Duzzadt az önérzettől, mikor kieszelte, hogy „ez a szabadság városa, ez a liberális város. Tegnap a katolikusok körmenetét

akartak tartani, de a maire, a polgármester megtiltotta nekik”. Erre azt mondja az idegen: „Én ebben nem látok valami nagy szabadságot, mert ha a közrend ellen nem vétenek és semmi más ok fenn nem forog, miért ne menjenek el a katolikusok a körmenetre és miért ne teljesítsék vallási gyakorlatukat. Én e szabadságot éppen az ellenkezőjében láttam volna.” Erre azt felelte neki a tisztviselő:

„Vous êtes pour la liberté alors vous êtes cléricale.”

(*Derültség balfelől.*)

Hogyan évődtek a t. Házban?

1893 április 10.

A t. Házban a honvédelmi tárca ügyeit tárgyalták és báró *Fehérváry* Géza honvédelmi miniszter válaszolt többek között gróf *Apponyi* Albertnek. Az országgyűlési napló e beszéd humoros részét így örökítette meg:

Báró FEHÉRVÁRY GÉZA honvédelmi miniszter: Azt mondotta a t. képviselő úr, hogy 23 népfelkelési zászlóaljnak Manlicher-fegyverrel való felszerelése nem sürgős, vannak sokkal sürgősebb kérdések. Megengedem, hogy vannak sürgősebb kérdések is, de ez is nagyon sürgős s e nézetemnek közelebbi indokolását bátor leszek előterjeszteni akkor, a mikor majd a törvényhozástól erre kérni fogom a költségfedezetet, t. i. az 1894. évi költségvetés tárgyalása alkalmával.

MADARÁSZ JÓZSEF: Még akkor is itt akar lenni?! (*Zajos derültség.*)

Báró FEHÉRVÁRY GÉZA: Oh, még nagyon sokáig!* (*Zajos derültség.*)

* Báró *Fehérváry* Géza honvédelmi miniszternek igaza volt, mert a főnti tréfás közbeszólás után még tíz évig ült a miniszteri székben és csak 1903-ban mondott le.

A reform-váltó

1893 március 9.

Asbóth János képviselő heves beszédet tartott a szabadelvű irányzat reform-politikája ellen és véleményét így összegezte

Ezt t. ház nem nevezem reform-politikának, ezt nevezem reform-váltó nyargalásnak. *(Élénk helyeslés, tetszésnyilvánítás és tapsok a bál és szélső baloldalon.)* Egyik reformváltó után kibocsáttatik a másik; az egyik lejárt: beváltják egy másik reformváltóval. *(Zajos derűtség a bal és szélső baloldalon.)* Kiállítatik egy másik váltó a közigazgatás államosításáról; lejár és beváltatik a házasság államosításával; és így jön egy váltó a másik után, a nélkül, hogy az uraknak egy krajczár volna a zsebükben. *(Hosszantartó zajos tetszés és taps a bal és szélső baloldalon.)*

Einverstanden

1893 április 11.

Polónyi Géza pompásan fölépített és minden szavában kiélezett beszédet mondott a hadbíróági tárgyalásokon ítélezők összetétele ellen és kifogásolta, hogy a bírói szavazásban egy szolgálati úton kirendelt közlegény is résztvesz.

A minister úr bizonyára concedálni fogja, hogy a hadbíróági szolgálati szabályzatból kimaradt egy commando, mely hangosan így szól, aviso nélkül: „Einverstanden!” *(Derűtség.)* Ugyanis a mikor valamely bakát, vagy „freitert” az a szerencsétlenség ér, hogy törvényszéki tárgyalásra van kiküldve, már egy hétig előre a napos káplár és a „manipulrender Feldwebel”-től kezdve a „Dienstführender”-ig előveszik a bakát, vagy freitert, álmából háromszor is felébresztik s azt kérdik tőle, mit fogsz felelni? „Einverstanden!” *(Élénk derűtség a baloldalon.)* Már most a tárgyalás akként folyik le, hogy a vádlott elővezettetik; jogában áll neki meghallgatni azt, hogy a vizsgálat alkalmával az auditor mit vett fel ellene a jegyzőkönyvbe. Erre eltávolítják őt az ülésteremből s ahhoz, hogy mi

történik azután vele, hazudnak-e róla, igazat beszélnek-e felőle, miként tanácskoznak, miként vádolják, miként védik őt, Magyarországon ennek a szerencsétlen embernek ehhez semmi köze. Midőn az összes vizsgálati materiáié németül olvastatik fel, az a szegény ítélező baka nem tudja, nem is tudhatja, mert nem érti, miről van szó; hanem a kommandó ki van adva: „Einverstanden!” (*Általános derűlség.*)

Irattári hódolat őfelségének

1893 október 12.

Szilágyi Dezső igazságügyminiszter, a t Ház „füstölő vulkánja” — ahogy őt pártkülönbség nélkül neveztek, — borotvaéles eszével és oroszán fejével, félelmetes vitakozó volt. Viszonzásai nélkülözték az adomaszerü aláfestést. Ha válaszolt, a lángoló gúny vastag füstfelhője borította a Sándor-uccai képviselőház üléstermét és robbantó erejű gúnyjának tüzével semmisítette meg ellenfeleit, így járt *Asbóth* János, aki a pártonkívüliség kalózlobogója alatt a különböző pártok között vitorlázott. De mit is mondott neki *Szilágyi* Dezső?

A t. képviselő úr határozati javaslatában nem kis feladatra vállalkozott. Az ő határozati javaslata három részből áll és mindegyik a legsajátságosabb a maga nemében. Először abban, hogy ő is irattárba rendeli tétetni a kérvényt, de úgy, hogy a ház egyszersmind hódolatteljes tiszteletét a korona iránt kijelenti. En azt gondolom, t. képviselő úr, hogy ezt az irattárba tételt olcsóbban is el lehet rendelni. (*Általános élénk derűlség.*) És ha már hódolatteljes tiszteletét akarja jelenteni a korona iránt, azt ne csak egy irattárbatétellel kapcsolatosan jelentse ki. (*Hosszantartó élénk derűlség.*) A második rész még ennél is fényesebb. Az egész vita, amely itt hömpölygött, a körül a kérdés körül forgott, érdemel-e bizalmat ez a kormány, vagy sem. Ott (*bal oldalra mutatva*) azt mondták, nem érdemel bizalmat, kifejezték a bizalmatlanságot. T. képviselő úr nagyobbakat akar eldönteni, ezt is kiakarja jelenteni, de

egszersmind ő Felségét is megakarja nyugtatni, hogy továbbra is bizalommal vagyunk ő iránta. (*Zajos derűtség.*) És midőn ezt kijelenti, akkor vállalkozik egy harmadik feladatra: (*Halljuk!*) és itt már mint egy virágcsokrot, önmagát akarja a szerinte extremumba kergetett, de, úgy látszik, ő szerinte visszatért függetlenségi párt gomblyukába beakasztani. (*Általános élénk derűtség.*)

És ha lány születik?

1893 október 11.

Bessenyei Ferenc szabadelvűpárti képviselő heves beszédet mondott a függetlenségi és 48-as párt képviselői ellen, akik még be sem terjesztett javaslatokról mondanak véleményt és támadják a kormányt. Beszédébe a következő tréfát szőtte bele:

Eszembe jut az öreg Kreminger prépost — a neve nem nagyon magyar hangzású, de azért igen jó magyar ember volt — a kinél egy fiatal házaspár bejelentette, hogy válni akar. A férj ugyanis a születendő gyereket Ferenczre akarta kereszteltetni, mert ő is, az apja is, nagyapja is az volt, felesége pedig ezt nem akarta; ezen vesztek össze. Az öreg prépost csak annyit mondott nekik:

Hátha lány lesz?
(*Zajos derűtség.*)

A szókimondó Ugron Gábor

1893 október 13.

Gróf *Apponyi* Albert és *Ugron* Gábor, a rabonbán *Wekerle* Sándor miniszterelnököt interpellálták a kormányajtó magatartása miatt és kifogásolták, hogy a kormánypárton fentartott lapok a függetlenségi és 48-as pártot állandóan indokolatlanul támadják. Most már olvassuk, mit mondott *Wekerle* és mit *Ugron* Gábor?

WEKERLE SÁNDOR miniszterelnök: A t. képviselő úr mellesleg megemlítette az offiíozus lapok kérdését és egy pár

olyan újság, a mely iránt igen nagy tisztelettel viseltetem, az officiozus bélyeget kívánta rásütni. (Egy *hang a baloldalon. Megbélyegezni!*) Vannak ám olyan bélyegek is, melyek nem megbecstelenítők...

UGRON GÁBOR: Azt is hátulról nyalják. (*Élénk derűltég a baloldalon. Mozgás a jobb oldalon.*)

Nem forr a must

1893 május 4.

A népoktatási törvényben szabályozták, hogy a tanítóknak a fizetésen kívül mennyi termelvény jár, de nem szabályozták a minőséget. A parasztok emiatt természetbeni járandóságukat silány minőségű termelvényekkel rótták le. *Hock János* az eljárást így kifogásolta:

Az ily terményekben kiszolgáltatandó járandóság hasznavehetőségét legjobban jellemzi az a régi ismert történet, hogy a fiatal káplán szemrehányást tett plébánosának, miért nem teszi ki 20 akós hordóját, hogy beszedje azt a bort, a mely neki szerződése szerint jár? Mikor aztán az öreg pap meghalt és a káplán lett a plébános, az kitette a 20 akós hordót. A gazdák ki is vetették maguk között, ki mennyi mustot tartozik bele tölteni. Tele is töltötték a hordót, de a pap hiába várta, hogy a must felforrjon, mert mindenki úgy okoskodott, hogy az az egy pint víz, a mit ő bele önt, meg se látszik. (*Élénk derűltég.*)

Mikor tanuljunk németül?

1893 április 10.

Az ellenzék hevesen támadta báró *Fehérváry* Géza honvédelmi minisztert amiatt, mert a katonai nevelésben a magyarság rovására túlteng a német nyelv. Az adomamondás nagy művésze: *Eötvös* Károly a véderővita során mindvégig harsogó nevetés közben támadta a honvédelmi minisztert, aki a német nyelv tudásának szükségessége dolgában külföldi példákra hivatkozott, *Eötvös* Károly erre a következőképpen adomázott:

És a mit a t. honvédelmi minister úr mond, hogy az oroszok németül, a németek franciául, a franciák németül tanulnak: az igaz; ők tanulják az ellenség nyelvét. De mi Ausztriát szövetségesnek, és nem ellenségnek tekintjük. (*Élénk derültség.*) Biztosíthatom a t. honvédelmi minister urat, hogyha ő valamikor irtózatossá kényszer nyomása alatt a magyar nemzet virágát, hadivitézségének képviselőit Ausztria ellen vezetné: akkor mi is tanulnánk németül. (*Élénk helyeslés és zajos derültség a szélsőbalon.*)

Genera! der Grammatik

1893 április 10.

Eötvös Károly báró *Fehérváry* Géza honvédelmi minisztert a hadsereg elnémetesítésével Vádolta és a német nyelv terjesztését ezzel az indokolással utasította el:

Mi követeljük a magyar nemzetiség és államiság érvényesítését, követeljük a magyar nemzeti önértéknek a hadivitézség tényezői közé való felvételét. Ezt sem adják meg az osztrák logika szerint, hanem adnak helyette német grammatikát. Ha majd az orosz, vagy nem tudom ki, jó mi ellenünk, a t. honvédelmi minister úr talán összeszedi az antiquariusoknál az összes német grammatikákat, ezt kiosztja majd a legényesség között, és midőn az orosz ellenünk nyolcz és tízfontos ágyúkkal jön, mi majd három kötetes Grammatikával meggyünk

ellene és vezet majd bennünket a t. minister úr mint general der grammatik. (*Zajos derültség.*) Hiszen tudom, a bibliában van arról szó, hogy Góliáth pajzssal és dárdával ment Dávid ellen, Dávid pedig azt mondta, hogy ő csak a Seregek Urának nevével megy ellene. De egy jó parittyá mégis csak volt a kezében. (*Zajos derültség.*)

Vau... Vau...

1893 április 11.

Polónyi Géza magyar szempontból a katonai büntetőbíráskodást osztorozta és annak fogyatékoságait a t. Ház elé tárta. Kifogásolta, hogy a miniszterek már 13 év óta csak ígéretik a változtatásokat és az ellenzéki képviselőket mindig azzal igyekeznek megnyugtatni, hogy ez ügyben már „tárgyalnak.” *Polónyi* Géza most felsorolta a különböző miniszteri ígéreteket és beszédét így folytatta:

... ezután következett a Fabinyi korszak. Azonban Fabinyi igazságügyi minister úr sem tagadta azt, hogy az ügy megoldása sürgős; ő is azt mondta, hogy tárgyalja. (*Derültség.*) Azóta már egyszer, ha jól emlékszem, Szilágyi Dezső igazságügyi minister úr is azt mondta, hogy ő tárgyal, sőt akkor meg is fenyegette azt a mumust, azt a vau-vaut, a kivel folyton tárgyalt (*Zajos derültség.*) — de erről a vau-vauról nem tudjuk, hogy kicsoda — hogy „ha pedig nem engedsz, megmutatom neked, hogy mi lesz veled?” (*Nagy derültség a szélső baloldalon.*) Ebből aztán az lett, hogy a rá következő évben az igazságügyi költségvetés tárgyalásánál az a valaki úgy megjajd, hogy az igazságügyi minister úr egyszerre csak előáll azzal: „Ugyan mit akartok tőlem, hisz ez a dolog nem is tartozik én reám.” (*Nagy derültség a bal és szélső baloldalon.*)

A fajdkakas polgári házasságban él

1894 november 23.

Herman Ottó a nagy természet-
tudós a polgári házasság kérdése-
ben beszédet mondott és azt támogat-
ta, viszont *Márkus József* képviselő
annak behozatalát ellenezte és
megtámadta *Herman Ottó*t. A két
képviselő így évődött egymással:

MÁRKUS JÓZSEF: De tán *Herman t.* képviselő úr nem is
téveszti össze a dolgokat, hanem egy nagy betegségben szen-
ved; úgy van, mind a fajdkakas, a mely bizonyos időpontban
csak egy pontra szegzi tekintetét és akkor rá nézve semmi
más nem létezik. (*Derültség.*) Ez a pont most képviselő-
társamra nézve a polgári házasság. (*Derültség.*)

HERMAN OTTÓ: A mi pedig azt illeti, a mivel a t. kép-
viselő úr nagyon megtisztelt, a fajdkakasról szólva, arra nézve
legyen szabad megjegyeznem, hogy a fajdkakas tisztán pol-
gári házasság alapján áll; (*Általános derültség.*) de egyszer-
smind poligámiában is él, és én nem óhajtok a polgári házas-
ságban odáig menni. (*Általános derültség.*)

A marhatilalom

1894 január 22.

1893-ban kevés takarmány termett
és emiatt a kormány annak kivitelét
betiltotta. A kiviteli tilalom nyomán
a *Wekerle-kormányt* heves támadá-
sok érték, itthon is, Ausztriában is,
ez utóbbi ország parlamentjében az
osztrák gazdák részéről. *Hock János*
a harcot az alább következő keretbe
foglalta:

Ez a takarmánykiviteli tilalom közrebocsátása, melyet
röviden, hírlapi nyelven szólva, marhatilalomnak neveznek,
a kormány, elkeseredett harcát látva, önkéntelenül juttatják
eszembe Heine szavait: „Oh König Wismanitra; Oh welch ein
Ochs bist du, dass soviel kämpfst und büssest und alles für ein
Kuh.” (*Élénk tetszés és derültség balfelől.*)

Aber der Minister nicht*1893 december 5.*

Báró *Andreánszky* Gábor követelte, hogy a filoxera által sújtott szőlők birtokosainak, a kormány nyújtson adókedvezményt.

Báró ANDREÁNSZKY GÁBOR: Azt hiszem, hogy nem szükséges az adófelügyelő és a közigazgatási bizottságok kotnyeleskedése, hogy mindenki belássa, a ki ismeri a dolgokat, még ha minister is, hogy itt is alkalmazható az a német, ismert közmondás igazsága: „Wo nichts ist, hat der König sein Recht verloren.”

BEÖTHY ÁKOS: Aber der Minister nicht! (*Derültség.*)

Wekerle miért nem lord?*1894 február 20.*

Wekerle Sándor pénzügyminiszter^ egyidőben miniszterelnök, külső megjelenésében megtévesztésig hasonlított a fényképekről ösmert angol főúr típusához. De lelki alkatában? Tréfálkozó kedvű magyar ember. A t. Házban a házassági jogviszonyt tárgyalták és gróf *Apponyi* Albert javasolta, hogy ennek tanulmányozására angol mintára küldjenek ki királyi bizottságot.

Gróf APPONYI ALBERT: A királyi bizottság tagjai Angliának elsőrangú jogászai és államférfiai voltak. Három lordkancellár volt benne...

Gróf KÁROLYI GÁBOR: Mind lordok voltak! Wekerlére is azért haragusznak, mert ő nem lord, csak úgy néz. ki! (*Viharos derültség.*)

Ami benn van és még sincsen benn és ami nincs benn, mégis csak benn van

1894. február 19.

A t. Ház a polgári házassági intézmény felhőkarcolójának bokréta-ünnepét ülte. A beterjesztett törvényjavaslat kapcsán most már csak arról volt szó: vájjon a polgári házasságot *általánossá*, avagy kötelezővé tegyék-e? Idők során a javaslat ugyanis sok változáson eseti át, amíg a végleges szöveg kialakulhatott. No már most azokat, akik a kötelező polgári házasságkötést elleneztek és ezt a házasulandók tetszésére akarták bízni, katolikus egyházi érdekek védőinek: ultramontánoknak (klerikálisoknak) nevezték. A korszakalkotó törvény elindítói: *Szapáry*, *Wekerle*, *Csáky*, *Szilágyi* stb. kezdetben amellett voltak, hogy a polgári házasságkötést ne helyezték a törvény kényszerére alá és csak később tértek át a kötelező elv megteremtésének gondolatára. *Polónyi* Géza ennél a szakasznál tartotta meg életének legde-rűsebb mozzanatokkal átszótt beszédét, a t. Ház viharos kacagásának orkánjában, mely őt szónoklatában sokszor percekre megakasztotta és a körülbelül másfél óráig tartott beszéd-ből, úgy fél órát hahotázó nevetés töltött ki. Az emlékezetes szónoklat néhány derűsebb mozzanatát a képviselőházi naplószerkesztők így örökítették meg:

Ezzel restituálom tehát azt a tényállást, hogy volt idő, midőn Magyarország törvényhozásában Irányi Dániel boldogult elnököm azt mondta, hogy ő megelégszik a polgári házasság kifejezésével, és a mikor én és Herman Ottó t. képviselőtársam voltunk csak azon szerencsés helyzetben, hogy kijelentettük, hogy mi csak azon interpretációhoz járulunk hozzá, ha az a kötelező polgári házasságot jelenti. Itt van 1893 november 27.-ről a szavazás. Csak a jelesebbeket említem. *(Halljuk!)*

Halljuk! Derültség a szélső baloldalon, Perczel Dezső alelnök foglalja el az elnöki széket.) Gróf Szapáry Gyula is ellene szavazott, ő volt a miniszterelnök; de ellene szavazott Szilágyi Dezső is. *(Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.)* Ellene szavazott Tisza Kálmán. *(Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.)* Ellene szavazott Tisza István, többek között Mikszáth Kálmán, *(Derültség a szélső baloldalon.)* Münnich Aurél, Neumann Ármin, *(Élénk derültség a bal és szélső baloldalon.)* Pulszky Ágost, *(Derültség a szélső baloldalon.)* Puiszky Károly, Radocza János, a mostani gyűlésrendező elnök. *(Élénk derültség a bal és szélső baloldalon.)*

Úgy-e, hogy az az ultramontán, ki eleven nagyságában itt áll önök előtt, mégis csak valamivel régibb híve a kötelező polgári házasságnak, mint akár Szilágyi Dezső miniszter ár, akár azok, kik az ultramontán-reakcionárius trombitáját hónapok óta fújják és fúvatják. *(Derültség.)*

UGRON GÁBOR: De nem ingyen! *(Derültség.)*

Hát t. ház, ez a törvényjavaslat nem is kompiláció, nem is törvény recepciója, hanem — a mi hallatlan dolog és már másodszer történik meg nálunk — idegen törvényjavaslatok recipiálása. *(Derültség a szélső baloldalon.)* Megesett a kereskedelmi törvény tárgyalásánál, hogy átvették, gondolom a holland novellát a fuvarozási üzletre vonatkozólag, a mely csodálatos módon Hollandiában megbukott, nálunk pedig törvényerőre emelkedett. *(Zajos derültség.)* De hogy a csodás szörny-szülöttet teljes parádés valójában bemutassam, van benne az is, a mi nincs benn *(Derültség a bal és szélső baloldalon.)* és megfordítva, nincs benn az sem, a mi benne van. *(Viharos derültség a bal és szélső baloldalon.)* Benne volt egy csomó anyakönyvvezetési intézkedés; ez szerencsésen ki is heréltett, *(Derültség a szélső baloldalon.)* benne van egy csomó perrendtartási intézkedés, benne van büntető jog, benne van gyámhatósági jog módosítása, szóval van benne in abundantiā a quodlibet-ből minden. *(Derültség.)*

Mert t. ház, a mit Győry Elek jól megcsinált általánosságban, azt aztán revízió alá vették Vavrik és Zsögöd egyetemi tanár urak és mikor ők is készen voltak, akkor megkezdődött Jellinek Arthur igen tisztelt képviselő úrral a hezitáció, meditáció, konzilizáció, konszideráció és rekonszi-

deráció (*Elénk derültség a bal és szélső baloldalon.*) és lett belőle egy óriási konfúzió. (*Derültség a szélső baloldalon.*)

Én t. ház szívesen elfogadom a házasság felbonthatóságát, de a házasság valláserkölcsei alapjait megingatni nem akarom. Azt akarom, hogy a törvényhozás maga is mutasson rá, hogy a házasság nem cserebere, hanem egy életfogytig tartó életközösség intézménye. Kimutattam a bizottságban, hogy a mostani törvényjavaslat alapján, ha egy 18 éves férfiú megházasodik, ezen javaslat mellett 60 éves korában 30 felesége lehet. (*Hosszantartó viharos derültség.*) Igaz, t. ház ehhez nagy vállalkozási kedv kellene (*Viharos derültség.*) és az, különösen az önök táborában mentül ritkábban lesz található. (*Zajos derültség a szélső baloldalon.*)

A közönség konzervdobozba zárt és télire eltett lelkesedése

1895 november 21.

Báró *Bánffy* Dezső volt miniszterelnök a szónoklat iskolájában consilium abeundit kapott. De módfölött szerette a finom és szellemes tréfákat, ő maga is a tréfacsinálók előkelő rendiéhez tartozott és nem egy humoros megjegyzésének nagy közönségsikere volt. Bár *Hock* János politikailag vele szembenállt, a volt miniszterelnök a magánérintkezésben a pap-képviselőt sziporkázó szellemessége és magasan szárnyaló szónoki tehetsége okából nagyrabecsülte és szerette, viszont *Hock* János is nem egyszer adoptált *Bánffy*-viccet és tarkította ezzel beszédeit. A költségvetési vitában elmondott nagy szónoklatának mulatságos csattanóját is *Bánffy* Dezsőtől kölcsönözte. Íme!

Csakhogy a kormányzati elv nem új, csupán alkalmazásában eredeti. Sokszor elgondolkodom, hogy a múlt történelem adatai mennyire fedezik a jelent, a múlt tükrében mennyire meglátszik néha a jelen. Mikor az ember elolvassa Dante politikai háttérre támaszkodó munkáját, ott is két ala-

kot talál. Az egyik az idealista lelkű Dante, az ő romlatlan gondolkozása tisztaságával és eszményi lelkesedésével; a másik a praktikus gondolkozású Virgiliusz, az ő államférfiúi tapintatával és realizmusával. Mikor e két alak leszáll a pokol tornáczába, a Charon átveszi őket a harmadik alkörbe, a hol a falánság és a torkosság bűnösei szenvednek, eléjük ugrik egy idomtalan szörnyeteg, a Cerberusz, melynek szemei vérben forognak, s feltátja három iszonyú torkát. Az idealista Dante megrémül, s tehetetlenül áll ennyi éhséggel szemben. De a praktikus Virgiliusz lehajol a földre, felmarkol egy pár görröngyöt s azt Cerberusz szájába dobva, betömi mind a három torkát, és a fenevad egyszerre csöndes lesz. (*Zajos helyeslés és tetszés balíelő.*) Mert hát a mai reális világban még a pur sang liberalizmusnak is megvan a maga számokban kifejezhető ellenértéke. A politikai lelkesedés olyan, hogy könnyű lángra gyújtani, de eltartani nehéz. Vagy hogy báró Bánffy miniszterelnök szójárásának ereditéségével fejezzem ki magamat: a lelkesedés csak úgy tartódik el, mint a hering, ha időnkint besóztatik. (*Viharos derűtség a szélső baloldalon.*)

Hol veszünk másik Puchner generálist?

1895 december 25.

A szabadságharc alatt Bem apó Nagyszeben alatt megverte Puchner osztrák generálist és akkor derűs adoma kelt szárnyra. Bartók Lajos képviselő a Bem-adomát ráhúzta a Bánffy-kormányra, tudnillik abban a vonatkozásban, hogy jobb, ha a kormány nem bukik meg, mert a következő kabinet esetleg az ellenzék számára nem szolgáltat majd széles támadási felületet. A Bartók által felújított Bem-adoma, melyet itt adunk, természetesen nem tévesztette el hatását és a t Ház harsogó nevetéssel fogadta. Még a kormánypárti jobb-oldalon is.

Épen a vízaknai csata után történt, hogy Bem, Szeben felé húzódván, visszavonulás közben Szebenből Puchner osztrák generális éjjel kijött, s körülkerítette háromnegyed-

részben Bem táborát, hogy az egész táborot elfogja, s megsemmisítse. Bem azonban a negyedik oldalon kivonulván táborából, Szebent elfoglalta és ekkor a magyarok azt mondták, hogy nincs más már hátra, menjünk ki, fogjuk el, s löjjük agyon Puchnert. De Bem azt felelte: „A ki Puchnerre mer lőni, azt rögtön felakasztatom! mert hol veszünk aztán mi magunknak egy másik Puchner generálist?! (*Nagy derűlség.*)

Töredék az aranybullából

1895 december 25.

A költségvetési vitában fölvetették a jogfolytonosság kérdését és hivatkoztak az 1222-ben kiadott aranybullára. Az aranybulla jogfolytonosságát *Polónyi* így magyarázta:

Én az aranybullának összes cikkelyei közül csak egyet találtam, mely ma is életben van és mely szól a latin eredetiben, de porciis regalibus, magyarul pedig a királyi disznókról ezeket mondja: „őfelségének disznai a szolgálattevőknek Erdeikben s legelőiken azok megegyezése nélkül ne legeltessenek”. (*Derűlség.*)

Miért nem áppellált Jézus Krisztus?

1895 február 6.

Lits Gyula Fejérváry Géza honvédelmi miniszter működését bírálta és amiatt interpellált, mert a Magyarországon állomásozó méneskari tisztek sült németek és a méneskar megmagyarosítását követelte. Ez ügyben már több fölszólalás hangzott el, de eredmény nélkül. *Lits Gyula* beszéde keretében a következő sikerült anekdotát mondotta el:

Megszoktuk már a t. miniszter úrtól, hogy ő nagyon fősvény és tartózkodó Ígéreteiben, és meg kell egészen őszintén és nyíltan mondanom, hogy a mit Ígérni szokott, rendszeren meg is szokta tartani. Nagyon kérem tehát, legyen szíves ez esetben is úgy tenni, és ne engedje meg azt, hogy én csalódáson

menjek keresztül, mint az egyszeri zsidó, kinek pere volt a királyi kúrián. Az a zsidó elment a kúriai bíróhoz és azt mondta neki: „Méltóságos úr, egy éve már, hogy a perem itt van önnél; én tönkre megyek vagyoniilag, családostul, minde-
nestül, ha méltóságod az én peremet nem referálja el. Tehát kérem, legyen oly szíves, és soronkívül tárgyalassa le az én peremet”. A kúriai bíró meglehetősen nyersen és kíméletlenül elutasította a zsidót és azt mondta neki: várjon, a sor majd rákerül, akkor el fogom referálni. A zsidó egész elszomorodással azt mondta neki: méltóságod bizonyosan antiszemita, azért nem akarja a peremet elintézni. A kúriai bíró azt válaszolta neki, no hát ha tudni akarja, én antiszemita vagyok, és van rá elég okom, mert maguk feszítették meg a Jézus Krisztust. A zsidó erre azt felelte a kúriai bírónak: kérem ennek Jézus Krisztus maga volt az oka, mert csak áppellált volna a méltóságos bíró úrhoz, még most is élne. (*Viharos hosszantartó derültség.*)

Hogyan lehet a zsidókkal az államot szanálni?

1895 november 20.

A t. Házat az ezernyolcszáznegyvenes évek időszerű zsidó adomája neveltette meg. A mulatságos adoma előadója *Hock* János volt. Íme:

A mi kormányaink a gazdaközönséget csak szivacsnak tekintették, kifacsarták, félretették, egy év múlva ismét elővették, hogy megint használhatóvá legyen, szóval úgy bántak vele mint az ászkórossal, a kinek a végzete a pusztulás. Ez a kormány politikája a mezőgazdasággal szemben körülbelül olyan volt, mint egy dunántúli paraszt ember programja, aki egy helyen képviselőjelöltnek akart fellépni. Mikor azt kérdezték tőle, hiszen nem ért maga a politikához, hát minő programja van, hogy fizetjük ki például az államadóságokat? azt mondta a parasztjelölt, hogy hát kérem egy év alatt én kifizetem. Hogyan? Kérdezték. Hát egyszerűen úgy, hogy összehívjuk a zsidókat, elvesszük tőlük a pénzüket, kifizetjük az államadóságokat, és hogy terhére ne legyenek az ország-

nak, hát szépen kikergetjük őket. (*Zajos derűtség balfelől.*) A nagy tömeg éljenzett, tetszett neki, de egy pár okosabban gondolkodó fő azt mondta, hogy barátom nem jó ez a dolog, mert egy pár év múlva megint csinálnak adósságot, hát akkor mit csinálnak a zsidók nélkül? Gondolkodott és végre azt mondta, hogy hát akkor visszahívjuk a zsidókat (*Zajos derűtség balfelől.*) egy pár évig itt lesznek, és megint kifizetjük az államadóságot. (*Nagy derűtség balfelől.*)

A kuka fiú leánynézőben

1895 március 5.

Hock János a t. Házban arról tartott többek között előadást, hogy az újdonsült képviselők csak a szűzbeszéd elmondása után eszmélnek rá: vajjon tudnak-e beszélni, avagy nem tudnak, lesz-e parlamenti sikerük, avagy nem lesz? A szűzbeszédes képviselőt *Hock* kuka vőlegényhez hasonlította és róla mintázta az alábbi adomát:

És végre is t. ház (*Halljuk! Halljuk! balfelől.*) a parlamentben is csak a tűzpróba a nehéz és ha a szónok egyszer keresztül esett azon, épúgy gondolkozik, mint az az egyszeri fiú, aki leánynézőbe ment atyjával. A fiú kissé korlátolt és meghibbant elméjű volt. Mikor bement a leányos házba, az apja tudtára adta, hogy te fogd be a szád és ne beszélj, mert ha felnyitod azt, azonnal megtudják, hogy ki vagy, és nem kapod meg a leányt. A fiú hallgatott is a vacsora alatt. De midőn a vacsorától felkeltek, a két ifjabbik, élénkebb temperamentumú leány oda sűgött: Te ez egy nagy tökfej. A gyerek ezt véletlenül meghallotta és kipirult arccal futott apjához, hogy azt mondja: Édesapám beszélhetek ám, már tudják! (*Zajos derűtség a bal és szélső baloldalon.*)

Derús választási „atrocitások” Nyitrán

1895 március 19.

A ma élő búskomor és halálra-
szánt nemzedék el se tudja gondolni,
hogy az ezeréves kiállításra seré-
nyen készülődő boldog Nagymagyar-
országon minő kezdetleges eszközök-
kel törték föl a mosoly televény
földjét. Az emberi szabadságot kor-
látozó egyszerű cselekedet, még egy-
szerűbb szófordulat, enyhe hatású
adoma és Retyezáttól egészen föl az
omladozó dévényi várig és azon túl
a Hofburgig már is harsogó kacagás
lélekfinomító hangja csilingelt így a
t. Házat napokon át falrepszó „vi-
haros” és „zajos derűtséggel” töltöt-
ték meg a nyitrai „választási atroci-
tásokról” elhangzott interpellációk,
melyeknek derűt keltő részletei fő-
lött a mai nemzedék a Sanyaro Ven-
delek szomorkás habitusában suhanna
el. *Hortoványi* József képviselő akko-
riban többek között amiatt interpel-
lálta meg *Perczel* Dezső belügymi-
nisztert, mert *Tarnóczy* Gusztáv ne-
vű nyitrai választási elnök jóval a
választást megelőzően, hirdetményt
tett közzé és korlátozni akarta a vá-
lasztás területén lakók mozgási sza-
badságát, holott ez a jog őt csak a
választás napján illette volna meg.
No most pergezzük le az 1895-ben
kibocsátott választási elnöki hirdet-
mény egyes filmkockáit, melyek *Hor-
toványi* képviselő olvasásában a t.
Házban szünni nem akaró harsogó
derűtséget keltett. Íme:

... ezért figyelmeztetem, hogy a megyeház-utcza, kapta-
lan-utcza, hosszú-utcza, pár-utcza és ezekkel szomszédos utcák
lakói magukat egy nappal előbb élelmi szerekkel lássák el.
(*Hosszantartó derűtség a bal és szélső baloldalon.*) Az ezen
utcákban lévő házak kapuinak elzárását is czélszerűnek tar-
tanám, valamint figyelmeztetem a város összes házi-urait,

hogy a tűzbiztonság szempontjából (*Hosszantartó derültség a bal és szélső baloldalon. Felkiáltások: Fecskendők!*) szükséges óvintézkedéseket megtegyék. A nem szavazó t. közönséget pedig ezennel felhívom, hogy a menetet csak ablakokból nézze. (*Hosszantartó élénk derültség bal és szélső baloldalon.*) Csoportosulás nem fog türetni, jó lesz ettől óvakodni, nehogy valaki testi épségben kárt szenvedjen. (*Viharos derültség a bal és szélső baloldalon. Zaj. Elnök csenget.*) Hasonlóan figyelmeztetem a t. választókat, hogy minden községbeli párt csak egy nyéllal ellátott zászlóval jelenhetik meg, (*Zajos derültség bal-felől.*) a többi zászlórudak a választási területen kívül hagyandók. (*Zajos derültség.*) A nem választók a választási területtől magukat távol tartsák (*Derültség balfelől.*) és annak műveletébe sehogyse avatkozzanak, hanem folytassák rendes napi teendőiket. (*Derültség.*) Az ez ellen vétők a netaláni rossz következményeket maguknak tulajdonítsák, (*Élénk derültség bal és szélső baloldalon.*) mert én a rendet minden hatalmamban álló törvényes eszközzel kérlelhetetlenül fenn fogom tartani. (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*)

Száli, Te már hányadszor dicsekszel?

1895 november 12.

Az 5700 éves zsidó viccek fényüket sosem vesztik el. És mindig időszerűek. A Száli-adomák szintén. A t. Ház sokszor derült ezeken. Most *Ragályi* Lajos ellenzéki képviselő szórakoztatta a parlamentet annak a hírek kapcsán, hogy a szabad-
elvű párt nem akar az ellenzéki pártokkal tárgyalásokba bocsátkozni és megalkudni. Íme, a Száll-vicc:

Ez a hírlelés nekünk eszünkbe juttat egy adomát. (*Halljuk! Halljuk!*) Mikor egy vén és csúf asszony roppant felindulással mesélte urának, hogy őt egy fiatalember meg akarta csókolni: erre a szépségben szegény, de években annál gazdagabb asszonynak a férje csak ennyit felelt: Száli, te dicsekszel! (*Nagy derültség.*)

Ha három Kohn találkozik

1895 március 6.

Meszlényi Lajos mondotta el az alábbi adomát:

És azért, t. ház, ha jönnek nekem liberális frázisokkal, vagy jönnek nekem reakcionárius, és ultramontán gyanúsításokkal, ha önök a 67-es alapon állnak, önökkel nem fogok menni soha és nem fogok menni a néppárttal sem, mert a 67-es alapon végül össze fognak jönni, mert ráismernek egymásra ép úgy, mint a három vigécz a kupéban, mikor az egyik azt *mondta: én Köllei vagyok*, a másik azt *mondta: én Korai vagyok*, mire a harmadik azt felelte: akkor mind a hárman Kohnok vagyunk. (*Viharos derűtség a szélső baloldalon.*)

Megették a békát

1895 március 6.

Az egyházpolitikai vitában *Meszlényi* Lajos a vallásháborúk ellen szókokolt és azt mondta, hogy ha a pártok egyesülnének, ennek hasznát csak Bécs látná, nem pedig a katolikusok és a reformátusok. Indokait így támasztotta alá:

T. képviselőház! Mikor én ezt a vitát hallgatom, eszembe jut egy anekdota. Velenczén a tó partján két ember jött haza a vásárról; az egyik eladta a tehenét, nagyon jó kedve volt, és mikor meglátott egy zöld kuruttyoló békát, évődve szólt oda barátjának: „Mennyiért ennéd te meg ezt a békát?” „Ezt a békát?” „Hát annyiért, hogy nekem adod a tehened árát.” (*Nagy derűtség a jobb oldalon. Halljak! Halljuk! Már hallottuk!*)

Hallották kérem alássan? (*Nagy zaj.*) Hát akkor mért ették meg a békát másodszer is? Csak ezt akarom elérni. (*Derűtség. Nagy zaj.*) Akkor tehát, t. képviselőház, fogadásból az egyik megette a béka felét, hogy neki adja a tehen árát — mint ezt önök hallották — erre a másik azt mondta: „Te ne edd meg az egészet, én megeszem a másik felét, ha visszaadod a pénzemet.” (*Derűtség.*)

A tőzsdebírótság elé a válóperekkel!

1895 március 7.

Az egyházpolitikai reformokkal megszüntették a szentszéki bíraskodást és ezt a magyar bíróság hatáskörébe utalták. A vonatkozó törvényjavaslat kapcsán történt az alábbi tréfás közbeszólás, mely viharos derűtséget keltett:

POLÓNYI GÉZA: Már most melyik bíróság lesz az, melynek a szentszék! bíraskodás megszüntetése folytán szubstitúciója előáll; Királyi bíróság a járásbírótság, királyi bíróság a törvényszék, királyi bíróság a tábla, a kúria stb. Melyik eie fognak tartozni a válóperek?

BÁRÓ ANDREÁNSZKY GÁBOR: Á börzebírótság elé! (*Viharos derűtség a bal és szélső baloldalon.*)

Hogyan lehet a múzeum csontvázai közé jutni?

1895 március 6.

Herman Ottó, a nagy természet-tudós-képviselő vitába keveredett gróf *Pongrácz* Károllyal, aki egykor katonatiszt volt, de kvietált, valamint *Ugron* Zoltánnal. A támadásokat *Herman* így háritotta el:

HERMAN OTTÓ: Szavaimat vonatkoztattam arra, hogy grói Pongrácz Károly t. képviselőtársam itt egyszer a polgári elemmel szemben úgy nyilatkozott, hogy azoknak a közügyekbe semmi beleszólásuk nincsen, mert őseik nem hagyták csontjaikat a nemzet csatateréin. Ezzel szemben én örömmel fejeztem ki a felett, hogy Pongrácz Károly t. képviselőtársam katonai pályáján nem követte őseit, hogy csontjait szétszórta volna, hanem azzai gyönyörködtet bennünket, hogy mindnyájan itt láthatjuk.

GRÓF PONGRÁCZ KAROLY: Mit ért ez alatt? (*Derűtség.*)

HERMAN OTTÓ: Hiszen itt van teljes épségben, hiszen előttem ül, nincs szétszedve darabjaira. (*Zajos derűtség.*) Semmiféle gúny nincs ebben.

A második, t. ház, az, hogy Ugron Zoltán képviselő úr jónak látta az én szavaimba közbekiáltani, hogy, „Vigyék a múzeumba! Trappba!” Vegye tudomásul a képviselő úr, hogy, a múzeumba kétféleképpen lehet jutni: Oda lehet jutni, ha az embernek az ahhoz szükséges tudományos képzettsége van; másodsor úgy lehet oda jutni, a hogy a képviselő úr is eljuthat esetleg oda, hogy bevitetik antropológiai tárgynak, ő annak be is válik. (*Zajos derűtség a szélső baloldalon és jobb oldalon. Zaj balfelől és a középén.*)

Hol késik Doktor Úr?

1895 november 20.

Berzeviczy Albert nagy beszédet mondott a mezőgazdaság megsegítése mellett és őt ebben *Hock* János is támogatta. Szónoklatába a következő adomát szőtte bele:

Komoly bajok ezek, t. ház, és nagyon helyesen tette *Berzeviczy* Albert volt államtitkár úr, hogy a kormányt a gazda-osztály szükségleteihez oda vezette. Valóságos tetemre hívás volt ez (*Derűtség balfelől.*) és nekem eszembe jut az ő beszéde és a kormány politikája folytán, hogy szintén *Nestroynál* maradjunk, annak egyik alakja, az az orvos, a ki az egész világot csak anyagnak tekintette, hogy pácienseinek számát szaporítsa, s ezek neki alkalmat nyújtsanak a megélhetésre, az egzisztenciára. És mikor ehhez az orvoshoz egy alkalommal sietve futottak, hogy jöjjön az Isten szerelméért, haldoklik *Qgy* szerencsétlen, azt mondta az orvos: „El akartam hazulról távozni, de nagyon jókor jött.” Mikor beállított a házhoz, a halott már ki volt terítve. A megszorodott családtagok azután vigasztalan arczczal néztek az orvosra s azt mondták: „Nézze orvos úr, késő már, meghalt.” Azt mondta az orvos: „Milyen szerencsések önök, ha csak öt perczczel később jönnek, nem találnak otthon.” (*Derűtség balfelől.*)

Így írtatok ti 1895-ben!

1895 január 19.

1895 január 19.-én a t Ház szellemi olimpiaszán új zászló röppent a magasba: / *Ferencz József*, miniszterelnökké báró *Bánffy* Dezsőt nevezte ki. Az újjáalakított kormányból dr. *Szilágyi* Dezső igazságügyi miniszter kimaradt és helyét *Erdély* Sándorral töltötték be. Az örökké „füstölgő vulkánt”: *Szilágyi* Dezsőt, bukása után a képviselőház elnökévé választották. Ezt megelőzően híveinek és tisztelőinek nagy tábora jelölése érdekében széleskörű propagandát indított. Így egyik híve: *Busbach* Péter képviselő, aki szintén elnöki tisztségre vágyódott, *Szilágyi* Dezsőről röpiratot adott ki és ebben a volt igazságügyi miniszter élet- és jellemrajzát írta meg. A furcsa tartalmú röpirat a könyvárusi forgalomból hamarosan kiesett, azt szerzője bevonatta, de hát egy példány mindig visszamarad és ez a példány történetesen a volt igazságügyi miniszter legnagyobb ellenfele: *Polónyi* Géza kezébe került.

Az írás művészetétől túlságosan messze esett fércmunka tartalmát *Polónyi*, még a képviselőházi elnökválasztás előtt sietett fölhasználni és a t. Ház szakadatlan hahotázása mellett abból szemelvényeket olvasott föl. Nos, mit is írt ez a szerencsétlen *Busbach* Péter, aki még védekezni se tudott, illetve *Polónyinak* adott válaszában kinnal és keservvel vallotta be, hogy röpirata már sehol sem kapható. Íme, így idézett *Polónyi* Géza:

Méltóztassék egy kissé türelemmel meghallgatni, nem a mi táborunkból való... (*Halljak! Halljuk!*) Azt mondja ez az autentikus biográfia és még inkább jellemrajz: „Ez a férfitű, kinek agyában több tudomány van, mint száz másokéban

együttvéve” ... (A jobb oldalra mutat. *Derültség a szélső baloldalon.*) T. ház! Ez a „gnóti sze autón”, ismerd önmagadat törvénybe iktatása, az önismeretnek nyilvánítása, egy szent-ágostoni konfesszió a szabadelvű pártból... (*Élénk derültség a szélső baloldalon. Olvassa.*) ... „rideg, visszataszító modorával, magán kívül minden mást lekicsinylő viselkedésével szerencsésen elidegenítette három év alatt az egész pártot, (*Derültség a szélső baloldalon.*) sőt annyira jutott, hogy a júniusi Wekerle-válság alatt még volt ministertársai közül is többen nem akartak vele egy kabinetben ülni, és roppant erőfeszítés kellett hozzá, hogy a felmerült nehézségek elháríttassanak. Nincs az az európai parlament, a melynek ő díszje nem lehetne, de nincs az a társaság, melyet ő nem fészélyezne, (*Derültség a szélső baloldalon.*) szikrázik belőle az elmésség és tudomány és mégis hideg fut végig mindenki hátán, Ha belép a társaságba. (*Derültség szélső baloldalon.*) Ellentéte a legnagyobb fénynek és a legsötétebb árnyéknak. (*Derültség a szélső baloldalon.*) Mások elmennek, ha azt látják, hogy egy társaságnak terhére vannak; ő marad, és vagy meghódítja, vagy elzavarja a társaságot. (*Derültség és felkiáltások: Szerző! Szerző! Derültség.*) Egyetlen ember tartott ki mellette, mikor mindenki elfordult tőle, de az is ugyanolyan természet volt, mint az övé, csak az ő tehetsége nélkül.” (*Derültség a szélső baloldalon. Felkiáltások: Ki volt az?*) Keressék meg maguk között! (*Derültség a szélső baloldalon. Olvassa:* „A hatalmat az ő saját joga szerint követeli; ezt tőle elvonni akarni, jogfosztás. Ő a hatalom élvezetében kéjeleg; ez pótol nála minden földi gyönyört, ezért végsőig megvédi annak birtokát. Ambíciója határt nem ismer; gyűlöl mindent és mindenkit, a ki ambíciója megvalósulásának útjában áll, és annak kielégítésében akadályozza.”

Írta 1895-ben Busbach Péter. (*Zajos derültség és felkiáltás a szélső baloldalon: Lássuk a szerzőt! Lássuk a szerzőt!*)

T. ház! Úgy látszik, az önök czirkulusai e tekintetben is „neli me tangere” nagy értelműséggel, egyhangúsággal így olvastam, bizonyosan Busbach Péter benne volt. (*Élénk derültség a szélső baloldalon.*) Kijelölték egyhangúlag a ház elnökévé. (*Busbach Péter szólásra jelentkezik. Élénk derültség és felkiáltások a szélső baloldalon: Éljen a szerző!*)

Félreértett ügyvédi tanács

1895 november 20.

A költségvetési vitában *Láng* Lajos hevesen támadta az ellenzékét és a bekövetkező bajokért felelőssé tette. *Hock* János *Láng* Lajos vádját a következő adomával utasította vissza:

Ez a támadó politika nekem eszembe juttatja azt a nagyon megszorult vádlottat, aki egy alkalommal a bíróság előtt állt és ügyvédjének azt a tanácsát vitte magával, ha nagyon szorongatnak, légy bátor, ez imponál, végre is a dolog oly világos, *hogy* másképp alig lehet azt elleplezni, mintha ártatlanságod önérzetével lépsz föl. (*Derűltség bal és szélső baloldalon.*) Mikor aztán a bűnös a vádló ügyész beszédje alatt, mikor az felolvasta bűnlajtsromát, összeroskadt, akkor hirtelen eszébe jutott az ügyvéd tanácsa és így szólt: „Elnök úr, szót kérek!” „Mit akar?” „Kérem, miután engem az ügyész úr nagyon sanyargatott, és olyan részletesen beszél el az én bűneimet, mintha jelen lett volna velem együtt: kérem őt is becsukatni.” (*Élénk derűltség a bal és szélső baloldalon.*)

Kr. u. 1-től egészen 1895-ig nem volt róla tudomása

1895 január 25.

Pap Géza, az *Altruista Bank* későbbi vezérigazgatója, kormánypárti képviselő volt és ebben a minőségében kifogásokat emelt a tanfelügyelői intézmény ellen. Reformokat követelt, melyeknek szükségességéről korábban már több ellenzéki beszéd hangzott el. *Sima* Ferenc ellenzéki képviselő *Pap* Géza „felébredését” a következő talpraesett adomával jellemezte:

Az egyszeri keresztény ember nagypénteken teljesen leverte, búsan jött ki a templomból, s a mint kilép az utcára, legelőször egy zsidóval találkozik. Azt nyakon csípi, s elkezd ütlegetni. Kérdi tőle a zsidó: „Miért bántasz engemet?” „Azért, mert ti öltétek meg Jézus Krisztust!” Azt mondja erre a zsidó:

„Hisz az Istenért, az már nagyon régen volt!” „Lehet, mond a keresztény, de én most jöttem ennek tudomására.” (*Derültség a szélső baloldalon.*)

Zay vagy zaj

1895 január 22.

Zay Adolf képviselő beszéde közben a t. Házban nagy zaj támadt és a szónokot alig tudták megérteni, mire Hoitsy Pál ellenzéki képviselő így süvített közbe:

Hisz ez nem szónok! Csak zaj! (*Zajos derültség a bal és szélső baloldalon.*)

A tüzes kövekhez mi hozzá vagyunk szokva

1895 január 21.

Asbóth János képviselő mondotta:

Mikor a Vezúv tetején állottam, és a hivatalos őr, a zsan-dár jelentette, hogy már most t. uraim, tovább menni nem szabad és nem lehet, mert a Vezuvból tüzes kövek repülnek ki, akkor hozzánk sompolyogtak a nápolyi gyerekek és mondták az ő sajtáságos, az idegenek számára készült francia nyelvükön: „Mussin!” „Mussin!” csak tessék velünk jönni, mi elvezetjük a kráterig.” „De hát a tüzes kövek, melyek a vulkánból röpködnek?” „Óh, mi hozzá vagyunk szokva azokhoz a tüzes kövekhez!” válaszoltak a nápolyi gyerekek. (*Derültség.*)

Hol van az akasztófakötél?

1895 január 21.

Ugron Gábor élesen támadta Darányi Ignácot, az agráriusok vezérét, aki kormánypárti volt és egyik beszédében a dolgokat úgy állította be, hogy a hozott törvények megmásíthatatlanok. A megkövesedett törvényekről Ugron Gábor a következőket mondotta:

Hisz voltak törvényhozások, melyeket köz-nevetségül idéznek a történetírók, s melyeket változhatatlannak mond-

tak a törvényhozók. Ilyen volt az a francia alkotmány, melyet a respublika „örök időkre” hozott és mely már hat év múlva nem létezett. Volt a görögöknél is példa: a lokriak azt rendelték el, hogy a ki törvényük változtatását akarja indítványozni, kötéllel jöjjön a gyűlésbe, hogy ha indítványát elvetnék, azonnal ki lehessen végeztetni. Hol vannak a lokriak törvényei? Nem maradt azokból semmi, csak a kötél. (*Élénk derűtség a baloldalon.*)

Báró Bánffy Dezső szónoki sikerének titka

1895 március 5.

Báró *Bánffy* Dezső miniszterelnök nem tartozott a szónokművészek rendjéhez. Röviden: nem szeretett szónokolni. De annál képzetesebb és erélyesebb ember volt és ennek köszönhette magasan ívelt pályafutásának sikereit. Valaha Beszterce-Naszód főispáni tisztségét töltötte be és hirtelen fordulattal érkezett meg a t. Ház elnöki székéhez, majd rövidesen rá kormányalakításra kapott megbízást. *Hock* János így jellemezte *Bánffy* szónoki készségének hiányát:

És az, a ki ezzel szemben a hatalmat czélnak tekintve, kész bárminő tekintetben alkuba bocsátkozni, legyen az felfelé, legyen az lefelé és végződjék Besztercze Naszódon, vagy a szászok között, ez beleül a miniszterelnöki székbe, hogy aztán az egész művelt Európa meglepetésére itt tapsok között hirdesse, hogy „én uraim, szónok nem vagyok!” (*Élénk derűtség és tetszésnyilvánítás a bal és szélső baloldalon.*)

Én azt hiszem, nincs igaza a t. miniszterelnök úrnak; ebben a tekintetben téved. Mert a szónokoknak próbaköve a siker. Már pedig míg a t. miniszterelnök úr a miniszterelnöki székben ül, olyan beszédet nem fog ott elmondani, a mit meg ne tapsolnának. (*Élénk derűtség a bal és szélső baloldalon.*)

Aesopus rókája a Hofburg csapdájában

1895 március 4.

Tisza Kálmán politikai életének kőkorszakában az ellenzéki padokban ült, később pedig maradandó emlékü kormánypartot alakított. *Kovács* Albert ellenzéki képviselő *Tisza* Kálmánra hivatkozott és amiatt interpellált, hogy az 1867.-iki törvényeket labanc-szellemben hajtják végre és azok nem szolgálják a nemzeti eszmét. *Kovács* Albert *Tisza* Kálmán életének nagy fordulatát így példázta:

Épen 20 éve annak, hogy először ment fel a Hofburgba, és mikor a küszöbhez érkezett, mint az Aesopus rókája, bámulva jegyezte meg, hogy mennyi befelé menő kuruczlabnyom van ott, de kifelé jövő egy sincs, (*Élénk derűtség és tetszés balfelől.*) mert a kifelé jövők már mind labanczlábnyomok. (*Derűtség balfelől.*) Azután belépett az előszobába, ott a bevert szegeken több ezer kuruczoldományt látott fel függesztve; szaporán oda akasztotta a magáét is, és nyakába öltött egy labanczköpenyeget. (*Derűtség balfelől.*)

A Borsszem Jankó a t. Házban

1895 március 4.

Az országban híre terjedt, hogy Bécs a nemzeti követelések egy részét teljesíteni fogja. A kormány — hogy az ellenzék népszerűségét csökkentse és hajlamát gyengítse — arra törekedett, hogy az engedményeket Bécs neki adja, ami tudvalevően sikerült is. Evégből a Bánffy-kormány széleskörű propagandát indított meg. *Kovács* Albert ellenzéki képviselő a helyzetet így vázolta:

A királyi kihallgatások alkalmával a kormánypart egyik oszlopos tagja megjelent a király előtt, és folyton saját legfőbb gondolatával lévén elfoglalva, akármi volt a hozzá intézett első kérdés, azt felelte rá: Apponyinak a nemzet követeléseit meg-

adni nem lehet! És midőn a jóságos király némi meglepetést mutatott, hogy egy magyar ember így beszélhet, hirtelen azt tette hozzá: Ha pedig felséged meg akarja adni, akkor adja meg a liberális pártnak, mert az is megerősödik általa. (*Derűlt-ség a baloldalon.*) Tehát ez a fin de siècle Deák Ferencz is oly fontosoknak tartja e követeléseket, a melyek képesek egy pártot megerősíteni.

Ezzel ellentétben gr. Csáky képviselő úr ezen követelések csekély voltát demonstrálta ma itt előttünk, és a kormánypárt lapjai ritka egyértelműséggel, tehát valószínűen egy forrásból származóan hirdetik, hogy ezek csekélységek. Például az egyik, úgy hiszem, a Pesti Hírlap, a másik, a Magyar Hírlap ezeket az Apponyi bogarainak nevezi, a másik, a Magyar Hírlap így kiált fel: minő csekélység ez azon nagy alkotáshoz képest, hogy a legények ezentúl a nótárius előtt fognak megházasodni, s nem a pap előtt. (*Derűlt-ség a szélső baloldalon.*)

Ez alapon a kormánypártnak, (*Felmutatja a „Borsszem Jankó” című élczlapot. Derűlt-ség.*) a labanczpolitikának ez a legutálatosabb orgánuma, meg így illusztrálja képen: Apponyi kényelmetlenül ül egy háznak szögletén, talán épen villámhárító csúcsán, ez a katonai akadémia, Bánffy pedig kínálja neki a piros bársonyszéket s azt mondja: milyen bolond ember lehet az, mikor csak tőle függ azon kényelmetlen helytől megszabadulni és oda beülni. Ebben mégis van annyi igazság, hogy hosszú idő óta valóban csak tőle függ.

Ugyanezen pártközlöny a nemzeti követelésekről így nyilatkozik: „Gr. Apponyi Albert jászberényi főkortesét Baltó János ügyvéd urat, az igazságügyi miniszter jászberényi közjegyzővé nevezte ki. Legyünk őszinték, s köztünk maradjon a szó, voltaképpen az ilyen Battó János-féle dolgok, ezek az Igazi nemzeti követelések. (*Zajos derűlt-ség a baloldalon.*)

Törvényjavaslat a zsidó könnyű lovasságról?

1895 február 15.

A katonai reglamenta előírja, hogy a „*Térdelej imához!*” vezényszóra a katonáknak valláskülönbség nélkül le kell térdepelni. Emiatt sok fölszólas hangzott el a t. Házban és pedig annak nyomán, hogy *Krieghammer* közös hadügyminiszter a túlnyomórészt mohamedán vallásúakból újoncozott bosnyák ezredeket a fönti szabályzat előírásának kötelezettsége alól fölmentette. Nosza, most jöttek a protestánsok és képviselőik útján követelték, hogy fiaikat a térdeplés kötelezettsége alól a hadügyi kormányzat szintén mentse föl. *Hock* János, aki tudvalevően katolikus pap volt, ezzel ellentétes álláspontot foglalt el és véleményét így fejtette ki:

Én tehát ezt a kérdést másképp nem tartom megoldhatónak, mintha a territoriális rendszer elejtésével, külön sorozzuk a hadseregbe vallásfelekezeti szerint az ezredeket (*Nagy derűltség.*) és akkor azután fölállítunk protestáns tüzérséget, katolikus honvédséget, lutheránus bakákat, és zsidó könnyű lovasságot. (*Nagy derűltség.*)

Offenbach svájci admirálisa

1895 november 18.

Asbóth János képviselő beszédében többek között kifogásolta, hogy a vezető állásokat az úgynevezett születési arisztokráciával töltik be és a következő tréfás példát említette:

Offenbachnak van egy operettje, a mely 20 évvel ezelőtt igen népszerű volt, ma is adják. (*Halljuk! Halljuk!*) Méltóztattik tudni, hogy Offenbachnak az volt a sajátsága, hogy vidám köntösben velőkéig ható szatírával ostorozza az emberi és politikai visszasságokat. Ezen operettjében a „Párisi élet”-ben előfordul egy svájcei admirális. És mikor Gordremark báró

azt kérdi: Hogyan van az, hogy valaki svájcki admirális, mikor Svájcnak nincs tengere? Azt a magyarázatot adja neki Quimper Caradoc grófné, hogy ez az úr azért svájcki admirális, annak daczára, hogy Svájcnak nincs tengere, mert ő születési joga alapján admirális. *(Derűtség a bal és szélső baloldalon.)'*

Jó-e a hatodik emeletről leugrani?

1895 november 18.

Láng Lajos nagy beszédet mondott és az ellenzéket azzal fenyegette, hogy jön majd a választás és vége lesz az ellenzéki képviselők népszerűségének. Fenyegetését Bismarck-ado mával tarkította:

Az igen tisztelt urak némileg emlékezhetnek Bismarcknak azon híres emberére, a ki leesett az 5-ik, vagy a 6-ik emeletről és a kitől esés közben azt kérdezte egy barátja: hogyan érzed magadat? — Nagyon jól — felelt az — föltéve, hogy ez az állapot már tudniillik az esés nagyon soká tart. Csakhogy az esés véget ér és akkor kellemetlen az érintkezés a talajjal, vulgo: a választás, nagyon rossz lesz. *(Élénk derűtség a jobb oldalon.)*

Hát aztán a nazarénusok kire szavaznak?

1895 április 5.

Az egyházpolitikai vitában *Polónyi* kifogásolta, hogy a beterjesztett törvényjavaslat értelmében a felekezetenélküliséget törvénybe iktatják. A szónok szerint ezzel a kormány lehetővé teszi, hogy a nazarénusok azt fogják tenni, ami jólesik, nem fognak katonáskodni, nem fognak egyházi adót fizetni és ami nézete szerint a legnagyobb baj: nem fogják gyakorolni állampolgári kötelezettségüket. *Polónyi* mindjárt példát említett. Íme:

A nazarénusok egyik vallási dogmája az, hogy ők harmadik személy harcaiban, vitáiban bírakul magukat fel nem tolják. Már most mi ennek a konzekvenciája? A tapolczai

képviselőválasztáson szemben állott egymással két jeles hazafi: Kossuth Ferencz és Vörös László. Ez a két fél egymással szemben állott, bíraskodni kellett közöttük, választani a kettő között. De azt mondják a nazarénusok: Rettentő módon tiszteljük mi Kossuth Ferenczet, szeretjük, becsüljük, el is mennék reá szavazni, ha nem volna ellenjelöltje (*Zajos derültség a szélső baloldalon.*), de mivel ellenjelöltje van, tartózkodnunk kell a szavazástól. (*Derültség a szélső baloldalon.*)

A legizgatóbb olvasmány: az adókönyv

1895 március 5.

Deák Ferenc kedvenc adomáját elevenítette fel *Beöthy* Ákos ellenzéki képviselő, aki beszédében azt állította, hogy a parlament túlságba hajtott törvénygyártó működése a tömegeket nyugtalanítja és a kormányt ennek megszüntetésére szólította föl. Erről aztán a következő adomát fonta bele a beszédébe:

Egy alkalommal Albrecht főherceghez, vagy valamelyik magasabb rangú méltósághoz beállított egy ismerős magyar ember és panaszkodott, hogy nincs a helyzettel megelégedve; midőn azt kérdezték tőle, hogy hát miért? Azt mondta: „Kérem mióta bizonyos könyvet olvastam.” Erre felpattan az illető méltóság és azt mondja: „Ezek a haszontalan skriblerek mindig bajt okoznak könyveikkel, írásaikkal. Nos, és micsoda könyv volt az? Felel magyarunk: „Az adókönyv!” (*Nagy derültség.*)

Meszlényi Lajos kiállításra küldi a kormányt

1895 május 1.

Meszlényi Lajos azt fejtegette, hogy Magyarország a civillistához évente 4,650.000 forinttal járul és az ország ezen a címen 28 éve alatt 120 millió forintot fizetett ki. Ezért a pénzért inkább állítsák föl a magyar udvartartást és javaslatát így indokolta:

Különösen reménykedtünk mi abban, hogy midőn a nemzet most ezredéves nagy emlékűnepét kívánja megülni, ha

majd talán ide téved az idegen, a ki olvasott vagy hallott egy önálló Magyarországról, azt kérdezi: hol van önállóságtok? Van-e egy hadseregetek önálló? Van-e egy bankotok önálló? Nincs! Mitek van tehát? Egy viczehofmeisztertek, vagy schlosshauptmanntok, a ki meldungjait a királyi várba küldi fel. És aztán talán lesz egy be nem végzett kiállításunk, a hol kiállíthatjuk a jelen kormányt a kormányelnökkel együtt. *(Zajos derűlség.)*

Szamaraknak igen, lovaknak nem

1895 március 13.

Nagy-Küküllő megyében pompás vármegyeházat építettek és emiatt 4 százalékos pótdót vetettek ki. *Ug-ron* Gábor így tiltakozott a pénzparlás ellen:

Egy királyi palotát állítottak oda; mikor megvizsgáltam, láttam, hogy még a mosdótálat is a főispánnak, a vármegye költségén szerezték be. Igaz, hogy a közéletben szoktuk a főispánokat mosdatni, de a mosdótálat ők hozzák oda. *(Derűlség a szélső baloldalon.)* S mikor végignézttem, azt láttam, hogy egy istállót építettek a főispán lovainak 16.000 forinton, mire azt a megjegyzést tettem, hogy eddig volt a vármegyeházban hely, a főispán szamarainak. *(Zajos derűlség a szélső baloldalon.)* de nem építettek hivatalos helyiséget a főispán lovainak. *(Zajos derűlség.)*

Mit csinálna a középkori kényúr a XIX. században?

1895 november 18.

Asbóth János ellenzéki képviselő a Bánffy-kormány politikai berendezését középkori oligarchikus berendezéshez hasonlította és párhuzamot vont a középkori és a kilencvenes évek politikai rendszerei között

Hogy ha Németújvári Henrik, a ki egykor bán és nádor volt, és az ő fia Iván *(Derűlség a baloldalon.)* ma élne-nek, ők azt az utat követnék ma is, mint akkor és ide-

gen várakat és domíniumokat próbálnának elfoglalni? Azt bizonyára nem tennék, mert akkor hamar eljátszanak játékukat. Ezek az oligarchák rendkívüli képességgel és rendkívüli akaraterővel ellátva, mindig a maguk korának színvonalán állottak és ismerték annak minden csínját bínját. Ma Németujvári Henrik bán, Smith Ádámnak, a nagy angol nemzetgazdásznak mindenekelőtt azon tanát venné figyelembe, hogy minden portékát a legolcsóbb piacon kell venni és a legdrágább piacon kell eladni. (*Derűtség a bal és szélső baloldalon.*) Németujvári Henrik bán, ha ki akarná elégíteni oligarchikus törekvéseit, pártját összevásárolná az olcsó népszerűség piaczán, és a kormányhatalom drága piaczán vinné vásárra. (*Zajos derűtség a szélső báloldalon.*)

Hát én akkor miből élek?

1895 november 20.

Hock János arról beszélt, hogy a közéletet meg kell tisztítani és a képviselői tisztséget se szabad olybá tekinteni, mintha az kenyérkereset, vagy pláne a vagyonszerzés eszköze volna. De erről a Bánffy-kormány politikája miatt le kell mondani. És miért? Erre *Hock* János így válaszolt:

Mikor a vak koldus a templom ajtajánál várta a bejövő nagy urak alamizsnáját, többek között arra jött egy orvos is, a ki azt mondotta: Barátom, magszabadítalak én a bajodtól, elveszem a szemedről a hályogot, hogy tisztán láss! Erre azt mondotta a koldus: Kérem, ne bántsa, miből éljek meg én akkor? (*Nagy derűtség.*)

A borraalóznak excellenza, a nagybajuszú atyafinak csak signore capitano megszólítás dukál

1895 február 20.

Az ellenzéki képviselők a címkőség ellen szónokoltak. *Thaly* Kálmán a helyzetet így magyarázta:

Hiszen utazzék valaki például Nápolyba, Palermóba, szálljon egy előkelő hotelbe, osszon egy kissé bőven borra-

valót és azonnal exczellenciázzák, sőt még a principe címet is megkapja. Az olasz annyira kinézi az emberből, hogy kinek mi hízeleg, hogy boldogult Orbán Balázs képviselőtársunkat, mikor Nápolyba utazott, mert nem szállt volt a legelső hotelbe — gazdálkodni akarván — és mert nem osztott bőven, hanem csak tisztességesen borraivalót, de mivel nagy bajusza volt, az olaszok nem excellenzának, hanem *signore capitano*nak címezték. (*Zajos derültség.*)

Szefitvánéji álom borul a t. Házra

1895 március 5.

A magyar közéletben a nemzeti követelések színes kárpitja nyiladozott A magyarság nagy ünnepének előestéjén, a millenáris kiállítás előtt vagyunk. / *Ferencz József* a katonai követelések kivételével megbarátkozott a nemzeti kívánságok teljesítésének gondolatával és már megtette a kezdeményező lépést. Az uralkodó pártok, a nemzetiek és a kormánypártiak egymással versenyeznek, hogy a kolchisi aranygyapjút Bécsből elhozzák és a nemzeti vívmányokkal uralmukat biztosítsák. Az ellenzék véleménye etekintetben is szöges ellentétben állott a Bánffy-kormány álláspontjával, mert attól tartott, hogy ha az engedményeket a többséget alkotó szabadelvű párt kapja, ez csak szűkebb körben mozoghat, mert a kormány — hogy uralmát biztosíthassa, — Bécsben meg fog alkudni, nyilván a nemzeti követelések teljesítésének rovására. *Shakespeare Szentivánéji álma* nyomán erről mondotta *Hock* János az alábbi mesészip hasonlatot:

Ily körülmények közt hogy fejlődhetik ki a parlamentarizmusban szükséges váltógazdasági rendszer, a mely friss erőket, friss törekvéseket hoz a kormányzatba? (*Úgy van! Úgy van! balfelől és a szélső baloldaltól*) Hiszen kérem, az ilyen verseny engem erősen emlékeztet a „Szentiván-éji álom”

alakjaira, a kik egymás közt azért versenyeztek, hogy az oroszán szerepet is játsza el, Zuboly-e, vagy Forgács? Az egyik azt mondja, hogy én fogom játszani az oroszánt, mert én tudok legjobban ordítani. Azt mondja reá a másik: „Te nem játszhatod, mert a magas uraságok majd megijednek ettől a hangtól, és szétfutnak.” „No hát akkor szelíden fogok ordítani, mint a gerlicze madár.” (*Élénk derűtség és tetszés balfelől.*)

Milyen lyukba verjék be a szöget?

1895 január 28.

Wlassics Gyula tudvalevően kiváló büntetőjogász volt és az 1895-ben megalakult báró *Bánffy* Dezső kormányában közoktatásügyi miniszterré nevezték ki. Csak melleleg jegyezzük meg, hogy *Wlassics*, akit */.* *Ferencz József* a bárói rangra emelt kiváló pedagógusnak bizonyult, mert a legjobban bevált iskolatörvények nagy része az ő kezemunkája volt. De azért büntetőjogászai minősége miatt a parlamentben sok támadás érte. *Hock* János a közoktatásügyi tárca költségvetésének tárgyalásánál így évődött *Wlassics* miniszterrel:

A t. vallás és közoktatási minister úr tehetségeiben kétségtelenül erőt nyert a kabinet, de ez, meggyőződésem szerint, a közoktatás ügyének rovására történt. Mert a mint mérnök-ből csináltak belügyminisztert, a mint főispánból kultuszminisztert, úgy az ő büntetőjogi szaktekintélyét a kultuszminiszteri tárca szekeréhez kötötték s ez ép oly dicstelenül fogja őt meghurcolni, mint a hogy egyszer Ilion falai körül Achilles meghurcolta Hektor holttestét. (*Derűtség balfelől.*) Nem abba a pozícióba helyezték, tehát a minister urat, a hol kétségtelenül tehetségeit szakszerűen ki is fejthette volna és valaki ezt a rendszert akként jellemezte, hogy a mi parlamentünkben az a furcsa gyakorlat kapott lábra, hogy a gömbölyű lyukba szögletes szöget vernek, a szögletes lyukba pedig gömbölyű szeget dugnak. (*Elénk derűtség és tetszés balfelől.*)

Előbb nevezzék ki titkos tanácsosnak, azután legyen színházi kormánybiztos

(1896) Az állami színházak kormánybiztosa: báró *Nopcsa* Elek ellen vezetett támadások egyik élharcosa — *Bartók* Lajos mellett — *Pázmándy* Dénes ellenzéki képviselő volt ő a színházi kormánybiztosok dolgát így kívánta elintézni:

Nem keresem az intendás urak személyében a hibát. Hiszen tudják, hogy ilyen intendáns két esztendeig, maximum három esztendeig tart, akkor kinevezik belső titkos tanácsosnak és úgy eltűnik a magyar színművészet teréről, hogy abszolúte még látni sem lehet. Én sokkal praktikusabbnak tartom, hogy mielőtt intendáns lesz valaki, azonnal neveztessek ki belső titkos tanácsosnak, (*Zajos derűtség a szélső baloldalon.*) sokkal olcsóbb ez az országnak, mintha ezt az állást mindig milliókkal fizetjük meg. (*Derűtség.*)

Eret vágott, köpülőzött, pióczott, enni se adott és a beteg mégse tud talpra állni

1896. január 20.

Perczel Dezső belügyminiszter a vármegyék és önkormányzatok hatáskörét különféle intézkedéssel mindinkább szűkítette és emiatt a vármegyei élet ellanyhult *Eötvös* Károly a helyzetet a következő példabeszéddel jellemezte:

Szóval a t. belügy minister úr úgy tesz most a vármegyékkel és az önkormányzattal, — a mit pedig nagyon csodálok, mert hiszen az alispáni székből jött a belügyministeri állásba, — mint az egyszeri mesebeli csodadoktor tett a beteggel. De nem is mesebeli, hanem valóságos, de ostoba doktor tett a betegével, a kiről, mikor mindig rosszabbul és rosszabbul lett, azt mondotta: eret is vágtam rajta, meg is köpülőztem, meg is pióczáztam, enni se adok neki, és még se tud talpra állni. (*Nagy derűtség.*)

Az asszony verve jó ...

(1896) *Lukáts Gyula* mondotta el:

Egy régi viccz jut eszembe. Valahányszor Péter elment a paphoz gyónni, alaposan elverte a feleségét. A gyóntató azt kérdezte, hogy miért veri meg a feleségét a gyónás előtt. „Azért verem meg, merthogy verés közben Maris elmondja az összes bűneimet és a gyónásnál ezért semmiről se íeledkezek meg”, felelte Péter. (*Zajos derültség.*)

Ki nyerheti el a választói jogosultságot?

1895 november 29.

A Bánffy-kormány a választói jog: módosításának gondolatával foglalkozott és ebből folyóan tömérdek javaslattal árasztották el *Erdély* Sándor igazságügyi minisztert. A javaslat-szerkesztők rendjéhez tartozott *Szulyovszky* Dezső, aki a Nyitrán lezajlott második képviselőválasztás választási elnöki tisztséget töltötte be és vakbuzgó híve volt a Bánffy-kormánynak. Szolgálatait később azzal jutalmazták, hogy a szentágotai állami birtok bérletét neki adták, amit a parlamentben szóvá tettek. *Szulyovszky* az igazságügyi miniszternek átnyújtott választási tervezetét a pozsonyi *Grenzbote* c. lapban mindjárt nyilvánosságra hozta. Ebből néhány derűs részlet *Polónyi* olvasásában a következőket tartalmazta:

1. „Bei Reichstagabgeordneten-Wahlen besitzt jeder in Ungarn geborene oder nach Ungarn zuständige Bürger das Wahlrecht, der nicht dümmer, älter, jünger oder gescheidter aussieht (*Nagy derültség a szélső baloldalon.*) als es tatsächlich ist und den in den §§. vom Jahre 1848 des Wahlrechtes umschriebenen Bestimmungen entspricht.”

2. „Juden und die für die jeweilige Regierungspartei stimmen, können auch dümmer, gescheidter, jünger oder älter

aussehen, als sie thatsächlich sind.” (*Nagy derűtség a szélső baloldalon.*)

A civilizáció átka: a szakember

(1896) A t. Ház a filoxera által elpusztított szőlőbirtokok telepítésének kérdésével foglalkozott. A kormány úgy tervezte, hogy a károsult birtokosokat, akik újból telepíteni akartak, kötvénykölcsönrel támogatja. A károsodás mérvét aztán bizottságok állapították volna meg és ehhez szabták volna a folyósítandó kölcsönösszeget. A kérdéshez hozzászólt Jókai Mór is, a nagy mesemondó, akinek a Svábhegyen tudvalevően villája volt és kis kertjében rózsákat és nyilván kedvtelésből szőlőt termesztett. Jókai után aztán fölállt a másik nagy mesemondó: Eötvös Károly és a t. Ház szakadatlan nevetése közepette a kiküldendő becselő bizottságokról így összegezte a véleményét:

De egész komolysággal szólva, Jókai Mórnak van egy nagy érdeme: ő maga-magának egy kis szőlőt tudott fenntartani itt a budapesti határban, évenként annyi pénzen, a mennyit 10 évi bortermés se ér, s a mennyit egész villája se ér. (*Élénk derűtség.*) De hát kiből fog állani ez a bizottság? Hát nem másokból, mint a kiből szoktak állani más eféle bizottságok. Egy csomó rovertudósból, egy csomó állás nélküli professzorból, egy csomó miniszteri és osztálytanácsosból, kiket hivatalukban használni nem lehet; nyugdíjazni nem akarjuk őket, hanem kényelmes életet és jó fizetést akarunk nekik biztosítani. (*Derűtség a bal és szélső baloldalon.*) Állani fog egy pár újságíró-szakértőből, borászati lapok riportereiből, a kik szőlőt csak vasútról láttak, (*Derűtség.*) soha nem műveltek, a kik az oltás módját a „Conservations-Lexikon”-ból ismerik, de oltást sohasem láttak; állani fog olyan szakértőkből, a milyenektől az Isten mentsen meg minden államot. (*Hosszantartó derűtség.*) A civilizációnak nincs nagyobb átka, mint az úgynevezett szakember! (*Élénk derűtség.*)

Vörös széken ülök, de azért a zöld dolgokat is meghallgatom

(1896) 1896 május 10.-én *Ugron* Gábor az általános választói jog kiterjesztése érdekében nagy népgyűlést hívott össze és a Lóverseny-téren tartott gyűlésről beáramló néptömeg zajos tüntetéseket rendezett. *Krecsányi* Kálmán rendőrkapitány, a későbbi idők kiemelkedően értékes detektívfőnöke, a kivezényelt rendőrséggel a tömeget szétverette és az esemény zajos parlamenti interpellációkban nyert csattanós befejezést. Az ellenzéki képviselők éles hangon támadták *Perczel* Dezső belügyminisztert, aki egyik szónoknak *Meszlényi* Lajos közbeszólására a következő választ adta:

PERCZEL DEZSŐ: A tömeg nagy része a gyűlésen nem akart résztvenni másképp, mint vörös zászló alatt. (Egy *hang balfelől*: *Ez is ürügy a rendőri beavatkozásra?*) Semmi ürügy! Ez tény! (*Felkiáltások a szélső baloldalon: Ráfogás!*)

MESZLÉNYI LAJOS: A miniszteri vörös bársonyszéken tessék ülni, nem olyan nagy baj! (*Derültség. Zaj balfelől.*)

PERCZEL DEZSŐ: Vörös széken ülök, de azért a zöld dolgokat is meghallgatom. (*Derültség jobbfelől.*)

Kis fejet könnyű rázogatni

(1896) Egyik néppárti képviselő kisfejú ember volt. Gróf *Apponyi* Albert az ellenzéki padokból nagy beszédet tartott a választófelirati vitában, miközben ez a képviselő úr tiltakozásának jeléül sűrűn rázogatta és csóválta a fejét. *Marsovszky* föltűnő fejmozgatására *Hock* János így süvített bele:

Könnyű azt rázni! (Általános derültség.)

Semmi sincs új a nap alatt

A dombóvár—győri helyi érdekű vasút engedélykíratát Széll Kálmán volt pénzügyminiszter nevére állították ki, viszont a vasútépítés egyik finanszírozója Steiner Ignác volt. Pázmándy Dénes ellenzéki képviselő emiatt interpellált és mondotta:

Szóba hozta a t. kereskedelmi miniszter úr a strohmannokat. Hát elégséges annak a dombóvár-győri vasútnak jelenlegi engedélyesét tekintenünk, aki ezen engedély alkalmával addig vitte, hogy becsületes nevét Steiner Ignácból Széll Kálmánra változtatta. (*Derültség a szélső baloldalon. Felkiáltások: Széll Ignác.*)

Ha Pap, hát ne házasodjék

1896 február 15.

Pap Géza kormánypárti képviselő, aki tudvalevően agglegény volt, a theológiai intézetek oktatásának szellemét bírálta. Hock János pap-képviselő szellemes szójátékkal így vágott vissza:

Ami pedig t. ház, a theológiai intézetek tanítására vonatkozik, arra is van észrevételem és ez, azt hiszem, annál fontosabb kérdés, mert itt a múltkor Pap Géza t. képviselőtársam is kitért a theológiai intézeteknek nem csak a tannyelvére, hanem azok szellemének kritikájára is; sőt tovább ment, egy kalap alá vette az összes egyházpolitikai kérdéseket egészen a coelibatusig. (*Derültség a bal és szélső baloldalon.*) Azt hiszem, a t. képviselőtársam a legilletékesebb a coelibatus ellen beszélni, mert ő született „Pap” és így körülbelül a mi klasszikusunkba tartozik, (*Derültség balfelől.*) de hogyha annyira ellensége a coelibatusnak, úgy méltóztassék ezt a törvényt először magára nézve eltörölni. (*Élénk derültség.*)

Így vagy úgy, de ha így, inkább úgy

1896 január 29.

Hock János a csongrádi választási visszaélések miatt interpellált és támadta *Perczel* Dezső belügyminisztert, akinek szájába a következő szójátékot adta:

Nohát t. minister úr, nyújtottam én a csongrádi választások ügyében konkrét adatokat egyes esetekről és mi volt a következménye? Az, hogy a minister úr azt mondta: akár ezt teszem, törvényt sértek, akár azt cselekszem, törvényt sértek, tehát ha már törvényt kell sértenem, úgy sértem meg, hogy az nekem használjon. (*Zajos derűtség a baloldalon.*)

A malom a tied, a vám a bátyádé

1896 február 26.

Arról beszéltek, hogy Ausztria a Magyarországgal kötött vámszerződést föl akarja mondani. A helyzetet a függetlenségi és 48-as párt a saját javára szerette volna kiaknázni és a megkötendő vámszerződés kapcsán a Bánffy-kormánnyal szemben új követeléseket támasztott. *Papp* Elek képviselő a függetlenségi párt követelését így jellemezte:

A közös vámterület megállapítása, t. ház olyanformán történik, mint miképpen az egyszeri ember a fiát elégítette ki, a ki minden áron azt követelte az apjától, hogy „a száraz malom az övé legyen”, mire azt mondta az apja: „no jól van fiam, a malom a tied lesz, de a vámot a bátyád szedi.” (*Derűtség a bal és szélső baloldalon.*)

Ahol angolok laknak

A tervezett új magyar-osztrák vámszerződésből folyóan Papp Elek a következő hasonlattal buzdította az országot ellenállásra:

Ennek a századnak az elején egy párisi tárlaton Fox, I. Napóleonnal sétált. I. Napoleon meglátott egy földgömböt és gúnyosan rámutatott, hogy azon a földgömbön Anglia milyen parányi helyen van. Erre Fox azt mondta: „Ne feledje el, hogy azon a parányi helyen angolok laknak és azon a parányi helyen az angolok mint angolok akarnak élni. (*Zajos derültség.*)

Mi felel meg a magyar önérzetnek?

1896 március 8.

A fölhatalmazási törvényjavaslat tárgyalásánál a függetlenségi és 48-as párt vezérszónoka: Komjáthy Béla így ostromozta a kormánypártot:

Soha se hallottam, hogy csak egyszer is a kormánypártból akárki azt mondta volna: mi nem akarhatunk magyar hadsereget, mert akkor nem volnánk oly jól megvédve. Hogy gondoltok ilyent? Az a nemzet erős és szabad, amelynek szabadságát idegen hadsereg őrzi. (*Derültség és tetszés a szélső bal oldalon.*) Soha sem hallottam, hogy azt mondta volna a mostani, vagy az eddigi kormánypárt valamely tagja: ugyan hová gondoltok, hogy önálló bankkal bírjatok, hiszen csak szabadabb egy nép kereskedelme, ipara, mikor idegenek határozzák meg, mi az érdeke, mint kell azt kielégíteni? (*Derültség a szélső baloldalon.*) Soha sem volt arra eset, hogy valaki azt mondta volna: örüljetek, hogy magyar udvartartás nincs, legalább nem kerül annyi költségbe, de minek is ez a komédia, ez a játék. (*Derültség a szélső baloldalon.*) Soha sem hallottam, hogy valaki azt mondta volna: ne örvendjen egy nemzet sem azon, hogy külső megjelenésében mint állam szerepel, jobb elbújni szépen, csendesén, (*Derültség és tetszés a szélső baloldalon.*) mert az jobban felel meg a magyar önérzetnek. (*Derültség. Élénk taps a szélső baloldalon.*)

A megfejtelt Ember tragédiája a t. Házban

(1896) *Eötvös* Károly minden áldott nap törzskávéházában, az Abbáziában ült. Az *Andrássy-út* felé eső részen a tükör alatt nagy törzsasztalt tartott fönn és a kora délutáni óráktól egészen este hatig, sokszor hétig itt politizált és adomázott ben-szülött terézvárosi nyárspolgárokkal, szájában az elengedhetetlen hosszú-szárú csibukkal. Alacsony, tömzsi ember volt, széles vállakkal és vastag kálvinista nyakkal és sugárzóan okos szempárral. Lenyűgözően barátságos és mulattató beszédmodora mint a virágillat a méheket vonzotta oda az embereket és mozgalmasabb politikai események idején törzsasztalának környéke inkább megszállott táborhoz hasonlított Politikai ellenfelei, robusztus figuráját *Mokány Berci*hez hasonlították és ezzel gúnyolták. *Mokány Berci* tömzsi, kifent bajuszú, fokost lóballó magyaros alakját *Kisfaludy* Károly *Csalódások* c. vígjátékának főalakjától kölcsönözték és a *Bors' szem Jankó* hasábjain ugyancsak *Mokány Berci* mulatságos figurájában élte tovább életét *Báró Bánffy* Dezső miniszterelnök, akiből a humor iránti érzék nem hiányzott, sőt az vastag ereken csobogott benne, parlamenti beszédeiben — ha *Eötvös* Károlyról volt szó — sose mulasztotta el a nagy mesemondóra a *Mokány Berci* nevet ragasztani. Efölött *Bánffy* és *Eötvös* gyakran évődtek és szónoklataikban humorizáltak egymással, miközben a t. Ház perceken át hahotázott és a komoly törvényjavaslatok tárgyalásának szekere tétlenségben elakadt. *Báró Bánffy* Dezső most is nagy beszédet mondott és tréfálkozó modorban *Eötvös* Károly virtuskodó szellemét aposztrofálta, mire a nagy író megelözve — *Visontai* Soma vá-

laszolt és szellemességével arányban álló terjedelemben a miniszterelnöknek többek között így válaszolt:

A t. miniszterelnök úr kezdi megszeretni a citátumokat. Először elmondta, hogy mik azok a citátumok, melyeket ő nem szeret; nem szereti azokat a citátumokat, amelyeket — szerinte — a Mokány Bérezi naptárból szoktak venni. (*Halljuk! Halljuk.*) Eötvös Károly igen t. képviselőtársunkat azzal gyanúsította, hogy ő citátumait a Mokány Bercziből veszi és később azt mondja, hogy Eötvös vezérember, a ki, ha ráérne, eljönne ide az Abbáziából és még részt is venne esetleg némelykor a párt vezetésében és tanácskozásaiban. Én eleinte olyan könnyed megjegyzésnek tekintetem, hogy a parlamentben az Abbázia kávéházról beszélünk. (*Derültség.*) De később egy kötetből, melyet a belügyminiszter úr kézbesítettett — jelentés a rendőri állapotokról — meggyőződtem arról, hogy az Abbázia hivatalos helyiség, (*Derültség a bal s szélső baloldalon.*) mert ezen 1894.-iki jelentés 103. lapján az áll, hogy (*olvassa*): „Az egyházi politikai törvényjavaslatoknak május havában a főrendiház által történt elvetése után tudvalevőleg a minisztérium benyújtotta lemondását. Ennek híre a fő-, és székvárosban nagy izgatottságot keltett s midőn a miniszterelnök a lemondás benyújtása után június 1.-én Bécsből Budapestre visszaérkezett, roppant tömeg foglalta el a váczi-körutat és a nyugati pályaudvar környékét, a miniszterelnököt nagy lelkesedéssel fogadta, kocsijából a lovakat kifogta és tüntetőleg először a szabadelvű pártkör helyiségéhez, azután a fürdő-utcán és Andrassy-úton át az Abbázia kávéházhoz vonult.” (*Általános élénk derültség.*) Akkor jöttem csak rá, t. képviselőház, hogy ennek a vonatkozásnak hivatalos jelentősége van. (*Élénk derültség balfelől.*)

A miniszterelnök úr annál nagyobb megilletődéssel citálta ránk Madáchot. Igaz, nagyszerűen kiosztotta a szerepeket: az Urnák szerepét mindjárt ő magának tartotta meg; (*Élénk derültség.*) minekünk Luczifer szerepét juttatta. (*Derültség a szélső baloldalon. Egy hang baloldalon: Apponyinak!*) Igen, bocsánat Apponyi grófnak. De néhány szerep még kiosztatlan maradt. Így például Éva szerepe, azt talán a választó közönségnek lehetne adni, (*Zajos derültség.*) mely kigyó által elcsábítva, (*Élénk derültség.*) evén a megismerés fájából, ön-

tudatra ébredt és kezdé magát szégyellni. *(Élénk tetszés bal-felől.)* Ádám, a ki izzadva keresi kenyerét, az bizonyosan a magyar nemzet, a melyet bizony kiűztek a paradicsomból és a könnyű élet kertjéből. Volna aztán egy tüzes pallosú arkangyal is; hát erre nem találok szerepet, azt keresse meg a túloldal. *(Derültség.)* De van még más is, mert Madáchnak a művében ott van az angyalok kara; erre se gondolt a t. miniszterelnök úr, pedig a hol az Ur megjelenik, ott mindenütt körülötte vannak az angyalok. *(Derültség.)* És méltóztassanak meghallgatni *(Halljuk! Halljuk!)* Madách művének egy másik helyén hogyan beszélnek az angyalok és mit mond Luczifer. Azt mondja az angyalok kara, tudniillik az Úrral szemben, az urat pedig Bánffy báró reprezentálja: *(Zajos derültség baloldalon.)*

„Ő az erő, tudás, gyönyör egésze,
Részünk csak az árny, melyet ránk vetett;
Imádjuk őt a végtelen kegyért, hogy
Fényében ily osztályrészt engedett.”

(Élénk derültség és tetszés a baloldalon.)

„Megtetesült az örökös nagy eszme,
Im a teremtés befejezve már
S az Úr mindentől, mit lehelni enged,
Méltó adót szent zsámolyához vár.”

(Élénk derültség a bal és szélső baloldalon.)

Erre aztán Luczifer azt feleli, megzavarva egy kicsit az összhangot, mint Apponyi Albert t. képviselőtársam szokta^ bár ő nem Luczifer:

„Te nagy konyhádba helyezed embered
S elnézed neki, hogy kontárkodik,
Kotyvaszt s magát Istennek képzeli
De hogy ha elfécsérli s rontja majd
A főztet s akkor gyúlsz késő haragra,
Pedig mit vársz mást egy műkedvelőtől?”

(Élénk derültség, tetszés és taps a szélső baloldalon.)

A szabályrendeletileg irányított takonykór

(1896) *Pichler* Győző, a legmeggyőződésebb kossuthpárti képviselő-külalakja fordított arányban állt népszónoki készségével és szellemességével. Természetellenesen nagy orra és soványsága miatt a kormánypárti élclapok rajzolóművészeinek leghálásabb figurája volt és róla számos anekdota keringett. Egyik ceglédi népgyűlésen — mondják a tréfacsináló ezermesterek — *Pichler* követ így vezette be a beszédét: — Most jöttem egyenesen Torinóból Kossuth apánktól, aki a búcsúzásnál megölelt és azt mondta nekem: „Te, Győző, vigyázz aztán a hazára!” A képviselő most a válaszfelirati vitában vett részt és a következő szellemes megállapítást tette:

A trónbeszédben fel van hozva az állategészségügy államosítása. (*Halljuk! Halljuk!*) Hogy ha pedig az állategészségügyet is államosítják, akkor még a gazdák között is nagyon le fog olvadni az ellenzék, mert az bizonyos, hogy a választási campagne alatt a tisztí főállatorvos — akár ezer, akár ötszáz ilyen állás lesz megszervezve, ha szervezik — mind választási kortes lesz és bizonyos, hogy a választási campagne: alatt minden ellenzéki férfinak a jószágában a körömfájást, szájfájást fogja konstatálni. (*Derültség a bál és szélső baloldalon.*) Az is egész bizonyos, hogy a választást megelőző napon minden ellenzéki lovon ki fog törni a takonykór, hogy az ellenzéki választók lovait ne lehessen befogatni. (*Zajos derültség. Úgy van! Úgy van! szélső baloldalon.*)

Holtbiztos tip a tartlipárti megnyerésére

(1896) *Asbóth* János ellenzéki képviselő szerint a kormány folyton azon mesterkedik, hogy a hatalmát megtarthassa és azt növelhesse, ami sikerrel jár. Hogy miért, ezt magyarázta meg *Asbóth* a következő adomával:

Egy éjjeli kávéházban, t. ház, ül két éjjeli alak és azon körökben populáris játékot, a „tartlit” játssza. És az egyik egyszerre felkel és kijelenti, hogy én nem játszom tovább! És mikor a másik kérdezi, hogy miért, azt mondja: te, szabálytalanul játszottál, veled nem játszom tovább! És a másik felkel és azt mondja egész indignációval: „Bitte, nur so war die Parthie zu gewinnen!” (*Derültség balfelől.*)

Hol van az öt font hús, meg a macska?

1896 március 3.

A nagyváradi káptalan 1000 holdas birtokán a kimutatások szerint lényegesen többen szavaztak le a kormánypárt listáján, mint amennyi a szavazatra jogosultak tényleges száma volt. *Lukács* Gyula képviselő a t. Házban ezt szóvá tette és az alábbi tréfás hasonlatot használta:

Itt eszembe jut az a mese, mikor a plébánosnak 5 font húsát megette a macska. Megmérték a macskát, az 5 fontot nyomott. Azt mondták, a hús már megvan, de hoi van a macska? (*Zajos derültség.*)

A szentektől megszabadított sapka

1896. január 27.

A kormány az összeférhetlenségi törvényt úgy szerkesztette meg, hogy annak résein temérdek összeférhetlenségi eset férközhetett be. Az ellenzék nézete szerint a törvényben sok kivételes esetet soroltak föl és a kivételeket mindig a kormányhű emberekre alkalmazták. *Herman Ottó* a helyzetet így jellemezte:

A törvény rendkívül gyarló, mert mindazok, a kik tanúi és részesi voltak meghozatalának és társai annak a kornak, a melyben hozatott, tudják, hogy ez a törvény úgy járt, mint a káromkodó olasz matróz a sapkájával, (*Halljuk! Halljuk!*) melybe előbb bedobja az összes szenteket, de azután kivesszi egymás után a magáét, a komájáét, a sógoráét úgy, hogy utoljára is marad az üres sapka, azt földhöz vágja és azon tánczol. (*Derültség és tetszés.*)

Üsd agyon, de ne nagyon!

1896. január 28.

Helyiérdekű vasútépítkezési láz uralta az országot és az építkezési engedélyeket elsősorban a kormányhű emberek kapták. Az ellenzék emiatt panamákat emlegetett és az összeférhetlenségi törvény módosítását követelte. *Busbach* Péter kormánypárti képviselő is szükségesnek vélte a módosítást, de szőrmentén tartott beszédében olyértelmű javaslatot tett, melynek elfogadása esetén az engedélyek osztogatásánál még szélesebb lehetőségek kínálkoztak volna. *Szalay* Károly erre így válaszolt:

A mi *Busbach* Péter t. képviselőtársam beszédét illeti, rám ez a beszéd azt a benyomást tette, a mit úgy szokás nevezni: „üsd agyon, de ne nagyon”, (*Derültség balfelől.*) vagy hogy osztrák-magyar nyelven mondjam: „Wasch' mer'n Pelz, aber mach mer ihn nicht nass!” (*Derültség balfelől.*)

Eltörött a hegedűm

1896 január 29.

Hock János képviselő élesen támadta *Perczel* Dezső belügyminisztert, mert ő a közigazgatás visszásaibaiban és a visszaélésekben mindig a a jelentést szerkesztő tisztviselőknek adott igazat és sosem a panaszosnak. Indokait a következő csattanós adomával tarkította:

Ezek az erőszakos védelmek eszembe juttatják annak az egyszerű, megszorult zsidónak helyzetét, ki, midőn valaki bevádolta, hogy egy hegedűt kölcsönzött neki, s ő azt törve adta vissza, ügyvédje tanácsára így védekezett: Először hegedűt sohse adott kölcsön, másodsor mikor kölcsön adta a hegedűt, már el volt törve, harmadszor, mikor a hegedűt visszaadtam neki, egészen jó volt. (*Élénk derűltség.*)

Bodóné a Földművelésügyi Minisztériumban

(1896) *Darányi* Ignác földművelésügyi minisztert a bortermelés súlyos helyzete miatt többen meginterpelláltak és azt kérdezték, hogy Magyarországon mennyi lesz a bortermés? A miniszter idegen példára hivatkozott, ami *Eötvös* Károlyt nem elégitette ki és elmondotta Bodóné tréfáját.

Nem azt a kérdést intézték a t. miniszter úrhoz, hogy Franciaországban mennyi bor terem, de azt kérdezték, hogy mennyi fog teremni Magyarországon? (*Igaz! Úgy van! a szélső baloldalon.*) A királyi könyvekben sok jó nemes családnak neve és nemességének eredete be van vezetve, de bizonyos, Bodó és Bodóné családjának neve nincs feljegyezve, pedig ez a Bodó família igen elterjed famiglia minálunk és különösen a Földművelésügyi Minisztérium vezetésében. (*Derűltség szélső baloldalon.*) Ennek a Bodónénak volt a szokása, hogy a mikor a bor árát kérdezték, mindig másról beszélt. (*Zajos derűltség a szélső baloldalon.*)

Miből él a ló az északi sarkon?

(1896) *Lits* Gyula miatt panaszkodott, hogy a katonaságot rosszul élelmezik és a fogyatékos élelmezés miatt a katonai lóállomány szintén lesorvad, majd így folytatta:

Mi lesz azokból a lovakból, ha azok egy nagy orosz hadjárat idején Galicziába, Oroszországba vitetnek? Nem bírják ki, hacsak avval nem vigasztaljuk magunkat amit az egyszeri obsitos huszár mondott, mikor haza került, hogy egyszer hat áónapig a jeges tengeren táboroztak. A parasztlegény azt kérdezte tőle, hogy hat hónap alatt mivel éltek? Mivel éltünk? Hát jegesmedvével, feleli a huszár. Hát a lovak mivel éltek? kérdé a parasztlegény. A huszár zavarba jő. Mivel éltek? Nem kell a lovat félteni, megél az anélkül is. (*Élénk derülség a bal és szélső baloladon.*)

Borban az igazságügyi költségvetés

(1896) A Bánffy-kormány a képviselőház elé terjesztette az igazságügyi tárca költségvetését és abba *Erdély* Sándor igazságügyi miniszter külön tételt iktatott be abból a célból, hogy azon az összegben az ezredéves kiállításon az igazságügyi szolgálat külön pavillont építtet. *Visontai* Soma, a költségvetés kapcsán hatalmas beszédet mondott és többek között kifogásolta, hogy a bíróságoknál nagy az irathátralék, a polgári és büntetőügyek elintézése vontatottan halad és az elintézendő ügyek száma nem hogy csökkenne, hanem egyre emelkedik. *Visontai* beszédét a következő mulatságos eset elmondásával fejezte be:

Ez tehát az a helyzet, a mely előtt a milleniumi esztendőben Magyarország áll. A t. előadó úr olyan édes reményeket keltett a mi lelkünkben, mikor elmondotta, hogy Magyar-

ország igazságügye számára egy ékes pavillont fognak emelni a kiállítás területén. Mi lesz abban a pavillonban? Milyen is lesz az az igazság? Itt eszembe jut az 1885 évi kiállítás. (*Halljuk! Halljuk!*) Ott is volt az igazságügynek egy ilyen pavillonja. Én éppen akkor értem a kiállítás területére, a mikor ott egy szállodabeli cicerone — tolmács — egy franczia embert kalauzolt. Az igazságügyi pavillon körül nem láttak semmit, csak hordókat, (*Zajos derűtség.*) gondolom: Tóth Móricz szállította Egerből ezeket. Hát ezt némileg meg tudta értetni a tolmács és bizonyára mint jelképeket tüntette fel őket abban a tekintetben, hogy „in vino est Veritas”, — „borban az igazság” — (*Élénk derűtség.*) Láttak ott még nyirfavesszőkefc» ezekből azt magyarázhatta ki a kalauz, hogy régi magyar szokás szerint 25 volt az igazság, a nadrágolás terén. (*Zajos derűtség.*) Végre valami különös alkatú szobához értek és ebből állt Magyarország igazságügyének expozíciója, egy czellához, melyen egy kis vasketreczczel ellátott ablak volt, a melyen be kellett nézni. Bele is nézett a franczia és ott egy viaszbabot látott daróczruhába öltöztetve, a feje a könyökére és az asztalra támasztva. Ott búsult, ott ült egy kancsó víz és egy darab száraz kenyér mellett. A franczia nézi-nézi, lát egy daróczruhás embert ott búsulni, kérdezi attól a ciceronétól: hogy ugyan mi ez? A cicerone, a ki soha sem volt Pest határán kívül és nem látott fegyházat és börtönt, maga is bekukucsál, gondolkozik, gondolkozik, és azt mondja: „Comment s'appelle-t — on? Comment c'appellet-t — on? C'est un magyar misanthrop! (*Nagy és hosszantartó derűtség.*) Én azt hiszem, úgy járunk majd ezzel a pavillonnal is, ha felépül, bele tesszük a kúria, a táblák és a bíróságok restanciáit.

POLÓNYI GÉZA: Bele tesszük a minisztert! (*Derűtség.*)

Dr. VISONTAI SOMA: És a t. minister úrnak ezen saját-ságos staffage mellett szobrot emelünk, de rá fogjuk írni: „Un magyar misanthrop. (*Zajos derűtség a bal és szélső bal-oldalon.*)

Kinevették, mert a levegőben ellenséget keresett

(1896) Gróf *Pongrácz* Károly nyugdíjas katonatiszt volt és történetünk időpontjában az ellenzék padsoraiban ült. Báró *Fejérváry* Géza honvédelmi minisztert amiatt interpellálta, hogy a választásokon rendfőntartás címén túlzott mértékben használják föl a katonaságot. Kiszámította, hogy ha az általános választásokon a nyitrai választás során igénybe vett haderőhöz mérten vonultatnák föl a katonai erőket, akkor a szükségletet az egész hadsereg se tudná fedezni és a Bánffy-kormánynak fekete hadsereget kellene kölcsönkérni Menelik abesszíniai császártól. A képviselő azt is kifogásolta, hogy a választások színhelyén — a valósággal szemben — a katonai regulának azt a pontját alkalmazzák, ami a háború esetén a mozgási szabadságukban korlátozott hadifoglyokra vonatkozik. Gróf *Pongrácz* aztán a t. Ház harsogó nevetése közben elmesélte a nyitrai választás külsőségeit és a következőket mondotta:

Most jön egy komikus operettszerű jelenet. (*Halljuk! Halljuk.*) Az utczák el vannak zárva; a lakosság minden személyes szabadságtól megfosztva, a házakban van konszignálva, az eső szakad, a rosszul kavicsozott út sikamlós és egy élő lény nem látható. És most harsog a kürtszó; végig vágat egy huszár század az utczán és keresi az ellenséget a levegőben. (*Zajos derűtség a baloldalon.*) Nemsokára rá, mindig szakadó esőben — ismét hangzik a trombitaszó; és jön a város tüzoltósága fecskendőkkal; ezek képviselik az ágyút. (*Derűtség a baloldalon.*)

Már most két hadosztállyal számítva egy hadtestet, száz egynehány hadtestre van szükség a magyarországi választásokon. (*Derűtség a bal és szélső baloldalon.*) Ennyi Európából nem telik ki. (*Élénk derűtség a bal és szélső baloldalon.*) Szükséges tehát Menelik császár fekete serege és ha volt a nagy Korvin Mátyásnak, miért ne lehetne a nagy Bánffy

Dezsőnek is egy fekete serege?! (*Zajos és hosszantartó derűtség a bal és szélső baloldalon.*)

Az öregnek fejébe ment a szőlő

(1896) *Darányi* Ignác földművelésügyi miniszter a parlament elé terjesztette tárcájának költségvetését és most a bizottságok jelentését hallgatták. A bizottság többek között a filoxera pusztításait vázolta és ehhez a ponthoz szólt hozzá *Jókai* Mór, — kinek tudvalevő, hogy villájának kertjében egy kis szőlő is termett — és aki beszédét így kezdte:

T. ház! Mindenekelőtt bocsánatot kérek, hogy olyan bátor voltam és e nagyfontosságú gazdasági kérdéshez elsőnek iratkoztam fel. (*Halljak! Halljuk!*) Jól tudom azt, hogy valakinek költői munkákat írni, elég diszkvalifikáció arra, hogy valami okos dologhoz is hozzászólhasson. (*Derűtség a jobb oldalon.*) Előre is jól tudom, hogy azt a rossz vizezet fogják rám mondani, hogy: az öregnek a fejébe ment a szőlő, a mi más embernek csak bor alakjában szokott a fejébe menni. (*Zajos derűtség jobbfelől.*)

Kutyák, örökké akartok élni?

(1896) A költségvetési vitában *Hock* János amiatt panaszkodott, hogy a szabadelvű párt a miniszteri tárcákat mint hitbizományokat kezeli és úgy rendezkedett be, mintha sose akarna megszűnni. *Hock* János két közmondással jellemezte a helyzetet, íme!

Szóval, t. ház, a politikai paradicsomban felállították a kormányelnökség tilalomfáját és azt mondták Magyarországon minden embernek: „E kertnek minden gyümölcséből ehetel, csak a kormányelnökség fájára ne gondoldj, mert akkor halálnak halálával halsz”. (*Nagy derűtség.*)

És végre tán nekünk ellenzéknek is Nagy Friggyessel fel lehet tenni a kérdést: Hunde, wollt ihr ewig leben?” (*Hosszantartó és élénk derültség a bal és szélső baloldalon.*)

Óh Istenem! Milyen fiatal, milyen kicsi, milyen sovány és mégis mennyire tanult

(1896) *Pap* Géza politikai pályafutását a kormánypadokban nemrég kezdte meg. Jóval harmincon innen volt. Villogószemű, cigányképű, feltűnően alacsonytermetű és történetünk idején: rendkívül sovány emberke volt. A kormánynak tett szolgálatait később azzal jutalmazták, hogy a félig-meddig állami intézmény, az *Altruista Bank* vezérigazgatójává nevezték ki és a földhitel fejlesztése terén szerzett érdemeinek elismeréséül bárói rangra emelték. Képviselőségének kőkorszakában a kormány szempontjából főként az egyházpolitikai ügyekhez szólt hozzá. Most is a katolikus autonómiáról beszélt, majd utána *Kovács* Albert ellenzéki képviselő szólalt föl és *Pau* Gézát így aposztrofálta:

Mária Dorottya főhercegnő, boldogult József nádornak felesége egyszer megrendelte, hogy mutassák be neki Ballagi Móriczot, a ki már első felléptével nagy hírt szerzett a nevének. Mikor meglátta a kis tudóst, összecsapta a kezét és így szólt: „O Gott! wie jung, wie klein, wie mager und doch so gelehrt!” (*Nagy derültség.*) Én is ilyes valamit mondhatok az előttem szólott *Pap* Géza t. képviselőtársamnak (*Nagy derültség balfelől.*), milyen fiatal és mégis milyen okos immár a pártérdeknek a közérdek lepedője alá takarásában. (*Derültség balfelől.*) O Gott! Milyen sokra viheti még a t. képviselő úr, mire megöregszik. (*Derültség balfelől.*)

Elemi csapásoknál nem hiányozhatik a kormánybiztos

(1896) A parlamentet és a sajtót hónapokon át foglalkoztatta a két állami színház, a *M. Kir. Operaház* és a *Nemzeti Színház* művészi szintjének süllyedése és ezt a kormányellenes közvélemény a színházi kormánybiztosok — vagy mint abban az időben nevezték — intendánsok sarkába tolta. Az ellenzéki pártok mind ebből politikai tőkét kovácsoltak és különösen hevesen támadták báró *Nopcsa Elek* intendánst, aki egyszemélyben kormánypárti képviselő is volt. *Nopcsa* elszegényedett arisztokraták életét élte és különféle állami megbízásokat vállalt. A *Nopcsa*-ellenes képviselőházi rohamokat *Bartók Lajos* ellenzéki képviselő vezette és ezekben a támadásokban aztán több ellenzéki honatya is résztvett. *Bartók* a *Bolond Istók* c. élclap szerkesztője ugyanis egyidőben a *Nemzeti Színház* drámabírói tisztségét töltötte be, de mert képviselői minőségében többször támadta az állami színházakat, báró *Nopcsa Elek* kormánybiztos őt tisztségétől azonnali hatállyal és nyersen elmozdította. *Nopcsa* a támadásokat, melyek végül is a bukásához vezettek, nyilván igyekezett elhárítani és a t. Házban elmondott beszédében többek között azzal védekezett, hogy *Bartók Lajos*ból tulajdonképpen a sértett írói önérzet beszél, főként azon kézenfekvő okból, mivel a *Nemzeti Színház* az *örvény* című darabját közönségsiker hiányában kénytelen volt a műsorról levenni. *Bartók* különösen azt kifogásolta, hogy a más-különben szegény, báró *Nopcsa*, reprezentáció címén túlzott mértékben veszi igénybe a színházak pénztárait és ezek emiatt hiányokkal küzködnek. Mostani fölszólalásában *Nopcsa* gaz-

dálkodását „disznóságnak” nevezte, mire erélyes elnöki rendreutasításban részesült. Nos, a háttér megvilágítása után miként „gyilkolta” Bartók a kormánybiztost?

BARTÓK LAJOS: Sajnálom, hogy csupa magasztaló és dicsőítő szavakkal nem tudok szolgálni, de azt hiszem, hogy a „disznó” szót a földművelési minister úr is előhozta, mikor ő a száj- és körömfájásról beszélt. *(Élénk derűtség.)* Óhatatlan tehát, hogy az itt, ezen a színpadon ne ismétlődjék, *(Derűtség.)* a miért engem rendreutasítani nem lehet. Az opera már olyan mélyre süllyedt, a mennyire eddig még nem. Megmondja ezt a közönség is, a mely már nem is látogatja az előadásokat. Megmondja a kormánypárti és ellenzéki sajtó egyaránt és megmondják az opera művésztagejai is, csak a kormánybiztos úr ne menjen megintervierolni őket. *(Élénk derűtség. Báró Nopcsa Elek fölkel a helyéről. Felkiáltások a szélső baloldalon: Már megy is!)*

VAJAY ISTVÁN: Költözködik a kormánybiztos! *(Zajos derűtség.)*

BARTÓK LAJOS: Nagyon sajnálom, hogy a kormánybiztos úr már is távozási mozzanatokat hajt végre. *(Derűtség a bal és szélső baloldalon.)* Nem úgy értettem, mintha a kormánybiztosi állás eltörlése mellett szólnék, hisz a kormánybiztos úrnak állása nincs, csak ideiglenes supplens; mert a mikor valahol elemi csapások lépnek fel, ott kormánybiztos nem hiányozhatik. *(Zajos derűtség.)* Már ez is megmutatja, mennyire sújtva van elemi csapásokkal mindkét műintézet. *(Zajos derűtség.)*

Az ilyen állás a múltba illő, melyet nem tartok a mai demokratikus korba valóznak. De ha reprezentálni kell, akkor tessék more patrio tenni; a ki reprezentál, az úr legyen. *(Derűtség a szélső baloldalon.)* Gróf Esterházy Miklós például azt mondaná: „Ha királyom a színházba jön: egy esztendei jövedelmemet, fél vagyonomat rá, hogy méltón fogadhassam királyomat!” A kormánybiztos úr pedig, ha a király a saját színházába jő, akkor azt mondja: „Kérek 2000 forint fiakkergetet!”, „hogy a király elé mehessek!” *(Élénk derűtség a szelő boldalon.)*

A szellemidéző választási elnök

(1896) Az őszi választásokon a néppárt 17 képviselőt küldhetett a parlamentbe, noha 82 helyen állított jelöltet, de őket „a kormány! error” kibuktatta. *Molnár* János néppárti képviselő előlotti elkeseredésében a választási visszaélésekről hatalmas beszédet mondott és többek között ösmertette a választási elnökök magatartását. Az elnöktípusokat *Molnár* hét csoportra osztotta, van kegyetlen csoport, van mézédés vagy vajszívű csoport, de csak a kormánypárttal szemben, van aztán olyan elnök, aki az eléje kerülő választókon gyakorolja származástani tudományát, mert ha ellenzéki polgár kerül az urna elé, kivallatja, hogy ki volt az ükükapja és mert az együgyű, jámbor falusi ember erre nem tud felelni, tehát az elnök jogától elüti. Nos, nézzük, miként fest *Molnár* képviselő palettáján a választási elnökök negyedik csoportja?

A negyedik csoport választási elnöke, t. ház szellemidéző. (*Zajos derűlség. Felkiáltás: Ilyen is van?*) Ilyen is van, mert a választási elnökök mindenhez értenek. Azt kiáltja költő lelkesedésében: „Velőt a csontba, vért az erekbe, a holtak is támadjanak!” És íme, a holtak csakugyan feltámadnak, még le is szavaznak és pedig a választási elnök szemeláttára, (*Zajos és hosszantartó derűlség. Felkiáltás jobb felől: Erről jó lesz hallgatni!*) És mert a szellem idézőjének mindig engedelmeskedik és sem tért, sem pedig időt nem ismer, Amerikából is átrepül. (*Zajos derűlség bal és szélső baloldalon.*) ... tengeren és egy hozzá hasonlóan öltözött egyén alakjában... (*Zajos derűlség.*) leszavaz, természetesen nem az ellenzéki jelöltre. (*Zajos derűlség a baloldalon.*)

A kormánypárt még a bikákat is megfeji —

(1896) 1896 decemberében új ülés-szak kezdődött. A választásokon az ellenzéki pártok súlyos vérvesztéseket szenvedtek, több vezér maradt kisebbségben, közöttük *Ugron Gábor*, *Szederkényi Nándor*, *Bartha Miklós* stb. A parlamentbe bekerült ellenzéki képviselők a Bánffy-kormányt a választási visszaélések miatt a legélesebb hangon támadták. *Okolicsányi László* beszéde keretében fölolvasta a falvakban százezerszámra kiragasztott kormánypárti plakát szövegét, melyben a népeknek tudtul adták, hogy a szabadelvű párt az országfejlesztés terén eddig minő nagy, érdemeket szerzett és a nép érdekében a jövőben mit fog cselekedni? A szabadelvű párt a szövegben alaposan lecsepülte a vele szemben álló ellenzéki pártokat, melyek semmi eredményt eddig elérni nem tudtak, a választók tehát helyesen csak akkor cselekszenek, ha szavazataikkal a kormánypártot támogatják. *Okolicsányi László* olvasásában a szabadelvű párt az ellenzéki pártokról így vélekedett:

OKOLICSÁNYI LÁSZLÓ: (Olvassa.) „Mint a hány csillag az égen, oly sok dolgot forgatott a fejében a kormány. Minden gondolata a ti bajaitokon kíván segíteni”. (*Zajos derűltség a bal és szélső baloldalon.*) Vagy milyen képen mutatja be a szabadelvű párt a választók előtt az ellenzék különböző pártjait. A néppártról — ezt elsősorban említi — azt mondja, hogy „a papok és muszkavezető nagy urak” pártja. (*Nagy derűltség. Nagy zaj.*) Kérem, muszkavezetőket láttam én már a szabadelvű pártban is. (*Derűltség.*) A kormánypárt azt mondja, hogy a néppárt ismét visszahozza az eltemetett régi időket, (*Nagy derűltség. Zaj.*) ... visszajön a jobbágyvilág, amikor robot dézsmát, meg papi tizedet fizettek. (*Derűltség a szélső baloldalon. Zaj jobbfelől.*) Azt mondja továbbá: „Ne

szavazzatok Ugron Gábor népére, mert ez a véreskező szociálisták barátja és oláhhal, szerbvel, tóttal czimborál. (*Nagy zaj és derűtség.*) Ne szavazzatok a nemzeti párttal sem, már azért sem, mert ez a Zichy Nándor pártjának édes testvére. A legnagyobb virtusuk az, hogy a zsandároknak háromszínű kardbojtja legyen”.

A nemzeti pártnak összes politikájából csak ennyit tart szükségesnek a szabadelvű párt a néppel megismertetni. De most jön a szabadelvű pártnak a politikája. (*Halljuk! Halljak! balfelől.*) „Megtörténhetik, hogy szőlőtők elpusztul. (*Derűtség balfelől.*) Ínségkölcson kell ilyenkor, meg adóelengedés. (*Derűtség balfelől*) Lehet, hogy rozzant az iskolátok, szép új iskola kellene helyébe; (*Derűtség balfelől.*) ha nagyobbacska városban laktok, kaszárnya ha épülne és dohánygyár, sok pénzt kapnátok. (*Derűtség balfelől.*) Elsatnyulnak teheneitek, küld a kormány arra való tenyészállatot.

POLÓNYI GÉZA: Megfejjik még a bikát is! (*Nagy és hosszantartó derűtség.*)

OKOLICSÁNYI LÁSZLÓ: (Olvassa.) „A mezőgazdaság válóságát enyhíteni, nektek olcsóbb hitelt nyújtani, terheltek növekedését meggátolni, földjeiteken titeket megtartani, mindez kedves kötelességünk veletek szemben. (*Derűtség balfelől.*) A néma gyermeknek anyja se érti a szavát; ha tudná a kormány, mire van szükségetek, szívesen segítene bajaitokon.” (*Élénk derűtség.*)

A kívül történeteket ismerjük, de mi van bévül?

(1896) A képviselőház előadója a választási javaslatot indokolta, mire a választási vesztegetéseket illetőleg Eötvös Károly válaszolt:

Azt mondja a t. bizottsági előadó úr, hogy „peccabatur intra et extra” és beszél az ilioni falaknál történetekről belül és kívül; mi azt tudjuk, a mi kívül történt, miért nem adja elő a t. bizottsági előadó úr a mi a falakon és a tárczákon bévül történt. (*Derűtség.*) Miért nem beszél a központi pénztárról? (*Helyeslés derűtség a szélső baloldalon.*)

Lányok... lányok... grimsby-i lányok

(1896) *Molnár* János amiatt panaszkodott, hogy a választói összeírásokból százakat és ezreket hagytak ki, noha a választói jogosultság birtoka nagy értéket jelent Ezt *Molnár* képviselő a következő angol népszokással jellemezte:

MOLNÁR JÁNOS: Hogy milyen értékes a választói jog, mi nem bizonyíthatja fényesebben, mint az, hogy volt idő, amikor a jogosultság még menyasszonyi hozomány gyanánt is szerepelt, így például 1790-ben Angliában, Grimsby-ben a választás előtt egy héttel 60 olyan házasság kötött, melyben a nászajándékot a menyasszonyról a férjre átszállandó választói jog képezte. (*Zajos derűltég.*)

FENYVESSY FERENC: Hol vannak azok a lányok? (*Nagy derűltég.*)

Mikor szabad ferblizni?

(1896) A t. Ház az országgyűlési választásokra vonatkozó bíraskodás törvényjavaslatát tárgyalta. Ennek egyik pontjában körülményesen intézkedtek azokban az esetekben, amikor a jelölt, vagy pártjának emberei a választóknak enni és inni adhattak, anélkül, hogy az etetés és itatás tényét a mandátum megtámadási okai közé sorolhatnák. Az ellenzéki pártok nézete szerint a javaslat szóban levő rendelkezése számos kibúvót tartalmazott és az uralkodó szabadelvű párt, mely érthetően, telt pártkassza fölött rendelkezett, tovább folytathatja a választók etetését és itatását. *Polónyi* a rendelkezés kapcsán a következő adomával szórakoztatta a képviselőházat:

Ez eszembe juttatja, t. ház, egy dunamelletti plébánosnak szent fogadalmát, a ki, mikor kártyázás közben nagyobb összeget veszített, a következő fogadalmat tette: „Papi becsü-

letemre esküszöm, hogy ferblizni többé nem fogok, kivéve: ha valahol vendég leszek, vagy valaki nálam lesz vendég, vagy ha a körülmények egyebekben úgy kívánják. (*Élénk derűtség.*)

Zelenyák mögött a népek milliói állnak

(1896) A parlamentben a néppártot egyesegyedül Zelenyák János képviselte és a választási bíraskodásra vonatkozó törvényjavaslat tárgyalása során tartott beszédében így kiáltott föl:

Mi hányan vagyunk... (*Élénk derűtség. Felkiáltások: Csak egymaga van! Zajos derűtség.*) bár itt a házban csak magam vagyok, de tessék tekintetbe venni Magyarország népét, az áll mögöttem. (*Hosszantartó és zajos derűtség.*)

Mokány Berczi családját nem szabad lenézni

(1896) Báró Bánffy Dezső a nyilvánosság előtt nem szeretett beszélni és az ellenzéki képviselők a miniszterelnök gyengéjét gondosan kihasználták, különösen a tréfakedvelő honatyák. Bánffy is inkább hódolt a tréfával színezett rövid szónoklatoknak és szeretett hasonlatokat tenni. Mosztani beszédében is utalt *Plato* állam-bölcséletére, abból idézett, miközben tréfásan odavágott *Eötvös* Károlynak, aki állandóan évődött vele. A vajdában — ahogy *Eötvös* Károlyt becenevén nevezték — a *Borsszem Jankó* című élclap tréfás figuráját elevenítette meg és a nagy írótt ehhez hasonlította. *Eötvös* nyomban válaszolt és az alábbi módfölött szellemes mondással viszonzta a miniszterelnök csúfolódását:

A t. miniszterelnök úr egy idézetet olvasott rám, a mely állítólag Mokány Berczi naptárában történt vala. (*Halljuk!*)

Halljuk!) Ez a nyilatkozat bizony engem feljogosítana arra, hogy minden idézetet ezentúl a kabinet ellen Mokány Berczi naptárából vegyek, (*Derültség balfelől.*) ha ugyan bent van. Egyébiránt nem kell azt a Mokány Berczit olyan nagyon lenézni. A Mokány-család nagyon elterjedt, előkelő, ősi család Magyarországon. Van Mokány alispán, van Mokány főispán, van Mokány miniszterelnök, van Mokány Bérezi; mind egyforma ez: lehet abból jót is idézni, legalább is úgy, mint Platóból. (*Derültség.*) Arról a Plato-féle idézetről kellene is valamit mondani, de annyi bizonyos, hogy ha a nagy szónokokat s nagy költőket nem szabad az ország élére eresztetni, abból nem következik, hogy tehát azokat kell oda eresztetni, kik se nagy szónokok, se nagy költők. (*Élénk derültség a bal és szélső baloldalon.*)

Hulljon a porba a t. előadó úr feje!

(1897) Erdély Sándor igazságügyi miniszter a t. Ház elé terjesztette a büntető perrendtartásra vonatkozó javaslatát és ennek előadója *Psik* Lajos kormánypárti képviselő volt. Az előadó a javaslatot kísérő indokait *Madách Ember tragédiájából* vett dantoni hasonlaltal fejezte be és erre való utalással kérte a törvényjavaslat elfogadását. Nyomban utána fölkel *Barabás* Béla, a függetlenségi és 48-as párt jeles tagja és többek között így szólt:

És pedig foglalkozom nagyon röviden épen azon szempontból, melylyel a t. előadó úr befejezte a beszédét, Madáchot idézvén fel, az ő nagy szavaival akart itt hatást elérni, de azzal a szerencsétlenséggel, hogy míg Madách mindig más következtetésre jutott, addig a t. előadó úr következtetése nem kulminált egyébben, csak abban, hogy szavazzunk. Áll egészen, a mit a t. előadó úr idézett, tudniillik Dantonnak a következő szavai:

„Nem győzzük meg egymást beszéddel.”

De olvassa el igen tisztelt előadó úr azt a jelenetet, mikor Danton ezeket a szavakat mondotta, és mikor Dantonnak, egy nagy néptömeg előtt szónokolván, Robespierre oda vágta:

„Ne hagyjátok beszélni,
Tudjátok, hogy nyelve sima,
Mint a kígyó,
Fogjátok el szabadságunk nevében!”

Danton ekkor előállt, és ő mondotta ezt:

„Nem győzzük meg egymást beszéddel.”

De Danton így folytatta:

„Sőt tettel se győztetek le,
Magam teszem le a fegyvert, —
Elég volt.”

És ennek egy másik következménye az is volt, hogy Dantonnak a feje akkor a porba hullott, az előadó úr pedig testestül lelkestül ott maradt az előadói széken. (*Zajos és hosszantartó derültség.*)

Hozták volna Budapestre a Nílus folyót.

(1897) *Eötvös* Károly a t. Ház szakadatlan nevetése közben így figurázna ki az árvízlecsapoló bizottságok intézményét:

Meghoztuk tehát az összeférhetetlenségi törvényt, az államtisztviselők többé nem juthattak be képviselőnek. Tehát mit csináltak? Feltalálták a kormánybiztosság intézményét, (*Derültség.*) feltalálták a kodifikáló biztosságokat, úgy, hogy sohasem tudtuk, hogy ha a t. túloldal valamelyik tekintélyes és hírneves tagjával beszélünk, nem egy második Verbóczy Istvánnal beszélünk-e, (*Derültség.*) kinek a kormánytól honoráriummal járó megbízása van? Csak annyit tudunk, hogy Tripartitum készülni nem fog, de azért egy csomó Tripartitum díja minden évben ki fog fizettetni. (*Élénk és zajos derültség.*)

Felfedezték a folyambiztosságokat és felfedeztek olyan folyamatokat, melyeket a geográfia nem ismer. (*Zajos derükt-*

ség.) A tengersok vízibiztosról csak annyit tudunk, hogy valamilyen rettenetesen nagy urak. (*Derültség.*) igaz, ina is járnak az adomák, hogy hová egy ily biztos betette a lábát, micsoda költekezés, tobzódás és mekkora árvíz következett utána. (*Általános élénk derültség.*)

Magam jártam úgy, t Ház, tán nem szerénytelenség elmondani — hogy mikor egy politikai társaságban szidtam a vízibiztosokat, egyik legjobb barátom odaszól, hogy ne szidj már bennünket. „Micsoda közöd van neked a vízibiztosokhoz?” „Hisz én is az vagyok” és olyan vizeket nevezett meg, a melyeket sohasem hallottam. (*Általános derültség.*) De utóbb már minden folyót felfedeztek. A Nílus forrásait hatezer év óta nem tudták felfedezni. Lett volna csak itt Magyarországon! (*Hosszantartó, élénk, zajos derültség és taps. Zaj, Az elnök csenget.*) Nem kellene most azért Abessziniában háborút folytatniuk az olaszoknak és angoloknak, fel volna az már itt fedezve, mert oda egy csomó magyar vízibiztos elkelt volna. (*Élénk derültség.*)

A dutyiban többet keres...

(1897) A francia lapoknál az újságokon szereplő felelős kiadó, úgynevezett: gérant tulajdonképpen Strohmán, aki a lapban kiadott közleményekért csupán a sajtójogi felelősséget vállalja, máskülönben az újság körül semmi más teendője nincs. A francia újságvállalatok — nehogy az újságírókat zárják le — ilyen strohmánokat szerződtetnek. Ma már persze ez a helyzet is megváltozott, mert a francia gerantok rendszerint nagyhatalmú és gazdag laptulajdonosok. A t. Házban a sajtónovellát tárgyalták és *Hock* János attól tartott, hogy ha a javaslat törvényerőre emelkedik, a legkiválóbb magyar közírókat és írókat könnyen lehet lezáratni és elnémítani. *Hock* a francia példát tárta a t. Ház elé és a következőket mondotta.

A gérant többnyire szegény ördög, a kit havi 100 frankkal dotálnak, hogy oda bigyessze a nevét a lap alá, ha pedig be van csukva, akkor kap havi 300 frankot. *(Élénk derűtség.)* És miután Franciaországban a sajtóvétség politikai természetű, még a magánegyen ellen elkövetett vétség is, nem a tömlöczbe zárják, — mint ez a mi büntetőtörvénykönyvünkbe becsempésztetett, — és így a gérant a Pelagie-ban nagyon jól érzi magát, mert csak a szabadságától van megfosztva és kényelmesebb helyzete van, mint a nyomdában. Egy francia hírlapíró barátom beszélt, hogy a gerantja maga jött azzal: tessék már valamit írni, mert 100 frankból nem tudok megélni. *(Zajos derűtség.)*

Mi a bohóság?

(1897) *Polónyi* Géza ellenzéki képviselő a büntetőperrendtartás tárgyalásánál tartott nagy beszédét a következő derűs német versikével fejezte be:

„Es schreibt des Lebens Feder
So manche unverständliche Glosse,
Gar oft erlebt einer ein Trauerspiel
Und der Zuschauer hält's für eine Posse.**

(Élénk felkiáltás jobbfelől: Hoch! Derűtség balfelől.)

Tiszteld a főispánokat, hogy hosszú életű legyél

(1897) *Eötvös* Károly a kormányzati rendszert és a főispáni intézményt ostromozta és a főispánokkal való bánásmód receptjét a következőképpen állította össze:

A főispáni intézmény régi, mert hiszen már szent István arra inti az ő szentséges fiát, Imrét, hogy: Édes fiam becsüld meg a főispánokat, mert azok téged tönkre tehetnek, ha megharagusznak. *(Derűtség.)* Szent István már ezen kezdi a tanítását, hogy fia úgy tekintse mint ő, a főispánokat. Azóta főállanak ezek a főispánok mindig. *(Derűtség és tetszés a szélső baloldalon.)*

Melyik a szebb nóta?

(1897) Az *Opera* és a *Nemzeti Színház* költségvetésének tárgyalásánál *Polónyi* Géza közbeszólt és a cigánymuzsika fejlesztését követelte. *Fenyvessy* Ferenc kormánypárti képviselő azzal akarta *Polónyit* letromfolni, hogy ő mindig egy nótát fúj, mire *Polónyi* így vágott vissza:

Arra pedig, hogy én muzsika tekintetében szakértő vagyok, én mindig egy nótát fújok, elismerem az összehasonlítás jogosultságát, teljesen így van. És mindig egy nótát fújok, t. képviselőtársam azonban mindig más nótát fúj. (*Derűtség.*) De én, t. képviselőtársam, a muzsikusban is jobban szeretem azt, a ki egy nótát, de mindig jól fúj, mint a ki mindig más nótát, de mindig rosszul fúj. (*Zajos derűtség.*)

Erdész kertész, kertész erdész, erdész kertész.....

(1897) A kormány sokféle javaslattal lépett a t. Ház elé. *Lepsényi* Miklós amiatt aggodalmaskodott, hogy a lázas munka közepette a törvényekbe tévedések csúsznak be és azokkal többet árthatnak, semmint használhatnak. *Lepsényi* a következő adomában fejtette ki álláspontját:

Itt eszembe jut egy erdélyi földesúr. Egy napon behívatta a kertészét és azt mondta neki: Miska, mától kezdve kertész is leszel, meg erdész is. Hogy-hogy? Kérdi tőle a cselédje. Hát csak úgy fiam, hogy hétfőn leszel kertész, kedden erdész, szerdán kertész, csütörtökön erdész, pénteken kertész, szombaton megint erdész. Vasárnap meg aztán lehetsz kertész is, erdész is, a mint tetszik. De hogyan lehetséges ez? — kérdezte a szolga. — Nem tudom felfogni a magam eszével, hogyan lehessen az, a mit nem tanultam. Ne félj fiam, Miska! — mondja az úr, — a kinek hivatalt adott az Isten, annak ész is ad hozzá. Hát aztán a fizetés is kettős lesz? Kérdezi a szolga. Mindenesetre megkapod a kertészi és erdészi fizetést

is úgy, hogy január 1-től július 1-ig kapod a kertészi fizetést, július 1-től január 1-ig az erdészi fizetést.

Lefeküdt Miska hétfőn mint kertész és kedden reggel mint erdész ébredt fel. Vállára vette a puskáját és ment az erdőbe. Az úrnak egy barátja találkozott vele az utón, megállította kocsiját és megszólította: Hová mégysz Miska, mit akarsz te azzal a mordálllyal? Megyek ki az erdőbe. Mit keresel te ott? Ma erdész vagyok, mert úgy van beosztva a sorrend, hogy hétfőn vagyok kertész, kedden erdész, szerdán kertész, csütörtökön erdész, pénteken kertész, szombaton erdész, vasárnap erdész, vagy kertész. Ma pedig kedd van.

Az úr jóbarátja oda szói kocsisának: Az Isten áldjon meg, vágj a lovak közé, mert ez a szegény ember, úgy látszik, megzavarodott és még közénk talál lőni. (*Zajos derültség.*)

A vakond látásra tanítja a sast

(1897) Erdély Sándor igazságügyi miniszter a képviselőház elé terjesztette a sajtónovellát, mellyel az ellenzék nézete szerint a kormány a sajtószabadságot óhajta korlátozni és fölötte cenzúrát gyakorolni. Hock János beszédében a következő mese-szép hasonlatot használta:

A bürokrata vállalkozott, hogy kijavítja a lángelme gondolatát, mint a hogy a minister úr vállalkozott, hogy kijavítja az 1848-iki törvényhozás nagy alkotását. (*Igaz! Úgy van! a bal és szélső baloldalon.*) így bízták reá, kérem a kiváló tehetséget a tuczatemberre, (*Igaz! Úgy van!*) így bízták rá a zsenit a cenzorra, mintha csak a vakondra bízták volna, hogy tanítsa meg nézni — a sast és a bagolyra bízták volna, hogy bírálja felül a sólyom repülését. (*Zajos derültség és tetszés balélól.*)

Kis csintalanság 9 millió forintért

(1897) A t Ház a cukoriparnak adandó cukorprémium törvényjavaslatát tárgyalta és ez ellen beszélt *Kp-loszváry Kiss* István. Érvelését többek között így támasztotta alá:

Általában véve az ellenzéki ember mindenütt gyanakodik. (*Derültség.*) Ehhez nekem privilégiumom van, a ki két választást állottam ki, egyet *Latkóczy Imre* államtitkár ellen, másikat *Perczel Dezső* belügyminiszterrel szemben, (*Nagy derültség.*) a mikor még a föld is megmozdult, igaz, hogy ott eg⁵ kis prémium is szerepelt. (*Nagy derültség a szélső baloldalon.*) Itt 9 millióról van szó, tehát egy kis csintalanságot nem tartok kizártnak. (*Zajos derültség.*)

Nix dájcs!

(1897) *Thaly* Kálmán történetíró a katonai nevelőintézetekről szóló javaslat egyik túlhosszú és nézete szerint értelmetlen pontját bírálta és elmondta *Pálóczy-Horváth* Ádám költő esetét *Ferenc* császárral. *Pálóczy* tudvalevően több osztrák- és Habsburg-ellenes költeményt írt és emiatt ad audiendum verbum Bécsbe citálták és a császár elé állították. *Thaly* így mondta el a kihallgatás eseményét:

Egy alkalommal történt az, hogy *Ferencz* császár, ki akkortájtban a *Ludovika Akadémiáról* szóló törvényt szentesítette, *Pálóczy Horváth* Ádámot költeményéért hosszasan korholta, a mire *Horváth* Ádám, a midőn az uralkodó korholását elvégezte, mélyen hallgatott. Nem felelt, mire a császár kérdi: „No, nincs mentsége?” *Horváth* Ádám azt mondotta: „Eure Majestät, nix dájcs!” (*Elénk derültség.*)

Fejérváry miniszter úr ne szégyelje Ziskát!

(1897) A függetlenségi és 48-as párt képviselői báró *Fejérváry* Géza tábornaszernagy, honvédelmi miniszterrel érthetően állandósított háborúban éltek és benne látták az osztrák fekete-sárga gondolat megtestesítőjét. Magánérintkezésben azonban szerették a minisztert, aki nem minden humor nélkül katonás rövidségű választ szokott adni. Válaszait az őszinteség és a nyersesség mesterségesen eldurvított mázával vonta be, ellentétben a belső tartalommal, mely színültig tele volt jóindulattal és megértéssel. A t. Ház a katonai iskolákra vonatkozó javaslatot tárgyalta, *Fejérváry* miniszter Sopronban akart katonai iskolát fölállíttatni, *Thaly* Kálmán ellenzéki képviselő Eperjest javasolta és mindjárt kifogásolta a katonai növendékoktatás szellemét, melyben a magyar ifjúság és a tisztikar elosztrákosodik. Sérelmezte, hogy a magyar tiszteket osztrák kötelékekbe osztják be és az elkeveredést a *magyarság* szempontjából károsnak tartja. *Fejérváry* és *Thaly* Kálmán viszonyára alább adunk derűs párbeszéd-töredéket:

BÁRÓ FEJÉRVÁRY GÉZA: Sohasem mondtam!

THALY KÁLMÁN: A tisztikar pajtási szellemét kifejteni, stb. Ezek azok...

BÁRÓ FEJÉRVÁRY GÉZA: Az más ...

THALY KÁLMÁN: Hisz az ordre de bataille is mutatja a tisztikar összekeverését; ha akarja, fejtegetem...

BÁRÓ FEJÉRVÁRY GÉZA: Isten mentsen! (*Derültség.*)

THALY KÁLMÁN: Tudom, hogy nem javít rajta, a mint a miniszter úr sem ront én rajtam, de ha csábítanak, belemegyek a detaileba és nem tudom, hogy meddig ülnek itt... (*Derültség.*)

BÁRÓ FEJÉRVÁRY GÉZA: Én még sokáig... (*Élénk derűtség.*)

THALY KÁLMÁN: Tudom, hogy be fogja vallani, mert a miniszter úr őszinte ember. (*Derűtség baloldalon.*) Láthatja, hogy elég lojális ember vagyok, mert szándékai kétharmadát helyeslem, egyharmadát nem. Azért kérem a t. miniszter urat a katonai iskola felállítására vonatkozólag tekintsen Eperjes felé. Hisz családja is oda való; már gyermekkori emlékei kedvéért is megtehetné!

BÁRÓ FEJÉRVÁRY GÉZA: Azt hittem, hogy Csehországban születtem. (*Zajos derűség.*)

THALY KÁLMÁN: Születése az! Ha elfeledte volna, megmondom, de nem feledtem én el, hogy a miniszter úr Josephstadtban született. Ez nem szégyen, miniszter úr! Hisz Ziska is, kinek bőrét dobra húzták s azon verték a cseh marsot, szintén ott született, nagyon vitéz katona volt. (*Zajos derűség.*)

Elfogy a szuflája...

(1897) *Polónyi* Géza a bírói hatáskörök pontosabb elválasztásának szükségességéről beszélt, mert mire afölött döntenek, hogy melyik ügy hevé tartozik, sok ügy jelentőségéből veszít. A helyzetet mulatságos adomával magyarázta:

A milanói rekruta ott áll Milanóban és azt kérdezi az öreg bakáktól: „Hallják kigyelmetek, miért építettek erre a templomra olyan sok tornyot?” Azt mondják: „Egy itcze borért megmondjuk.” A rekruta adott nekik s akkor azt mondja az egyik öreg baka: „Tudja kend, azért építettek oly sok tornyot, mert ha abba a templomba beleüt az istennyila, mire annyi közül az igazit eltalálja, elfogy a szuflája!” *Zajos derűség a bal és szélső baloldalon.*)

Hulla úr ne mozogjon!

(1897) A büntető perrendtartás reformja során *Polónyi Géza* attól tartott, hogy annak töméntelen új szakaszai az amúgyis túlságosan elszaporodott paragrafusrágó bírák számát még jobban növelik és a paragrafusok között a lényeg el fog veszni. A helyzetet a következő esettel világította meg:

Felhozta már egyidőben, t. képviselőház, hogy az ügynevezett paragrafusrágó bíró milyen helyzetekbe kerülhet, itt Budapesten történt a Bach-korszakban. Egy *Gerichts-Adjunct* kimegy a Rókus kórházba boncolni és a mint az orvos belevágja a kést a bonczolandóba, az el kezd rángatózni. A *Gerichts-Adjunct* erre azt mondja: „ich bitte sich ruhig zu verhalten, denn der Secirungsbescheid ist bereits zur Rechtskraft erwachsen.” (*Derültség a szélső baloldalon.*)

Le a cukorbárók zsarnoki hatalmával!

(1897) *Meszlény Pál* dörgedelmes beszédet mondott a cukorgyárosok ellen abból az alkalomból, hogy a kormány a cukoradót föl akarta emelni és a gyárosoknak iparfejlesztési okokból prémiumot adott. *Meszlény Pál* a jutalmazásban a gyárosok „zsarnoki hatalmának” kiterjesztését látta és ez ellen így dörgött:

Mikor II. Pál orosz czárt megfojtották, egy szoárénál két diplomata beszélgetett egymással. (*Halljuk! Halljuk!*) Az egyik diplomata oda fordult az orosz követhoz és neki tudtára adta ezt a rémhírt, mire az a legnagyobb czinizmussal azt felelte: „Mais, que voulez vous, c'est notre magna charta: Tirannie tempéree par l'assassinat!”, (*Felkiáltások: Magyarul!*) „Hát mit akartok, ez a mi magna chartánk: a zsarnokság mérsekelve gyilkossággal!” (*Mozgás lobbi elöl.*) Nálunk azt lehetne mondani: „Tirannie tempéree par douceurs.” (*Mozgás jobb-*

felől) A mi alkotmányunk is zsarnokság egy kissé, a douceur-ök által mérsékelve. (*Derültség balfelől. Mozgás jobb-Jelöl.*)

Az ő tyúkja, a mi tyúkunk, az én tyúkom

(1897) Papp Elek hevesen beszélt a Bánffy-kormány ellen és azzal vádolta, hogy lassankint az egész magyar közéletet magának kisajátítja és magántulajdonnak tekinti. A képviselő tréfacsináló műhelyéből a következő adomát szedte elő:

Engedjék meg azt nekem, hogy ha már ők egy vagy más — hogy mi által, azt nem mondom, mert nem is tudom — de be engedték tömetni a szájukat, engedjék meg, hogy a miénk nyitva maradjon és mi őszintén és nyíltan védelmezhesük a haza ügyeit (*Élénk helyeslés a szélső baloldalon.*) és ne cselekedjenek úgy a hazával, mint a hogy az egyszeri plébánosnak szakácsnéja a plébános tyúkaival cselekedett. (*Derültség. Halljuk! a szélső baloldalon.*)

Hát a plébános úr fogadott egy gazdaasszonyt és a gazdaasszony az első héten úgy beszélt, hogy: a tiszteletes úr tyúkjai; a második héten azt mondotta: a mi tyúkaink; a harmadik héten pedig már úgy beszélt: az én tyúkjaim. (*Derültség a bal és szélső baloldalon.*)

No hallod, senki sem veszi észre rajtad, hogy nem vagy úr?

(1897) Báró Bánffy Dezső miniszterelnök a költségvetési vitában tartott beszédében utalt III. Napóleon több intézkedésére, melyeket ő hasznosnak tart és mint követendő példákat állította a közvélemény elé. Eötvös Károly ezzel homlokegyenest ellenkező véleményt jelentett be és nézetét az alábbi adomában körvonalazta:

Gyenge államférfiakhoz volt nekünk már elég szerencsénk, vagy szerencsétlenségünk; de mikor egy vezető állam-

férfiú gyenge elődre hivatkozik és megalégszik, saját nemes ambícióját látja azzal, hogy ő azoknál nem jobb ugyan, de nem is rosszabb, nekem eszembe jut a magyar nemesi közéletnek egy régi története, az, mikor túl a Dunán egy hírneves családnak fiatal tagja elment Bácskába csikósnak, tizenöt-húsz esztendeig csikós volt — s mikor hazajött Veszprémmegyébe, születésénél fogva és vagyonánál fogva az úri társaság meghívta a maga kebelébe, de ő azt felelte, hogy: „Hogy lehessek én tiköztetek, hiszen ti művelt, nevelt emberek, urak és vármegyei vezető férfiak vagytok, én pedig mindeddig csak csikós voltam, hogy tartsam magam köztetek?” Azt felelték eire: „Tartsd magad, úgy, mint csikós korodban, senki sem veszi észre rajtad, hogy nem vagy úr. (*Élénk derültség.*) Ez jut eszembe, mikor a t. miniszterelnök úr olyan elődökre hivatkozik, mint III. Napoleon. Akként tartja magát, mint az, azt gondolja, senki sem veszi észre, hogy nem államférfiú. (*Zajos éljenzés és derültség a bal és szélső baloldalon.*)

Tudja, vagy nem tudja?

(1898) *Kalocsay* Alán Vámbéri-
adomája:

A tudós Vámbéritől olvastam régebben valahol, hogy mi-képen vágta ki magát egy hodzsa, kinek szerfelett nehéz és kínos megbízást kellett volna az ájtatos híveinek tudomására hozni, a mihez természetesen nem igen nagy kedve volt. így szólt tehát: „A prófétára mondom, Allah jámbor igaz hívei, hogy a ti bölcsességtok és okosságtok már rég tudja azt, mit nekem mondani kellene. Véték volna tehát tőlem a ti elméteket untatni” és ezzel távozni készült. De a hallgatóság, mely minden áron hallani kívánta, nem engedett. „Nem tudjuk, de hogy is tudjuk, senkisem tudja közülünk, amit te tudós hodzsa mondani akarsz nekünk.” „Nohát, ha ti Allah tudós és bölcs választottjai nem tudjátok, hát akkor hogyan tudjam én, a próféta szolgálói között a legtudatlanabb.” (*Tetszés balfelől*) De a hallgatóság még erre sem engedett s azon hiszmben, hogy talán mégis megnyilatkozik a hodzsa, imigyen szóltak; „Igaz, Allah jámbor szolgája, vannak köztünk, a kik tudják,

a mit te tudsz és mondani akarsz, de látod sokan vagyunk, a kik nem tudjuk. Könyörülj hát a mi tudatlanságunkon és nyisd meg ajkaidat.” De a hodzsa se hagyta annyiba a dolgot, hanem újra kivágta magát: „Nohát akkor jámbor hívei Mohamednek, azok, a kik nem tudják, kérdezzék meg azoktól, a kik tudják.” (*Derültség és tetszés balfelől.*) S ezzel fogta magát és eltávozott.

Kohn & Schwarcz

(1898) *Förster* Ottó adomája:

Három évi elválás után egyszer találkozott Kohn és Schwarcz. Schwarcz időközben nagyon meggyarapodott és Kohn azt kérdezte tőle: „Hogyan van az, hogy ilyen jól néz ki, hogy így meg van gyarapodva?” Erre azt felelte Schwarcz: „Bankot nyitottam.” Kohn erre tovább kérdezgette, hogy hol? Schwarcz azt válaszolta: „A Dorottya utcában, de vésővel.” (*Zajos derültség balfelől.*)

Melyik tárcához tartozik?

(1898) *Förster* Ottó hevesen bírálta a Bánffy-kormány magatartását és különösen a legutóbbi választásokon követett eljárásokat Beszéde közben aztán a következő hasonlatot tette:

Bánffy miniszterelnök úr valóban rendkívül nagy államférfi. Bebizonyította a két év előtti választásnál, hogy nemcsak a belügyminiszteri tárczát képes viselni, hanem a kabinet összes tárczáit is. (*Halljuk! Halljuk!*) Hogy volt ez a két év előtti választás? Rendezett egy távgyaloglást két kilométernyi távolságban a szavazó urnákhoz. Hát nem a közlekedési tárczához tartozik ez? (*Derültség balfelől.*) De a kereskedelmet is a kezébe vette ezzel, hiszen a kisiparost támogatja azzal, hogy ha sok csizmát csinálnak az emberek. (*Derültség bal és szélső baloldalon.*) Kitétte aztán azt a szegény választó közönséget a szabad ég alá 24 órára barométernek, hogy talán az éghajlatot tanulmányozza, vagy a csillagokból olvassa ki a

sorsát. Nem a földművelésügyi tárcza keretébe tartozik ez ismét? (*Derültség balfelől.*) Ha lelkesedéssel jött oda a választásra a nép, akkor neki fordította az azóta isten segítségével csődbe jutott vízipuskákat és ezzel mintegy új reszort minisztériumot teremtett meg, a tengerészeti minisztériumot, a melyet, ha már vizén nem tudnak járni magyar hadihajóval, hát legalább vízzel telt fecskendők járjanak. (*Derültség balfelől*)

Lopta, vagy nem lopta?

(1898) *Sterus* nyitramegyei község jegyzője fizetését önhatalmúlag föl-
emelte. A község vezetősége a jogtalan emelés miatt föllebezett, mire a Belügyminisztérium olyértelmű határozatot hozott, mely szerint a jegyző fizetését a szabályrendeletben megállapított keretben állapította meg és az emeléstől eltiltotta. A belügyminiszteri leirat azonban úgy szólt, hogy a már jogtalanul fölvevett 1000 forint fizetéstöbbletet a jegyzőnek nem kell visszafizetni a község pénztárába. Emiatt *Juriss* Mihály interpellált és felszólalását az alábbi adomával tarkította:

Egy cigány ludat lopott s néhány nap múlva azt elvitte a vásárba a városba s el akarta adni, de ott a tulajdonos megismerte ludait s azt mondta: „Uram, én nem akartam ellopni azt a ludat, a lúd magától repült be az én nyitott konyhámba, azért vittem a vásárra a ludat, hogy a tulajdonosa megismerhesse és visszakaphassa.” Ezen naiv nyilatkozatára a szolgabíró elnevette magát, megdorgálta a cigányt és azt mondta, „nem úgy kellett volna tenned!” „Hát hogyan, kérem alászan?” kérdezte a cigány. „Neked a ludat a bíróhoz kellett volna vinned és ez megtudta volna, hogy kié az?” „Hát kérem, én azt nem tudtam, máskor majd megteszem”.

Mikor a cigány kiment a hivatalból, akkor azt mondta: „No ennek a szolgabírónak több esze van, mint az egész szenteséges káptalannak”. (*Derültség,*)

Pecunia non olet...

(1898) *Juriss* Mihály mondotta:

Apostata Julianus császárról olvastam, hogy kiment egyszer az ő tanácsosaival sétálni és séta közben piszokban egy darab aranyat látott; kísérőinek egyike se akart odanyúlni, mert undorodtak tőle. Ekkor azután a császár lehajolt és kivette a piszokból az aranyat és azt mondta: Bonus odor lucri, undecunque veniat. Jó szaga van a haszonnak, akárhonnán jön is. (*Derültség.*)

Melyik büntetés jobb?

(1898) *Lukáts* Gyula kifogásolta, hogy a jövedéki kihágásoknál megállapított pénzbüntetések összege túl magas és nem észszerű, hogy a pénzügyi hatóságok ezekre rugó büntetéseket állapítanak meg. *Lukáts* Gyula erre mondotta a következőket:

Sokan vannak, talán mindnyájan, a kik azt tartják, hogy a tízezer forintos büntetés súlyosabb, mint a tíz forintos büntetés. Ha a számokat nézzük, felette nem lehet vitatkozni, mivel valóban tízezer forint jóval több, mint tíz forint. Azonban a gyakorlatban úgy szokott történni, t. ház, hogy a tíz forintos büntetéspénzeket az emberek kifizetik, de sosem hallottam, hogy a delikvens tízezer forintot kifizetett volna. (*Zajos derültség.*)

A kvótajavaslat a kurucnótában

(1899) *Endrey* Gyula a kvótajavaslat kapcsán tartott beszédében adta elő az alábbi kurucverset:

„Járt itt már török, tatár
S kárunk, bajunk annyi volt már,
Szinte sok!
Nyögtünk bele, megszenvedtünk,
Elviseltük, kihevertük valahogy!
De mióta nyakunkon az osztrák csorda,
Erőnk pusztul, fogyva fogy;
Uram Isten, szedd le rólunk
Ezt a cudar cakkumpakkot valahogy.”

Így beszéltek ti, a politika panoptikumában

(1899) *Széll* Kálmán kormánya a t. Ház elé terjesztette az új kvótatörvényt, melyben a monarchia fönntartásának magyar költség hozzájárulását fölemelte. Hasonló törekvés már a *Bánffy-kormány* alatt a milleaáris évben is jelentkezett, de a nevezetes évforduló és még inkább a képviselőválasztások miatt a terv akkoriban roppant népszerűtlen volt. Hogy a választásokon föllépett kormánypárti képviselők helyzetét megkönnyítsék, a kvóta fölemelésétől a magyar kvótabizottság elutasító álláspontja nyomán egyelőre eltekintettek. Az időközben kiírt választásokon a kormányt támogató szabadelvűpárti képviselőjelöltek beszámoló beszédeikben így kivétel nélkül a fölemelés ellen szónokolhattak. A bukott *Bánffy-kormány* örökét azonban átvette *Széll* Kálmán miniszterelnök, aki a javaslatot 1899-ben a t. Ház elé terjesztette. E fölött derűs és komoly hangon heteken át folyt a vita, melybe a pártok vezetői legjobb tudásukat és szónoki készségüket vitték bele. Többek között *Justh* Gyula, a függetlenségi párt vezére órákon át szónokolt a Magyarországot érintő új megterhelés ellen. Közben javában működött az elnöki csengő, záporként hullottak a tréfás és komoly közbeszólások és még inkább az elnöki rendreutasítások. *Justh* Gyula „szellemidéző” beszédet tartott és szónoklatában revelálta mindazokat a beszédeket, amiket a kormányt támogató szabadelvűpárti képviselők; 1896-ban mint képviselőjelöltek választóik előtt a magyar hozzájárulás ellen tartottak, most 1899-ben pedig a t. Ház elé terjesztett törvényjavaslat megszavazását ugyanazok a képviselők, akik

három évvel azelőtt a képviselőválasztásokon a fölemelés ellen szóno-koltak, azt szükségesnek nyilvánították. *Justh* Gyula beszéde közben sűrűn elhangzott közbeszólások mellőzésével az ellenzék vezére többek között így aposztrofálta a kormánypárti képviselők színeváltozását:

Nem kisebb ember, mint Jókai Mór szükségét látta annak, hogy fölvilágosítsa Magyarország választóközönségét, közvetlenül a választások előtt arról, hogy mi a magyar kormánynak és a magyarországi szabadelvű partnak az álláspontja a quóta kérdésében? (*Halijuk! Halljuk!*) Hogy, t. képviselőház mindenki megítélhesse azt, hogy mennyire volt alkalmas Jókai Mórnak ez a cikke befolyást gyakorolni a választóközönség elhatározására, leszek bátor annak nevezetesebb passzusát itt a házban fölolvadni. (*Hulljuk!*)

A cikk megjelent október 8.-án a „Nemzetben” 1896-ban. A vezércikknek címe: „A quóta?” „Mely kérdésre a magyar szabadelvű pártnak más válasza nem lehet, mint... (*Derültség a szélső baloldalon. Felkiáltások: A választás előtt! önérzetes hang!*)egyszerű hivatkozás a magyar quótabizottság válaszadó munkálatára. Az osztrák politikusok nem akarják azt tudni, hogy mi magyarok ugyan 31.5 százalékkal járulunk a közös hadsereg költségeihez, de azért az egész hadsereg az övék: osztrák a vezényszó, a vezérkar, a belső organizáció, a zászló... A mi quótánk felmegy Bécsbe, de az osztrák quóta nem jön le Budapestre, vagy nagyon minimális töredék”. (*Derültség. Igaz! Úgy van! a szélső baloldalon.*)

Gajári Ödön t. képviselő úr Csongrádon tartott programbeszédében a következőket mondotta: (*Halljuk! Halljuk! a szélső baloldalon. Olvassa.*)

„Az általános fejlődés mai korszakában, mikor a fejlődésből és gazdasági előrehaladásból minden állam busásan kivieszi a részét, igaz, fejlődtünk mi is; lehetséges — bár ahhozok kétely fér, — hogy az utóbbi évek alatt a közgazdasági élet Ausztriában talán nem fejlődött annyira, mint Magyarországon, ámde ez nem azt jelenti, hogy az arány a teherviselőképeség tekintetében megváltozott. (*Derültség. Helyeslés. Úgy van! Úgy van! a szélső baloldalon.*)

Hegedűs Sándor t. képviselő úr (*Halljuk! Haljuk! a szélső baloldalon.*) Kolozsvárt tartott programbeszédében azt monda, (*Halljuk! Halljuk! a szélső baloldalon.*) hogy a quota kérdésében az osztrákok oly szenvedélylyel és oly követelésekkel léptek fel, hogy azokra visszautasításnál egyébvel válaszolni nem lehet. (*Derültség. Élénk tetszés és felkiáltás a szélső baloldalon: Éljen Hegedűs Sándor! Zaj. Elnök csenget.*)

Szemere Attila Miskolczon mit mondott? (*Halljuk! Halljuk!*) Különben persze nem választották volna meg. (*Derültség a szélső baloldalon.*) Elsőnek a quótáról szól, a melynek felemelése ellen tiltakozó szavát fogja felemelni. (*Élénk derültség és felkiáltás a szélső baloldalon: Hol van Szemere? Zaj. Elnök csenget.*)

Chorin Ferencz Szatmáron a választóközönségnek élénk helyeslése közben kijelentette, hogy: „mint országgyűlési képviselő nem fogok elfogadni semminemű egyezséget, mely az ország jelenlegi terheit nagyobbítja, mely rontja helyzetünket és anyagi viszonyainkat és szaporítja azon terheket, melyek a kiegyezésből Magyarországra haramiának”. (*Élénk éljenzés a szélső baloldalon.*)

Münnich Aurél (*Zajos derültség és felkiáltás a szélső baloldalon. Halljuk! Halljuk!*) Iglón, október 11.-én 1896-ban, programbeszédében a következőket mondja: (*Halljuk! Halljuk! a szélső baloldalon. Olvassa.*) „Nem képzelek magyar embert, (*Élénk derültség. Halljuk! Halljuk! a szélső baloldalon.*) de nem habozom kijelenteni, elfogulatlan idegent sem, a ki mindannak valóságáról, a mit quótabizottság előterjesztett, meg ne volna győződve..” (*Élénk derültség és felkiáltás a szélső baloldalon: Éljen Münnich Aurél!*)

Mezei Mór (*Élénk derültség a szélső baloldalon*)

Egészen őszintén kijelenti, hogy nem akar kitérni, ő is egészében magáévá teszi a quótabizottság mindkét üzenetében kifejtett nézetét és semmiesetre se fog hozzájárulni ahhoz, hogy az állam polgárai már amúgyis túlzottan megterhelve lévén, még nagyobb terheket vállaljanak. (*Helyeslés és derültség a szélső baloldalon.*) Senki sem fogja kívánni, hogy a quótabizottság előadója által (*Felkiáltások: Éljen Falk Miksa!*) oly remekül megszerkesztett üzeneteit ő más szavakkal ismer-

tesse. *(Perczekig tartó taps és éljenzés. Élénk derűtség a szélső baloldalon.)*

Perczel Dezső, akkor belügyminiszter, Bonyhádön tartott beszédében a következő kijelentést tette: „Teljesen valótlan, mintha a magyar kormány a quóta felemelése tekintetében bármiféle ígéretet, vagy kilátást nyújtott volna.” *(Egy hang a szélső baloldalon: Ez még a legenyhébb!)*

Lánczy Leó *(Élénk derűtség a szélső baloldalon.)* Miszkolczon mit mondott? *(Halljak! Halljuk! Hegedűs Sándor kereskedelemügyi miniszter a terembe lép. Zajos felkiáltás a szélső baloldalon: Éljen Hegedűs! Elnök csenget. Halljuk! Halljuk!)* Lánczy Leó a következőket mondotta: „A jelenlegi magyar quóta meggyőződésem szerint tökéletesen megfelel az igazságnak és azon aránynak, a melyen a két állam nemzeti vagyona viszonylik. *(Hosszas élénk éljenzés és taps. Zajos derűtség.)* Magyarország évtizedeken át többet fizetett, mint a mennyit tulajdonképpen gazdasági ereje megengedett. *(Hosszas élénk éljenzés és taps.)* A mit az osztrákok követelnek, az tulajdonképpen nem más, minthogy a mit ők az egyik zsebünkől kivettek eddig, azt most adjuk nekik a másik zsebünkől.” *(Derűtség a szélső baloldalon.)*

Zsilinszky Mihály államtitkár Zólyomban a következőket mondta: *(Halljuk! Halljak!)* „Bizonyos kedvteléssel hirdetik, hogy a kormány fel akarja emelni az eddigi quótát; ezzel meg akarja károsítani az országot, és ezt állítják még akkor is, a mikor az úgynevezett quótabizottság a legfényesebb érvekkel mutatta ki, maga a kormány is határozottan kijelentette, hogy Magyarország nagyobb százalékot elfogadni nem fog.” *(Élénk derűtség és éljenzés a szélső baloldalon.)*

Falk Miksa t. képviselőtársam a quótatörvény előadója október 15.-én, 1896-ban Budapesten választóihoz tartott beszédében a következőket mondotta: „De mikor a quótabizottság semmiféle felemelést nem proponált, midőn éppen ellenkezően azt mondja és be is bizonyítja, hogy a felemelés egyáltalán nincs indokolva, szóval mikor határozott elvi álláspontot foglal el, akkor az irányzat helyeslése alatt csakis ezen elvi álláspont elfogadását lehet érteni: Minden körülmények között tudni fogom, mi az én erkölcsi kötelességem... *(Derűtség a bal és szélső baloldalon.)* és mivel tartozom

saját politikai reputációjának.” (*Derültség. Nagy zaj a bal és szélső baloldalon.*)

Szegedi polgárok a képtárlaton

(1898) A *Nemzeti Szalon* Szegeden képművelést rendezett. Miután nagy sikere volt, *Hock* János követendő példának állította a közvélemény elé és a képtárlat kapcsán több szegedi polgár derűs megjegyzését örökítette meg.

Egy „Protekció” című genre kép előtt, a mely a magyar népeletből van merítve és azt ábrázolja, hogy a szolgabíró előszobájában a hajdú fogad három négy parasztot; ezek ott félig meggörnyedve előadják a pipázó hajdúnak bajukat, és saját fülemmel hallottam, midőn az egyik parasztgazda faji szempontból, a magyar karakter szempontjából kezdte bírálgatni a képet és azt mondta: „Minden egyebe jól van megcsinálva, de a feje nincs eltalálva.” Erre azt kérdezi a másik: „Hát miért sógor?” „Hát azért, mert még szegedi 'ember is valahogyan a derekát beadi, de azért a fejét nógati.” (*Derültség.*)

Egy másiknak pedig még jellemzőbb, még érdekesebb volt a megfigyelése, a melyben politikai érzék is megnyilatkozott, mert azt mondta, hogy végre valahára látunk is valamit Szegeden, eddig úgyis bennünket, szegény embereket csak kifosztottak „most azonban a mit a kormány elvesz a szánktól, legalább visszaadja a szemünknek”. (*Derültség.*)

Mi mindennek van a dádénak?

(1899) *Smialovszky* Valér hevesen védte és támogatta a t. Ház elé terjesztett kvótatörvény javaslatit és bírálta az ellenzék magatartását *Kolozsváry Kiss* István így válaszolt:

Azt mondja *Smialovszky* Valér t. képviselőtársam, hogy ne veszekedjünk mindig Ausztriával, hanem szakértelemmel

és olcsó tőkével dolgozzunk. T. ház! Ez már bizonyos tekintetben irónia. Nagyon hasonlít a cigány-dádé példájához, a ki azt mondotta a gyerekének: „Adok mindent, a mit kérsz, minden van!” „Adj hát egy kis kenyeret!” „Édes fiam, mindig olyast kérsz, a mi nincs!” (*Derültség.*) Hol van az olcsó tőke Magyarországon? Hiszen, hogy az olcsó meg ne születhessek, a kilencfejű sárkány odakuporodik a kétfejű sas mellé és ottan öröködik. (*Derültség a szélső baloldalon.*)

Széll Kálmán azelőtt Haas és Deutsch

(1901) Báró *Bánffy* Dezső kormánya megbukott és a kormányalakításra *Széll* Kálmán kapott megbízást. A felirati vitában a következőképpen jellemezte *Vázsonyi* Vilmos az új kormányrendszert:

De, t. ház, a kormányelnök úrnak ez a programja nagyon kielégíti a szabadelvű-pártot, (*Halljuk! Halljuk!*) mert a merkantilisták azt mondják: „Mi benne maradunk a kormánypártban, mert a kormányelnök úr egy kicsit merkantilista is”; az agráriusok azt mondják: „Mi is benn maradunk, hiszen a kormányelnök úr egy kicsit agrárius is”; a konzervatívok azt mondják: „Mi benn maradunk, hiszen a kormányelnök úr egy kicsit konzervatív is”; a szabadelvűek azt mondják: „Mi benn maradunk, hiszen pártunk címe szabadelvű, s. a kormány elnök úr egy kicsit szabadelvű, sőt miután résztvett a szabadelvű demokraták egyik banketjén, egy kissé demokrata is, sőt egy kissé talán szocialista is, mert a múltkor már elment annak elismeréséig, hogy a szocialisták is emberek, ami igen nagy vívmány. (*Derültség és mozgás.*)

T. ház, látva ezt a változatosságot; látva azt, hogy kormányprogramm lefoglal mindent; hogy mindenféle pártárnyalatnak, mindenféle világnézetnek egy-egy darabja megtalálható a kormányprogrammban eszembe jut egy nagy, időközben már megbukott czégre csinált viccz. A mikor t. i. a „Haas és Deutsch”-féle megboldogult czég mindennel foglalkozott, a színházépítéstől kezdve az útcsinálásig, a lapalapításig és lapvételig: akkor azt mondták a „Haas és Deutsch” czégről,

a mely mindent kisajátított az országban: „Haas és Deutsch azelőtt Magyarország”. Ma pedig látván azt, hogy a kormányelnök úr is minden programból vesz magának valamit, tehát Magyarországot szintén kisajátítja az ekkleticizmusával: azt mondhatnám a mai politikai viszonyainkra „Széll Kálmán azelőtt Haas és Deutsch”. (*Zajos derültség.*)

Óh, kérem szépen.....

(1901) Nyitra megyében új főügyészt neveztek ki. Nem sokkal ki-nevezése után résztvett egy díszlakomán. A lakoma végeztével egyik résztvevő felső kabátjának felöltésében segített. Az ellenzék ebben a főügyészi stallum megszegyenyítését látta és *Okolicsányi* László, valamint *Rakovszky* István „botránynak” minősítették. A főügyész kifogásolt cselekedetét még azzal is tetézte, hogy nem sokkal hivatalbalépése után valamelyik bűnös megszökött és nem lehetett felelősségre vonni. A kabát-felsegítés dolgában *Széll* Kálmán miniszterelnök a saját életéből vett alábbi eseménnyel kívánta enyhíteni a főügyész előzékeny magatartását:

1868-ban, vagy 1869-ben, mint nagyon kezdő fiatalember, a delegációnak voltam a jegyzője, a mely Bécsben ülésezett. Annak a delegációnak elnöke: gróf Majláth Antal volt, a ki köztiszteletben álló, kiváló, igen jelentékeny ember volt a maga nemében, a régi 48 előtti fogalmak szerint, ő azonban nem nagyon tudott az új parlamenti formákba beilleszkedni, hát segítséget igényelt és én — akkori kortársaim tanúskodhatnak róla — igyekeztem neki, tőlem telhetőleg segédkezni. Egy napon, a mikor valahová együtt mentünk, mert mindig együtt mentünk ülésre, ebédre, reprezentáczióális látogatásokra — Majláth Antal fogja a kabátomat és rám akarja adni. Csaknem a föld alá sülyedtem és azt mondtam: Kegyelmes uram, engedelmet kérek, már hogyan jutok ehhez? Erre gróf Majláth

Antal így felelt: Őcsém kettőt tanulj meg! (*Halljuk! Halljak.*)
Először nincsen olyan ember, a kinek kabátja feladásában ne segíthess, másodszer nincsen olyan ember, a kitől kabátfeladást el ne fogadhass. (*Zajos derültség és tetszés.*)

Hock János czingolánya

1902 március 18.

Hock János, Kőbánya „arany-
szájú” plébánosa a tankönyvek tartalma miatt interpellált. Egyik tankönyvben fűzfapoétánk következő rigmusai találta és olvasta föl a t. Ház viharos derültsége közepette:

Csak egy tankönyvet idézek itt e tekintetben s azt hiszem, nem fognak elfogultsággal vádolhatni, mert épen katolikus iskolában használták, (*Halljuk! Halljuk!*) egy tankönyvet olvastam, a mely alsóbb leányiskolák számára készült s a melynek azt hiszem, pap a szerzője, a ki saját verseit akarta könyvében értékesíteni, mert talán máshol nem értékesíthette volna. Többek között a tavaszt így énekelte meg:

„Kivirított már a tavasz,
Újra zöldül fű s virány;
Merészebb lesz minden pásztor,
S nyájasabb lesz a pásztorlány.”

(*Zajos derültség.*)

Mikor aztán az illetőt figyelmeztették, hogy serdülő lányoknak nem való ilyen verset adni, ilyenformán javította ki azt:

„Kivirított már a tavasz,
Újra zöldül fű s virány;
Merészebb lesz minden czinczér,
S nyájasabb lesz a czingolány.”

(*Hosszantartó, zajos derültség.*)

Hátha még magyarul tudna

(1902) *Rákosi* Viktor (*Sipulus*) kifogásolta a németesítés törekvéseket és ezeket mondotta:

Tessék elképzelni, hogy egy *tót* fiú egy állami iskolában ezt az egy szót tanulja meg magyarul, hogy „jelen”, a katonai ellenőrzési szemlére megy nagy örömmel s a mikor a nevét hallja, odakiáltja, hogy „Jelen!” és ekkor torkon ragadják és börtönbe hurczolják. (*Élénk derűtség.*) És akkor a szegény *tót* börtöne magányába érkezve, leborul a földre, és hálát ad az Istennek, hogy csak ezt az egy szót tanulta meg magyarul, (*Élénk derűtség.*) mert ha az egész magyar nyelvet megtanulta volna, akkor talán egész életét börtönben kellene töltenie. (*Nagy derűség. Élénk éljenzés és taps a szélső baloldalon.*)

Széll Kálmán felelős szerkesztő, Lukács László kiadóhivatali igazgató

(1902) *Rákosi* Viktor (*Sipulus*), aki történetünk idején az ellenzéki pártokban ült, sehogyse volt megelégedve *I. Ferenc József* trónbeszédével és az annak kapcsán kiadott kormányprogrammal, mely sok mindent ígért. *Rákosi* a t. Ház szakadatlan nevetése közben boncolgatta a kormány közzétett nyilatkozatait és beszédébe beleszötte *Popp* Gézát, aki a kormánypárt egyik legfűgőbb, egyúttal legkisebb képviselője volt. *Sipulus* ezeket mondotta:

Én reám a trónbeszéd oly benyomást keltett, mint egy igen sikerült előfizetési felhívás, a melyet a lapok december végén szoktak közzétenni, (*Derűtség.*) a midőn a nyájas olvasók előfizetése többnyire lejár. (*Zajos derűtség.*) Ott is ígérnek, az iparnak is ígérnek, ígérnek valamit a földműveseknek is, a kereskedelmet is simogatják egy kissé és végül jönnek aláírókként a vállalat személyei: jelen esetben a felelős szer-

kesztő, Széll Kálmán miniszterelnök úr, (*Derültség.*) a kiadóhivatali igazgató, a ki a pénzt kezeli, Lukács László pénzügyminiszter úr, (*Derültség.*) a részvénytársaság elnöke báró Podmaniczky Frigyes, (*Derültség.*) a t. részvényesek ott ülnek a t. kormánypárton a túloldalon és hogy hasonlatom mennyire stílszerű, az kitűnik abból, hogy a t. vállalat számára még szedőgyereket is találtak, Papp Géza t. barátomat. (*Zajos derültség.*)

Akasztófahumor

(1902) *Rákosi* Viktor (*Sipulus*) a brassói posta nyomorúságos elhelyezése miatt interpellált, miközben *Korodi* Lajos szász nemzetiségű képviselő közbekiáltott *Sipulus* így válaszolt:

Korodi azt kiáltotta nekem oda, hogy a posta Brassó legszebb helyén áll. Bizonyos formulák között igaza van, de csak bizonyos formulák között, t. i. tényleg a város legszebb helyén áll, de annak a háznak a legrondább helyiségeiben van eldugva. Se gáz, sem semmi más világítás oda bevezetve nincs, úgy, hogy a postahivatalnokok a szűk helyiségben petróleumlámpás fénye mellett dolgoznak, nappal is. (*Zaj a szélső baloldalon.*) Szép helyen áll igen, mintha például valakit a pompás Rigi hegy tetején felakasztanak. (*Élénk derültség.*)

A miniszter úrról csak egy hajót neveztek el, de Kossuthról?

(1904) *Rákosi* Viktor (*Sipulus*) hevesen támadta báró *Dániel* Ernő kereskedelemügyi minisztert, akiről tudvalevően egy tengerjáró hajót neveztek el és a minisztert így aposztrofálta:

Báró *Dániel* Ernő kereskedelemi miniszter úrról csak egy hajót neveztek el, de Kossuth Lajosról egy egész korszakot.

Miért járnak magyar színházba?

(1903) *Mezőssy* Béla mondotta:

Eszembe jut egy régi adoma, a mit valahol, nem tudom most hogy hol, Mikszáth Kálmán *jegyzett* fel. József nádor meghalt és lelke felszállt a menyországba. Szent Pétertől ott bebocsátást kért, azonban nem engedte be. „Sok jót tettem a földön” mondotta József nádor lelke. „Menj vissza a földre” válaszolt Szent Péter. „Keressél olyan jótéteményt, a mivel be tudlak bocsátani a menyországba”, folytatta Szent Péter. József nádor lelke visszarepült a földre, azonban semmi olyan jótéteményt már nem talált, a mit a menyország kapujában el ne mondott volna. Végre sok keresés után elkerült Pestre a német színház porrá égett telkére. A német színház ugyanis halálát követő napon égett le. Erre József nádor lelke visszaszállt a menyország kapujába. „Most már beengedhetsz” szólt Szent Péterhez, aki megkérdezte, hogy miért? „Azért, mert mindjárt halálom után leégett a német színház, és most mindenki magyar színházba kénytelen járni.” (*Zajos derűtség.*)

Magyar király kerestetik....

(1904) A kormány az udvartartás« költségvetésének fölemelését kérte. A törvényjavaslat nyomán fölszólt *Rákosi* Viktor, aki kifogásolta, hogy az udvar Bécsben él és sosincs Budapesten. Erről mondotta a következő adomát:

Eszembe jut nekem, t. ház, a zempléni Szemere, a kit ad audiendum verbum hívtak fel a múlt század 30-as éveiben s a ki ennek következtében elment Budapestre, elment Visegrádra, elment Székesfehérvárra, mindenütt adatott magának hatósági bizonyítványt, hogy ő ott járt és ezt felküldte a bécsi kancelláriának a következő levéllel: „Mindenütt kerestem a magyar királyt, ahol neki élve, vagy halva lennie kell, s nem találtam sehol. Máshová megyek.” (*Zajos derűtség.*)

A Bármim cirkusz döglött oroszlánja, meg tigrise

(1906) *Visontai Soma* mondotta el:

A midőn a Barnum cirkusz Magyarországon járt, ellátogatott vidéki városokba. Egy kisebb városba érkezvén állatseregletével, ennek felvigyázója legnagyobb rémületére azt vette észre, hogy az oroszlán megdöglött. Gazdájának nem mert szólni, hanem a következőképpen segített magán. Tudta már, hogy hol fordulnak meg a város kis polgárai, hol mérik a jó bort, elment tehát egy ilyen városvegi kis korcsmába, és így szólt egy csizmadiamesterhez: „Hallja barátom, polgártárs, megdöglött az oroszlánunk, de maga segíthetne rajtunk.” — „Már hogyan segíthetnék?” feleli a csizmadia. — „Ma estére hirdettük a tigrissel és az oroszlánnal való nagy produkciót. Azt most meg kell csinálni és mi nagyon jól megfizetjük magát, ha az oroszlán szerepére vállalkozik. Látja, maga családos ember, annyi gyermeke van, próbálja meg; bújjék bele az oroszlán bőrébe és lépjen be egész bátran a tigris ketrecébe. Ne féljen semmit, ha a tigris bejön, ordítson egy nagyot, s meglássa nem lesz semmi baja.”

Nagy ügygyel bajjal rávette a csizmadiát, hogy estére ő helyettesítse az oroszlánt. „Barátom, csak ordítson, ha a tigrist látja”, ezt hajtogatta egyre a felvigyázó. A csizmadia bele is bujt az oroszlánbőrbe és be is ment a ketreczbe, ordított is, de mikor meglátta a tigrist, bátorsága egyszerre az inába szállt és elkezdett buzgón imádkozni, hogy: „Miatyánk ki vagy a menyekben...” De alighogy elkezdte az imát, csodálatos módon a tigris folytatta a miatyánkot, hogy „... szenteltessék meg a te neved ...” (*Zajos derűtség.*) Mert a tigris sem volt más, mint a falu takácsa (*Élénk derűtség.*) minthogy két nappal azelőtt a tigris is megdöglött. (*Zajos derűtség.*)

Mivé lesz az emberke...

(1907) *Sándor Pál*, az *OMKE* elnöke mondotta:

Bülow német kancellár valamikor, hat éven keresztül, Romániában volt, mint német követ. Ott egy országgyűlési képviselővel igen jó baráti viszonyban volt, a ki azt mondotta

neki: „Várjon csak Bülow úr addig, a míg én miniszter leszek,, majd meg fogom önnek tenni ezt, meg amazt.” Az a képviselő aztán nemsokára miniszterre lett s akkor Bülow egy kissé megsürgette azoknak a kérdéseknek az elintézését, a melyeket az neki megígért.

Ekkor azt mondta az a t. román képviselő: „Tisztelt Bülow úr, én a kéréseit nem teljesíthetem; önnek fogalma: sincsen arról, hogy hogyan megváltoznak az embernek a nézetei, hogyha miniszter lesz”. (*Derültség. Zaj. Elnök csenget.*)

Az éber Éber

(1907) *Éber* Antal a történetünk idején az ellenzéki padsorokban ült és a t. Ház asztalára nem kerülhetett törvényjavaslat, amihez hozzá ne szólt volna. *Hock* János ugyanakkor a függetlenségi mozgalom elerőtlenedéséről szónokolt és a napló az alábbi mondatfoszlányt örökítette meg:

HOCK JÁNOS: Ma még a függetlenségi tábor egy nagy tömegre tett szert, de a mit erőben nyert, azt ismét elvesztette energiában és őrségben ...

SZATMÁRI MÓR: Ez nem igaz! (*Zaj. Egy hang jobbfelől Éber ott van! Derültség.*)

A teve a fajbiológia síkján

(1908) *Hock* János nagy beszédet tartott az iskolai oktatásról és hevesen támadta a közoktatásügyi kormányzatot, mert az oktatás német szellemben folyik és az a magyar faj eszmekörétől teljesen távol áll. Kifogásait a következőkkel indokolta meg:

Úgy-e kérem, a német természete és karaktere inkább részletező természetű és nem szintetizáló, inkább analitikus természetű, lexikonoknak, enciklopédiáknak írására alkalmas. És nagyon helyesen olvastam én egyszer egy francia

írónál a faji jellemzést éppen művelődési szempontból, mikor azt mondotta: minden nemzet egyféle kultúrkincsessel dolgozik, de másként használja fel és alkalmazza az ő faji sajátosságának megfelelő vonásokban. És felhoz egy példát, hogy meghal egy nagyon vagyonos ember, a ki úgy rendelkezett, hogy egy nagy nemzetközi versenyre hirdessenek pályázatot, még pedig egy nagyon egyszerű kérdéstről. Ítélik meg, hogy a nemzetek felfogásában milyen különbözőség van a legegyszerűbb dolgokban is. És pályázatot hirdettek arra a kérdésre, hogy ki írja meg legjobban a teve természetrajzát. *(Derültség.)* Mikor ezt kihírdették, akkor a francia ember, egy újságíró napi teendői után elment a Jardin d'Acclimatisationba, az állatkertbe és beszédbe állt az őrrrel. Megkérdezte, van-e tevéjük, megmutatta magának, megkérdezte miket tapasztal a tevénél, azokat mind feljegyezte, aztán hazament, egy tárczaczikkben megírta az egészet, a mit közvetlenül látott, közvetlenül hallott, azt monda: Voila le chameau.

Az angol pedig mikor meghallotta, hogy kiírták a pályázatot, rögtön útrakészült, elment inasával Afrikába, ott meghallotta, hol van a tevecsoroda, sátort ütött, egy egész éven át tanulmányozta közvetlenül a tevéket, hogy induktív módszerrel, saját tapasztalatait összegyűjtse és azokból kivonja azokat a sajátságokat, melyek a világot érdeklik és megírt három nagy könyvet. *(Derültség.)*

A német tudós nem ment se állatkertbe, sem a tevék hazájába, hanem elment az egyetemi könyvtárba *(Derültség,)* ott előadatott magának minden könyvet, mely a tevékre vonatkozik, azokból kivonatokat csinált, azokkal haza ment és három éven át folyton dolgozott, a nélkül, hogy életében tevét látott volna. *(Derültség.)* És mikor körülbelül befejezte a munkáját, meghallotta, hogy egy angol természettudós komolyan foglalkozik evvel a dologgal és most jelenik meg egy könyv afrikai tapasztalatairól. Erre azt mondta, addig nem adja be a pályázatot, míg az a könyv meg nem jelenik, hátha új szempontokat fog benne megismerni. *(Derültség.)*

A Danaidák konyakos hordója

(1908) A vármegyék, illetve a Belügyminisztérium elrendelte, hogy mezőgazdasági üzemeket és főként ott, ahol gépekkel dolgoznak, mentőszekrényekkel lássák el és ennek 3—60 forintig terjedő terhét a gazdák viseljék. *Gaál* Gaszton emiatt fölszólt és kifogásait többek között így formulázta meg:

Ami a mentőszekrényekben foglalt gyógyszerek minémiségét illeti, arról nem akarok beszélni, de egy dolog bizonyos: hogy egy igen praktikus szer is van a mentőszekrényben, a melynek mindjárt az első napon alkalmazásba kell jönnie és ez: a konyak. (*Élénk derültség.*) Minden ilyen mentőszekrényben van t. i. egy üveg konyak is, t. ház, és addig a gépész rendszeren krónikus gyomorbántalomban szenved, (*Derültség.*) a míg ez a konyak tisztára el nem fogy. (*Derültség.*) Az előírás az, hogy a mentőszekrényben az előírt szereknek folytonosan és állandóan bent kell lenniök.

Ha kijön egy hatósági vizsgálóbiztos, ha kijönnek a kultúrmérnökségtől a gépek felülvizsgálata végett, kötelességük megvizsgálni azt is, hogy vájjon a mentőszekrényben rendben van-e minden, és ha mindent rendben találnak, az bizonyos, hogy ha tízszer is tekintenek bele abba naponkint, az a konyakos üveg tízszer találtatik üresen (*Derültség.*) s sosem fogják konstatálni azt, hogy a konyakos üveg a törvényes előírásoknak megfelelné. (*Élénk derültség.*)

A szultán borbélyja

(1908) *Polónyi* Géza mondotta el:

Eszembe jut itt nekem egy szultánnak a históriája. (*Halljuk! Halljuk!*) Volt egyszer, t. képviselőház, egy szultán, a kinek trónörököse reformokat ígért a nemzetnek. Török vezényleti nyelvet nem ígért, (*Derültség.*) mert az már régen megvolt, hanem ígért függetlenséget, szabadságot és más

egyebeket. Egyszer egy forradalom leseperte az öreg szultánt a trónról és az új szultán vette át az uralkodást...

ENDREY GYULA: A háremet is...

POLÓNYI GÉZA: Azt is, még többet is. És a dolognak, t. képviselőház, az a legérdekesebb része, hogy az új szultán elkövette azt a nagy és furcsa hibát, hogy a volt udvari méltóságokat is átvette az előbbi szultánnak az udvarából. Átvette a főasztalnokmestert, a főpohárnokot, a főlovászmestert és a fo-szörfaragót is, (*Derültség.*) a kit manapság borbélynak hívnak. (*Derültség.*)

Ez a szőr-faragó, a kit Gül Bendarinak neveztek, híve volt az előbbi szultánnak és Allahnak fogadalmat tett, hogyha az új szultán jut a trónra, meg fogja ölni az új szultánt. Volt neki egy segédje — mert a borotválást a szultánnal nem egy ember végzi, hanem a szappanozást előbb egy másik ember eszközli és külön megy a borotválás — a ki jól tudta a mérgezésnek a teóriáit. Ezzel a segédjével együtt megállapodott a borbély abban, hogy a trónra jutott szultánt borotválkozás közben ki fogják végezni. (*Halljuk! Halljuk!*) A megállapodás az volt, hogy a szappant megmérgezik és annak belélegzésétől hal meg a szultán, vagy ha ez nem sikerülne, akkor Gül Bendari elvágja a szultán nyakát.

Hogy hogynem, ezt a tervet az új szultán megtudta és mikor beszappanozták, tényleg rögtön észre is vette, hogy micsoda borzasztó méregszag van. Dühében felugrott és elkapta a borbély kezéből a borotvát, berohantak a kavaszok is és a borbélyt lefogták. Ki akarták végezni. Ekkor azonban Gül Bendari térdre esett és rimánkodott, hogy ő Allahnak tett fogadást és hogy ő a haza érdekében tartotta szükségesnek azt tenni, a mit tett, mert az ő lelkiismereti meggyőződése, hogy az előbbi szultán volt a jobb szultán. Most azonban szánja bánja bűneit, könyörög, hogy bocsásson meg a szultán. (*Halljuk! Halljuk!*)

S az a jó szultán megbocsátott a borbélynak. Visszaadta neki a borotvát és miután nagyon égette őt a szappan, Gül Bendari barátom hozzáfogott a borotváláshoz s alig hogy elkezdte, le is kanyarította a szultánnak a fejét. (*Derültség.*)

Az én apám, a te papád

(1908) *Gaal* Gaszton adomája:

A cigánygyerekek azon veszekedtek, hogy ki szereti jobban az apját. Egyik nagyon hősködött: én szeretem jobban az apámat! Azt mondja a másik: ne beszélj, hiszen neked nincs is apád. Az illető erre azzal felelt: több van, mint neked! (*Élénk derültség.*)

Mennyit keres a gyógyszerész?

(1908) *Markos* Gyula mondotta:

Az egyszeri inas elmegy a patikába és egy hatosért herbateát kér, de csak egy krajczárja van. Megkapván a herba-teát, leszúrja a krajczárt és elszalad; a patikáros famulusa utána ered, de nem tudja elérni. Mikor lihegve visszatér és menti magát, hogy: a gazembert nem tudtam elcsípni, így vigasztalja magát a patikus: sebaj öcsém, azért ötvenszázalék tiszta hasznunk mégis van. (*Derültség.*)

Ha az életben boldogulni akarsz, sose feledkezzél meg a cosinus alfáról

(1908) A t. Ház a közoktatásügyi-tárca költségvetését tárgyalta. *Hock* János a tanítás rendszerét így ostromozta:

A szaktanítás rendszere rettenetes követelményeket támaszt a gyermekkel szemben. Sohasem felejttem el, t. ház, hogy a mikor én a középiskola felsőbb osztályaiban jártam, volt egy matematika tanárom, a ki egész életét a felsőbb matematika szolgálatába töltötte el. Nem látott semmiben mást, csak számokat, bennünket is csak számoknak nézett és így osztályozott. És sohasem felejttem el, hogy egy alkalommal a cosinus alfájáról beszélt és a mikor valamelyikünk zavarba jött — azt hiszem, talán én voltam az — azt mondotta, hogy: „hogyan akar maga kimenni az életbe és hogyan

akar maga felemelt homlokkal a becsületes emberek előtt megjelenni, ha nem tudja a cosimus alfáját levezetni?” (*Zajos derültség.*)

Deák Ferenc: Önmagammal nem tudok tanácskozni

(1908) A kormány a képviselőválasztási törvényjavaslat előzetes tárgyalása céljából bizottságot küldött ki és ebből az ellenzéki képviselőket kihagyta. *Eötvös* Károly a következőképpen adta elő a sérelmet:

Volt egy ember, ma már nem él, igen jól emlékszem rá, 37—38 év előtt nem egészen biztos, de körülbelül akkor volt, Prileszky Tádé pozsonyi, vagy Pozsony-környékbeli képviselő. A Deák-párt bevette a bizottságba az egykori balközépet, hogyne vette volna be, hiszen ellenzék volt és magyar emberek voltak; mivel azonban az Istenben boldogult balközép a bizottságban sok galibát csinált, Prileszky Tádé az értekezleten indítványt tett, hogy a balközépet ne vegyék be a bizottságba. Mit csináljanak galibát odabent? Deák Ferencz még nem volt kegyelmes úr, (*Derültség. Felkiáltás a középén: Tekintetes úr volt!*) nemzetes úr lehetett, levelei, a melyek megmaradtak utánna, nemzetes úrnak tisztelik, felszólalt. Ügy nézett rá Prileszky Tádéra, mint az oroszán és azt mondotta szórói-szóra: „Én a bizottságba tanácskozni akarok. Ha én magam vagyok ott és azok, a kik úgyis egyetértenek velem, hogyan tanácskozzam? Az ellenzéknek ott kell lenni!”

Nihil credo

(1909) *Éber* Antal az adóreform tárgyalásánál mondotta:

Ha, t. képviselőház, ezek után még folyton azt halljuk, amit Sándor Pál t. képviselőtársam beszédében is hallottunk, hogy itt a legnagyobb népességet, a városok lakosságát akarjuk tönkretenni ezzel az adóval, akkor eszembe jut nekem egy remineszczenzia, a mit múltkor a porosz képviselőházban

elevenített fel hasonló panaszok alkalmával az ottani pénzügyminiszter, aki előadta, hogy a mikor Poroszországban I. Frigyes Vilmos idejében az első egyenes állami földadót behozták, az ú. n. Grundschoß-t, akkor a porosz rendek egy nagy emlékiratot nyújtottak át Frigyes Vilmosnak és megírták benne, hogy ez az adó az egész országot tönkre fogja tenni, mint ők írták: Tout le pays sera ruiné. Erre Frigyes Vilmos rövid markáns széljegyzettel válaszolt: Tout le pays sera ruiné? Nihil credo. (*Derültség.*)

Segíts uram Isten...

(1909) A t. Ház az adóreformot tárgyalta. *Reök* Iván attól tartott, hogy az új törvénnyel nem kívánt méretekben okoznak átalakulást a gazdasági és társadalmi élet szerkezetében és így adomázott:

Úgy vagyunk ezzel a reformmal, mint az egyszerű ember, a mikor lóra fel akarva ülni, nagyot fohászkodott és, mert talán kaputos is volt, kissé nagyobb ütemet adva mozgásának, túlesett a lovon és azt mondotta utána, gondolatmenetét folytatva: Segíts uram Isten, de ne ilyen nagyon! (*Derültség.*)

A fürdésről ne feledkezzetek meg!

(1910) *Huszár* Károly (sárvári) a felirati vitában nagy beszédöt tartott és ezeket mondotta:

Egy kínai császárról olvastam, Csing-Csang a neve, (*Élénk derültség a jobboldalon. Folytonos zaj. Az elnök csenget.*) hogy fürdőkádjára felíratta azt a felesleges mondatot: Ne feledkezzél meg, hogy minden nap meg kell fürödni. (*Derültség a jobboldalon.*) Hát a Lloyd-klub ajtajára is bátran fel lehetne írni: ne feledkezzetek meg arról, hogyha a magyar nemzet hatalmát akarjátok képviselni, úgy minden nap meg kell fürödnötök a nemzeti közérzés tisztító tüzeiben. (*Derültség. Ellentmondás a jobboldalon.*)

Jobb élni...

(1910) *Szmercsányi* György politikai pályafutását a szabadelvűség soraiban kezdte meg és nagy híve volt a Tisza-családnak. Politikai irányvonala később elfordult és a néppárt-hoz csatlakozott. Pálfordulását így örökítette meg *Richter* János plébános-képviselő:

Meghallgattam Szmercsányi t. képviselőtársam első programbeszédét. Lelkesedve felkiáltott beszéde végén: „Tiszával élek, Tiszával halok!” (*Élénk derűtség a jobboldalón.*) Megjegyzem t. képviselőház, hogy ő se nem élt Tiszával, meg sem halt vele. Minden haláltusa nélkül, három hónap múlva felébredt a néppárt karjaiban. (*Zajos derűtség.*)

Az örök kormánypárti

1910 december 3.

— Olyan kormány nincs, amit nem támogatna — címen ismert politikai szólam tulajdonosa *Urbanovszky* képviselő, aki hosszú képviselői pályafutása alatt valamennyi kormányt végigszolgált. A t. Ház elé pedig *Eitner* Zsigmond vitte és beszédében így örökítette meg:

Eszembe jut, hogy a Bánffy-kormány bukásakor volt egy régi szabadelvűpárti képviselő, *Urbanovszky*, a ki mikor azt mondták neki, hogy: képviselő úr a kormány megbukott, azt felelte: „de kormány csak lesz?” (*Nagy derűtség.*)

A szárnak van igaza

1910 február 15.

Polónyi Géza az *Osztrák-Magyar Bank* szabadalmának meghosszabbításáról beszélt, a nagy trefagyártó *Förster* Aurél közbeszólásával.

POLÓNYI GÉZA: De kegyeskedjenek figyelemmel lenni, hogy a nemzeti állameszme szolgálatában állunk, mikor önö-

ket figyelmeztetjük. Arról van szó, hogy nem szabad továbbra is opportunistikus jelszavakat hangoztatni, hogy az a bölcsesség politikája, hogy az okosabb enged.

FÖRSTER AURÉL: Akkor a számárnak van igaza! (*Zajos derűtség jobbfelől.*)

Rosenberg Gyula a birtokosok mandulában

1910 december 23.

Az elviselhetetlen húsdrágaság le-törése céljából a kormány engedélyt adott 2000 kocsirakomány argentinai fagyasztott hús behozatalára. Az agráriusok ellenezték és őket támogatta Rosenberg Gyula, aki valamikor erélyes védője volt a kereskedelem érdekeinek. Sándor Pál erről beszélt és a következőket mondotta:

Eszembe jutott az a bíró, a ki kissé gúnyosan intézte el egy erősen sémita külsejű, azonban kitért szerkesztő ügyét és azt kérdezte, hogy voltaképpen mi az ő vallása, mire ez azt felelte: És hogy ha megpukkad a bíró úr akkor is római katolikus vagyok. (*Élénk derűtség.*) Rosenberg Gyula t. barátom épen úgy nézett rám; rám szegezte szemeit, mindig hozzám beszélt, mintegy azt mondva nekem: és hogyha megpukkadsz is, én mégis agrárius vagyok. (*Élénk derűtség.*)

Ölel a hatalmas Lucifer

(1910) A *Katholikus Népszövetségei* támogató papság kisebb töredéke el-lentétbe jutott Richter János plébános-képviselővel, aki a kormányt támogatta. Politikáját érthetően kifogásolták a Népszövetség mögött álló néppárti vezetők egyike-másika és Richter képviselőhöz leveleket intéztek. Az egyik levéltöredék így szólt:

Én pap létemre, mikor felléptem, a saját paptársaimtól a következő levelet kaptam. Nem olvasom fel az egészet, hanem csak egyes részeit. (*Halljak! Halljuk! Olvassa.*) „Csak

előre bátran, vedd meg a Nazarétit bátran, különösen szent miséknél, mikor kenyér színe alatt jelen van; hiszen jutalmad nagy leszen! Adósságaidat talán kifizetheted, (*Zajos derűlt-ség.*) de akkor kötéllal elhagyod e földi paradicsomot, készen áll magas lángoszloppal vörösen izzó vaskoronám, hogy belé elhelyezkedhess örökre; bár a néppártiak utánad menni, a buták, nem fognak, erős bilincseimmel örökre lekötve őrizlek majd, s várhatod a szabadulás óráját, s soha el nem múló kéjgyötrelmeid közepette örökkön örökké lesheted jutalmadat. Pokoli csókkal ölel a sátánok vezére, a hatalmas Luczifer”. (*Zajos derűlt-ség a jobboldalon.*)

Jobb az öt forintos, mint a lenyakazás

(1911) *Hegedűs* Lóránt szerint gróf *Apponyi* Albert mondta:

Jobban szeretem, hogyha valakivel úgy fogadhatok, hogy a fogadás öt forintba megy, mint hogyha az illető fejébe menne, mert ezt az öt forintot odaadja, de a fejét nem szokta az illető odaadni. (*Zajos derűlt-ség és mozgás a jobboldalon.*)

A tífuszbetegnek csak 40 százaléka hal meg, de a milliomosok mind meghalnak

1910. február 14.

Hantos Elemér gazdag statisztikai adatokkal igyekezett bizonyítani az *Osztrák-Magyar Bank* szabadalmának szükségességét és annak meghosszabbítását. Vele szemben *Kovács* Gyula ellenzéki képviselő az ellentétes álláspontot foglalta el és a statisztikát így értékelte:

A statisztikai csoportosítással mindent a világon be lehet bizonyítani, be lehet bizonyítani azt is, hogy sokkal jobb tífuszbetegnek lenni, mint milliomosnak, mert a statisztika szerint a tífuszbetegnek csak a 40 százaléka hal meg, a milliomosok pedig mind meghalnak. (*Zajos derűlt-ség.*)

Nem ugrik, csak sokat beszél

1910 február 15.

A t. Ház az *Osztrák-Magyar Bank* szabadalmának meghosszabbítására vonatkozó javaslatot tárgyalta és a vita keretében főszólt gr. *Batthyányi* Tivadar, akit beszéde közben a kormánypárti padokról sokat zavartak. A közbeszólásokra gróf *Batthyányi* így válaszolt:

Gróf BATHÁNYI TIVADAR: Én nagyon kérem a t. urakat, hogy ne méltóztassanak az embert azzal provokálni, hogy itt tüntetőleg hangosan társalognak, mert nekem az a szokásom, hogy ha *így* ugratnak, akkor én nem ugrom, de többet beszélek. (*Nagy derűtség.*)

Dr. HANTOS ELEMÉR: EZ életveszélyes fenyegetés! (*Derűtség és felkiáltások jobb felől: Ez terrorizmus! Ez komoly fenyegetés! Mozgás és zaj.*)

Mi lesz az alkoholista gyermekéből?

1910 november 23.

Zelenyák János a közegészségügy megjavítását és a korcsmák vasárnapi bezárását követelte. Szónoklatában vázolta az alkoholizmus súlyos következményeit, amit a t. Ház naplója így örökített meg:

ZELENYÁK JÁNOS: Most tessék ennek az embernek az intellektuális képességét véve alapul, az ő lelki világát tekintetbe venni, tessék az átöröklést szem előtt tartani, s akkor kérdem, vájjon milyen intellektuális tehetséggel lesz felruházva az a gyermek, a ki az ágyékából születik?

CSERMÁK ERNŐ: Kormánypárti választó lesz! (*Hosszan tartó zajos derűtség a ház minden oldalán. Taps balfelől. Az elnök csenget.*)

ZELENYÁK JÁNOS: Reflektálva erre a szellemes közbeszólásra, mondhatom, hogy van benne némi igazság. (*Megujuló zajos derűtség.*)

ELNÖK: Csendet kérek t. házi

ZELENYÁK JÁNOS: Mert úgy a községi, mint a képviselői választások idejében az intellektualiter süllyedt emberek a legjobb kortesek, a pálinkával és borral. *(Igaz! Úgy van!)* Én legalább még nem láttam jó kortest, a ki józan lett volna. *(Zajos derűtség a ház minden oldalán.)*

Szót se a mai barátokról...

(1911) A költségvetési vitában *Hock* János mondotta:

Egyik régi ercsi kollegám, a híres Blaskovics plébános a század elején egyike volt a legkeresettebb szónokoknak. Gyöngyösre meghívták a barátok, hogy Portiuncula napján szónoklatot tartson. Azt mondta: „Én sokat beszéltem, hagyjatok nyugodni.” A gyöngyösi gvardián nem engedte, hanem tovább noszogatta. Erre Blaskovics azt felelte: „Jól van. De azt hiszem, hogy én most utoljára fogok nektek beszélni.” Szép szónoklatban aztán kifejtette Assisi Szent Ferencznek és társaiknak, ezeknek a humanisztikus, nagyszívű embereknek, a kik az egyházi életet újjá teremtették és a kik erkölcsi szempontból a legnagyobb alakjai a világtörténelemnek, üdvös hatását és azzal fejezte be: „Most elmondtam nektek, hogy milyenek voltak a régi barátok. A jövőre azt fogom elmondani, hogy milyenek a mostaniak.” Blaskovics plébánost nem hívták meg többször. *(Élénk derűtség jobb oldalon.)*

„Gyorsabb a ló, mint saját árnyéka!”

(1911) *Kovács* Gyula beszédéből a következő Deák-adoma:

Deák Ferencz, a haza bölcse nem szeretett gyorskocsin ülni. Tempósan járó úr volt, a ki sohasem sietett. Egyszer azonban sürgős dolga akadt és útját barátjának kocsiján gyorsajtásban tette meg. Nem történt semmi baj, amivel Deák Ferencz el is dicsekedett egy másik barátjának, aki mosolyogva mondotta, hogy az ő paripái keze alatt ugyanazt az utat feleannyi idő alatt tették volna meg. „Az lehetetlen, mert

a mi kocsinkon olyan gyorsan repültünk, hogy öt percz múlva ért utol a lovak árnyéka”, válaszolt Deák Ferencz. (*Zajos derűlség.*)

Az ellenség nem respektálja a gyakorlóteret

Egy magasállású katonai személyiség Solferinónál az egyik szárnyat vezette — ez is bécsi viccz volt — s amikor visszaszorították a hadsereget, azt mondotta volna kellő naivitással: „Aber ich verstehe nicht, auf der Wiener Schmelz ist alles so gut gegangen!” vagyis magyarul: „Nem értem, a bécsi gyakorló téren olyan jól ment minden!”⁴¹ (*Élénk derűlség a bal és szélső baloldalon. Felkiáltások jobb felől: Ez kell a magyarnak!*)

Az őrmester úr magyarul...

1868-ban, a mikor az első hadgyakorlat volt Bécs környékén, az általános védőkötelezettség behozatala óta (*Folytonos zaj és derűlség. Halljuk! Halljuk!*) az osztrák fővárosban nem tudták még, hogy mi az a fehér szalag, a melyet a katonák a hadgyakorlaton viselnek csákóikon. A bécsi Deutschmeister ezred épen nyugvó állapotban volt, midőn a 2.-ik ezred vonult be ilyen fehér stráfokkal. Ekkor azt kérdezték egyik őrmestertől: „Őrmester úr, mit jelent ez a fehér szalag a csákón?” Amire az őrmester így válaszolt: „Die was da was haben, das ist der Feind, die was da nichts haben, das sind wir!” Akinek itt van valamije — és ekkor az őrmester a saját fejére mutatott — az ellenség, a kinek — és megint a saját fejére mutatott — itt nincs semmi, az mi vagyunk!” (*Zajos derűlség.*)

Nagy cylinder a kis szatócs fején

(1911) *Polónyi* Géza hevesen támadta a szabadelvű és még inkább a radikális irányzatot. A t. Ház elé adatokat terjesztett annak igazolására, hogy a radikális irányzat a közéletbe beférkőzik és türelmetlenségével minden más törekvést elnyom. Az állítással szembeszállt *Hock* János, aki beszédében azt mondta, hogy *Polónyi* olyan emberekre fogja rá a radikalizmust, akik ettől az irányzattól távol állnak és állításait csak addig tartja fenn, amíg nem akad valaki, aki ezeket megcáfolja. *Hock* ekkor a következő hasonlatot tette:

Bocsásson meg *Polónyi* t. képviselő úr, de egyszer *Sipulusz*, alias *Rákosi Viktor* mondott egy nagyon érdekes dolgot, egy hasonlatot applikált; hasonlattal fogok élni én is, azzal, a mit *Rákosi Viktor* más vonatkozásban használt. *Halljuk! Halljuk!*)

A felső vidéken volt egy kis szatócsbolt, és ott a szatócs nyári napon teljesen pőrére vetkőzve ült a boltjában, csak egy nagy cylinder volt a fején. (*Zajos derültség.*) Mikor aztán bement valaki a boltba és azt mondta: hogyan tud ilyen pőrére vetkőzve ülni a boltban, a szatócs azt felelte, hogy úgy sem jön be senki. De hátha mégis bejön valaki — kérdezték tőle. Biztos vagyok benne, hogy nem jön be senki — válaszolt a szatócs. Hát akkor miért van a fején a kalap? — mondták neki. A boltos így válaszolt: Hátha mégis bejön valaki. (*Hosszszantartó derültség.*)

A barátság jelképe a cobolyprémes bunda

(1911) Gróf *Apponyi* Albert mondta:

Évszázadokkal ezelőtt Oroszországban az volt a szokás, hogy a szibériai prémvadászok és kereskedők adójukat természetben fizették. Volt prémadó, volt sóadó, szóval mindenféle

volt, a mi Szibériában megtermett. A czári udvar jóindulatát is prémek ajándékozásával nyerték el és a barátság mértéke sokszor attól függött, hogy ki milyen értékű és mennyiségű prémet szállított a szentpétervári udvarnak. Ebből a szokásból azután egy tréfás szállóige keletkezett, mert Oroszországban azt mondták, hogy a barátság annál jobb, minél melegebb a bunda.

A történelem pongyolában

(1911) *Hock* János kifogásolta, hogy egyes képviselők olyan adatokat tárnak a t. Ház elé, melyek könnyen cáfolhatók és a történelmi igazságnak nem felelnek meg. *Hock* erre mondotta a következőket:

Eszembe jut Carlyle-nek egy csodálatosan szép leírása a francia forradalom történetéből. Midőn a konvent megbízta Joieux tábornokot, hogy Howével, az angol admirálissal Brest körül összeütközzék, akkor az történt, hogy Vengeur francia hadihajót az angolok roncsokká lötték. Az elsülyedt és mikor Barrére bement a nemzetgyűlésbe, ott csodálatosai-szép szónoklattal elmondotta, hogyan sülyedt hullámsírba a Vengeur dicsőséges legénységével együtt, a kik díszbe öltözve, a zászlókat kibontva a Marseillese éneklése mellett, kegyelmet nem kérve haltak ott meg. Ezt az értesülést, a mit Barrére a konventnek adott és szónoklatokban kiszínezett, a *Moniteur*, az akkori hivatalos francia hírlap feldolgozta és innen vette Carlyle az első kiadáshoz a történelmi adatokat.

De mi történt? Éltek még szemtanuk, t. képviselőtársaim, a kik abban a harcban részt vettek, angol tiszték és azok jelentkeztek és hiteles tanúvallomások alapján megállapították, hogy a Vengeur ugyan elsülyedt, de a Marseilles-t nem énekelték, hanem a francziák angol csónakokra menekültek és hálát adtak az istennek, hogy az angolok valamiképp kihúzták őket a hullámokból. Erre felkiált Carlyle a maga éles szatírájával: Mendez Pinto, Cagliostro és Münchhausen nem ti vagytok a legnagyobbak a nagyok között. (*Zajos derűtség.*) Hol van az a dicsőséges hatalmas Barrére az ő Vengeurjének his-

tóriájával és adataival (*Derültség.*) és azt mondja Carlyle, hogy bizony a történeti világitás mellett ezeket az adatokat a részrehajlatlan história kénytelen bemázolni lámpakorommal. (*Zajos derültség.*)

A birka nem tudta a tábori jelszót

(1911) *Förster* Aurél mesélte:

A Bach-korszak alatt történt, hogy a században egy tolvaj cigány szolgált, a ki lopásért többször volt büntetve. A kapitány egyszer találkozik az utcán a cigány bakával, aki kivágja a Vorschriften miközben kabátja alatt nagy csomag dudorodik. A kapitány megállítja és előszedeti a csomagot, a miben egy birka teteme volt. „Gazember megint loptál”, szolt a kapitány. „Meldi gehorsamts, nem loptam én”, válaszolt a cigány. „Valljál, mert meg vasaltalak”, mire így exkuzálta magát a baka: „Meldi gehorsamst úgy volt, hogy éjjel őrségen álltam és valaki közeledett felém. Én tehát elfogtam, mert nem tudta a tábori jelszót”. (*Hosszantartó derültség.*)

Nyugtalan lelkiismeret

(1897) *Eötvös* Károly mondotta el:

Hetven éves lóköető állt a törvény előtt. A bíró lehordta, hogy ilyen vén ember lopásért kerül eléje. „Megjöhetett volna már a maga esze” mondotta a bíró a vádlottnak, aki eképpen válaszolt: „Tekintetes bíró úr az ember igazán nem tudhatja, hogy miként igazítsa az életét, mert 17 éves koromban a tekintetes bíró úr amiatt hordott le, hogy ilyen fiatal vagyok és máris lopásból élek. Kaptam azután 3 évet. 40 éves koromban megint elfogtak és elítéltek 5 évre. A bíró úr akkor azt mondotta: „Javakorban hogyan vetemedhetik tolvajlásra?” „Most 70 éves vagyok és a tekintetes bíró úr azt hányja a szememre, hogy ilyen vén korban kerülök a tömlöczbe. Ezek után nem tudom, hogy az ember életének melyik évében legyen gonosztevő”. (*Zajos derültség.*)

Házasságzsaporító tényezők: a krumpli, meg a női kalap

(1911) *Csermák* Ernő a középosztály pusztulásáról beszélt és ennek egyik okát az alábbiakban látta:

Egy statisztikus kiszámította, hogy a Felvidéken a házasságok száma a krumplitermeiással áll arányban. (*Derültség balfelől.*) Azonban tovább mehetünk ezen a vonalon, mert az nemcsak a krumplitermeléssel áll arányban. Az alsóbb néposztályoknál ez igenis megvan, de a középosztálynál nem a krumplitermeléssel, hanem a női kalapok árának emelkedésével áll arányban a házasságkötések száma. (*Zajos derültség balialól.*)

Az erdő panaszra megy az Istenhez

(1911) 1873-ban nagy tőzsdeválság vihara szántott végig Európán és a bécsi, valamint a budapesti tőzsdéken is tekintélyes vagyonok pusztultak el. Hogy a válság további elmélyülését megakadályozzák, a bécsi tőzsdetagok elhatározták, hogy előre megállapított árfolyamon alul egyetlen cég sem fog részvényt forgalomba hozni. A prágai *Thorsch és Fia* bankcég a megállapodást azonban nem tartotta be, a bécsi tőzsdén áron alul akart vásároltatni, mire megbízottját a tőzsdetagok egyszerűen lefoglák és az épületből kidobták. Ezt mint követendő példát említette *Förster Aurél*, amikor a t. Ház a hadügyi költségvetést tárgyalta és sürgette a magyarok *összefogását*, mert önmagának köszönheti a túlnagy hadügyi kiadásokat, *Förster* az alábbi hasonlatot használta:

Az erdő egyszer panaszra ment az Istenhez és azt mondta: „Isten, te mindenhatóságodból adsz nekem talajt, a melybe én gyökereimet eresztem, adsz nekem jó időjárást és levegőt, hogy ágakat növelhessek, napfényt, hogy leveleim legyenek. És mégis megengeded azt, hogy erdőm fáiból levág-

hassanak fejszével”. És az isten azt mondta: „Nem én vagyok a hibás, magad vagy a hibás, erdő, mert saját fádból adtál nyelet ahhoz a fejszéhez, a melylyel levágtak téged.”
(*Úgy van! Úgy van! Helyeslés a bal és szélső baloldalon. Zajos derűtség jobbfelől.*)

A képviselő úr visszajáról olvas és lát

(1911) *Huszár* Károly (sárvári) aki akkoriban a néppárt kötelékébe tartozott, a szabadkőművesség terjeszkedése ellen beszélt, miközben heves szócsatába keveredett *Pető* Sándorral, aki tagadásba vette a néppárt állításait. *Huszár* Károly ekkor közbevetőleg így szólt:

Tudom, hogy *Pető* Sándor t. képviselő úr megfordítva látja a szabadkőművességet, mert a képviselő úr mint jó zsidó mindent visszajáról szokott olvasni. Nem csodálkozom tehát, ha ezt is visszajáról látja. (*Zajos derűtség.*)

Förster Aurél bécsi tréfái

(1911) *Förster* Aurél, aki magánéletében sok sikerült tréfa szerzője volt, a hadügyi tárca költségvetésének parlamenti tárgyalása során nagy beszédet mondott és szónoklatát teleszította bécsi tréfákkal és mulatságos hasonlatokkal. Íme, néhány *Förster*-tréfa:

Az én népem és az ő adóssága

Megemlítem, hogy itt arról van szó, a mit igen sokszor állítanak axiómaként, hogy ez a mi hadseregünk. Hát akkor hogyan mondhatja az uralkodó, hogy *Meine Armee*? Hogyan tudjuk mi magunk kikövetelni a magunk részét belőle, hogy csak nem *úgy*, mint a szocialista képviselő a német parlamentben, a ki azt mondta az uralkodóra: *Der sagt immer*

Meine Armee, Mein Volk, das sagt er aber nicht: Meine Staatsschulden!, vagyis ő mindig azt mondja, hogy „Az én hadseregem”, „Az én népem”, de azt nem mondja: „Az én államadósságom”. (*Zajos derűtség és taps balfelől. Mozgás jobbfelől.*)

Ha úgy szalad, mint Königrätznél...

A königräzti csata után, mely minden tekintetben szerencsétlen volt ugyan, de amely felett nekünk, magyaroknak, bár volna okunk gúnyolódni, mert némi elégtétel reánk nézve ez a csatavesztés, embertársainkra és ott elesett véreinkre való tekintettel nem szabad gúnyolódnunk: mondom, akkor egy kapitány megállt a bécsi Grabenen és mikor kivette óráját és azt kérdezte: „Wie viel Zeit brauch ich bis Klosterneuburg?” „Mennyi idő alatt érhetek el Klosterneuburgba?” azt felelték: „Wenn Sie so gut laufen können, wie bei Königrätz, sind Sie in fünf Minuten draussen!” (*Élénk derűtség a szélső baloldalon.*) vagyis magyarul: „Ha Ön olyan gyorsan tud szaladni, mint Königrätznél, akkor öt perc alatt kinn lehet!” (*Zajos derűtség.*)

Pepperl steig ab.....

Történelmi tény, s mindenki tudja, hogy az 1866.-iki hadjárat után ide menekült a dinasztia egyik része; akkor azt kiabálták az osztrák fővárosban: Abdanken! Abdanken! és Magyarországon, a mikor ki nem épített alkotmányunk foszlányai sem voltak kezeinkben, a magyar nép a legnagyobb devozziczióval és lelkesedéssel fogadta őket. Ugyanakkor Bécsben József császár lovas szobra előtt azt kiabálták: „Es sind schwere Zeiten, steig ab Pepperl und lass den Franzi reiten!” (*Derűtség balfelől.*) vagyis magyarul: Nehéz idők vannak, szállj le Jóska a lóról és hadd a Ferenczet lovagolni!” (*Derűtség szélső baloldalon.*)

Készfizes napja kelj fel!

1911 február 13.

Földes Béla egyetemi tanár, az *Osztrák-Magyar Bank* szabadalmának meghosszabbításáról, illetve a készfizes fölvételének szakaszáról beszélt. Ebből nagy politikumot csináltak és a mozgalomban gróf *Tisza* István szintén résztvett. *Földes* Béla többek között ilyformán ösmertette gróf *Tisza* István álláspontját:

Áttérek most a készfizes kérdésre. Itt van báró Madarassy-Beck Gyula t. képviselőtársam, a ki nem tartja szükségesnek a készfizes fölvételét; Jankovich Béla t. képviselőtársam azt mondja, hogy a javaslatban benne van a készfizes, hogy ez a készfizes. És ehhez a t. pénzügyminiszter úr is hozzájárul, hogy ez aztán a nagyszerű formula, a mit ő fölállított. Gróf *Tisza* István t. képviselő úr viszont azt mondja, hogy ebben nincs készfizes, de lemondok. (*Derültség a baloldalon.*) Eszembe jut egy mese arról a gögös keleti emberről, a ki cselédségének és a világnak meg akarta mutatni, hogy ő milyen nagy ember, milyen az ő hatalma — reggel mindig korán kelt fel. És a nap felkelt! (*Derültség. Felkiáltások a szélső baloldalon: Chantecler.*)

Gróf *Tisza* István képviselőtársam is így tett. Ő elment, gondolom, Aradra és azt mondta: Készfizes napja kelj fel! A készfizes napja azonban nem kelt fel. (*Derültség.*) De hogyan segít magán egy nagy államférfiú? (*Halljuk! Halljuk!*) Elment újra Aradra és azt mondta: Készfizes napja, ne kelj fel! És ez fényesen sikerült. (*Viharos derültség és taps a bal és szélső baloldalon.*)

A jus primae noctis joga Budapest népszaporulatánál nem érvényesülhet

1911 január 4.

Az országban a drágaság miatt panaszkodtak. Mindenütt nagyszabású gyűléseket és értekezleteket tartottak* Az agráriusok azt mondták, hogy a drágítás egyik leghatalmasabb tényezője az volna, hogy Budapest lakosságának ugrásszerű emelkedését mesterséges eszközökkel segítik elő, *Vázsonyi* Vilmos a t. Házban nagy beszédet tartott és az agrárius képviselőknek többek között így válaszolt:

T. ház! A vidék és városok között ellentétet szítani, a városi népesség gyarapítását, fejlődését, virulását, vagy szaporodását úgy tüntetni fel, mintha az a vidék rovására történék és úgy beszélni Budapestnek csodálatos és ugrásszerű népességi szaporodásáról, mintha ez a vidék rovására és megkárosítására történék, ez egy kissé anachronisztikus felfogás, mert a jus primae noctis idejében lehetett még a népességi szaporodást a földesúr befolyásától várni, de ma már nem lehet. (*Viharos derűlség.*)

Tisztelje meg Budapestet, mint marhapiacot!

1911 január 4.

Baross János agrárszempontról támadta Budapestet és magasztalta a német viszonyokat *Vázsonyi* Vilmos a t. Ház viharos derűlsége közben védelmére kelt a magyar viszonyoknak és Budapestnek, mely a magyar birtokos osztály javát szolgáló állat-kivitel központja. A t. Ház fölcsatlanó nevetése fogadta *Vázsonyi* alábbi tréfás mondatát:

Azért t. Baross képviselőtársam, ha nem tiszteli Budapestet, mint fővárost és kulturális központot, tisztelje meg legalább, mint marhapiacot! (*Viharos derűlség.*)

Az adó-múzeum

1911 november 10.

A gróf *Khuen-Héderváry-kormány* a jövedelemadó reformját tervezte és új adónovellát akart beterveztetni. A terv nyomán dr. *Hegedűs* Lóránt nagyszabású beszédet tartott és az adórendszert így jellemezte:

Van egy adófajunk, a mely a vaskorszak jelmezében jelenhetne meg, van azután florenczi Károly idejéből származott pompás renaissance-adónk, a melyet Olaszországból hoztunk ide; adórendszerünknek egy jelentékeny része azután az abszolút korszak osztrák bürokratizmus jelmezét viseli; lesz most oly jövedelmi adónk, a mely a szocziális zubbonyban jelenhetik meg; adóinknak egy része pedig valóságos múzeumi darab: 1812-ben Napoleon vitte Ausztriába, Ausztria hozta be mihozzánk és most a helyzet az, hogy Franciaország és Ausztria már túlmennek ezeken, de nálunk visszamaradtak itten, mint azok az empire-bútorok, a melyek egész Európában Napoleon divatját hirdetik. (*Éles derűtség és tetszésnyilvánítás.*)

Az álbetegek meghalnak

1911 november 14.

Polónyi Géza a közös hadsereg foggyatékos egészségügye miatt interpellálta *Hazai* Samu honvédelmi minisztert és beszéde közben így anekdotázott:

És a t. minister úr meg fogja engedni, hogy nem fantázia, a mikor azt mondom, hogy ma is élő, rendszer az osztrák armádiában, a mi Boszniában is megtörtént, a mikor az őrmester jelenti a kapitánynak: Herr Hauptmann, melde gehorsamst, heute ist schon wieder ein Simulant gestorben! (*Ellentmondások és zajos derűtség a jobb oldalon. Felkiáltások: Régi vicc!*)

Nekem több papám van, mint neked!

(1913) A képviselőházban az új sajtótörvény fölött vitáztak. A javaslat előkészítésében sokan közreműködtek. *Polónyi* Géza a törvénytervezet ellen hatalmas beszédet mondott és ennek keretében egyik gyermekkori eseményét elevenítette fel:

Eszembe jut, mikor gyermekkoromban egyik iskola előtt elmenve, két gyermek veszekedését hallottam. Az egyik azt mondta a másiknak: Mit akarsz te, hisz neked apád sincs! A másik erre azt felelte: Talán több van, mint neked! (*Zajos derűltség.*)

Mennyi büntetés dukál annak, aki tintatartót vág a miniszterhez?

(1913) A képviselőházban történt, hogy egyik magáról megfélemezett ellenzéki képviselő tintatartót vágott a miniszteri padok felé és egyik minisztert eltalálta. Jóval az esemény után a képviselő a bíróság elé került és aránylag enyhe büntetést szabtak ki rája. *Balogh* Jenő igazságügyi miniszter az esetet most fölhasználta annak kapcsán, hogy az általa beterveztetett sajtótörvényjavaslat tárgyalásánál az ellenzéki honatyák a lehető legsúlyosabb kifejezéseket használták a kormány tagjaival szemben és volt olyan nap, amikor a képviselők tucatonként kerültek a mentelmi bizottság elé. *Balogh* igazságügyi miniszter összehasonlítást tett az angol és a magyar jogszolgáltatás között és a következőket mondta:

Angliában leütik egy gentleman, egy magánember fejéről a kalapot, erre következik 500 font, vagyis 12.000 korona büntetés. Magyarországon a miniszter akar a parlamentben nyilatkozatot tenni és fejbevagdoszák és egy minisztertársát

is tintatartóval dobálnak meg. Erre következik... először is három és fél évig semmi. (*Zajos derűtség a jobb oldalon. Felkiáltás: Ez igaz!*)

A kassza az kassza!

(1913) *Lukács* László kormánya 1913 június 10.-én megbukott és a kormányalakításra gróf *Tisza* István kapott megbízást. *Tiszát* hetesen támadta nagyatádi *Szabó* István kisgazdaképviselő, különösen a választási pénztárak miatt. Gróf *Tisza* István így vágott vissza?

A másik oldala pedig a kérdésnek az, hogy minden vesztegetés nélkül is a pártélet természetesen pénzbe kerül* számottevő tetemes összegekbe és ezért minden pártnak van pártkasszája és az a pártkassza azért kassza, mert abba pénzek folynak be (*Zajos derűség.*) és azért pártkassza, mert azon pénzek pártcélokra használatnak fel. (*Derűtség.*)

Ráth Endre csak Beöthytől kaphat rendreutasítást

(1913) Történetünk időpontjában a képviselőház elnöke *Beöthy* Pál, al-elnöke pedig *Szász* Károly volt. *Ráth* Endre ellenzéki honatya a kormánypárt szónokait közbeszólásaival állandóan zavarta és ezek miatt számos esetben kapott *Beöthy* elnöktől rendreutasítást. Most azonban *Szász* Károly ült az elnöki székben és tőle kapott *Ráth* rendreutasítást, mire a képviselő a t. Ház hangorkánja közepette keserű humorral így süvített bele:

Engem *Beöthy* szokott rendreutasítani! (*Zajos és hosszantartó derűség.*)

Balogh Jenő igazságügyminiszter az emberevőknek se kell

(1913) *Balogh* Jenő igazságügyminiszter az általa beterjesztett új sajtónovella tárgyalásánál tartott beszédében élesen bírálta az ügyvédséget, mire *Vázsonyi* Vilmos a következő Bórharisnya-mesével gúnyolta az igazságügyminisztert:

Egy elméleti jogtudóst a hajótörés egyszer kivetette a partra és ott olyan törzs körébe került, mely emberevő volt. Először arra gondoltak, hogy megeszik, de tüzetes vizsgálat után az elméleti tudós erre alkalmatlannak találtatott. (*Derültség.*) Az emberevők gondolkoztak, hogy a jogtudóst mire is használják fel? Nem tudták semmire se használni, míg végre találtak neki mégis állást. Arra használták fel, (*Felkiáltás jobbfelől: A delegációba!*) hogy struccz tojásokra ültették, hogy azokat költse ki melegével. (*Élénk derültség és taps a bal és szélső baloldalon.*)

Mi lesz a nyolcas számból, ha ketté vágják?

(1913) *Balogh* Jenő igazságügyminiszter benyújtotta a sajtótörvény módosításáról szóló törvényjavaslatot és beszédében megemlítette, hogy a módosítások dolgában nyolc tekintélyes jogászemberrel tanácskozott és ezeknek véleményét szűrte le. *Vázsonyi* Vilmos a t. Ház szakadatlan harsogó nevetése és tetszésnyilvánítása közepette így figurázta *Vi* a nyolc jogtudóst:

Azok a nyolczasok, akikről beszél az igazságügyi miniszter úr (*Derültség a bal és szélső baloldalon*) ezek a jogi nyolczasok reánk nézve bizonyos érdekességgel bírnak. Nem tudom a t. minister úr hogyan jutott ezekhez a nyolczasokhoz. Mert amikor a képzőművészeti nyolczasokról volt szó — olvastam egy malicziózus bírálatot — egy ítésként a nyolczas festők úr irányzatát támadva, felfedezte azt, hogy a nyolczasból ha ketté metszik, két nulla lesz. (*Élénk derültség és taps a bal és szélső baloldalon.*)

A hú feleség mintaképe

(1913) A só-panama pöre, mely *Lukács* László miniszterelnököt és kormányát magával rántotta, már lezajlott. Közvetlenül lemondása után másik botrány tartotta izgalomban a közvéleményt, még pedig a játékbank ügye. A *Forgalmi Bank* és az idegenek kaszinója a munkapárt választási kasszájába 1.4 millió koronát fizetett be, minek ellenében *Lukács* László kötelezettséget vállalt atekintetben, hogy a játékbank alapszabályait jóváhagyja, illetve a működési engedélyt kiadja. A jóváhagyás tényleg megtörtént és *Lukács* László miniszterelnök lemondásának napján olyértelmű rendelkezést adott ki, hogy a jóváhagyott alapszabályokat, illetve működési engedélyt a Belügyminisztérium kézbesítse. Az újonnan kinevezett miniszterelnök: gróf *Tisza* István — miután az 1.4 millió korona befizetésének ténye kitudódott és az eseményt az ellenzék a t. Ház elé vitte — a játékbank jóváhagyott alapszabályainak kikézését megtagadta, mire a kaszinó részvénytársaság vezetője: gróf *Korniss* és annak finanszírozója: zimonyi *Schwarz* Mihály a befizetett 1.4 millió korona visszafizetését követelték. Emiatt interpellált többek között *Vázsonyi* Vilmos, aki számos derús jelenet közepette Ösmertette a játékkaszinó ügyét és az alábbi adomát szötte bele a beszédbe:

T. ház! (*Halljuk! Halljuk!*) Az előttem szólott t. képviselő úr azt a szemrehányást tette az ellenzéknek, hogy csak azért jön be a házba, hogy panamára vadásson. Egy kis tévedésben van a képviselő úr. Háziállatokra nem lehet vadászni, a panama pedig — fájdalom — háziállat. (*Derűltség a baloldalon. Zaj a jobb oldalon.*) fiát kérem, a panamákra semmiképen nem vadászunk. A panamákat házhoz szállítják.

(*Élénk derültség.*) Nos hát gróf Tisza István t. miniszterelnök úr a dolgokat úgy tünteti fel, mintha neki ezekről nem lett volna tudomása. A szerény ibolyának a szerepe nagyon kevéssé illik az igen tisztelt miniszterelnök úrhoz. A miniszterelnök úr nem tudja, hogy a választások miként csinálódnak, azt sem tudja, hogy abban az osztályban, a melyet Jeszenszky Sándor államtitkár úr vezet és amelyről azt mondja, hogy végtelenül diszkrét politikai ügyekkel van megbízva és hogy ezen osztályokban mi történt és általában a miniszterelnök úr a múltban történt ezen ügyekben teljesen tájékozatlan s az ahnungslos férj szerepét játssza. (*Derültség a baloldalon. Felkiáltás a jobb oldalon: Jaj be jó!*) Az a szerep, a melyet a t. miniszterelnök úr magának tulajdonít abban a szerencsés házasságban, amelyben a munkapárttal és a munkapárt előző kormányával, emlékeztet a passantnak egyik férjalakjára. Kishivatalnok volt ez a férj, a felesége meg gondos háziasszony. Mindig volt étel és ital dúsan az asztalnál, az asszony nagyon csinosan öltözködött, sőt kedves kis ékszerei is voltak, csak olyan utánzott ékszerek és a férj nem csodálkozott azon, hogy ilyen nagy a bőség: ezt a fizetése jó beosztásának tulajdonította. (*Nagy derültség a baloldalon.*) Csak mikor meghalt az asszony, (*Halljuk! Halljuk!*) a gondos, kedves, jó háziasszony, akkor látta, hogy egyszerre mindennek szűkében van s arra a gondolatra jutott, hogy ezt a sok hamis ékszert fogja zálogba csapni, vagy eladni. És ekkor derült ki, hogy azok nem is hamis, hanem igazgyöngyök és a férj kegyelettel elzarándokolt a hű feleség sírjához, aki oly gondosan beosztotta egész életében az ő fizetését. (*Zajos derültség és taps a bal s szélső baloldalon.*)

Igazság urat keresem...

(1913) A t. Ház az esküdtzéki bíróságok előtti eljárások törvényjavaslatát tárgyalta. *Kelemen Samut* a javaslat nem elégítette ki és kifogásának a következő adomában adott kifejezést:

Él bennem az a hit és azt *hiszem*, nem alap nélkül, hogy nem részesülök abban a sorsban, mint az a mesebeli vándor,

aki útra ment, igazságot keresett és megállott annál a palotánál, melynél az volt kiírva: igazságügy. Itt a kapus útját állotta és azt kérdezte, kit keres? Az igazságot keresem, válaszolt a vándor. Erre a kapus azt felelte: én régen szolgállok itt, de ezt az urat ebben a hivatalban nem ismerem. *(Derűlség.)*

Mikor pukkan meg a kaméleon?

(1914) Az alkotmányjog értelmében a magyar törvényhozásban részt vett horvát képviselők nem szavazhattak, ha olyan törvényről volt szó, amely kizárólag Magyarország önálló rendelkezési jogait érintette, viszont ezzel ellenkező esetben szavazati jogaik épségben maradtak. Ámde a kormány több olyan javaslatot terjesztett a t Ház elé, melyeknek egyes rendelkezéseit nem csupán Magyarországon, de Horvát-Szlavon-Dalmátországban is végre kellett hajtani és a társországokra nézve is jogerővel bírtak. Mi történik ilyen „vegyes” esetben, a horvát képviselők szavazhatnak-e, avagy sem? *Polónyi Géza* a fogas kérdést így döntötte el:

Eszembe jut Mark Twain kaméleonja, amely, ha sárga posztóra teszük, sárga színt játszik, ha vörös posztóra teszük, vörös színt játszik. Egyszer azonban megtörtént, hogy a kaméleon tarka kendőre került, melyen egyszerre két színt nem tudott játszani és ennek folytán a szegény állat megpukkadt. *(Mozgás és zajos derűlség.)*

A kék szakáll Zeus isten

(1914) A közoktatásügyi költségvetés tárgyalásánát *Farkas Pál* a tankönyvírás módszerei ellen beszélt.

A legkülönösebb az, hogy pl. én magam, aki szerzetesi iskolában tanultam, meg vagyok róla győződve, hogy ha a szerzetes tanár rajtakapott volna engem egy francia regény

olvasásán, amelyben csak megközelítőleg olyan dolgok vannak leírva, mint amilyeneket Zeus Kalypsoval tett, hogy tudvalevőleg egy medvebőrben jelent meg neki, vagy lóval, vagy pláne Danáéval, ahol mint aranyeső szerepel, ami igen szimbolizáló allegóriája a modern prostitúciónak, mondom, ha rajtakapott volna egy ilyen francia regény olvasásán, bizonyára kilökött volna. De nekem ott meg kellett tanulnom mindezen dolgokat, nekem pontosan tudnom kellett, hogy Zeus hol, mikor és milyen módon csalta meg a feleségét és ezt mint klasszikus világnak reánk maradt (*Zajos derülség és helyeslés*) értékes dolgait adták elő. (*Derülség.*)

Ha nincs fogkefe a kofferjában: pánszláv agitátor

(1914) *Polónyi* Géza éles támadást intézett a nemzetiségek vezetői ellen és az alábbi idézetet alkalmazta:

Itt eszembe jut Grünwald történetíró barátunknak egyik munkája. Ebben megjelöli, hogy hogyan lehet egy pánszláv agitátort messziről megismerni. Az első szimptóma, amit ő ajánl, ez: Azt mondja, hogy ha meg akarunk győződni arról, hogy valaki pánszláv agitátor-e, nézzük meg a bőrdíját, ha megszáll valahol. Mert ha nincs benne fogkefe, akkor bizonyos, hogy pánszláv agitátor. (*Zajos derülség.*)

A beteg mégis meghalt....

(1914) *Horváth* Mihály ellenzéki képviselő beszédéből:

Arra kérem a t. házat és a t. kormányt, hogy ha már azt tartják, hogy beteg az alkotmányunk, akkor annak gyógyítását olyanra bízzák, aki azt jóra fogja fordítani. És ha már kuruzslást emlegettek, hát mondok erre is egy példát. Ügy járnak ezzel, mint az egyszeri földbirtokos, ki pusztán lakván, míg a meghívott, de messze lakó fizikus megérkezhetett volna betegágyához, a legközelebbi falusi felcsert vagy borbélyt hívták hozzá. Mire a nagynehezen előkerített főorvos meg-

érkezett, a beteg meghalt. Jött azután a fizikus, megkérdezte a borbélyt, hogy mit csinált, mire ez azt válaszolta, hogy kérem, én mindent elkövettem, a beteget megnyírtam, megborotváltam, fogát kihúztam, eret vágtam rajta, megköpültem, meg-nadályoztam, megkrisztíroztam, de a beteg meghalt. (*Zajos derültség.*)

Adós fizess, hogy pumpolhassál

(1914) *Bárczy* István 1906-ban választották meg Budapest polgármesterévé és 1913-ig a főváros adósságát körülbelül 300 millió koronával növelte. A jórészt külföldön fölvelt kölcsönök segítségével aztán hatalmas arányú beruházásokat hajtott végre és a városi üzemeket el nem képzelt arányokban fejlesztette. *Polónyi Géza Bárczy* István kölcsönszűz pénzgazdálkodása miatt nagyszabású beszédet mondott és kifogásolta, hogy Budapest eladósodik.

Én mindig bámultam ennek a különben szeretetreméltó bohém úrnak (*Derültség.*) *Bárczy* Istvánnak azt a szerencsését, amellyel ő nagyurak barátsága révén városi program gyanánt az adósságcsinálást tudta proklamálni, természetesen felsőbb jóváhagyás mellett.

Nemrégiben olvastam az „Az Újság” hasábjain egy újságcikket *Bárczy* István polgármester úr aláírásával. Valóban élveztem. Kimutatja, hogy a mai világban milyen bünt követ el, aki nem dobálja a pénzt. (*Derültség.*) Legnagyobb ambíciója az, hogy a fővárosnak annyi adóssága legyen, mint amennyi Angliának. (*Derültség.*)

Én természetesen bámultam. Hiszen ha csak arról van szó, hogy adósság, de bocsánatot kérek én azok közé tartozom, akiknek fizetni kell ezt az adósságot. (*Derültség.*) Egy kicsit rosszul érzem magamat, mikor látom, hogy ilyen rendszerbe kerültem bele. (*Derültség.*) Az az érdekes, hogy az ilyen adósságcsináló embereknek egy rettentően jó tulajdonságuk van, t. i. nem csak kedves emberek, de a kamatot, ameddig bírják, olyan pontosan fizetik, hogy az horribilis,

hogy megint új tőkeadósságokat csináljanak. (*Derültség.*) Ezekre a fajtájú emberekre van Heinének egy igen szép verse és én ajánlom, hogy a belügyminister úr függesztesse ki a városház tornyára, vagy a bejáratára a következő verset:

„Mensch bezahle deine Schulden (*Derültség.*)
Lang ist deine Lebensbahn,
Und du musst noch öfters pumpen, (*Derültség.*)
Wie du schon so oft getan.” (*Derültség.*)

A megyefőnök tollat szed

(1914) *Horváth* Mihály a sajtószabadság mellett beszélt és annak elkobzott a tollas zsidókkal versenyző régi megyefőnökökhöz hasonlított. A szabadságharc utáni időkben ugyacis a hazafiak a kalapok mellé tűzött színes tollbokrétákkal tüntettek az elnyomó rendszer ellen. Emiatt sok megyefőnök a tollbokréta használatát megtiltotta, közöttük *Bonyhádi* nevű is, mire *Balásfalvi Kiss* Miklós, az utolsó jászkun kapitány verset faragott, ezt országszer- te terjesztették és a házak falaira ragasztották. Íme, a tréfás versike:

Kecskeméten csoda esett,
A főnök tollas zsidó lett,
Most a tollat kettő szedi,
Ámsli zsidó, meg Bonyhádi, Iczacza!

Pragmatika szankció Matschaker

(1915) A címer- és zászlórendeletet tárgyalta a képviselőház és ennek kapcsán szóba került a pragmatika szankció is. Erről *Polónyi* Géza az alábbiakat mondotta:

Tisztelettel kérdem a t. képviselőház összes tagjait, ki az, aki nekem meg tudja mondani, hogy mi az a pragmatika szankció? (*Derültség jobb felől.*) Ne méltóztassanak szégyen-

kezni, hogy senki sem jelentkezik. (*Derültség balfelől.*) A „pragmatika” szó maga, mint görög szó, a latin szankció szóval vegyítve ez már olyan vegyes házasság, amely Toldi Ferencz egészen őszinte bevallása szerint, magyar nyelvre lefordíthatatlan.

Úgy vagyunk mi magyarok ezzel a pragmatika szankcióval, mint a bécsiek a „Matschaker”-hez címzett vendéglővel. (*Derültség.*) Van Bécsben egy vendéglő: „Matschakerhof”. Minden vendég, aki Bécsben megfordult, elgondolkozott azon, hogy ugyan mi lehet ez a Matschaker? Mindenki belátta, hogy nem tudja, de restellte megkérdezni. Végül akadt egy bátor vendég, aki bement a tulajdonoshoz és megkérdezte, hogy hát micsoda az a Matschaker? A vendéglős azt felelte: „Kedves barátom, amikor az elődöm ezt a házat építette, egy éjszaka lement a pinczébe és ott egyszerre nagy meglepetésére, előtte állt egy nagy Matschaker.” Persze a vendég azt kérdezte erre, hogy „hát kérem, mégis mi az a Matschaker?” Erre azt mondta a vendéglős: „Hja, ha én azt tudnám.” (*Zajos derültség.*)

Teleszky János a teológus

(1916) A korona külföldi árjegyzése nagy mértékben csökkent és emiatt Polónyi Géza meginterpellálta Teleszky János pénzügyminisztert és az Osztrák-Magyar Bank útján az árfolyam tartását sürgette.

POLÓNYI GÉZA: itt állok, t. képviselőház mint a bankvitából jelentkező Banquo szelleme, (*Derültség a baloldalon.*) mint a nemzet élő lelkiismerete. Es kérdezem a t. pénzügyminister urat és a t. előadó urat, nem lennének-e olyan szívek megmagyarázni, hogy a Jegybank miért nem tartja be a kötelezettségét?

RÁTH ENDRE: Ezt Teleszky csak mint teológus magyarázhatja meg. (*Nagy derültség a baloldalon.*)

Kérem a szabadjegyet!

(1915) *Polónyi Géza* a városgazdálkodást támadta és ismertette a különféle szerződéseket, melyekre a főváros erősen ráfizetett. Ezek közé tartozik a közterületeken épült illemhelyek fönntartására vonatkozó szerződés is, melynek legsúlyosabb rendelkezése egy hang közbekiáltásával a következő:

POLÓNYI GÉZA: T. képviselőház! Úgy latszik a fővárosnál, ha üzletekről van szó, még az illemhelyek tekintetében sincs valami nagy ellenszenv. (*Derülség.*) Tudniillik László Ferencz és Betz Vilmos úr kibérelték az illemhelyeket és az egyik cégtag kikötött magának az ő személyére 30 esztendőn keresztül...

EGY HANG: Egy szabadjegyet! (*Derülség.*)

POLÓNYI GÉZA: ...nem kérem, hanem évi 7400 koronát.

Már most számítás alapján a szerződésszerű 45 év alatt a főváros illemhelybevétele 816,000 korona, a bérlő cég bevétele pedig gyenge 6 millió korona! (*Derülség.*)

Hát még a nagy kunok...

(1917) A háború esetére szóló kivételes törvények kapcsán tartott beszédben *Förster Aurél* mondatta:

I. Ferencz József 1878-ban, midőn a nagy árvíz után Szeged városát inspicziálta és midőn a pestmegyei főispán öt öies embert — közöttük az ismeretes Kolozsvári Kiss István volt képviselőt — bemutatta ő felségének azzal, hogy ez a kis-kunok küldöttsége, akkor Ő felsége jóakarátulag kérdezte, hogy milyenek lehetnek akkor a nagykunok? (*Élénk derülség a bal és szélső baloldalon.*)

Mit lehet csinálni három semmivel?

(1917) A nagy tréfacsináló *Förster* Aurél a katolikus autonómiáról beszélt és véleményét erről a kérdésről a következőkben foglalta össze:

De hogyan csináljunk mi katolikusok katolikus autonómiát, mikor a jó Isten egy semmiből teremtette a világot, nekünk pedig három semmiből kellene megteremteni ezt az egy autonómiát: egyből, amit a hierarchia nem ad, egyből, amit a kormány nem ad és egyből, amit a patrónus nem akar adni. Ebből a három semmiből tessék autonómiát csinálni. (*Élénk és hosszantartó derültség.*)

Átfestik a céget

(1918) A koalíciós kormányban mindenféle pártállású politikus részt vett és *Wekerle* Sándor kitűnő politikai szimattal ennek megfelelően állapította meg a programot. Volt ebben aztán mindenféle fajta politikai árnyalat, volt benne 48-as, 67-es, demokrata, szociáldemokrata stb. jelszó. *Wekerle* afféle politikai vegyeskereskedést nyitott *Hegedűs* Lóránt ez ellen így beszélt:

Hiába mondom én, hogy az a 48-as jelszó csak ügy van odatéve, mint ahogy — talán emlékeznek rá t. képviselőtársaim, az ügyvédek legalább, arra a híres szabadalmi perre, mely itt Budapesten folyt, ahol egy „Kék golyóhoz” címzett festékkereskedő, akinek nagyon jól ment az üzlete, kihurczolkodván üzletéből, a másik kereskedő, aki utána következett, azt írta ki a cégtablájára, hogy „Zöld golyóhoz” és a bíróság mégis elítélte, mert igaz, hogy a tábláján ez az írás állott, de a közönség becsalogatására a kirakatba ő is egy kék golyót tett ki. (*Hosszantartó élénk derültség a jobboldalon.*) így vagyunk ezzel a 48-as jelzővel is. Lehetetlenség azt mondani, hogy én 48-at írok ki, azonban 1918 az, amit a boltban találni méltóztatnak. (*Zajos és élénk derültség.*)

Aki a természeténél fogva is tagja az összeférhetlenségi bizottságnak

(1917) *Hock* János és *Polónyi* Géza szembenálltak egymással, *Polónyi* nagyszerű szónoki készségével és tehetségével mindenbe belekötött, de a másik nagy szónoki tehetség *Hock* János se hagyta magát és visszavágott *Polónyinak*, aki történetünk idején az összeférhetlenségi bizottság tagja volt. *Hock* János így aposztrofálta *Polónyit*:

Az örök béke gondolatától a *Polónyi* t. képviselő úr mindig irtózott, mert ő már természeténél fogva is az összeférhetlenségi bizottságba tartozik. (*Zajos derűtség.*)

Hegedűs Lóránt a kalapos király

(1918) Gróf *Andrássy* Gyula cikket írt az általános titkos választói jogról, mely a képviselőházat élénken foglalkoztatta. *Hegedűs* Lóránt beszélt és így gyakorolt önkritikát:

Húsvétkor megjelent gróf *Andrássy* Gyula t. képviselő úrnak egy cikke, melyben a keresztény szeretet ünnepén, egy világháborúban, irgalmatlan harczot hirdetett. Most méltóztassanak elképzelni, kik ellen hirdetett ő harczot, egy ilyen nagytehetségű államférfiú Magyarországon. Vájjon a románok, szerbek, vagy az *oroszk* ellen? Egyik ellen *sem*. Szerinte a harczot hirdetni kell, ki kell irtani Magyarország 220 koronázatlan királyát. Hát vagyok bátor mint koronázatlan király bemutatkozni t. barátaimmal együtt. (*Derűtség jobbfelől.*) Fogalmunk sem volt, hogy mind II. József kalapos király rangjára emelttünk. (*Zajos derűtség jobbfelől.*)

Az állásokat kenyér és lisztjegyrendszerben osztogatják

(1917) *Hegedűs* Lóránt nagy beszédet mondott a koalíciós kormányzati rendszer ellen és *Wekerle* Sándor miniszterelnököt azzal vádolta, hogy a különféle állásokat a koalícióban résztvevő pártok arányában osztogatja. *Hegedűs* Lóránt ezt így fejezte ki:

Az az új csodálatos jogi konstrukció alakult ki, hogy be kellett biztosítani a jogokat minden pártnak — nem a többségnek, annak semmi joga nincs — de minden pártnak joga van ennyi meg ennyi álláshoz és kiszámították azokat a minimális adagokat, a melyek a pártok fentartásához szükségesek. (*Derűlség jobbfelől.*) Azt hiszem, végre is a magyar közönség *tisztelettel* elfordult a politikai liszt- és kenyérbjegy rendszerétől. (*Élénk derűlség és tapsok a jobboldalon. Halljuk! Halljak! a jobboldalon. Zajos derűlség.*)

Jutalom: ötven botütés

(1920) A botbüntetés törvényjavaslatának tárgyalásánál *Henzer* István mondotta:

Éppen a legutóbbi időben is egy érdekes hírt hallottam. Egyik pénzügyigazgatóság azt a javaslatot terjesztette be, hogy a dohánytermelésnél elkövetett kihágásokat szintén botbüntetéssel sújtsák. (*Derűlség.*) Úgy tudom, hogy az elmúlt időben az a pénzügyőr, aki egy ilyen csempészt elfogott, 50 százalékát kapta a botbüntetésnek. Nem tudom, hogy esne neki az, ha az ezen törvényjavaslatban meghatározott büntetés 50 százalékát szintén ő kapná. (*Hosszantartó derűlség.*)

Hegedűs Loránton kis malacok helyett nagy disznóságokat keresnek

(1920) *Ereký* Károly a *Nagy­tétényi* Sertéshizlalo vezérigazgatója volt. A vállalat annak idején a *Ke­reskedelmi Bank* érdekköréhez tartozott és ebben az időben *Hegedűs* Lóránt viszont az intézetnél igazgatói tisztséget viselt. A Nemzetgyűlésen sokszor történt közöttük derűs ösz­szecsapás. *Ereký* most a Hegedűs Lóránt pénzügyminiszter által bete­jesztett italmérési törvényjavaslatot bírálta, mire *Hegedűs* többek között így válaszolt:

Mi, *Ereký* t. képviselőtársam és én régen­te együtt vol­ tunk a nagy­tétényi sertéshizlaldánál, (*Derűltség.*) együtt nevel­ tük azokat a szép kis rózsaszínű hasú malacocskákat. (*Élénk derűltség.*) Akkor nem hittem volna, hogy kis malacok helyett nagy disznóságokat keresnek rajtam. (*Zajos derűltség.*)

Így beszéltek Ti 1920-ban

(1920) *Csizmadia* Sándor, a *Ma­gyarországi Munkáspárt* vezetője az összeomlás időpontjában munkaügyi államtitkár volt, nyilván jelentősebb hatáskör nélkül. Mint a párt bizalmi embere került a Nemzetgyűlésbe és nyersen megfogalmazott beszéde miatt a t. Ház tagjai sokat évődtek vele. Az alábbi párbeszédet az ő szó­noklatából vettük át.

CSIZMADIA SÁNDOR: A Magyarországi Munkáspárt, mint a nevéből is kitetszik, azt mondja, hogy nem szocialista párt. Minden ugrást veszélyesnek és lehetetlennek tartok. Ezt hirdetem és 30 éven keresztül...

SOMOGYI ISTVÁN: ÉS mégis nagyot ugrott a proletár­ diktatúra kitörésekor, márczius 21.-én. (*Élénk derűltség.*)

CSIZMADIA SÁNDOR: Már megmondtam, nem tudom hány-szor mondjam, hogy én márczius 21.-én lefeküdtem aludni. *(Élénk derűltség.)*

PATACSI DÉNES: ÉS átaludta a proletárdiktatúrát! *(Élénk derűltség.)*

CSIZMADIA SÁNDOR: Azon a híres ülésen, márczius 21.-én nem voltam jelen.

BERNOLÁK NÁNDOR: Az volt a bűn, hogy nem akadályozták meg azok, akiknek kötelességük lett volna! *(Nagy zaj.)*

CSIZMADIA SÁNDOR: Miért nem akadályozta Ön meg?

BERNOLÁK NÁNDOR: Én megtettem a magamét.

GUNDA JENŐ: Ő nem gyújtogatott! Nem gyújtotta fel a házat, nem kellett oltania!

BERNOLÁK NÁNDOR: Nem voltam államtitkár, nem volt kezemben közhatalom. *(Folytonos zaj. Az elnök csenget.)*

CSIZMADIA SÁNDOR: Hát az államtitkár megakadályozhatja egy állam átalakulását? *(Zajos derűltség. Egy hang a baloldalon: A munkásvezéreknek meg kellett volna akadályozni. Nem kellett volna lefeküdni. Zajos derűltség.)* Hát Ön miért feküdt le? *(Élénk derűltség.)* Én legalább márczius 21.-én felkeltem, de önök nem keltek fel akkor sem. *(Élénk derűltség.)* Úgy tudom, hogy a t. Nemzetgyűlés, hogy az ülések két óráig tartanak. Nekem még igen sok mondanivalóm van. *(Halljuk! Halljuk! jobbfelől)* Éppen ezért kérem, hogy beszédemet holnapra halaszthassam.

ORBÓK ATTILA: Aludni akar rá! *(Élénk derűltség.)*

Wallenstein dragonyosa

(1921) *Beniczky* Ödön a költségvetés tárgyalásánál kifogásolta, hogy egyes állami intézmények sok autót tartanak és a külsőségekre sokat költenek.

Az ember szinte arra a feltevésre jut, hogy hosszú évek előszobázásáért most akarják magukat kárpótolni és külsőségeikben a Francisco Josephinista-korszak külsőségeiben, de nekünk tiúdrága külsőségeiben keresik a tekintély megalapo-

zását és fentartását, amiről valóban el lehet mondani, Wallenstein dragonyosával

Wie er sich räuspert und wie er spuckt
Das habt Ihr ihm glücklich abgekuckt

(Zajos derültség.)

Lesújtó hatás a lekonyuló magyar bajuszon

(1921) *Hegedűs* Lóránt negyed századdal ezelőtt lekonyuló tömött magyaros bajuszt viselt és ebben az időben az úgynevezett „béke-delegációban” mint pénzügyi szakértő vett részt. A Nemzetgyűlésen pénzügyminiszteri tisztségében most a költségvetést indokolta meg, főként a trianoni békeszerződés nyomán támadt félszeg helyzetet. Beszédében a következő eseményt elevenítette fel:

Midőn nagy vezéremnek, gróf Apponyi Albertnek (*Elénk felkiáltások: Éljen gróf Apponyi Albert!*) vezetése mellett lejöttünk a Quai d'Orsay lépcsőjén és az ott összegyűlt sok fotográfus mozgófényképfőlvételeket készített rólunk, ennek a nagy kétségbeesésnek arczomon is tükröződnie kellett, mert mikor a képek még aznap este megjelentek a párizsi színházakban, a kép aláírása mindenütt a következő volt: „A magyar békeküldöttség átveszi a békét. A béke lesújtó hatása a pénzügyi szakértő bajuszán látszik meg.” (*Zajos derültség.*)

TARTALOMJEGYZÉK.

	Oldal
Élőszó	3
1867—1880	11
Ásóval a muszkák, meg a burkusok ellen	17
Ahol kötéllel fogják a szavazástól tartózkodó képviselőket	18
Hangzavar 1867 november 4-én	19
Kitakar, betakar, manó tudja, mit akar	20
Nincs tea, Kínában meghalnak az angolok	20
Beszédhiba, oh! Vagy a t Ház asztalán fekvő elvbarátok	21
Vigyázat, megpukkad az óriáskigyó!	22
A lórét, meg a vizet nem lehet megadóztatni mondotta Deák Ferenc	23
Lónyay pénzügyminisztert sóra ültetik	23
Semleges, vagy nemtelen	24
A saroglyához kötött önkéntes	24
A ló nem lelkesedik	25
Korkovány, vagy Gar ka Wein	26
Kevés ember eszik pogácsát	27
Buta emberből a király se tud okos embert faragni	27
Szűzbeszéd hitelre	27
A hatalom fényében	28
Ha leszakad jó, ha nem szakad le, akkor is jó	28
Szent bürokrácia Chinában	29
Hogyan járt a hizlalt bárány?	30.,
Az ankét még a csigánál is lassúbb	31
Változnak az idők és az emberek	31
Javított kiadást rendeztek a Gott erhalte osztrák himnuszából	32
Jobb a törköly...	33
Hölgyem, Önben minden egyesül!	33
A tanfelügyelők preferansz partija	34
Szép ez a diplomácia	35
Igaza van, tekintetes úr!	35
A figyelmes Jókai	36
Foszfor nélkül nincs tudomány	37
Simonyi vicce nem sült el	37
Ma nincs nálam pénz, tehát nem fizetek	38
Mennyit ér Mátyás király?	38
Miniszter teins uram!	39
„Kutyából nem lesz szalonna”	40
Több az abrosz, kevés az étel	41
A józan királyhoz apellált	41
Na komé, most aztán jól gurulunk	41
Tértijegyem van, visszajöhetnek a pokolból	42
Jókai se tudja, amit a tudósok nem tudnak	42
A házelnök úron nem fogott a himlőoltás	444

	Oldal
Gróf Beust családik miniszterében	44
Vágja ki a magas C-t osztálytanácsos úr!	45
Bismarck és Favre	46
Botbüntetés számlaengedménnyel	46
Mi Angolország népe...	47
Németh Albert megalapítja az önálló magyar jegybankot Spanyolországban	47
Csodagyermek, ki világrajöttének napján magyarul társalog	48
Dobjátok ki, mert meghasad a szívem	49
A minden szentek napján perelhető váltó	50
Akkor nyertünk...	50
Ne szólj szám...	51
Állítsál valamit, hogy azt megcáfolhassam!	51
A beteget előbb megverik	52
Mi a teendő az első pofon után?	52
Stuart Mill és Majoros a hölgyek nagykorúsításáért	52
A második és harmadik pohár pálinka	53
Adó elől lehet menekülni	53
Szerecsen a parlamentben	54
Széll Kálmán pénzügyminiszter tíz millió forintot talált	55
Miért nem beszélhetnek a magyar nemzet nevében?	55
Richelieu bíboros és Orammont herceg ugrógyakorlatokat tartanak	56
Parva sapientia regitur mundus	57
Dárius kincsével se lehet többséget szerezni	58
Bent csak egy gránátos ül egy pohár sör mellett	58
Teknősbéka, vagy pedig lassan lépegető, földön élő, rögzös külsejű, négy lábú, alacsonytermetű, rövid fejű, kígyónyakú állat...	59
A kocsis a legjobb barátom	60
Tojzik-e tojást a kappan?	61
A delikvens miért holt meg?	61
Eszünk, iszunk...	62
Kisfaludy Károly epigrammája	62
Prileszky Tádé megvédte a kormányt	63
És a maga felesége?	64
Miért lovagolt Jézus Krisztus számaron?	65
Kendtétkben nincs semmi „Ehrgefühl”, kendtétkben nincs semmi „Rechtspflicht”. Közmunkák és adóteher	65
Ragály Nándor ki akarja sajátítani a kormány rendelkezési alapját	66
Németh Albert képviselő nem orleánsi Fülöp, Tisza Kálmán pedig nem Richelieu	67
A dikciózás Trefort legjobb orvossága	68
Mit mondott az öregúr?	69
Vihar a parlamentben négy krajcáros vámemeléssel miatt	70
Jókai Mór Bessenyey Katicának	70
A Tisza vize Bécs felé folyik	71
Az egység előfeltétele: a butaság	72
Mi előzi meg a nyögést?	73

	Oldal
A kormányok, mint be- és kiviteli cikkek	73
A magyarnak a spárgli tuskája jutott	74
Jókai Mór 165 év börtönbüntetést ül és közben hétszer lefejezteti magát	75
Az ellenséggel szemben békülékeny, a polgársággal szemben vitéz	76
Áz is csak valami	77
Paczolay István könnyeket tartalékol	77
1880—1890	78
Nem helyeslem, de azért mégis helyeslem	80
Jókai Mór: A fejemet mindig magammal szoktam hordani -	80
Uram! Szabad a névjegyé!	81
Meddig szaladjunk?	82
Excepta voce „ebadta” ratificatur	83
Mennyit ér a miniszteri ígéret?	83
Mikor van ideje a kormánynak?	84
A megváltó váltó, vagy az irányított liba	85
A Corpus juris és a Talmud	86
Nem lát az orránál tovább latinul	87
Gyerünk innét, itt nem lehet forradalmat csinálni!	87
Az ígéret szép szó, ha megtartják úgy jó	88
Csanády bátyánk tetemre hívja Tisza Kálmánt	88
A kislutriban nem lehet „visszavágni”	91
Legjobb nevelő intézet: az orosz börtön	91
Miben különbözik a dzsentrí a nemes embertől?	92
Á politika hatóanyaga	92
Kend megfordított demokrata!	93
Jobb kettő, mint egy	94
Honnan „faló” és mi a „fallása”?	95
József császár: Meine liebe Kemeter	95
A humoros Haynau	96
Bem: Szaladó emberekkel nem tömöm tele a hadseregemet	96
Mi kell az aranycsinálónak?	97
A szegény ügyvéd meghatározása	97
Mire jó az ellenzék?	98
Mire való a baka feje?	98
Mit jelent a címerben a fehér elefánt?	99
Nehogy megsebesüljön, felakasztja magát	100
A számár az számár és nem asinus	100
A császár és királyi szolgálati nyelv	102
Szontagh szonettet ír	103
1890—1900	107
Megette a padlót, a háztetőt és végül önmagát	H1
Az orvosi látlelet volapük nyelven	112
Mit jelent az akasztófa?	113
„Jámbor muzikusok”	113
Oda mentek imádkozni, ahol jó bort mértek	114
Lyuk van a hasában	114

	Oldal
Az asszony verve jó?	115
Absolon... Absolon, miért nem viseltél parókát?	115
Tisza Kálmán képe	116
Mi a legolcsóbb titulus?	116
Pekuzé-vakolás	117
A körjegyzőt Trencsénben falhoz vágták és Baranyában esett le	117
Mi a különbség a copf és a bajusz között?	118
A húsos fazék, a gyümölcsöskert és az égi manna	119
Mikor mondotta Beöthy Aldzsi a legjobb viccet?	119
Eötvös Károly utazása a választások körül	121
Komám, béküljünk ki!	123
Az operáció kitűnően sikerült, de a beteg örömeben szörnyet halt	124
Jelentem alássan, be vagyok rúgva!	124
Mi a különbség az öcsémuram és a tekintetes úr között?	125
Asbóth János meghatározta a demokrácia fogalmát	126
Mikor kell a választóknak tett ígéreteket duplán beváltani?	126
A privilegyei „verstärkte Senat”	127
A fölszólalás soha sincs szándékában és mégis óras beszédeket tart	128
Thaly Kálmán nem lehet török, mert nincs neki felesége	130
Képviselői tiszteletdíj korcsmai bonokban	130
Mit üzent Kossuth Lajos báró Fejérvárynak és Beöthy Aldzsinak?	131
Prof. Schvarcz körforgó utazó	132
Polónyi Géza használati utasítása	133
Péter fillérek helyett Kálmán fillérek	133
Egy sűgóval több...	134
Mest'ram, meg a rekt'ram uram	134
Mi az állam? _ _ _ _ _	135
Ettől a vinkótól még a részegnek is eszébe jutnak az adósságai	135
Mikor plágium a plágium és mikor reform a plágium?	136
Azonnal, sürgős, rögtön, mindjárt, még ma, már tegnap...	137
A házasság katonai szolgálat és ez duplán számít	138
A kétféjú sas pulykává, aztán borjúvá változik	138
3+1 = 3	139
Tisza Kálmán „politikai lesipuskás”	140
Gróf Károlyi Gábor Tiszára a feledés pokrócát teríti	140
Habakuk az utolsó próféta	141
Hock János Beksics Gusztávot pecsétőrré nevezte ki	141
Hogyan évődtek a t Házban?	142
A reform-váltó	143
Einverstanden	143
Irattári hódolat öfelségének	144
És ha lány születik?	145
A szókimondó Ugron Gábor	145
Nem forr a must	146
Mikor tanuljunk németül?	147
General der Grammatik	147
Vau... Vau...	148

	Oldal
A fajdkakas polgári házasságban él	149
A marhatilalom	149
Aber der Minister nicht...	150
Wekerle miért nem lord?	150
Ami benn van és még sincsen benn és ami nincs benn, mégis csak benn van	151
A közönség konzervdobozba zárt és télire eltett lelkesedése	153
Hol veszünk másik Puchner generálist?	154
Töredék az aranybullából	155
Miért nem ápellált Jézus Krisztus?	155
Hogyan lehet a zsidókkal az államot szanálni?	156
A kuka fiú leánynezőben	157
Derüs választási „atrocitások” Nyitrán	158
Száli, Te már hányadszor dicsekszel?	159
Ha három Kohn találkozik	160
Megették a békát	160
A tőzsdebírótság elé a válóperekkel!	161
Hogyan lehet a múzeum csontváza közé jutni?	161
Hol késik Doktor Úr?	162
Így írtatok ti 1895-ben!	163
Félreértett ügyvédi tanács	165
Kr. u. 1-től egészen 1895-ig nem volt róla tudomása	165
Zay vagy zaj	166
A tüzes kövekhez mi hozzá vagyunk szokva	166
Hol van az akasztófakötél?	166
Báró Bánffy Dezső szónoki sikerének titka	167
Aesopus rókája a Hofburg csapdájában	168
A Borsszem Jankó a t. Házban	168
Törvényjavaslat a zsidó könnyű lovasságról?	170
Offenbach svájci admirálsa	170
Jó-e a hatodik emeletről leugrani?	171
Hát aztán a nazarénusok kire szavaznak?	171
A legizgatóbb olvasmány: az adókönyv	172
Meszlényi Lajos kiállításra küldi a kormányt	172
Szamaraknak igen, lovaknak nem	173
Mit csinálna a középkori kényúr a XIX. században?	173
Hát én akkor miből élek?	174
A borraivalózonának excellenza, a nagybajuszú atyafinak csak signore capitano megszólítás dukál	174
Szentivánéji álom borul a t. Házra	175
Milyen lyukba verjék be a szöveget?	176
Előbb nevezzék ki titkos tanácsosnak, azután legyen színházi kor- mánybiztos	177
Eret vágott, köpülőzött, piócázott, enni se adott és a beteg mégse tud talpra állni	177
Az asszony verve jó...	178
Ki nyerheti el a választói jogosultságot?	178

	Oldal
A civilizáció átka: a szakember	179
Vörös széken ülök, de azért a zöld dolgokat is meghallgatom	180
Kis fejet könnyű rázogatni	180
Semmi sincs új a nap alatt	181
Ha Pap, hát ne házasodjék	181
Így vagy úgy, de ha így, inkább úgy	182
A malom a tied, a vám a bátyádé	182
Ahol angolok laknak	183
Mi felel meg a magyar önérzetnek?	183
A megfejejt Ember tragédiája a t. Házban	184
A szabályrendeletileg irányított takonykór	187
Holtbiztos tip a tartlipárti megnyerésére	188
Hol van az öt font hús, meg a macska?	188
A szentektől megszabadított sapka	189
Üsd agyon, de ne nagyon!	- ¹ 189
Eltörött a hegedűm...	190
Bodóné a Földművelésügyi Minisztériumban	190
Miből él a ló az északi sarkon?	191
Borban az igazságügyi költségvetés	191
Kinevették, mert a levegőben ellenséget keresett	193
Az öregnek fejébe ment a szőlő	194
Kutyák, örökké akartok élni?	194
Óh Istenem! Milyen fiatal, milyen kicsi, milyen sovány és mégis mennyire tanult	195
Elemi csapásoknál nem hiányozhatik a kormánybiztos	196
A szellemidéző választási elnök	198
A kormánypárt még a bikákat is megfeji...	199
A kívül történeteket ismerjük, de mi van bévül?	200
Lányok ... lányok ... grimsby-i lányok ...	201
Mikor szabad ferblízni?	201
Zelenyák mögött a népek milliói állnak...	202
Mokány Bérezi családját nem szabad lenézni	202
Hulljon a porba a t. előadó úr feje!	203
Hozták volna Budapestre a Nílus folyót	204
A dutyiban többet keres...	205
Mi a bohóság?	206
Tiszteld a főispánokat, hogy hosszú életű legyél	206
Melyik a szebb nóta?	207
Erdész kertész, kertész erdész, erdész kertész...	207
A vakond látásra tanítja a sast	208
Kis csintalanság 9 millió forintért	209
Nix dájcs!	209
Fejérváry miniszter úr ne szégyellje Ziskát!	210
Elfogy a szuflája...	211
Hulla úr ne mozogjon!	212
Le a cukorbárók zsarnoki hatalmával!	212
Az ő tyúkja, a mi tyúkunk, az én tyúkom	213

	Oldal
No hallod, senki sem veszi észre rajtad, hogy nem vagy úr?	213
Tudja, vagy nem tudja?	214
Kohn & Schwarcz	215
Melyik tárcához tartozik?	215
Lopta, vagy nem lopta?	216
Fecunia non olet...	217
Melyik büntetés jobb?	217
A kvóta javaslat a kurucnótában	217
Így beszéltek ti, a politika panoptikumában	218
Szegedi polgárok a képtárlaton	222
Mi mindenek van a dádénak?	222
Széll Kálmán azelőtt Haas és Deutsch	223
Óh, kérem szépen...	224
Hock János czingolánya	225
Hátha még magyarul tudna...	226
Széll Kálmán felelős szerkesztő, Lukács László kiadóhivatali igazgató	226
Akasztófahumor	227
A miniszter úrról csak egy hajót neveztek el, de Kossuthról?	227
Miért járnak magyar színházba?	228
Magyar király kerestetik...	228
A Barnum cirkusz <i>döglött oroszlánja, meg tigrise</i>	229
Mivé lesz az emberke...	229
Az éber Éber	230
A tevé a fajbiológia síkján	230
A Danaidák konyakos hordója	232
A szultán borbélyja	232
Az én apám, a te papád	234
Mennyit keres a gyógyszerész?	234
Ha az életben boldogulni akarsz, sose feledkezzél meg a cosinus alfáról	234
Deák Ferenc: önmagammal nem tudok tanácskozni	235
Nihil credo	235
Segíts uram Isten...	236
A fürdésről ne feledkezzetek meg	236
Jobb élni... –	237
Az örök kormánypárti	237
A szárnak van igaza	237
Rosenberg Gyula a birtokosok mándlijában	238
<i>ölel</i> a hatalmas Lucifer	238
Jobb az öt forintos, mint a lenyakazás	239
A tifuszbetegeknek csak 40 százaléka hal meg, de a milliomosok mind meghalnak	239
Nem ugrik, csak sokat beszél	240
Mi lesz az alkoholista gyermekéből?	240
Szót se a mai barátokról...	241
„Gyorsabb a ló, mint saját árnyéka!”	241
Az ellenség nem respektálja a gyakorlóteret	242

	Oldal
Az őrmester úr <i>magyaráz</i> ...	242*
Nagy cilinder a kis szatócs fején	243
A barátság jelképe a cobolyprémes bunda	243
A történelem pongyolában	244
A birka nem tudta a tábori jelszót	245
Nyugtalan lelkiismeret	245
Házasságszaporító tényezők: a krumpli, meg a női kalap	246
Az erdőőr panaszra megy az Istenhez	246
A képviselő úr visszajáról olvas és lát	247
Förster Aurél bécsi tréfái	247
Az én népem és az ő adóssága	247
Ha úgy szalad, mint Königratznél...	248
Pepperl»steig ab...	248
Készfzetés napja kelj fel!	249
A jus primo noctis joga Budapest népszaporulatánál nem érvényesülhet	250
Tisztelje meg Budapestet, mint marhapiacot!	250
Az adó-múzeum	251
Az álbetegek meghalnak	251
Nekem több papám van, mint neked!	252
Mennyi büntetés dukál annak, aki tintatartót vág a miniszterhez?	252
A kassza az kassza!	253
Ráth Endre csak Beöthytől kaphat rendreutasítást	253
Balogh Jenő igazságügyminiszter az emberevőknek se kell	254
Mi lesz a nyolcas számból, ha ketté vágják?	254
A hű feleség mintaképe	255
Igazság urat keresem...	256
Mikor pukkan meg a kaméleon?	257
A kék szakáll Zeus isten	257
Ha nincs fogkefe a kofferjában: pánszláv agitátor	258
A beteg mégis meghalt...	258
Adós fizess, hogy pumpolhassál	259
A megyefőnök tollat szed	260
Pragmatika szankció Matschaker	260
Teleszky János a teológus	261
Kérem a szabadjegyet!	262
Hát még a nagy kunok...	262
Mit lehet csinálni három semmivel?	263
Átfestik a céget	263
Aki a természeténél fogva is tagja az összeférhetetlenségi bizottságnak	264
Hegedűs Lóránt a kalapos király	264
Az állásokat kenyér és lisztjegyrendszerben osztogatják	265
Jutalom: ötven botütés	265
Hegedűs Loránton kis malacok helyett nagy disznóságokat keresnek	266
Így beszéltetek Ti 1920-ban	266
Wallenstein dragonyosa	267
Lesújtó hatás a lekonyuló magyar bajuszon	268